د افغانستان اسلامي جمهوریت
د کلیو د بیا رغوني او پراختیا وزارت
د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکه اداره
ولسي تړون پروګرام
د تولنیز روزنیز لاربنوود لړلیک

Abbreviations ⟷ **د مخففاتو لړلیک**

No	Abbreviations	English Mean	Pashto Mean
1	**CC**	**Citizens' Charter**	ولسی تړون
2	**CCAP**	Citizens' Charter Afghanistan Project	دافغانستان د ولسی تړون پروژه
3	**CCDC**	Community cluster development council	دکلی پراختیا شورا کلستر
4	**CCDMC**	Citizen Charter development management committee	دولسوالی په کچه دولسی تړون پروګرام دمدیرت کمیټ
5	**CCNPP**	Citizens' Charter National Priority Program	دولسی تړون دلومړیتوب ملی پرګرام
6	**CDC**	Community Development Council	دکلی پراختیا شورا
7	**CDP**	Community Development plan	دکلی پراختیا پلان
8	**CHMP**	Cultural Heritage Management Plan	
9	**CLTS**		دخلکو په مشری د بشپړی روغتیا ساتنه
10	**DCC**	District Coordination Council	دولسولی د همغږی شورا
11	**DG**	District governor	ولسوال
12	**EC**	Environmental Clearance	
13	**EHS**	Environmental Health & Safety	
14	**EIA**	Environmental Impact Assessment	
15	**ESMF**	Environmental Social Management Framework	
16	**ESMP**	Environmental & Social Management Plan	
17	**ESS**	Environmental and Social Safeguards	
18	**ESSD**	Environmental and Social Safeguards Department	
19	**FP**	Facilitating Partner	همکاره موسسه
20	**GC**	Gozar Council	دګذرشورا
21	**Gove**	Government	دولت
22	**GRM**	Grievance Redress Mechanism	دشکایتونود اصلاح کولو میکانیزم
23	**ICR**	Implementation Completion Report	
2	**IDLG**	Independent Directorate of Local Governance	دسیمه ایزواورګانونوخپلواکه اداره
25	**IP**	Implementation Partner	تطبیق کوونکی اداره
26	**MACA**	Mine Action Centre for Afghanistan	
27	**MAIL**	ministry of agriculture immigration and live stock	دکرنی اوبولګولو اومالداری وزارت
28	**MRRD**	Ministry of Rural and Rehabilitation and Development	دکلی پراختیا او بیارغونی وزارت
29	**MSS**	minimum services skills	دلږترلږه حدمتونو معیارونه
30	**NEPA**	National Environmental Protection Agency	دمحیط زیست ملی اداره
31	**NSP**	National Solidarity Program	دملی پیوستون پروګرام
32	**O&M**	Operation and Maintenance	
33	**OP/BP**	Operation Procedures/Bank Policy	
34	**PAP**	Project Affected Persons	متأثره اشخاص

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library
Edit by Elhamudin KHAIRKHWA Mob: 0785086494
دولسی ټرون ملی پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

No	Abbreviations	English Mean	Pashto Mean
35	**PIU**	Program/Project Implementation Unit	دپروژی دتطبیق مرکز
36	**PMU**	Program/Project Management Unit	دپروژی د اداری مرکز
37	**RAP**	Resettlement Action Plan	
38	**ROW**	Right of Way	دقانون مطابق
39	**SIA**	Social Impact Assessment	
40	**TA**	Technical Assistance	تخنیکی مرسته
41	**TOR**	Terms of References	دماخذ دوره
42	**WB**	World Bank	نړیوال بانک
43	**MIS**	Management Information System	دمعلوماتوسیستم دمدیرت څانکه
44	**NRM**	Natural Resource Management	دطبعی سرچینومدیرت
45	**SMS**	School Management Society	دښوونځیودمدیرت شورا
46	**IA**	Irrigation Alliance	داوبو لګولواتحادیه
47			

دا لارښـوود د دولت او همکارو مؤسـسـو د لوړ پوړو/ منځنۍ کچې کارکوونکو او همدارنګه د همکارو مؤسـسـو د ماهرو روزونکو لپاره په پام کې نیول شوی دی. دا لارښوود نه یوازې د هغه څه په هکله بحث کوي چې په ولسي تړون پروګرام کې شتون لري (د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه، د کلي پراختیايي شـورا، د کلي پراختیايي شـوراګانو کلسـتر، د ګذر شـورا او د هغې فرعي کمیټې، ځاني مرسـتندویه ډلې)، بلکه همدارنګه د دې بهیر بېلابېلو فعالینو ته به کښـې ونډه ورکړل شـي تر څو د رنو، حسـاب ورکوونکو او هر اړخیزو پراختیايي بهیرونو په هکله داډ ورکړي.

<u>**د ولسي تړون پروګرام پروژوي دوران**</u>

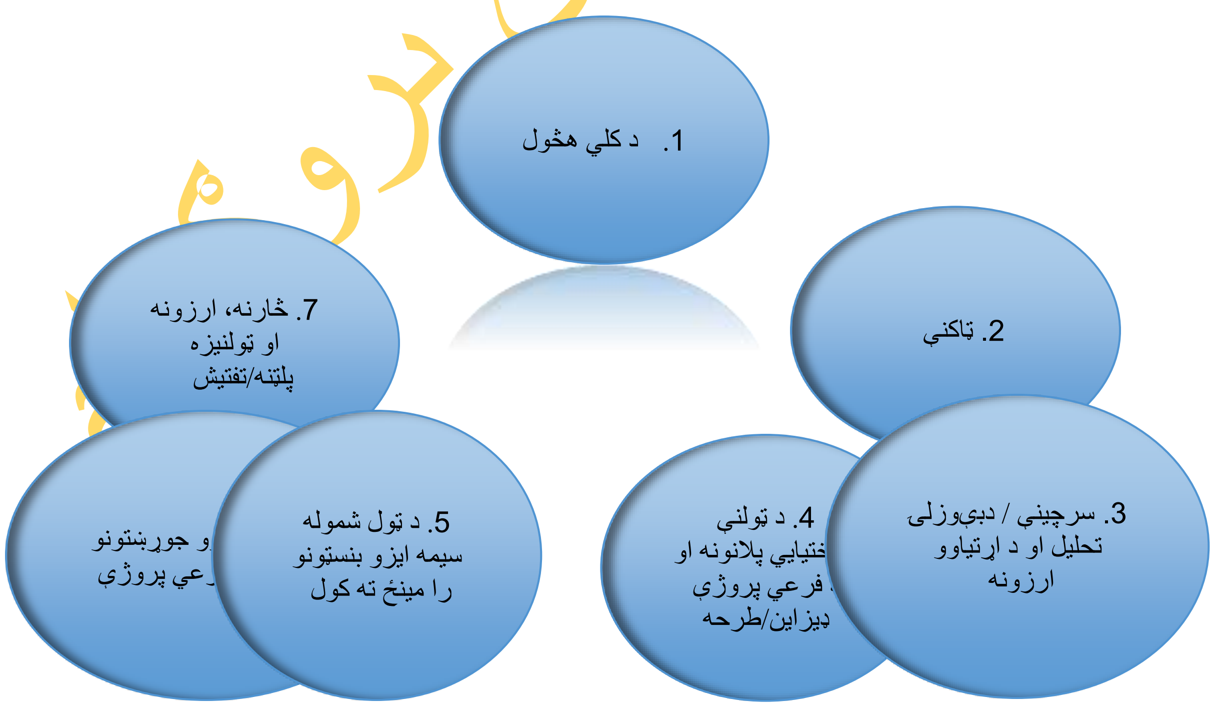

(c) ketabton.com: The Digital Library
Edit by Elhamudin KHAIRKHWA Mob: 0785086494
دولسی ټرون ملی پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

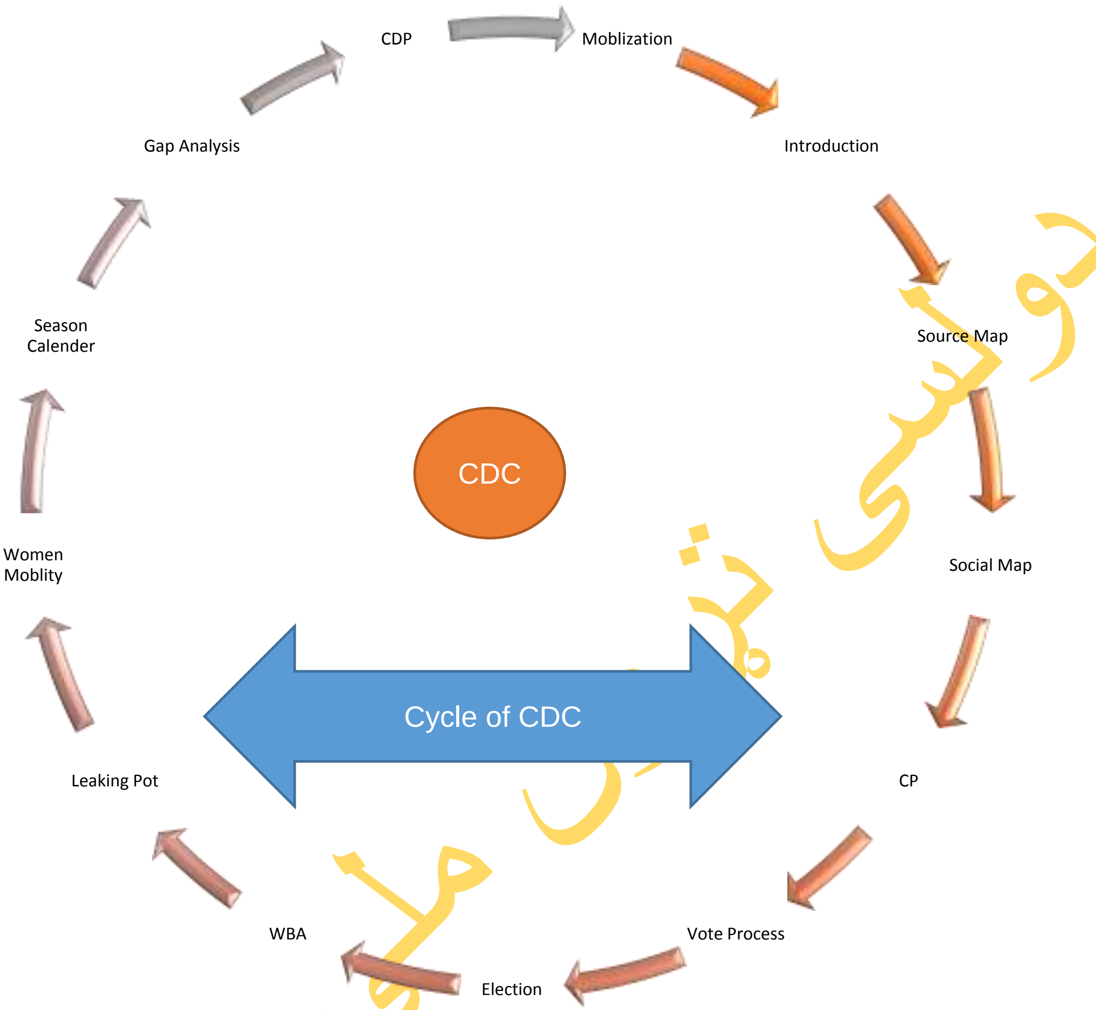

دولسي ترون ملي پروګرام

د پروژوي دوران تفصيل/ جزئيات

A. د کلي هڅونه

1) کلي ته د ولسي ترون ور پېژندنه

د . شموليت او د بيوزلی د کچې را ټيټول.
ه .ولسي ترون په عمل کې: د مهمو فعاليتو ونډه او دندې/مسئوليتونه.

الف. ليد لوری، موخې، او اصول.
ب .د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا.
ج .د خـدمتونو وړانـدې کول او د لړ تر لړه خدمتونو معيارونه.

2) د کلي سروې (کليوالي/ ښاري)

الف. د کلي رضاکاران په ګوته کول. ب. د سروې تر سره کول او د موندنې را ټولول.
ج. د معلوماتي سيستم د مديريت لپاره د کلي په هکله د معلوماتو د راپور چمتو کول، لومړي پړاو

B. د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر/ګذر شورا ټاکند کلي پراختيايي شورا ټاکنې.

3) تر ټاکنو د مخه کړنې

الف. د ټاکنود بهير په اړه د معلوماتو ورکولو په موخه د لويې غونډې تنظيمول.
ب. د ټاکنو د واحدونو رامينځ ته کول. ج. د ټاکنو د کميټې رامينځ ته کول.

4) ټاکـــــــنې

الف. عمومي ټاکنې.
ب. د کلي پراختيايي شورا د اداري هيئت ټاکنې (د کلي پراختيايي شورا د غړو تر مينځ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

5) د کلي پراختيايي شـــورا د غړو د وړتيا لوړول او د اداري هيئت دندې او مســـئوليتونه، د لړ تر لړه خدمتونو معيارونه، اړيکي، د کلي د ګډه ايزې ځارني عمومي کتنه ، شکايتونه، د نمرې ورکولو کارتونه.

د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر /ګذر شورا ټاکني

6) د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر /ګذر شورا ټاکني

الف. د کلي پراختيايي شوراګاني يو نارينه او يوه ښځينه ټاکي (د رئيس او مرستيال رئيس ترځنګ).

ب. د کلستر تر پوښښ لاندي د کلي پراختيايي شوراګاني غونده کوي، رئيس او د رئيس مرستيال ټاکي.

7) د کلي پراختيايي شوراګانو د کلستر د غړو د وړتيا لوړول او د اداري هيئت دندې او مسئوليتونه، (يادونه: د کلي پراختيايي شورا ټول غړي د لړ تر لړه خدمتونو معيارونو، اړيکو، د کلي د ګډه ايزې ځارنې د عمومي کتنې، شکايتونو، د نمرې ورکولو کارتونو په هکله په خپلو انفرادي شوراګانو کې روزنه تر لاسه کوي)..

8) د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر /ګذر شورا ثبت کول

9) د بانکي حساب پرانيستل (د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شورا)

C. د سرچينو/ بې وزلۍ تحليل او د اړتياوو ارزونه

10) دبې وزلی تحلیل او د اړتياوو ارزونه (نارينه او ښځينه)

الف. د سرچينو نقشه او د مهمو موندنو پوستر.

ب. د بې وزلۍ تحليل له مهمو موندنو سره .

ج . موسمي کليزه له مهمو موندنو سره .

د. ســـوری کوزه (Leaking Pot) لـــه مهمو موندنو سره .

ه. د ښځو هڅونه/تحرک له مهمو موندنو سره

11) د کلي په هکله د معلوماتو راپور(ټولنيز کارکوونکی او انجنير د معلوماتي سېستم د مديريت څانګي ته) – دوهم پړاو.

الف: عامه بنسټيز جوړښتونه – د لړ تر لړه خدمتونو د معيارونو په تړاو د سړکونو، ابو لګولو، برېښنا او د څښاک اوبو په هکله راپور.

ب: عايداتي ډلي او د هغوی حالت (کونډې، داخلي بې ځايه شوي او داسي نور...)

D. د کلي د پراختيايي شوراګانو او کليو د کلستر/ګذر شورا د پراختيايي پلان جوړول (نارينه او ښځينه)

12) د کلي پراختيايي پلان جوړول

الف. د کلي د ګډه ايز پراختيـايي پلان جوړولو پېژندګلوي.

ب. د مهمو موندنو بياکتنه.

ج. د ليد لوري ټاکل (نارينه او ښځينه).

د. نوموړی ليد لوری په څو پړاوونو وېشل.

ه . يـادو پړاوونو تـه د پلي کېـدو پـه موخـه فعاليتونه/ کړنې ټاکل.

و. ليد لوري او پړاوونو ته په کتلو ســره د مهمو لومړيتوبونو ټاکل.

13) د کليو د کلستر/ګذر شورا د پراختيايي پلان جوړول (نارينه او ښځينه)

ز. د کلي د پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شوراګانو د نقشي جوړول.

ح. د هر کلي ليد لوري، د ليد لوري د پړاوونو او مهمو لومړيتوبونو ته بيا کتنه.

ط. د ګډو هڅو په ترڅ کې د هغه فرعي پروژو په ګوته کول چې څو يا ټول کلي تر خپل پوښښ لاندي راولي (بايد ډاډ تر لاسه شي چې د هر کلي مهم لومړيتوبونه په پام کې نيول شوي دي)

14) د کليو پراختيايي پلانونه او د کلستر/ ګذر شورا د پراختيايي پلانونو بشپړول/وروستي کول (نارينه او ښځينه)

ی. د لړ تر لړه خدمتونو د معيارونو په پام کې نيول او د فرعي پروژو د وړانديز/پروپوزل طرحه کول چې د لړ تر لړه خدمتونو له معيارونو سره برابر وي.

ک. د وړانديزونو منل/تائيـــد

E. د ټول شموله سيمه ايزو بنسټونو رغول، د بيوزلو په ګټه د ډله ايزې کړنې پيلول او د ښځو د پراخ ګډون لپاره کار کول

15) د کلي پراختيايي شورا د فرعي کميټي رامينځ ته کول

الف. د کلي دندې او مسئوليتونه

ب. د فرعي کميټو د غړو تعينول

16) د کلي پراختيايي شورا د فرعي کميټي پلان جوړول (غير زيربنايي)

الف. د فرعي کميټو د دندو او مسئوليتونو بيا کتنه

ب. د فرعي کميټو د غړو د مهارتونو او کارپوهی معلومول او د دوی ژمنه تر لاسه کول

ج. د فرعي کميټو د دندو ټاکل ، د متقابلو کړنو د تکرار شمېر ، او داسي نور...

د . اوس هره کميټه د کلي په هکله معلومات بشـــپړوي، دريم پړاو، او په تړاو يې د معلوماتو را ټولول بشـــپړوي او ټولنيز کارکوونکي د يادو معلوماتو تر څېړلو وروسته د معلوماتي سېستم مديريت څانګي (MIS) ته راپور ورکوي.

I. د خدمتونو وړاندي کولو د پام/هدف وړ ډلي (د لومړني ښـــوونځي د عمر درلودونکي ماشـــومان، تر 5 کلونو د لږ عمر درلودونکي ماشـــومان، د ځمکي نه درلودونکي کســـان، تر 2 جريبه د کمې ځمکي درلودونکي کســـان، هغه بزګر چې تر خپلې اړتيا ډېر حاصلات پلوري، ورځني کاريګر، پلورونکي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

II. شته خدمتونه او تشي (په ښوونځيو کي د ماشومانو شمېر او له ښوونځي بهر د ماشومانو شمېر، د هغه ماشومانو شمېر چي نه شي کولای په موجوده ټولګيو کي ځای شي، او داسي نور...)

ه. د کلي پراختيايي پلان لرليد، د لرليد پړاوونو او کړنو ته بيا کتنه او د مهمو پړاوونو او کړنو پر وړاندي د فرعي کميټو د غړو د مسئوليتونو ټاکل

و. يادو پړاوونو (يا هم د دې پړاوونو يوې برخي ته) ته د رسېدو لپاره د اړينو بشري/ فزيکي/ مالي سرچينو په پام کي نيول

ز. د مهمو کړنو لپاره د مهالوېش جوړول

17) ځاني مرستندويه/ لېواله ډلي (په دې باندې فرعي کميټي کار کوي)

الف. د ګټورو لېواله/ځاني مرستندويه ډلو (د ميندو او پلرونو او د لومړني ښوونځي د عمر درلودونکو ماشومانو، کونډو او هغه ښـځو چي د خپل کور مشـري ور په غاړه ده، هغه کورنی چي د خوراکي توکو له اړخه خوندي نه دي او داسـي نورو...) د نوملړ جوړول

ب. د ځاني ګټي/مرستي د ډلو را مينځ ته کول او هڅول/تحرک

ج. له 1 – 3 ډلو سـره کار کول تر څو هره ډله په عمده برخه (پړاو يا د پړاو يوه برخه) تمرکز وکړي او موخي ته د رسېدو لپاره پلان جوړ کړي.

18) **د کلي پراختيايي شورا کلستر د فرعي کميټو د پلان جوړول - د طبيعي سرچينو مديريت** NRM**، روغتيا** Health**، د ښوونځي د مديريت شورا** SMS**، د اوبو لګولو اتحاديه** IA**.**

الف. د فرعي کميټو دندو او مسئوليتونو ته بيا کتنه

ب. د فرعي کميټو د غړو د مهارتونو او کارپوهی معلومول او د دوی ژمنه تر لاسه کول

ج. د فرعي کميټو د دندو را مينځ ته کول او د متقابلو کړنو تکرار او داسي نور ...

د. د کلي پراختيايي پلان لرليد، د لرليد پړاوونو او کړنو ته بيا کتنه کول او د مهمو پړاوونو او کړنو پر وړاندي د فرعي کميټو د غړو د مسئوليتونو ټاکل

ه. يادو پړاوونو (يا هم د دې پړاوونو يوې برخي ته) ته د رسـېدو لپاره بايد اړيني بشـري/ فزيکي/ مالي سـرچيني په پام کي ونيول شي

و. د مهمو کړنو لپاره د مهالوېش جوړول.

ز. د ښوونځي د مديريت شورا او روغتيايي آسانتياوو کميټي ته په کار ده تر څو د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په پام کي ونيسي او په اړوندو آسانتياوو کي د لږ تر لږه خدمتونو معيارونو د حالت په اړه لنډ راپور چمتو کړي

19) د کلي په کچه د جندر شاملول/رعايت

الف. ټولنيز کارکوونکي د کلي په کچه له نارينه او ښځينه وو سره عمده او مهمي کړني تر سره کوي.

ب. مهمي موندني د کلي پراختيايي شورا ته وړاندي کېږي او له فرعي کميټو سره شريکېږي.

ج. د کلي پراختيايي شـوراګاني او فرعي کميټي د بدلونونو په هکله پريکړه کوي (د نجونو لپار زده کړې، د ودونو لګښت، د نجونو د واده عمر يا د واده پر مهال د نجونو عمر، او داسي نور...).

د. د کلي پراختيايي شورا رئيس او مرستيالان د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر ته راپور ورکوي او خپل پلانونه ورسره شريکوي.

ه. د کلي پراختيايي شوراګاني او اړونده فرعي کميټي پلانونه جوړوي تر څو بدلون را مينځ ته کړي.

F. <u>د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا د فرعي پروژې تطبيق</u>

20) د ولسي تړون پروګرام د فرعي پروژو وړانديز

الف. په لومړيتوب کي د راغلو پروژو د تخنيکي سروې ترسره کول.

ب. په لومړيتوب کي د راغلو پروژو طرح/ډيزاين.

ج. د لګښت ټاکل.

د. د وړانديز بشپړول.

ه. د تخنيکي کميټي له لوري د مهمو او عمده توکو چمتو کول.

21) **د پروژې د پلي کولو په موخه د کلي پراختيايي شوراګانو د وړتياوو لوړول**

الف: د پروژې د پلي کوونکي ډلي روزنه

I. تدارکات	V. چاپېرياليز ټولنيز خونديتوب (ESS ESFM, RPF)
II. مالي مديريت	VI. عمليات او سـاتنه/حفظ او مراقبت (O&M)
III. تړون کول	
IV. د پروژې مديريت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

22) د فرعي پروژې پلي کول

الف. د تدارکاتو او پلي کولو پلان.
ب. د پلان څارنه.
ج. راپور ورکول (په اونیزه/میاشتنی توګه).
د. د فرعي پروژې د حالت په اړه راپورونه.
ه. د بشپړېدو د سند سپارل.
و. د بشپړې تسلیمی راپور

G. څارنه، ارزونه او ټولنیزه پلټنه/ تفتیش

23) د کلي د کډه ایزې څارنې کمیټه

الف. د کلي د کډه ایزې څارنې د کمیټې جوړول (د دواړو یعني د کلي پراختیایي شـــورا او د کلي پراختیایی کلستر/ګذر شورا لپاره).
ب. د ولســـي تړون پروګرام، د لږترلږه خدمتونو د معیارونو، د کلي ګډه ایزې څارنې، ټولنیزې پلټنې/ تفتیش او نمرې ورکولو د کارتونو په هکله د کلي ګډه ایزې څارنې د ډلې روزل.

24) د کلي د ګډه ایزې څارنې CPM بهیر

الف. د کلي د ګډه ایزې څارنې د شاخصونو ټاکل.
ب. د کلي د ګډه ایزې څارنې د پلان طرحه/ډیزاین کول.
ج. د معلومات را ټولول، تحلیل او په هکله یې راپور ورکول.
د. د یوې عامې غونډې په ترڅ کې د موندنو شریکول.

25) د نمرې ورکولو کارتونه (score cards)

الف. د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله د کلي په کچه د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو د ارزونې په موخه د نمرې ورکولو کارتونه کاروي.
ب. د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله له رضـــا کارانو ســـره همغږي کوي تر څو په عمده او مهمو آســـانتیاوو (ښـــوونځیو/ کلېنیکونو) کې د نمرې ورکولو کارتونو په کارولو سره د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه و ارزوي.
ج . د نمرې ورکولو کارتونو موندنې را ټولېږي او ثبت کېږي او په هکله یې د معلوماتو د مدیریت ســـېتم MIS ته راپور ورکول کېږي.

26) د شکایتونو د حل کمیټه

الف. د کمیټې را مینځ ته کول (د دواړو یعني د کلي پراختیایي شـورا او د کلي پراختیایی شـوراګانو کلسـتر /ګذر شـورا لپاره).
ب . د ولسي تړون پروګرام، د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو ، اړیکو او شکایتونو د حل په هکله د شکایتونو د حل کمیټې روزل.

27) د شکایتونو حل کول

الف. د شکایتونه د حل د میکانیزم له خپرولو څخه داډ تر لاسه کول (د تلیفوني اړیکې په واسطه).
ب . د شکایتونو د صندوق او د شکایتونو د ثبت کتاب را مینځ ته کول
ج . د شـکایتونو د حل کمیټې 1 – 2 غړي به د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC/ د ناحیې په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې NCCMS په هرو دوه میاشتنیو غونډو کې برخه اخلي.
د . له اړوندو فعالینو ســره د مهمو موضــوعګانو تعقیبول (د ولســوالۍ په کچه د ولســي تړون پروګرام د مدیریت کمیټه DCCMC/ د نـاحیې پـه کچـه د ولســـي تړون پروګرام د مـدیریـت کمیټـه NCCMS یـا د اړونـده وزارتونو ولایتي کارکوونکي).
ه . د اړتیا په صورت کې، د شکایتونو د حل کمیټه له ولایت څخه بهر شکایتونه حل کوي.

لومړی فصل

د کلي هڅول او د کلي په اړه معلومات

د کلي پراختیایي شورا او کلي ته د ولسي تړون پروګرام ور پېژندنه

1. د ولسي تړون پروګرام

الف. لرلید، موخې او اصول

لرلید: ولســـي تړون پروګرام د دولت یو نوی پروګرام دی چې موخه یې د راتلونکو 10 کلونو په موده کې د افغانســـتان ټولو وګړو ته د اســاســي خدمتونو وړاند یکول دي. دولت به د بنســټیزو جوړښــتونو د جوړولو یا بیارغولو او تر ټولو مهمو خدمتونو – د څښــاک اوبو، روغتیا، زده کړو، بریښنا، د اوبو سېستمونو، سړکونو، ویالو، پارکونو او نورو عامه تفریحي سیمو او روغتیا ساتنې/حفظ الصحی د وړاندې کولو لپاره سرچینې او ملاتړ چمتو کړي.
خو، د دولت کار د ولســي تړون پروګرام یوازې یوه برخه ده؛ د کلي پراختیایي شــوراګانې او فرعي کمېټې، او هغه کســان چې په کلیو کې ژوند کوي، یو لوی رول لوبوي. د کار لویه برخه – د اړینو بنسټیزو جوړښتونو رغول، له دولت سره مرسته کوي چې هرې کورنۍ ته خدمتونه ورســېږي، په کلیو او ښــارونو کې د ژوند حالت ته د ودې ورکولو په موخه په ځاني پروګرامونو (نوښــتونو) کې د خلکو ښکېلول چې دا هر څه د کلي تر پراختیایي شورا پورې تړاو لري. د دوی په دندو کې به ارزونه، تحلیل او تجزیه، له خلکو سره په ګډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلان جوړول، د پروژو پلي کول او د تر لاسه شوو مالي وجهو څارنه او حساب ورکونه، او په کليو (ښارونو/محلاتو) کې د خدمتونو د رسولو تنظيم، د دولت د کړنو څارنه او د خدمتونو د وړاندې کولو د لړۍ د ودې په موخه نظر ورکول شامل وي.
د کلي پراختيايي شـــورا غړي به دا کار په خپله نه تر ســـره کوي، څکه چې د کلي پراختيايي شـــوراګانې، ګذرونه او د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر (5 – 8 پورې کلي يو پراختيايي واحد جوړې) به د زده کړو، روغتيا، کرنې، اوبولګولو، ځوانانو او د ښځو د اقتصادي ودې فرعي کميټې ولري، او هره کميټه به د کلي پراختيايي شورا/ د کلي پراختيايي شورا کلسټر له غړو، کارپوهانو او د کليو او ښارونو له فعالو وګړو (ښـوونکيو، د کلي په کچه روغتيايي رضـا کارانو، غوره بزګرو، هڅاندو ځوانانو، اسـتعداد لرونکو ښـځو، له بېوزلو برخو څخه ژمن او لېواله کسانو، همدارنګه له زيان منونکو ډلو، لکه راستنېدونکو، داخلي بېځايه شوو، د اقتصـادي ستونزو له کبله له کډوالو او کوچيانو) څخه جوړه وي. له دې کميټو سره په کار کولو سره به د کلي پراختيايي شوراګانې دوی ته لارښوونه وکړې، وبه يې هڅوي او ملاتړ به يې وکړي تر څو د کلي په کچه سـرچينې تنظيم او برابرې کړي، په ځانګړې ډول د خلکو مهارتونه، اسـتعدادونه او د ارادې ځواک تر څو په ګډه سـره کار وکړي او خپل ژوند ته وده ورکړي. د کلي پراختيايي شـورا غړي تاکل شـوي دي څکه چې دوی دا حکمت او باور لري چې د خلکو ملاتړ وکړي، او له دولت ســـره د خلکو مرجع او د اړيکې وســـيله ده او د کلي پراختيايي شـوراګانې له دولت سره په ګډه، کولای شـي قوي او متحد ښـارونه، کلي او يو ملت را مينځ ته کړي چې په ترڅ کې به يې ټول وګړي وکولای شي تر څو خپل استعدادونه او وړتياوې په کار واچوي.
د ولسي تړون پروګرام يوه هوکړه ده چې د دولت او افغان وګړو تر مينځ ملګرتيا ته رسمي بڼه وربښي چې د دوی د ټاکل شوو استازو په واسطه يې لارښوونه او ملاتړ کېږي تر څو په ګډه سره د بېوزلۍ کچه را ټيټه کړي. دا په دې معنې چې دولت او خلک مسئوليتونه لري چې تر ټولو مهم يې په دې ډول دي: حکوت به سرچينې، ملاتړ، سلا وړاندې کړي او د کليو پراختيايي شوراګانې/د کليو پراختيايي شوراګانو کلسټر مسئوليت لري تر څو يو له بل سره د ګډه ايزو ادارو په توګه کار وکړي چې له دې لارې ټاکل شوي نارينه او ښځې له يو بل سره کار کوي تر څو په مناسبه او عادلانه توګه د سرچينو له تخصيص څخه ډاډمن شي او ډاډ تر لاسه کړي چې بېوزله نارينه، ښځې او ماشومان د شتمنو کورنيو د نارينه وو، ښځو او ماشومانو په څېر د دولت له پروګرامونو او خدمتونو څخه برخمن شوي دي. د کليو پراختيايي شوراګانو، ګذر او د کليو پراختيايي شوراګانو کلسټر په پلان جوړولو او پلي کولو کې به د ټاکل شوو ښځينه غړو ګډون مهم وي تر څو باوري کړي چې په ټولو پراختيايي بهيرونو کې د ښځو پراختيايي اړتياوو ته ځای ورکړل شوی دی او په نښه شوې دي.
په دې توګه، هغه خدمتونه چې دولت به يې وړاندې کړي، کولای شـي د ټولو افغانانو د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو حق خوندي کړي چې په دې سره دوی کولای شـي د خپلې خوښـې وړ ژوند وکړي، د خپلو وړتياوو او استعدادونو د کارونې زمينه ورته برابره وي او په زده کړو سمبال ماشومان را لوی کړي تر څو د يوې ښې راتلونکې د جوړولو جوګه شي.
د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی فرعي کميټې د بهرنيو مرستو د مديريت، په مناسبه توګه د تخصيص او کارولو مسئوليت لري، دوی همدارنګه دنده لري تر څو د پراختيا په موخه د داخلي سـرچينو د کارولو لپاره لارې چارې ولټوي. په کليوالي سـيمو کې به ټاکل شوې شـوراګانې او د هغوی فرعي کميټې کار وکړي تر څو داسـې يو چاپېريال را مينځ ته کړي چې په کلي کې اوسـېدونکي خلک له يو بل سره کار وکړي او په پام کې ونيسي چې دوی څه وړتياوې/ مهارتونه او استعدادونه لري او دوی څنګه کولای شي دا وړتياوې او استعدادونه په ښـه توګه وکاروي چې په دې توګه به بېوزله کورنۍ وکولای شـي ډېر عايد تر لاسـه کړي. د کلي د پراختيايي شـوراګانو پلانونه او هغه اړتياوې او لومړيتوبونه چې کلي يې په ګوته کوي، به په ملي پلانونو او د بوديجې په تخصيص کې په پام کې ونيول شي.
په ښـاري سـيمو کې به ټاکل شـوې شـوراګانې او د هغوی فرعي کميټې کار وکړي تر څو پاک، خوندي او روغ چاپېريال را مينځ ته کړي، د ګډ (بېلابېلو محلاتو چې د بېلابېلو برخو درلودونکي وي) سيمه ايز پراختيايي پلان جوړولو او پلي کولو له لارې به پراخ يو والي را مينځ ته کړي، د ټول شـموله او بېوزلو په ګټه د ښـاري خدمتونو له وړاندې کولو څخه ډاډ تر لاسـه کول او د خصـوصـي سـکتور له فعالينو څخه د مالي او يا توکو د مرسـتو تر لاسـه کولو لپاره د غږ اوچوتول تر څو د پراختيا په لاره کې مرسـته وکړي. په ښـاري سيمو کې بدلون راوستل به سـوداګر په يادو سيمو کې پانګونې او پېرودونکي پېر او پلور ته وهڅوي (غوره، پاک، روښـانه سړکونه او داسې نور...).

<u>مـــــــــوخې</u> : د ولسي تړون پروګرام موخه د متحدو کليو، محلاتو، ښارونو را مينځ ته کول، د خلکو او دولت تر مينځ اړيکې ته وده ورکول او د اسـاسـي خدمتونو د وړاندې کولو له لارې د بېوزلۍ د کچې را ټيټول دي. د سـرچينو او ملاتړ په برابرولو سـره به دولت د کليو او ښـــارونو پراختيـا تـه وده ورکړي او د کلي پراختيـايي شـــوراګـانې بـه پراختيـايي بهير رهبري کړي او پـه ټولو پراختيـايي پروګرامونو(نوښـتونو) او کړنو کې د ټولو نارينه، ښـځينه، ځوانانو او ماشـومانو له ګډون څخه ډاډ تر لاسـه کړي. کلي به د پروژو د رغولو/بيا رغولو په پلان جوړولو، پرمختګ او د دولت له لوري د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو د وړاندې کولو په څارنه کې برخه واخلي. په ورته وخت کې، د کلي پراختيايي شـوراګانې او د هغوی فرعي کميټې به له بېلابېلو ډلو (د بېوزله کورنيو په ګډون) سـره کار وکړي تر څو په ګډه سـره هغه مهمې موضـوعګانې چې د پراختيا يا د خلکو د ځانګړو ډلو د ژوند د حالت د ښـه کېدو پر وړاندې خنډ کېږي، په ګوته او په هکله يې پوه شي او په ګډه سره هغه لارې چارې ولټوي چې ياد خنډونه پرې له مينځه يوسي.

<u>په ښارونو کې ولسی تړون پروګرام په هکله يادونه:</u> د بېوزله کسانو په ګټه په ګډه کار ښـايي په کليوالو سيمو او ښايي په نيمه ښاري سيمو کې آسـانه وي. په ښـارونو کې به ولسـي تړون پروګرام په خپل لومړي کال کې د بېلابېل عملياتي چاپېريال په هکله پوه او په پام کې به يې ونيسـي (چېرې چې ښـايي خلک لږ وخت لري، چېرې چې د نفوس تراکم په پام وړ توګه ډېر دی، او ټولنه ډېره پېچلې او متجانسـه وي، چېرې چې ټولنيز اتصـال(باور، د متقابلو کړنو تکرار) د کليوالي سـيمو په پرتله توپير لري). د افغانسـتان په څلورو زونونو کې د څلورو ښارونو په هکله معلومات به راتلونکي بهيرونه خبر کړي/معلومات ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــــــــــول : د ولسي ترون پروګرام او د دولت کار (په ټولو کچو کې)، ټاکل شوې بنسټونه (د کلي پراختيايي شوراګاني، دولسوالی پراختيايي شوراګانی، د ګذر شوراګانی)، همکاره مؤسسو ته به د لاندې اصولو په واسطه لارښوونه وشي[1]:

1. د افغانستان وګړي د ملت لويه پانګه او د پراختيا په لاره کې د دولت ملګري دي.
2. د کلي پراختيايي شوراګاني، ګذرونه او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر به په خپلو اړوندو کليو کې پراختيايي چارو ته لارښوونه او د هغوی څارنه وکړي، او د خپلو خلکو، دولت او تمويلوونکو پر وړاندې به د ټولو بهرنيو ســرچينو د تخصــيص او کاروني په برخه کې ځواب ويونکي وي.
3. د سرچينو له منصفانه او عادلانه تخصيص او د خدمتونو له وړاندې کولو څخه بايد ډاډ تر لاسه شي (د څو کسانو په ګټه د سرچينو ځاي پر ځای کول يا د بوديجي تخصيص) او د نخبه کسانو له نفوذ څخه بايد مخنيوی وشي.
4. ټولنيز مسئوليت او صـداقت به وسـتايل شـي او له درغلی او د پيسو له ناوړه کارولو څخه بايد مخنيوی وشـي، چې کېدلای شـي د دولت د بوديجي د له لاسه ورکولو لامل شي.
5. په کليو کې به پراختيايي بهيرونه ګډه ايز، ټول شموله، د زده کړې او عمل، روڼتيا او حساب ورکوني پر بنسټ وي
6. بېوزله نارينه او ښځو ته بايد په سيمه ايزو ادارو او کړنو کې ونډه ورکړل شي (د کلي پراختيايي شوراګانو/فرعي کميټو، پلان جوړولو، پلي کولو او څارنه)
7. د کلي تنوع او يووالی په کار کې مهم رول لري
8. د کلي پراختيايي پلان بايد د ښځو، همدارنګه د ګوښه شوو او زيانمنونکو ډلو اړتياوې او ستونزې په پام کې ونيسي.
9. د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی کميټې به د پراختيايي او بشري کارکوونکو امنيت خوندي کړي
10. هغوی چې د نا امنيو لامل دي بايد بحث ته راوبلل شـــي، وهڅول شـــي تر څو د پراختيايي چارو ملاتړ وکړي او د نا امنۍ لامل نه شي
11. په کلي کې د کوکنارو په له مينځه وړلو کې مرســـته کول او د کوکنارو د کرکېلې پر وړاندې د مبارزې ملاتړ کول، د کليوالو په خاصـــه توګه د بزګرو د عامه پوهاوي د کچې لوړول، تر څو کوکنار ونه کري او بديل يې پيدا کړي (ســيمه ايزې او نيمه ښــاري سيمې).

ب: د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا

د کلي پراختيايي شوراګاني او د هغوی کلي به له اړوندو وزارتونو څخه مالي مرسته تر لاسه کړي تر څو نوي بنسټيز جوړښتونه پري ورغوي او يا هم شته عامه بنسټيز جوړښتونه بيا ورغوي او دوی به د اساسي خدمتونو يو نوملړ ته لاس رسی ولري. د افغانستان دولت به هر افغان وګړي ته د څښاک اوبه ورسوي او کلي کولای شي يو له لاندې خدمتونو څخه وټاکي: اساسي سړک ته لاس رسی، د ټيټې کچې اوبو لګولو سېستم، او له بيا نوي کېدونکو سرچينو څخه برېښنا. شته دولتي ښوونځي به د مهمو معيارونو پر بنسټ خپلې چارې پر مخ وړي او شــته روغتيايي آســانتياوې به د روغتيايي خدمتونو يوه اســاســي بســته وړاندې کړي. د نويو عامه بنســټيزو جوړښــتونو د رغولو او شته بنسټيزو جوړښتونو د بيا رغوني لپاره د مالي وجهي تخصيص به د بنسټيز جوړښت د اړتياوو په تړاو د کلي د اټکل او ليد لوري پر بنسټ وي، خو د پروژې د پلان جوړول، پلي کول، د عامه بنسټيزو جوړښتونو څارنه او ساتنه به د هر ټول شموله، ګډه ايزو او رڼو بهيرونو له لارې تر سره شي چې د مرستو په اړه له ټيټ لوري (کليو) او پورته لوري (دولت او تمويلوونکو) ته ځواب ويونکي وي. د تېر په څېر، کليوالي سـيمې به د فرعي پروژې د لګښـت ٪10 برخه پر غاړه واخلي. په ښــاري سـيمو کې به د کلي پراختيايي شورا په کچه ونډه ٪25 سلنه وي، د هغو سيمو په انتڅنا چې بېځايه شوو او بېرته راستانه شوو کسانو په کښې استوګنه غوره کړې ده چې په دې سيمو کې به کلي او ګذرونه وهڅول شي تر څو ونډه واخلي، خو دوی بايد دې کار ته اړ نه ايستل شي.

ج: د خدمتونو وړاندې کول – د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه / نوملړ (له دی وروسته فارمت هم په پام کې نيول شوی دی)

(چې په کلي کې به د عامه خبرتياوو په ډره کې و نښلول شي)

1 د کليوالو او 2 د ښاري سيمو لپاره په پام کې ونيسئ/وګورئ

1. دولت به په کليوالو سيمو کې لاندې آسانتياوې تامين کړي:

I. **د څښلو پاکو اوبو ته هر اړخيز لاس رسی:** د هرو 25 کورنيو لپاره د اوبو يوه سرچينه چې د 24 ساعتونو په موده کې به د هر کس لپاره د 25 لېترو اوبو د چمتو کولو وړتيا ولري.

II. **کليوالي زېربناوې:** کلي به لږ تر لږه له لاندې خدمتونو څخه يوه ته لاس رسی ولري (د خلا/تشي د تحليل او تجزيې، د کلي د لومړيتوب ورکوني او لاسرسي پر بنسټ):

- **اساسي سړکونو ته لاس رسی:** تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کليوالي اساسي سړک څخه د 2 کيلومترو په واټن.
- **د اوبو لګولو د ټيټي کچې درلودونکی بنسټيز جوړښت:** چې لاندې ډولونه په کښې شامل دي: سربندونه (د مينځنيو/ دريمه درجه وپالو لپاره) د اوبو وېشونکي، د اوبو د کابو کولو دروازې، سيفون، د 10،000m3 ظرفيت درلودونکي د اوبو يوه ذخيره، د اوبو لګولو د ټيټي کچې درلودونکي کانال رغول يا بيا رغول، محافظوي ديوال، ګبيوني ديوال، ناوې، سوپر پسېج

[1] داصولو ډېر شمېر يې د 2015 کال د کلي پراختيايي شوراګانو په پرېکړه ليک کې شتون لري چې د افغانستان د نيردي ټولو ولسواليو د پراختيايي شوراګانو د سلګونه غړو له لوري لاسليک شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **اساسي برېښنا:** د لمر، اوبو، بيو ګاز او باد له لارې د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (يوازې په هغه سيمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسېږي)

III. **په دولتي ښـــوونځيو کې د کيفيت وړ زده کړې** د پوهنې وزارت د زده کړو د موجوده معيارونو د ټولګې د يوې برخې په توګه:

- له 1 څخه تر 3 ټولګې پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 24 ساعته زده کړې کوي، له 4 څخه تر 6 ټولګي پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 30 ساعته زده کړې کوي، او له 7 څخه تر 12 ټولګي پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 36 ساعته زده کړې کوي.

IV. **د اساسـي روغتيايي خدمتونو د ټولګې وړاندې کول،** د عامې روغتيا وزارت د موجوده روغتيايي خدمتونو د ټولګې د يوې برخې په توګه:

- روغتيايي آسـانتياوې به د اړتيا وړ قانوني سـاعتونو (دسـهار له 8 څخه د بېګا تر 4 بجو پورې) مطابق، د ګومارنې له اړينو شرايطو، او د منل شوو اجباري خدمتونو سره سم وړاندې شي.
- **روغتيايي مرکز:** د ملاريا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوی او د يادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسنتياوو او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کول.
- **فرعي روغتيايي مرکز:** د سـينه بغل، نس ناسـتي او ملاريا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظيم، د نرۍ رنځ دپېژندو موندنه او راجع کول او د واکسيناسيون خدمتونه.
- **اساسي روغتيايي مرکز:** غير بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم ته پاملرنه، د تغذيې اړوند چارې.
- **جامع روغتيايي مرکز:** تر زيږون وړاندې، د زيږون پر مهال، تر زېږون وروسته او نوي زيږېدلي ماشـوم ته پاملرنه او د واکسيناسيون، تغذي اړوند کړنو ترسره کول.

2. دولت به په ښاري سيمو کې لاندې آسانتياوې تامين کړي:

د کلي ښـاري پراختيايي شـوراګانې به د څلورو کلونو په موده کې په منځنۍ توګه $70,000 امريکايي ډالر مالي مرسـته تر لاسـه کړي. ښاري کلي (د يوې پراختيايي شورا تر پوښښ لاندې) کولای شي له لاندې نوملړ څخه يوه يا څو آسانتياوې وټاکي:

- **کوڅو او ويالو ته وده ورکول:** چې د کوڅو، پياده رووونو او ويالو کانکرېټ کول او د کوڅې په اوږدو کې د ونو ايښــودل په کښې شامل دي.
- **د جامدو فاضــله موادو مديريت**: د کورنۍ په کچه د فاضـله موادو مديرت چې د ښــاروالۍ له لورې د فاضـله موادو د را ټولولو د ميکانيزمونو په تړاو عامه پوهاوی په کې ګډون لري.
- **د څښاک د اوبو برابرول:** کېدلای شي په دې برخه کې د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول، د اوبو رسولو کوچنې سېستم يا د لاسي پمپونو نصبول شامل وي.
- **کورونو ته نمبر ورکول**
- **د څښلو د اوبو د شبکې برابرول:** د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول
- **د پارک/تفريحي سيمې/لوبو ميدان:** د ماشومانو او ښځو لپاره
- **د جامدو فضـله موادو مديريت**: د ښـاروالۍ په مرسـته له ټاکلې شـوې ځای څخه د فاضـله موادو سيمې ته د فاضـله موادو لېږد
- **د ښځو لپاره معيشتي پروژې**: د ګذر د مالي مرستې يوه سلنه به د ښځو پروژو ته ځانګړې شـي، په ځانګړې توګه، په سيمه کې د اړوند ښاري مارکېټ له غوښتنو سره سم او د ښځو اقتصادي پياوړتيا او ښځو ته لومړيتوب ورکونه
- **روښنايي/ برېښنا:** د برېښنا د ترانسفرمرونو د لګولو په ګډون، د برېښنا د شبکې غځول په کې شامل دي. سربيره پر دې، د څراغونو د نصبولو کار به په دوهمه درجه کوڅو کې تر سره شي.

د: په شاملولو او بېوزلۍ د کچې په را ټيټولو باندې تمرکز

(د کلي پراختيايي شوراګانو په لاسته راوړنو او پاتې کارونو چې بايد تر سره شي، د نظرونو ورکول)

د تېرو 14 کلونو په موده کې، دولت 36,000 کليو ته مالي وجهه په واک کې ورکړې ده او د تېرو 4 کلونو په موده کې 800 ښــاري کليو ته مالي وجهه ورکړل شوې ده تر څو د کليو د هغه پراختيايي شوراګانو له لارې نوي بنسټيز جوړښتونه ورغوي او يا هم موجوده بنسـټيز جوړښـتونه بيا ورغوي، چې د ځايي سيمه ايزې پراختيا څارنه او د عامه مالي وجهو مديريت يې تر سـره کولا. د دې کار په تر سره کولو سره د هېواد په کچه د پام وړ کليوالو او ښـاري سيمو د څښـاک اوبو، برښـنا، زده کړو او روغتيايي آسـانتياوو ته لاس رسی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومونډ او په پراخه کچه اړيکي تر لاسه شوي ، او د اوبو د مديريت د پرمختللي سيستم پر مټ يې کرنيزو محصولاتو وده وکړه او تولنيز مرکزونه يې ورغول. له 2001 کال څخه را پديخوا، زموږ توليزې لاسته راوړني فوق العاده وې: 9 ميليونه ماشومانو ښوونځي ته لار ومونده، په زرګونه کليومتره سړک رغول شوی دی، او په زرګونه جريبه اضافي ځمکه اوس خړوبه شوې ده. ډېری کلي اوسمهال بريښنا لري او روغتيايي کلينيکونو ته لاس رسی لري. خو دولت په سيستماتيکه توګه ټولو کورنيو ته لاس رسی نه دی موندلی او د ولسي تړون پروګرام به ستاسو په کلک زيار او کار کولو سره پاتي کورنيو ته لاس رسی ومومي. په کليو کې پراختيا تل په کافي توګه ټول شموله نه وه. نو له همدې امله، د ولسي تړون پروګرام به د کلي پراختيايي شوراګانو او فرعي کميټو په ظرفيتونو باندې ډېر ټينګار وکړي تر څو له بېوزلو ډلو سره کار وکړي او د ټولو ګوښه شوو او زيانمنونکو وګړو له شموليت/ګډون څخه ډاډ تر لاسه کړي.

د تېرې لسيزې په موده کې زموږ هڅو او کار په پوره توګه د بېوزلي کچه نه ده را ټيټه کړې او د پام وړ شمېر وګړې لا تر اوسه هم د خدمتونو او هغه لارو چارو له نه شتون سره مخ دي چې په واسطه يې کولای شي خپل ژوند/معيشت ته وده ورکړي. بېځايه شوي کسان، د اقتصادي ستونزو له امله کډوال شوي کسان او نور ليږې پراته محلات په خپل حال پاتي شوي دي او د کلي په پراختيايي شوراګانو، ګذر شوراګانو يا د کلي پراختيايي شوراګانو په کلستر کې د دوي غږ نه دی اورېدل شوی. دا هر څه بايد بدلون ومومي. د فرعي پروژو (کيفيت، فعال والی، ساتنه او مالي مديريت) پر څارني سربېره، د بېوزلو په ګټه د پراختيايي کړنو په برخه کې به د کلي پراختيايي شوراګانو، د ګذر شوراګانو او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر دنده وڅارل شي.

ه: د <u>ولسی تړون پروګرام په عمل کې – د دولت او کليو تر مينځ ملګرتيا</u>

i. د کلي پراختيايي شوراګانو او فرعي کميټو دندې او مسئوليتونه

<u>**د کلي پراختيايي شوراګانې CDCs (يوازې ټاکل شوي غړي)**</u>

- د ګډه ايزو طريقو له لارې، د خپل کلي د ټولنيز- اقتصادي حالت ارزول، او د کلي په اړه د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته کول.
- په غونډو او پراختيايي کړنو کې د ګډون په موخه د تر ټولو بېوزله کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو مشراني دي، هغه کورنۍ چې د کورنۍ مشر يې معيوب وي او نورې زيان منونکې ډلې) هڅول او د دوی له ګډون او مشورو اخيستلو څخه ډاډ تر لاسه کول.
- د بهرنيو پراختيايي سرچينو د عادلانه، ټول شمول او ګډه ايز تخصيص او کارولو، څارنې او مديريت مسئوليت پر غاړه اخيستل.
- د عامه ځمکو مديريت او د عامه سرچينو (طبيعي او بنسټيز جوړښت) ساتنه کول.
- د کلي/ په محلي کچه د خدمتونو د وړاندې کوونکو څارنه (لکه د نمرې ورکولو کارتونه).
- د فرعي کميټې څارل او مرسته ورسره کول.
- له بهرنيو مالي وجهو څخه پرته د ځايي کارپوهانو او هڅاندو کسانو او ډلو له لارې د بېوزلو په ګټه د پراختيايي پروګرامونو (نوښتونو) ملاتړ کول.
- د عامه خدمتونو (لکه زده کړو، روغتيا) او د هغې د غوښتنې په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړول; د کليوالو نظرياتو ته ځواب ويل.
- اړوندو دولتي ادارو ته د شکايتونو او د خدمتونو په وړاندې کولو کې د شته تشو راجع کول
- د دولت له لوري د کلي په مشرۍ د روغتيا ساتني/حفظ الصحي له هلو ځلو څخه ملاتړ کول او د روغتيا ساتنې له فرعي کميټو او عادي خلکو سره مرسته کول تر څو په آزاده فضا کې له حاجت رفع کولو څخه کلي خالي کړي، فاضله مواد په خونديتوګه دفع/خښ کړي او د روغتيا ساتني کړنې ترسره شي.
- په خپلو کليو کې د دولتي او غير دولتي پراختيايي کارکوونکو د امنيت او خونديتوب تامينول.

<u>**د کلي پراختيايي شورا فرعي کميټې (د زده کړو، روغتيا، کرنې، روغتيا ساتنې/حفظ الصحی، ځوانانو او چاپېريال)(ټاکل شوي او عام خلک):**</u>

په فرعي کميټو کې د کلي په کچه په پراخه توګه فعالين ګډون لري: د کلي پراختيايي شورا غړي، کارپوهان (ښوونکي، بزګر، او داسې نور ...)، هغه کسان چې د ځاني مرستندويه/ ليږواله ډلو (نالوستو والدينو، د لږ ځمکې درلودونکو، د ځمکې نه درلودونکو نارينه او ښځېنه وو، معيوبينو، با استعداده، پياوړو او هڅاندو ځوانانو، داخلي بېځايه شوو کسانو او داسې نورو ...) استازيتوب کوي.

- د پوهاوي د تګلارو را مينځ ته کول (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره)
- د عامه خدمتونو لپاره د غوښتنو توليدول (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره)
- خلک د عامه خدمتونو د کاروني لپاره هڅول (د بېلګې په توګه، ښوونځيو ته د نجونو په ګډون د خپلو ماشومانو استول، او ښځو ته وړتيا وربښل تر څو د معايني او درملنې په موخه روغتيايي مرکزونو ته لاړې شي)
- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نورو زيان منونکو ډلو) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ ورکول او په دې برخه کې د دوی هڅول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ځايي کارپوهانو (ښوونکو، برياليو او نوښتګرو بزګرو او داسي نورو) په ګوته کول او هڅول تر څو مشورې او لارښوونې وړاندې کړي.
- د محلاتو په واسطه د مهمو خدمتونو د کاروني څارنه او د کلي له پراختيايي شورا سره يې شريکول
- د خلکو هڅول تر څو په پراختيايي چارو کې له بهرنيو سرچينو پرته مرسته وکړي
- په کلي کې لېواله/ ځاني مرستندويه ډلې (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره) له کارپوهانو سره په اړيکه کې کول، د دوی لپاره د سرچينو په برابرولو او عدالت غوښتنې په برخه کې د دوی ملاتړ کول.

ii. د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شورا ګانو او فرعي کميتو دندې او مسئوليتونه

د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شوراګانې:

- د کليو/ محلاتو د کلسټر په کچه په عادلانه، ټول شموله او ډله ايزه توګه د بهرنيو پراختيايي سرچينو د تخصيص او کاروني مسئوليت په غاړه اخيستل او له دې بهير څخه څارنه او مديريت کول، چې د عامه بنسټيزو جوړښتونو بيا رغونه او جوړول په کې شامل دي
- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او له نورو زيان منونکو ډلو) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
- له فرعي کمېټو سره مرسته کول ترڅو د عامه ځمکو او سرچينو مديريت او ساتنه وکړي (طبيعي او زېربنايي)
- د آسانتياوو پر بنسټ او نورو خدمتونو د وړاندې کولو څارنه کول
- د فرعي کميټو څارنه او ملاتړ کول
- په کلسټر کې شاملو تر ټولو بېوزلو، بې برخې يا لرې پرتو کليو ته په ځانګړې پاملرنې سره د کليو تر مينځ د يووالي او همکارۍ د احساس را مينځ ته کول
- د کلسټر تر پوښښ لاندې د ټولو کليو هڅول او د هغوی ملاتړ کول تر څو د بهرنيو سرچينو له لوري تمويلېدونکو او له بهرنيو سرچينو پرته پراختيايي موضوعګانو په نښه کولو کې برخه واخلي.
- د خدمتونو د غوښتنې، نظرونو او شکايتونو د وړاندې کولو په موخه د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه د عامه خدمتونو د وړاندې کوونکو تر مينځ د وظيفوي اړيکو را منځ ته کول

د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر فرعي کميټي (د ښوونځي د مديريت شورا SMS، د روغتيايي آسانتياوو مديريت، د ابو لګولو اتحاديې، د طبيعي سرچينو مديريتNRM) (ټاکل شوې او عام خلک) :

د کليوالو ښاري سيمو په فرعي کميټو کې له کلي څخه په پراخه توګه فعالين ګډون لري: د کلي پراختيايي شورا غړي، کارپوهان (ښوونکي، بزګر، او د اوبو ويشونکی (په سيمه ايزو او نيمه ښاري کليو کې)، او داسې نور...)، او هغه کسان چې د ځاني مرستندويه/ لېواله ډلو (بزګرو، اوبو کاروونکو، نالوستو ميندو او پلرونو، د لږ ځمکې درلودونکو، د ځمکې نه درلودونکو نارينه او ښځينه وو، معيوبينو، با استعداده، پياوړو او هڅانده ځوانانو، داخلي بېځايه شوو کسانو او داسې نورو ...) استازيتوب کوي.

- د اړونده پراختيايي شورا له فرعي کميټي سره په همغږۍ - د پوهاوي د تګلارې را مينځ ته کول (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره).
- د اړونده پراختيايي شورا له فرعي کميټي سره په همغږۍ - د خدمتونو لپاره د غوښتنو را مينځ ته کول (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره).
- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نورې زيان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
- د آسانتياوو پر بنسټ څارنه کول
- د طبيعي سرچينو مديريت او ساتنه کول او د دې سرچينو (لکه د اوبو، څرځايونو، ځنګلونو) د مساويانه تخصيص څارنه کول
- په کلي کې د لېواله/ ځاني مرستندويه ډلو (د دوی د ځانګړې کاري برخې) ملاتړ کول
- په کلي کې لېواله/ ځاني مرستندويه ډلې (د دوی د ځانګړې کاري برخې لپاره) له کارپوهانو سره په اړيکه کې کول، د دوی لپاره د سرچينو په برابرولو او د عدالت غوښتنې په برخه کې د پراختيايي شوراګانو د کلسټر په وړاندې د دوی ملاتړ کول.

iii. د وګړو دندې او مسئوليتونه

- د کلي پراختيايي شورا په ټاکنو کې رايه ورکول
- د ټولنيزو کارکوونکو او د کلي پراختيايي شورا ګانو له لوري په تنظيمېدونکو شننو/تحليلونو، بحث او پلان جوړولو په غونډو کې په برخه اخيستلو سره، په فعاله توګه په پراختيايي بهير کې ګډون کول
- ښوونځيو ته د ماشومانو له تګ او لومړنيو روغتيايي خدمتونو ته د ټولو کورنيو د غړو له لاس رسي او برخمن کېدو څخه ډاډ تر لاسه کول (د بېلګې په توګه واکسين).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د بهرنيو سرچينو له لوري د تمويلېدونکو کړنو په اړه د شته مهارتونو، استعدادونو او پوهې په کارولو سره رضاکاري او مرسته کول او له بهرنيو سرچينو څخه پرته د پراختيايي پروګرامونو (نوښتونو) طرح او پلي کول (د بېلګې په توګه په ښاري سيمو کې: د سړکونو پاکول، د ونو کېنول، د فاضله موادو را ټولول، او داسې نور...)
- د کلي پراختيايي شوراګانو څارنه (د مالي او سرچينو د تخصيص له مخې)
- له هغو کسانو سره مرسته کول چې معيوب ، کمزوري يا ګوښه شوي دي تر څو د يو ښه ژوند خاوندان شي
- د هر اړخيزې پراختيا او په کلي کې د ټولو ډلو د غوښتنو لپاره د غړ پورته کول
- د لږ تر لږه ٪25 / 10 ورځې اخيستلو په موخه په رضاکارانه ډول کار کول
- لاس رسي ته وده ورکول او د دولتي پراختيايي او بشردوستانه کارکوونکو له خونديتوب څخه ډاډ تر لاسه کول

iv. د ټولنيزو کارکوونکو دندې او مسئوليتونه

ټولنيز کارکوونکي (SOs) هغه مخکښ کارکوونکي دي چې د همکاره مؤسسو له لوري د کلي له پراختيايي شوراګانو، د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر او ګډرونو او نورو بېلابېلو فرعي کميټو، او همدارنګه له لېوالو ډلو سره د کار کولو په موخه ګمارل شوي دي. ټولنيز کارکوونکي لاندې دندې او مسئوليتونه لري:

- د ولسي تړون پروګرام په هکله د عامه پوهاوي وړاندې کول
- د ټاکنو د بهير تسهيل کول
- د کلسترونو تسهيل کول
- د کلي له پراختيايي شورا سره د بانکي حسابونو او فرعي بانکي حسابونو په پرانيستلو کې مرسته کول
- د کلي له پراختيايي شورا سره د کلي په اړه د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته کول
- د پلان جوړولو د پروسې د غني کولو په موخه د ګډه ايزو وسيلو تسهيل او د کلي له پراختيايي شورا سره د ګډه ايز او د بېوزلو په ګټه د کلي د هراړخيزو پلانونو په جوړولو کې مرسته کول
- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو سرپرستې ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نورې زيان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
- د تشو/خلا تحليل
- له فرعي کميټو سره د دوی د دندو او مسئوليتونو په تر سره کولو او له هغوی سره په ځاني ارزونو کې مرسته کول
- د کلي پراختيايي شوراګانو او د کلي کلستري پراختيايي شوراګانو او ټولو فرعي کميټو د وړتياوو لوړول تر څو خپلې دندې او مسئوليتونه په ښه توګه سر ته ورسوي
- بېوزله نارينه وو، ښځو او ګوښه شوو ډلو ته په ځانګړې پاملرنې سره، په کليو کې د لېواله او ځاني مرستندويه ډلو تسهيل کول
- د کلي په مشرۍ د روغتيا ساتني/حفظ الصحې تسهيل او ملاتړ کول
- د ولسوالۍ په کچه د همکاره مؤسسې مدير ته راپور ورکول
- د ولسي تړون پروګرام د پلي کولو په برخه کې د درغليو/انحراف په هکله راپور ورکول (فساد / چل / غلا / بد چلند)
- د لږې په نيمايي کې د روزنې په برخه کې د کلي د پراختيايي شوراګانو او فرعي کميټو د اړتياوو ارزونه او د بيا ځلې روزنيزو پروګرامونو چمتو کول او
- د چاپېريالي ټولنيز مديريت د کاري چوکاټ د لارښودونو تعقيبول

v. د انجنيرانو دندې او مسئوليتونه

- د کلي پراختيايي شوراګانو او دکلي پراختيايي شوراګانو کلستر ته د مرستې، ملاتړ او تخنيکي لارښوونې د لاس ور غځول تر څو وکولای شي د کلي د پراختيايي پلانونو د بنسټيز جوړښت برخه پلي کړي چې په دې سره به د بنسټيزو جوړښتونو پروژې د کيفيت او دوام له پلوه د ډاډ وړ وي.
- د تخنيکي سروې ترسره کول او پر ډيزاين، لګښت ټاکنې ، د پروژې د وړانديز په چمتو کولو باندې کار کول
- د توکو په تدارکاتو کې له کليو سره مرسته کول
- د بنسټيزو جوړښتونو د رغونې/ بيا رغونې د کار پر مهال د تخنيکي څارنې د توکو برابرول
- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه ښځې چې د خپلو کورنيو سرپرستې ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نورې زيان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
- د محاسبې د اساسي اسنادو په چمتو کولو او ساتنه او همدارنګه د پروژو په اړه په راپور ورکولو کې د کلي له پراختيايي شوراګانو سره مرسته کول
- ولايتي اداري واحدونو ته د فرعي پروژو د پرمختګ په هکله راپور ورکول
- د عملياتي او حفظ او مراقبت د پلانونو په جوړولو کې د کلي له پراختيايي شورا سره مرسته کول او په هکله يې د دوی روزل

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د کلي له پراختیايي شوراګانو سره د فاضله موادو د مدیریت او چاپېریال ته د ودې ورکولو او خوندیتوب د پاملرنې په تړاو د کلیو په څخونه کې مرسته کول.
- د بنسټیزو جوړښتونو د عملیاتو او ساتنې په لاره کې د لاربښوونو د وړاندې کولو په موخه د ځایي کارپوهانو (ختیګرو، ترکاڼانو، او برقیانو) د وړتیاوو لوړول
- د کلي له پراختیايي شوراګانو سره د فرعي پروژو د پلان او پلي کولو پر مهال د چاپېریالي او ټولنیز خوندیتوب د کړنلارو په تعقیبولو کې مرسته او ملاتړ کول.
- د کلي له پراختیايي شوراګانو او د کلي پراختیايي شوراګانو له کلستر سره په هغو پروژو کې مرسته کول چې د کلي د داخلي سرچینو او رضاکاره کارکوونکو له لوري تمویلېږي
- په نقشه جوړولو، تجزیه او تحلیل، پلان جوړولو او نورو کړنو کې د همکارۍ مؤسسې له ټولنیزو کارکوونکو سره مرسته کول.
- د کلي له پراختیايي شوراګانو، ګذر شوراګانو، د کلي پراختیايي شوراګانو له کلستر سره د چارو د بشپړېدو د راپورونو په لیکلو او مالي ټوکو په تسلیمۍ او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي
- د چاپېریالي او ټولنیز مدیریت د سیستم (**ESMS**) او بیا مېشت کېدو د پالیسی د چوکاټ (**RPF**) تعقیبول او د چاپېریال د مدیریت پلان جوړول (**EMP**)

vi. د دولت دندې او مسئولیتونه (ولایت، ولسوالي او اړوند وزارتونه)

<u>**والــــیان**</u>

- د کلنیو موخو د لاسته راوړنو څارنه او په هکله یې د مالیې وزارت ته راپور ورکول
- د حســـاب ورکونې په موخه د بحث کوربه توب کول او د ولســـي تړون د چارو د پلي کېدو په هکله د کلیوالو نظریات اخیستل/ترلاسه کول
- په خپل اوړوند ولایت کې د ولسي تړون پروګرام ملاتړ او د اړتیا په صورت کې د شخړو هوارول
- اړوندو وزارتونو او همکارو مؤسسو ته نظریه/فیډبک ورکول
- په ولایتونو کې د ولسي تړون د لومړني ویاند په توګه کار کول
- د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت د کمیټو (**DCCMC**) څارنه کول (تکرار او کیفیت)
- د اړوندو وزارتونو د کړنو څارل (د بشري سرچینو تخصیص او د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو وړاندې کول)

<u>**ولسوالان**</u>

- د ولسي تړون پروګرام د چارو ملاتړ او د اړتیا په صورت کې د شخړو په هواري کې مرسته کول
- د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت د کمیټي (**DCCMC**) د غونډو همغږي کول
- د ولسوالی په کچه د اړوندو وزارتونو همغږي کول
- د ولسوالی په کچه د اړوندو وزارتونو د کارکوونکو او د کلي پراختیايي شوراګانو له کلستر سره د دوی د متقابلو کړنو څارنه
- د ولسوالی د پراختیايي شورا یا د ولسوالی د همغږی شورا (که چیرې شتون ولري) ، د سیمه ایزو ارګانونو د خپلواکې اداري او اړوندو (کرنې او مالداری، ښوونې، روغتیا او د کلیو د بیا رغونې او پراختیا) وزارتونو له استازو سره په سلا مشوره د کلستر جوړونې د بهیر څارل

<u>**اړوند وزارتونه**</u>

مرکز:

- د مالي سرچینو وړاندې کول او د هغوی د کارونې څارنه
- د بنسټیزو جوړښتونو د جوړولو او ساتنې په موخه د کلي له پراختیايي شوراګانو، ګذر شوراګانو او د کلی پراختیايي شوراګانو له کلستر سره د تخنیکي مرستې ترسره کول.
- په غونډو او پراختیايي چارو کې د تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه ښځې چې د خپلو کورنیو سرپرستې ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست یې معیوب وي، او نورې زیان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخیستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې دوی هڅول.
- د تمویل، څارنې او کیفیت وړ کار د ترسره کولو په موخه د همکارو مؤسسو مسئول او حساب ورکوونکي ګڼل
- په ولایتونو او ولسوالی کې د اړوندو وزارتونو د کارکوونکو څارل او هغوی ته لارښوونه کول
- د ولسي تړون پروګرام د ښه پلي کولو په موخه د پالیسی د موادو وړاندې کول
- د کلي پراختیايي شوراګانو، ګذر شورا د کلي پراختیايي شوراګانو د کلستر په ګوته شوو اړتیاوو ته ځواب ویل.
- له ولایتي اداري واحدونو سره مرسته کول

<u>**ښاروالی/ ولایتی اداری واحد:**</u>

- د ولایت په کچه د ولسي تړون د پلي کولو همغږي کول
- ټولو تخنیکي کارکوونکو ته لارښوونه او د هغوی څارنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په غونډو او پراختیايي چارو کې د تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه ښځې چې د خپلو کورنیو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معیوب وي، او نورې زيان منونکي ډلې) ځخه د مشورو اخیستل او د هغوی له ګډون ځخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې دوی هڅول
- د معلوماتو څارنه (د کلي په هکله معلومات)
- د تخنیکي کارکوونکو لپاره له لوجیستیکي ستراتیژۍ او ملاتړ ځخه ډاډ تر لاسه کول
- د دولت له کارکوونکو سره د همکارو مؤسسو او د هغوی د متقابل عمل همغږي کول
- د ښاروالی له مشورتي بورډ MAB سره همغږي

اړیکې

1. د دولت/کلي د اړیکې موخه

دولت دا مني چې د دولت، د کلي پراختیايي شوراګانو او د کلي پراختیايي شوراګانو کلستر/ګذرونو تر مینځ اړیکه یوازې هغه وخت را مینځ ته کېدلای شي چې داسې کړنلارې / خایونه شتون ولري چې د متقابل عمل د پېښېدو شونتیا په کښې ولیدل شي. د ولسي ترون پروګرام به د ولسوالی په کچه په سیمه ایزو برخو کې د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه (DCCMC) او په ښاري برخو کې د ناحیې/ښاروالی په کچه د ولسي ترون کمیټه (NCCMC/ MCCMC) ولري. د مدیریت هغه کمیټې چې د ولسي ترون پروګرام ټول اړوند وزارتونه په کې شامل وي، به نه یوازې د اړوندو وزارتونو له لورې د خدمتونو وړاندې کول همغږي کړي، بلکې همدرانګه به د کلي د ټاکل شوو استازو او دولتي کارکوونکو تر مینځ د اړیکې مسئولیت ولري.

مهالیزې غونډې به ټاکل شوو استازو ته ورتیا ور وبښي تر څو

- له ښه خدمت ځخه د ډاډ په موخه نظر وړاندې کړي او بحث وکړي (د دولت له لوري د ټاکل شوو لړ تر لړه خدمتونو په معیارونو باندې په تمرکز سره)
- د کیفیت وړ خدمتونو په وړاندې کولو کې له ولسوال او اړوندو وزارتونو څخه د ملاتړ غوښتنه وکړي
- د پراختیايي کړنو په اړه بحث او له بېلابېلو فعالینو لکه نادولتي ادارو او خصوصي سکتور سره د اړتیا وړ مرسته وکړي
- تر ټولو ښې کړنې/تجربې سره شریکې کړي
- هغه شکایتونه په نښه کړي چې د کلي په کچه نه دي حل شوي او د اړتیا په صورت کې يې د حل په موخه لوړو مراجعو ته راجع کړي
- د مهمو فعالیتونو ملاتړ وکړي، د بېلګې په توګه د تر ټولو اړمنو خلکو (لکه د ښځینه سرپرست لرونکي کورنۍ یا هغه کورنۍ چې مشري يې معیوبو کسانو ته ور په غاړه ده) د خوراکي توکو خوندیتوب په نښه کړي
- په ولسوالی کې د طبیعي/ عامه شتمنیو او سرچینو په اړه بحث او مدیریت ته پاملرنه وکړي
- د مهمو پراختیايي موضوعګانو په هکله د عامه پوهاوي کچه لوړه کړي
- د ولسوالی/ناحیې/ښاروالي په کچه د پلان جوړولو لپاره مواد برابر کړي او د ولسي ترون پروګرام د فرعي کمیټو او د ولسوالی/ناحیې/ښاروالي په کچه د پلان جوړولو تر مینځ د تړاو پر څرنګوالي بحث وکړي
- عادلانه پراختیا تشریح کړي
- د پراختیايي کارکوونکو د خوندیتوب په هکله بحث وکړي
- موضوعګانې مطرح کړي او د شخړو د حل ملاتړ او په لټه کې شي
- د ناورین د خطرونو د کچې را ټیټول او د ناورین مدیریت همغږي کړي

2. د غونډو او مهمو فعالینو مهالویش

په کلیوالو سیمو کې، د کلي پراختیايي شورا هر کلستر به د ولسوال په مشرۍ، د ولسوالی په کچه د هر اړوند (ښوونې، عامي روغتیا، کرنې او د کلیو د بیا رغونې او پراختیا) وزارت له استازو څخه جوړه شوې د ولسي ترون د مدیریت له کمیټې DCCMC سره ربع واره غونډې ولري. د کلي په اړوندو پراختیايي شوراګانو، د کلیو پراختیايي شوراګانو په کلستر کې د پلي کولو په موخه مسئول ټولنیز کارکوونکي او انجنیران باید همدرانګه د کتونکو په توګه حاضر وي او ډاډ ورکړي چې د دوی کار په دې غونډه کې را ولاړې شوې موضوعګانې او هغه ټکي په پام کې نیسي چې هوکړه ورباندې وشوه.

که چېرې شونې وي، په خوندي سیمو کې، لکه بامیان، د کلي پراختیايي شوراګانو کلستر مرکزي برخې ته د دولتي کارکوونکو په سفر کولو سره به د ولسوالی په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټې او د کلي پراختیايي شورا کلستر غونډې د کلستر په کچه تر سره شي او دا غونډې به په ساحه (ښوونځي یا ټولنیز مرکز) کې تر سره شي. په هغه سیمو کې چې د دولتي کارکوونکو تګ او راتګ شونی نه وي، د کلي پراختیايي شوراګانو د کلستر غړي به ولسوالی ته سفر وکړي چې هلته به دا غونډې تر سره شي.

په ښاري سیمو کې، چېرې چې د وګړو د تراکم کچه ډېره لوړه ده او په دې توګه به ډېر شمېر ټاکل شوي شوراګانې ، د ناحیې په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټه په یو وخت له دریو ګذرونو سره ناسته ترسره کړي. د ناحیې په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټه NCCMC به د ښاروال په مشرۍ د ولسوالی په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټې غړو ته ځای ورکړي. یوازې لکه په کلیوالو سیمو کې، دا غونډې به په ربعه واره توګه تر سره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر شپږ میاشتي وروسته به د ولسوالی/ښاروالی په کچه غونډې ترسره شي چې په ولسوالی/ښاروالی کې به د کلي پراختیایي شوراګانو له هر کلستر/ګذر څخه لږ شمېر استازي (1 – 2) سره را ټول شي تر څو د ولسوالی/ښاروالی په کچه پراختیایي موضوعګاني او ستونزې په پام کې ونیسي او په هکله یې بحث وکړي. په دې ډول د خلکو را غونډېدل به د کلي پراختیایي شوراګانو له یو کلستر یا مختلفو ګذرونو څخه د باندې موضوعګانو په هکله د بحث کولو فرصت برابر کړي، لکه د ناورینونو پر وړاندې چمتو والی، د طبیعی سرچینو مدیریت (د اوبو لرونکې ځمکه، د څړځای ځمکه)، پراختیایي پلانونه او داسې نور. دا غونډې به همدا ډول د ولسوالانو او ښاروالانو په مشری تر سره شي.

په ولسوالی او ښاروالی/ناحیه کې له کلیو سره د ولسي تړون د مدیریت کمیټې د متقابل عمل د بېلابېلو موخو سربېره (چې پورته په ګوته شوي دي)، دا کمیټې باید کار وکړي تر څو د دولت او کلیو تر مینځ اړیکه بنسټیزه کړي او د وخت په تېرېدو سره د باور پر بنسټ اړیکې جوړې کړي، چې په دې سره د خلکو ټاکل شوي استازي او عام خلک د ویاړ احساس کوي او خپلې ولسوالۍ ته د ' زموږ ولسوالي' او ' زموږ د ولسوالۍ اداره ' په نظر ګوري او پوهېږي چې دلته د اړتیا په صورت کې همکاري، همغږي او خلکو ته د خدمت او د هغوی د ستونزو د هوارولو لپاره اراده شتون لري.

3. <u>د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC، د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټو NCCMC/MCCMC او د کلي پراختیایی شورا/ګذر غونډې</u>

د کلیوالو سیمو په کچه (دولسوال) یا په ښاري سیمو کې (د ښاروال) په مشری، د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټې DCCMC او د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټې NCCMC/MCCMC هره درې میاشتنې غونډه به له هر اړوند وزارت سره چې په دې فعالیت کې ونډه اخلي مستند شي. یادښتونه به ولیکل شي او د ټولو اړوندو وزارتونو تر مینځ به ووېشل شي، او همدارنګه به د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر/ګذر رئیس او اړونده همکارې مؤسسې په واک کې ورکړل شي. د عمل ټکي به له ټاکل شوو مسئولو کسانو (ښایي اړوند وزارت، د کلي پراختیایی شورا کلستر/ګذر یا همکاره مؤسسه وي) سره یو ځای ولیکل شي او په هره راتلونکې غونډه کې به د عمل ټکي وکتل شي او مسئول کسان به له ګډون کوونکو سره معلومات شریک کړي چې لاس ته راوړنې څه دي یا دا چې ولې یو شمېر کارونه نه دي ترسره شوي او موخې ته د رسېدو لپاره څه ملاتړ ته اړتیا ده. د ربعه وارو غونډو یادښتونه باید د ولسوالانو له لورې د والي په واک کې ورکړل شي او هر اړوند وزارت باید د غونډې یادښتونه د ولایت په کچه خپلو څارونکو (سوپروایزرانو) ته واستوي.

4. <u>د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC، د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې NCCMC/MCCMC او د ولایت په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې PCCMC، او ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټې MCCMC د همغږۍ غونډې</u>

د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټه به د والي په مشرۍ د ولایت په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت له کمیټې (سیمه ایزه او ښاري) سره د همغږۍ دوه میاشتنۍ غونډې تر سره کړي. د ناحیې په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټه به په لومړي ګام کې د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې ته د درې میاشتنۍ راپور ورکونې پر بنسټ راپور ورکړي او همدارنګه به د والي په مشرۍ د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټې په دوه میاشتنیو غونډو کې برخه واخلي او په هکله به یې راپور ورکړي. د همغږۍ دا غونډې د ښاروالانو او والیانو له لورې د څارنې او د ولسي تړون پروګرام د پلي کېدو د اصولو په پام کې نیولو ، او د کلي پراختیایي شوراګانو د کلستر، د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې، ګذر او ناحیې په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې تر مینځ مهالنۍ/دوره یې لیدنو کتنو (اړیکې) له شتون څخه ډاډ ورکوي او د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې به هغه مهمي موضوعګانې حل او په نښه شي، چې د ټاکل شوو استازو له لوري په ګوته شوې دي (د شکایتونو حل ته په یوه جلا لارښوود اشاره شوې ده)

5. <u>د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټه PCCMC او د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاری ډله CCTWG (مرکز)</u>

د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټې (ښاري او کلیوالي) به په دوره ای توګه د مالیې، د کلیو د بیا رغونې او پراختیا، کرنې او مالدارۍ، عامې روغتیا او پوهنې وزارتونو او د سیمه ایزو ارګانونو د خپلواکه ادارې په مشرۍ د ولسي تړون پروګرام له تخنیکي کاري ډلې سره اړیکه ټینګه کړي او په همغږۍ کې به و اوسي.

<u>د کلي په هکله معلومات – کلیوالي</u>

د کلي په هکله د معلوماتو موخه، د کلي پراختیایي شورا غړو او د هغې فرعي کمیټو ، او همدارنګه د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر، د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې، د ولایت په کچه د ولسي تړون پروګرام د همغږۍ کمټې او ټولو اړوند وزارتونو (هغه چې د ولسي تړون پروګرام یوه برخه دي او هغه چې د ولسي تړون پروګرام برخه نه دي (لکه د کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو وزارت) او د مالیې وزارت ته وړتیا ور ښښل دي تر څو د هدف وړ مهمو ډلو لپاره ځانګړې اقدامات پلان، طرح/ډیزاین او بودیجه کړي.

د کلي په <u>هکله معلومات</u> کومه سرشمېرنه نه ده. دا ځکه چې ټولنیز کارکوونکي باید خپل ډېر وخت د کلي له پراختیایي شوراګانو/ د کلي پراختیایي شوراګانو له کلستر، د دوی له فرعي کمیټو او د کلي په کچه له ډلو سره تېر کړي، او همدارنګه ځکه چې د ولسوالۍ په کچه د معلوماتو د درج کولو ډله (1 کس) نه شي کولای ډېر معلومات په ټاکل شوي سیستم کې داخل کړي. هغه معلومات چې په لاندې توګه به راټول او بحث به پرې وشي پورته ذکر شوې موخه بیانوي.

په دوه پړاوونو کې د کلي په هکله معلومات

لومړی پړاو: د ولسي تړون پروګرام په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړولو د کتنې تعقیبول او له ټاکنو څخه د مخه

دوهم پړاو: د کلي پراختیایي پلان له بهیر څخه د مخه د بېوزلۍ د تحلیل او اړتیاوو د ارزونې تعقیبول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی پړاو: د کورنۍ اړوند معلومات. طریقه: سروې. د هرې کورنۍ پر سر به د همکارې مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په واسطه د روزل شوو ټولنیزو رضاکارانو له لوري د یوې پاڼې درلودونکې یوه ساده سروې تر سره شي (په اټکلي توګه 3 ساعته روزنه). یاده سروې به د کورنیو په اړه لاندې معلومات را ټول کړي (هغه خلک چې له یوه لوښي څخه خواړه خوري (فامیل)):

الف: دکسانو شمېر
ب: د کورنۍ د ټولو غړو د عمر کچه
ج: د کونډو شمېر
د: د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو شمېر
ه: د معیوبو کسانو شمېر
و: آیا په کلي کې داخلي بېځایه شـوي/ بېرته راسـتانه شوي/د اقتصادي ستونزو له امله کډوال شوي شتون لري؟
ز: آیا په کلي کې کوچیان شتون لري؟
ح: کور یې کرایي/خپل ملکیت دی
ط: د جنس له مخې د لوستو/نالوستو کسانو شمېر (+18)
ی: ښوونځي ته د تلونکو هلکانو او نجونو شمېر (6 – 18 کلونو)
ک: د څښـاک د اوبو سـرچینه (کاریز، کوهی، ویاله، نل، د اوبو شبکه، لاسي پمپ او نور)

لومړی پړاو په دریو برخو وېشل شوی دی[2]**:**

لمړی پړاو الف): د کورنۍ معلومات: ټولنیز کارکوونکي او انجنیران د کلي له پراختیایي شـوراګانو او ښـوونکو (که شـورا شـتون ونلري، نو له ښوونکو، ملکانو، سپین ږیرو) څخه غوښتنه کوي تر څو هغه ځوان کسان په ګوته کړي چې د حسابي چارو په هکله زده کړه ولري او د یوې اونۍ (5 ورځو) لپاره وزګار وي تر څو معلومات را ټول کړي. کله چې دا کسان په ګوته شول، ټولنیز کارکوونکی او انجنیر د کلي له پراختیایي شـورا (که چېرې یوه وي)، د معلوماتو له را ټولونکو، ځایي ښـوونکو (که چېرې هلته یو وي – او که شتون ونلري نو له ګاونډي کلي څخه یو ښوونکی کولای شي ګډون وکړي) یا هر هغه کس سره چې لوستی وی او وزګار وي یوه غونډه تنظیموي. په دې غونډه کې موخې، د سـمو معلوماتو اهمیت، د معلوماتو کارولو، د ناسـمو معلوماتو د اغېزو، د معلوماتو د پاڼې او د معلوماتو د را ټولولو لارو چارو، مهالوېش او د معلوماتو راټولوونکو ژمنتیا (په یوه پوسـتر باندې لیکل کېږي چې په کلي کې د معلوماتو را ټولولو د بهیر د رهبري کولو پر اساس د کلي پراختیایي شـورا/ملک/سـپینږیري یا ښـوونکي له لوري سـاتل کېږي) او د څارونکو/همغږه کوونکو کسانو (باید دوه کسه وي: یو ښـوونکی او ...) د دندو په هکله بحث او توضیحات وړاندې کېږي. د منځنی کچې په درلودونکي یوه کلي کې، به دا کار د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري د محدودو معلوماتو په وړاندې کولو (د کلي د پوهاوي ملاقات: روزنه (3 سـاعته)، د انجنیرانو مسئولیت) سـاحوي ازمایښـت (4 سـاعته) او تائید (4 سـاعته)) سـره یوه اونۍ وخت ونیسـي. د کلي هر رضـاکار کس به په منځنۍ توګه د 25 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي. په یوه لوی کلي کې به د کلي رضـا کار شایي د 50 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي.

لومړی پړاو ب): رضـاکاران به د ښـوونکو یا نورو لوسـتو کسـانو په مرسـته، د کورنیو د سـروې انفرادي پاڼې په منځنیو پاڼو (intermediate sheets) کې راغونډوي. انجنیرانو ته په کار ده تر څو له ساحې څخه لیدنه وکړي (د کتنې او مرستې په موخه 2- 3 په یوه ورځ کې د دریو- څلورو ورځو لپاره)

لومړی پړاو ج): انجنیران د مینځنیو معلوماتو پاڼې را ټولوي او د کلي د معلوماتو وروستۍ پاڼه بشپړوي. د معلوماتو په را غونډېدو او د کلي په هکله د وروستیو معلوماتو په چمتو کېدلو سره، ټولنیز کارکوونکي کولای شي له ټاکنو څخه د مخه غونډو په تر سره کولو پیل وکړي.

دوهم پړاو: عامې سرچینې او ټولنیز- اقتصادي حالت. طریقه: ګډه ایزې کړنې (تمرینونه): د همکارې مؤسسې ټولنیز کارکوونکی به د پلان جوړولو په بېلابېلو کړنو کې کلي را ښـکېل کړي. هغه مهمې او عمده کړنې چې د کلي په اړه د معلوماتو چمتو کول به آسـانه کړي د سرچینو نقشه جوړولو او د معیشت تحلیل او همدارنګه د کلي پراختیایي شورا له غړو سره د دوهم پړاو د فورمې د بشپړولو په موخه په تعقیبي کار کې له ګډون څخه عبارت دي.

په عمل کې د ګډه ایزو زده کړو PLA کړنې (تمرینونه) د سـرچینو، ټولنیزو – اقتصـادي واقعیتونو په اړه هغه معلومات تولیدوي چې د عامه بحثونو له لارې را مینځ ته کېږي او د کلي پراختیایي پلان په جوړولو کې کارول کېږي او په عامه توګه نندارې ته وړاندې کېږي، د تېروتنو چانس را کموي. سـره له دې تائید ته اړتیا ده او وبه شـي. په عمل کې د ګډه ایزو زده کړو PLA کړنې (تمرینونه) به د تشو/خلاوو د تحلیل (د لوړې په تحلیل او تجزیه کې شاخصونه یادښت کړئ او دا شاخصونه د دوهم پړاو د معلوماتو په فارمټ کې راغلي دي) لپاره اړین معلومات په لاس راوړي. د دوهم پړاو فورمه د ولسـي تړون پروګرام د پیل پر مهال د هغه آسـانتیاوو (د ابو د سرچینو، اوبو لګولو، برېښنا، سړکونو، زده کړې او رغتیایي خدمتونو) په هکله اساسي معلومات وړاندې کوي چې خلک یې په واک کې لري. د دوهم پړاو نمونه همدارنګه د بېوزلۍ، ځمکې، څارویو، عاید، لوړې، پور او زده کړې په اړه معلومات لاس ته راوړي. د پروژوې دوران د پای پر لور، ټولنیز کارکوونکي کولای شـي د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه تکرار کړي او بدلونونه تر سـترګو کړي/وګوري. د کلي پراختیایي پلان له موخو څخه یوه ښـایي له ښـکتنیو کټګوریو څخه د خلکو را ایستل وي – ډېر بېوزله د بېوزل پر لور او بېوزله د لږ بېوزله یا میانه په لور. همدارنګه د عامه سرچینو نقشه باید د کارې سند او څارنې د وسیلې په توګه په پام کې ونیول شي، لکه څنګه چې سرچینې برابرې شوې دي (د اوبو سرچینې/شبکې، او نور...) سړکونه او داسې نور، به په نقشه کې وښودل شي او د کلي براختیایي شورا د رئیس له لوري به وساتل شي. په بل عبارت، د دوهم پړاو موندنې کولای شي:

[2] د معلوماتو د را ټولولو او معلوماتو یو ځای کولو د پاڼو لپاره، ضمیمې ته مراجعه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف) د سرچینو په برخه کې د کلیو د اړتیاوو په هکله معلومات په لاس راوړي، معلومات را ټول او د کلیو کلسټر، ولسوالی، ولایت او ملي کچه په پلان جوړولو کې وکاروي، ب) بدلون وخاري، ج) کلی (رونیتیا، شـــاملول/ګډون) او ټاکل شـــوي غړي د خپل کلي په تحلیل او تجزیه کې شامل کړي او له لاس ته راړونو څخه په پلان جوړولو کې کار واخلي.
لکه څنګه چې دا وسـیلې پلې کېږي، دا پړاو د تحلیل او تجزیې له بهیر سـره (موازی) پیلېږي او باید د یوې میاشـتې څخه تر شـپږو اونیو په موده کې بشپړ شي.
د **عامه سرچینو نقشه** (په محلاتو کې تنظیمېدونکي) به لاندې ټکي وړاندې کړي:
د جوماتونو شمېر
د مدرسو شمېر
د ښوونځیو/ د ښوونځیو د ټولګیو شمېر ((د زده کوونکو ظرفیت) (د ښوونځي ډول B/G یا لومړنی، منځنی، لېسه او نور...)
د ځښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیایي مرکزونو شمېر
د ځښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو فرعي روغتیایي مرکزونو شمېر
د ځښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو اساسي روغتیایي مرکزونو شمېر
د ځښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو جامع روغتیایي مرکزونو شمېر
د باران په واسطه خړوبېدونکي، د خړوبېدو د امکاناتو درلودونکي خړوبې شوې / نه خړوبې شوې ځمکې د جریبونو شمېر
د برېښنا د مزو /ټرانسفارمرو شمېر
د 100w برېښنا درلودونکو او نه درلودونکو کورنیو شمېر
د سړکونو شمېر (تر ټولو نږدې مارکېټ ته واټن)
د عامه تشنابونو شمېر
د ژورو کوهیانو شمېر
د داخلي بېځایه شوو د محلاتو/کمپونو شمېر
د کوچیانو د استوګنځایونو شمېر
د بېوزلۍ تحلیل به د ټولنیزو- اقتصادي مشخصاتو لپاره لاندې معلومات وړاندې کړي:
<u>عایداتي ډلې:</u>
یوشمېر خلک چې د اقتصادي حالت له مخې ښه، متوسط، بېوزله او ډېر بېوزله دي (د کورنی له مخې) او د شتمنتوب/ بېوزلۍ مهم شاخصونه ځمکه، څاروي، عاید، د خوراکي توکو له مخې خوندي، روغتیا، پور، په پیشکي توګه د مزد تر لاسه کول، د پیسو حواله او د بېکارۍ په فصل کې د خوړو د وختونو شمېر او
<u>نور</u>
د هغه کورنیو شمیر چې بزګر یې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري
د هغه کورنیو شمېر چې د خوراکي توکو د کمښت ستونزه نلري
د هغه کورینو شمېر چې ځمکه نلري
د هغه کورنیو شمېر چې له 1 جریب څخه کمه ځمکه ولري
دهغه کورنیو شمېر چې له 1 – 2 جریبه پورې ځمکه ولري
د هغه کورنیو شمېر چې له 2 – 4 جریبو پورې ځمکه ولري
د هغه کورنیو شمېر چې له فصلواره لوږې سره مخ کېږي
د هغه کورنیو شمېر چې پوروړي دي
د هغه کورنیو شمېر چې په فصلواره توګه د خپلې کورنۍ غړي د کار کولو په موخه نورو ښارونو، ایران، پاکستان ته استوي
کله چې د لوړې تحلیل بشـپړ شـو، ټولنیز کارکوونکي به په تصـادفي ډول د معلوماتو آزمویل پیل کړي (له بېوزلو او تر ټولو بېوزلو ډلو څخه تر څو د هغوی حالت تائید کړي، دوی به همدارنګه د کلي د ټولو پراختیایي شـوراګانو له غړو سـره وګوري تر څو دځښـاک ابو، برېښنا د نه لرونکو او سړکونو ته د لاس رسي نه لرونکو کورنیو شمېر تصدیق کړي. که چېرې اړتیا وي، نو د پراختیایي شورا غړو ته په کار ده تر څو خپلو محلاتو ته لاړ شي او سم معلومات را ټول کړي.
د بېوزلۍ د تحلیل او تجزیې څخه وروسته (تصدیق او د کلي پراختیایي شورا معلومات):
الف) ټولنیز کارکوونکو او انجنیرانو ته په کار ده تر څو کارتونه واخلي او د محلاتو څخه په لیدنه او په ټولنیزو – اقتصـــادي مشخصاتو کې د دوی د مقام/ځای پر سر په بحث کولو سره معلومات تائید/تصدیق کړي.
ب) د کلي پراختیایي شورا له ټولو غړو سره لیدنه وکړي (نارینه او ښځینه د اړتیا په صورت کې په جلا جلا توګه) او د معیشت د تحلیل پر بنسټ WBA د پراختیایي شورا غړي په ګوته کړي (او د هغوی ټولنیز– اقتصادي حالت یادښت کړي – فارمټ به په واک کې ورکړل شـي) د کلي پراختیایي شـورا د غړو عمرونه، د دوی د زده کړې کچه او که چېرې دوی د عامه صـلاحیت په توګه (سـپین ږیری، د اوبو ویشونکی، باشي، قوماندان...) کوم بل مهم رول لري یادښت کړئ.
<u>**د کلي په هکله معلومات – ښارې**</u>
د کلي په هکله د معلوماتو موخه، د کلي پراختیایي شورا غړو او د هغې فرعي کمیټو ، او همدارنګه د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر، د ولســوالی په کچه د ولســي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې، د ولایت په کچه د ولســي تړون پروګرام د همغږۍ کمټې او ټولو اړوند وزارتونو (هغه چې د ولسـي تړون پروګرام یوه برخه دي او هغه چې د ولسـي تړون پروګرام برخه نه دي (لکه د کار، ټولنیزو چارو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـــهیدانو او معلولینو وزارت) او د مالیې وزارت ته ورتیا ور ښښـــل دي تر څو د هدف/پام وړ مهمو ډلو لپاره ځانګړي اقدامونه پلان، طرح/ډیزاین او بودیجه کړي.

د کلي په هکله معلومات کومه سرشمېرنه نه ده. دا ځکه چې ټولنیز کارکوونکي باید خپل ډېر وخت د کلي له پراختیایي شـوراګانو/ د کلي پراختیایي شوراګانو له کلستر، د دوی له فرعي کمیټو او د کلي په کچه له ډلو سره تېر کړي، او همدارنګه ځکه چې د ولسوالی په کچه د معلوماتو د درج کولو ډله (یو کس) نه شـي کولای ډېر معلومات داخل په ټاکل شوي سېستم کې داخل کړي. هغه معلومات چې په لاندې توګه به راټول او بحث به پرې وشي پورته ذکر شوي موخه بیانوي.

په دوه پړاوونو کې د کلي په هکله معلومات

لومړی پړاو: له ټاکنو څخه د مخه د ولسي ټرون پروګرام په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړولو د کتنې تعقیبول.

دوهـم پړاو: د کلي پراختیایي پلان جوړولو له بهیر څخه د مخه د بېوزلۍ د تحلیل او اړتیاوو د ارزوني تعقیبول.

لومړی پړاو: د کورنۍ اړوند معلومات. طریقه: پلټنه (سروې). د هرې کورنۍ پر سر به د همکارې مؤسسـې د ټولنیزو کارکوونکو په واسطه د روزل شـوو ټولنیزو رضـاکارانو له لورې د یوې پاڼې درلودونکې یوه سـاده سـروې تر سـره شـي. (په اټکلی توګه 3 سـاعته روزنه). یاده سروې به د کورنیو په اړه لاندې معلومات را ټول کړي (هغه خلک چې له یوه لوښي څخه خواړه خوري (فامیل)):

الف: دکسانو شمېر

ب: د کورنۍ د ټولو غړو د عمر کچه

ج: د کونډو شمېر

د: د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو شمېر

ه: د معیوبو کسانو شمېر

و: آیا په کلي کې داخلي بېځایه شـوي/ بېرته راسـتانه شوي/د اقتصادي ستونزو له امله کډوال شوي شتون لري؟

ز: آیا په کلي کې کوچیان شتون لري؟

ح: کور یې کرایي/خپل ملکیت دی

ط: د جنس له مخې د لوستو/نالوستو کسانو شمېر (18+)

ی: ښـوونځي ته د تلونکو هلکانو او نجونو شـمېر (6 – 18 کلونو)

ک: د څښاک اوبه

ل: د صفایي کتابچه

م: تذکره (د هر غړي)

ن: د تشنابونو درلودل او ډول یې

ص: برېښنا

لومړی پړاو په دریو برخو وېشل شوی دی:

لومړی پړاو الف): د کورنۍ معلومات: ټولنیز کارکوونکي او انجنیران د کلي له پراختیایي شـوراګانو او ښـوونکو (که شـورا شـتون ونلري، نو له ښـوونکو، ملکانو، سـپین ږیرو) څخه غوښـتنه کوي تر څو هغه ځوان کسـان په ګوته کړي چې د حسـابي چارو په هکله پو هاوی ولري او د یوې اونۍ (5 ورځو) لپاره وزګار وي تر څو معلومات را ټول کړي. کله چې دا کســـان په ګوته شـــول، ټولنیز کارکوونکی او انجنیر د کلي له پراختیایي شـورا (که چېرې یوه وي)، د معلوماتو له را ټولونکو، ځایي ښـوونکو (که چېرې هلته یو وي – او که شتون ونلري نو له ګاونډي کلي څخه یو ښوونکی کولای شي ګډون وکړي) یا هر هغه کس سره چې لوستی وی او وزګار وي یوه غونډه تنظیموي. په دې غونډه کې موخې، د سمو معلوماتو اهمیت، د معلوماتو کارول، د ناسمو معلوماتو د اغېزو، د معلوماتو پاڼې او د معلوماتو د را ټولولو لارو چارو، مهالوېش او د معلوماتو راټولوونکو ژمنتیا (په یوه پوستر باندې لیکل کېږي چې په کلي کې د معلوماتو را ټولولو د بهیر د رهبري کولو پر اساس د کلي پراختیایي شـورا/ملک/سـپینږیري یا ښـوونکي له لوري سـاتل کېږي) او د څارونکو/همغږه کوونکو کسـانو (باید دوه کسـه وي: یو ښـوونکی او ...) د دندو په هکله بحث او توضـیحات وړاندې کېږي. د منځنی کچې په درلودونکي یوه کلي کې، به دا کار د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري د محدودو معلوماتو په وړاندې کولو (د کلي د پوهاوي ملاقات: روزنه (3 ساعته)، (د انجنیر مسئولیت) ساحوي ازمایښت (4 ساعته) او تائید (4 ساعته)) سره یوه اونۍ وخت ونیسي.

د کلي هر رضـاکار کس به په منځنی توګه د 25 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي. په یوه لوی کلي کې به د کلي رضـا کار ښـایي د 50 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي.

یادښت: د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکه اداره به د برقي وسیلو، لکه ټبلېټ پر مټ خپل معلومات را ټول کړي. د معلوماتو د پلټنې/سروې ضمیمه شوي پاڼې دا منعکس کوي.

دوهم پړاو: طریقه: ګډه ایزې کړنې (تمرینونه): د همکارې مؤســسـې ټولنیز کارکوونکی به د پلان جوړولو په بېلابېلو کړنو کې کلي را ښـــکېل کړي. هغه مهمې او عمده کړنې چې د کلي په اړه د معلوماتو چمتو کول په آســانه کړي د ســرچینو له نقشــه جوړولوڅخه عبارت دي.

د **عامه سرچینو نقشه** (په محلاتو کې تنظیمېدونکې) به د عامه بنسټیزو جوړښتونو په هکله لاندې معلومات وړاندې کړي:

د جوماتونو شمېر (د جمعې او عیدګاه جومات وښایاست)

د مدرسو شمېر

د مارکېټونو شمېر (کوچني، منځني او لوی)

د ښونځیو/ د ښوونځیو د ټولګیو شمېر ((د زده کوونکو ظرفیت) (د ښوونځي ډول B/G یا لومړنی، منځنی، لېسه او نور...) (عامه او خصوصي) د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو

د پوهنتونونو او کالجونو شمېر (عامه او خصوصي)

د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیایي مرکزونو شمېر

د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیایي کلېنیکونو شمېر

د درملتونونو شمېر: جواز او د درملو نوملړ سره له قیمتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسی ترون ملی پروګرام

د اوبو د سرچينو شمېر (د اوبو د سرچينو درلودونکو او نه درلودونکو کورنيو شمېر)
د برېښنا مزو/ټرانسفارمرونو شمېر
د اوبو د سرچينو شمېر
د سړکونو شمېر (تر ټولو نیږدې مارکېټ پورې واټن)
د عامه پارکونو/څلورلارو شمېر
د عامه تاسیساتو شمېر (ټولنيز مرکزونه)
د عامه تشنابونو شمېر
د زورو ځاګانو شمېر
د خصوصي کلېنيکونو او روغتونونو شمېر
د کورنيو بېځايه شوو د استوګنځيو، محلاتو شمېر
د کوچيانو د استوګنځيو شمېر
د ويالو شمېر
د جامدو فاضله موادو غونډېو د ځايونو شمېر
او چاپيريالي خطرونه
د نقشې تر بشپړېدو وروسته، ټولنيز کارکوونکي به د ټولنيزې شورا له ټولو غړو سره وګوري تر څو د اوبو، برېښنا او سړکونو ته د لاس رسي نه درلودونکو کورنيو کره شمېره تصديق کړي.

ترون ملی پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

: د کلي پراختیايي شورا او د کلي پراختیايي شورا کلستر/ګذر شورا ټاکنې

تعریفونه:

په شرایطو برابر رایه ورکوونکي:

- باید د افغانستان اسلامي جمهوریت تبعه وي
- لږ تر لږه باید 18 کاله عمر ولري
- د کلي پراختیايي شورا د ټاکنو له نیټې څخه د مخه باید په ټاکلي کلي کې په پرله پسې توګه لږ تر لږه د 1 کال لپاره میشت شوی وي (د راستنیدونکو / بې ځایه شوو په استثنا، چې د یادو کسانو لپاره شرط په پرله پسې توګه د 3 میاشتواستوګنه ده)
- باید د رواني اختلالاتو اړوند ښکاره اسناد ونلري او
- باید په کلي کې خپل لومړنی استوګنه ولري (تر دې مهاله که چیرې یو کس په بېلابېلو کلیو/ښارونو کې د استوګنې 2 یا ډېر ځایونه ولري، نو یاد کس یوازې په یوه کلي کې د رایه ورکولو حق لري او بس. نو دې ته په کتلو سره دا ډول کس ته په کار ده تر څو د روان کال لږ تر لږه 9 میاشتو په موده په یو له خپلو ټولو استوګنځایونو کې واوسي ترڅود اصلي استوګن په توګه د رایې ورکولو مستحق وګڼل شي).

د ټاکنو واحد:

د ' کورنیو یو کلستر ' یو او بل ته د نیږدې پرتو کلیو په پرتله د لوی کلي اندازې ته په کتلو سره ټاکل کیږي (لاندې یې وګورئ). ټاکنیز واحدونه په دې موخه را مینځ ته کیږي تر څو هغه کورنۍ مشخصې کړي چې د کلي په پراختیايي شورا کې له دوی څخه د استازیتوب کولو لپاره په دې واحدونو کې یونارینه او یوې ښځینه نوماندانو ته رایه ورکړي. د ټاکنو واحدونه کوچني کلي یا محلات نه دي، هغه یوازې هغه واحدونه دي چې د ټاکنو د تر سره کولو په موخه د کورنیو د را ټولولو لپاره کارول کیږي. د ټاکنیزو واحدونو د اندازې معیار د هغه کلیو تر اندازې پورې تړاو لري چې ټاکنیز واحدونه به په کښې جوړ شي (لاندې لومړي جدول ته مراجعه وکړئ). لکه څنګه چې کلي هم وده کوي (په کلي کې نوې کورنۍ رامینځ ته کیږي او همدې کلي ته نورې کورنۍ راځي)، د ټاکنو واحدونه (د اندازې او جغرافیايي بعد له اړخه) بنایي د کالونو په تیریدو سره بدلون ومومي.

د کلي پراختیايي شوراګانو (CDCs) **د غړو شمیر باید تر 30 کسانو (15 نارینه او 15 ښځینه) ډیر نه شي** او 1 جدول هغه فارمول وړاندې کوي چې په ټاکلي کلي کې د وګړو د تراکم له مخې د ټاکنیزو واحدونو اندازه ټاکي. دا فارمول باید تعقیب شي او ټولنیز کارکوونکي باید د واحدو ټاکنو تر پوښښ لاندې د هرې کورنۍ د راتلو او د کلي په پراختیايي شورا کې د خپلې خوښې استازو له ټاکلو څخه ډاډ تر لاسه کړي.

<u>1 جدول. د کلي د وګړو پر بنسټ د ټاکنیزو واحدونو اندازه.</u>

له 50 څخه لږ کورنۍ: د ټاکنو یو واحد به 5 کورنۍ وي	= د کلي پراختیايي شورا 10 – 20 ښځې او نارینه غړي
له 50 - 100 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 6 -7 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 14 – 28 ښځې او نارینه غړي
له 101 – 150 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 8 – 10 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 20 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 151 – 200 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 11-13 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 22 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 201 – 250 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 14-17 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 22 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 251 – 300 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 18– 30 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 24 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 301 – 350 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 21 – 23 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 26 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 351 – 400 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 24 – 26 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 26 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 401 – 450 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 27-30 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 26 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 451 – 500 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 31- 33 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 26 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 501 - 550 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 34- 36 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 551 – 600 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 37- 40 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 601 – 650 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 41- 43 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 651 – 700 کورنۍ، د ټاکنو یو واحد 44- 46 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 701 – 750 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 47- 50 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 751 – 800 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 51 – 53 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 801 – 850 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 54 – 56 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 851 – 900 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 57 – 60 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 901 – 950 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 61– 63 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا 28 – 30 ښځې او نارینه غړي
له 951 – 1000 کورنیو پورې، د ټاکنو یو واحد 65 کورنۍ	= د کلي پراختیايي شورا له 30 غړو سره (ښځې او نارینه غړي)

1. کتنه: تر ټاکنو د مخه، په کلیو کې د ټولنیزو کارکوونکو دندې:

1. یادونه: ټولنیز کارکوونکي باید د کورنیو شمیرنه تر سره کړي (چې په کلي کې د یوې پراختیايي شورا تر چتر لاندې د رایه ورکوونکو شمیر ښیي). د دې شمیرنې په کارولو سره باید په ډاګه شي چې په شرایطو د برابرو رایه ورکوونکو ٪60 کومه اندازه خلک کیږي.

لومړی کرنه:

- یوه لویه غونډه برابره کړئ: په هغه کلیو کې چې نارینه او ښځینه کولای شي په ګډه سره په غونډه کې ګډون وکړي، په غونډه کې د ګډون په موخه باید ښځې وهڅول شي; په هغه کلیو کې چې ښځې او نارینه یو له بل سره په ګډه ملاقات/لیدنه نه شي کولای، نو ښځینه ټولنیزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارکوونکي باید په جلا توګه د ښځو لپاره ورته غونډه جوړه کړي. په لنډه توګه خلکو ته د ولسي تړون پروګرام په هکله د هغه بحث یادونه وکړئ چې پخوا مو له دوی سره درلود او عمده ټکي بیا تکرار کړئ. (یادونه وکړئ چې مالي وجهې د کورنیو له شمېر سره اړیکه نلري). همدارنګه باید یادونه وشي چې ټول پراختیایي پروګرامونه به د کلي پراختیایي شوراګانو له لارې تر سره شي. اوس د کلي پراختیایي شوراګانو د ټاکنو لپاره نېټه، وخت او ځای اعلان کړئ (په اټکلي توګه دوه اونۍ وروسته). د ټاکنو د تر سره کېدو د څرنګوالي، د ټاکنیزو کمیټو او عامو وګړو د دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات وړاندې کړئ. د رایې ورکولو د پاڼي په اړه له بحث کولو څخه داډ تر لاسه کړئ چې نوموړې پاڼه د یونارینه نوماند او یوې ښځینه نوماندې د ټاکلو لپاره ټاکلی ځای لري او دا چې دواړه نارینه او ښځینه هر یو ته رایه ورکولای شي یا هم کولای شي یوازې یو کس ته رایه ورکړي.

- د کلي په اړه د لومړنی سروې د وګړو د شمېر پر بنسټ، د ټاکنیز واحد د اندازه معلومه کړئ (پورته 1 جدول وکاروئ).
- د کلي له هرې برخې څخه له 4 – 5 کسانو (همدارنګه له اوسنی پراختیایي شورا) څخه غوښتنه وکړئ تر څو له تاسو سره کښېني او یوه نقشه رسم کړي (یا موجوده نقشه وکاروئ که چېرې شتون ولری) او د ټاکنو د واحد پولې معلومې کړي (ښایي له سیمې څخه د لیدنې transect walk اړتیا ولیدل شي)
- په خپله خوښه کارکوونکي/رضاکاران په ګوته کړئ
- د ټاکنې د کمیټو غړي په ګوته کړئ (د ټاکنې د کمیټې په هکله لنډ معلومات وګورئ)

2. یادونه: د ښارونو لپاره په ولسي تړون پروګرام کې د پراختیایي شورا جوړولو لپاره 250 کورنۍ حد ټاکل شوی دی. د کلیوالو سیمو په کچه د پراختیایي شورا د جوړولو لپاره دکورنیو شمېر نه دی محدود شوی (ډېر تر ډېره 15 نارینه او ښځینه).
3. یادونه: په ملي پیوستون پروګرام کې (ښاري او کلیوال) به موږ فامیل (مور، پلار او ماشومان) د یو واحد په توګه په پام کې نیوله، خو اوس زموږ لپاره مهم واحد کورنۍ ده چې ټول هغه وګړي په ګې شامل دي چې له یوه لوښي څخه خواړه خوري (کور).

ټاکنې به تل له ټاکنیزو هڅو او مخکې له مخکې د نوماندانو له ټاکلو څخه پرته تر سره شي.

دوهمه کړنه:

- تولنیز کارکوونکي د ټاکنیزو کمیټو 6 غړو ته د دوی د دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکوي او هغوی ته لارښوونه کوي تر څو دکلي له وګړو سره لیدنه وکړي او هغوی ته د کلي پراختیایي شورا د موخې، دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکړي.

2. کتنه: د ټاکنو تنظیمول :

الف. د کلي پراختیایي شورا د ټاکنو لپاره د کلي په کچه د یوې لویې غونډې را بلل

ب. په کلي کې په شرایطو له برابرو لږ تر لږه 60٪ رایه ورکوونکو سره دکلي په کچه لویه غونډه تنظیم کړئ تر څو د کلي پراختیایي شوراغړي په کښېني وټاکل شي. د کلي د غړو تر څنګ، نور ښکېل اړخونه لکه د ښاروالۍ استازي، د ګذر وکیل، د ناحیې رئیس او د څارنې تخنیکي کارکوونکي (یوازې په ښاري کچه) ښایي ګډون وکړي. د ټاکنو بهیر به د همکارو مؤسسو له لوري تسهیل شي.

I. <u>د کلي پراختیایي شورا د غړو ټاکنې</u>

الف) د پرانیستې دعا. د کلي یو اوسېدونکي به د قرآنکریم څو آیتونه تلاوت کړي

ب) غونډه به د بهرنی پراختیایي شورا د رئیس/مرستیال یا نورو اداري کارکوونکو په واسطه پیل شي.

ج) کلی (د یوې پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې) به د کورنیو له ټول ټال شمېر سره یو ځای په لنډه توګه معرفي کېږي

د) همکاره مؤسسه کلي ته د ټاکنو کمیټه ورپېژني.

ه) د ټاکنو د کمیټې دندې او مسئولیتونه به د ټاکنو د یوې کمیټې د یو غړي په واسطه په لنډه توګه اورېدونکو ته ور وپېژندل شي (دا کېدلای شي د کلي د رضاکارانو په څېر وي)

و) د ټاکنو کمیټه به د کلي پراختیایي شوراګانو د دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکړي

ز) د کلي اوسېدونکي اوس د کلي پراختیایي شورا د یو آیډیال غړي د ځانګړتیاوو په هکله نظرونه سره ورکوي او د سیرت، کیفیت او ظرفیتونو په یوه داسې نوملړ هوکړه کوي چې باید د کلي پراختیایي شورا غړي یې ولري.

ح) د ټاکنو کمیټه به د محلاتو د ټاکنو طریقه وړاندې کړي. د کلي اندازې ته په کتلو سره، یو ټاکنیز واحد له 5 – 65 کورنیو څخه جوړ شوی دی (پورته 1 جدول ته وګورئ). له هر ټاکنیز واحد څخه به دوه استازي (1 نارینه او 1 ښځینه) د کلي پراختیایي شورا د غړو په توګه وټاکل شي.

یادونه: د نوماند په ګډون، هیڅوک دا حق نه لري چې کوم څوک وړاندیز کړي یا د کوم ځانګړي نوماند په استازیتوب خبرې وکړي.

ط) دکلي اوسېدونکو دهوکړې له مخې به دهرټاکنیزواحد په مخ کې دولسي تړون په نښان پوښل شوی درایوبکس ځای پرځای کړل شي.

ی) تر ټاکنو د مخه، ټولنیز کارکوونکی به د رایو بکس پرانېزي او تش بکس به ټولو حاضرو رایه ورکوونکو ته وښودل شي تر څو هغوی ډاډ تر لاسه کړي چې نوموړي بکس تش دی.

ک) د ټاکنو کیمټه به د رایه ورکونې د بهیر پر مهال د هر بکس لپاره دوه کسه (په خپله خوښه/رضاکار) وټاکي.

ل) د رایه ورکونې پاڼه (باید تش ځای ولري تر څو یو نارینه او یوې ښځینه ته په کښې رایه ورکړي او رایه ورکوونکي به پوره واک ولري تر څو دواړو ته رایه ورکړي یا ښایی نارینه پرېکړه وکړي چې یوازې نارینه ته رایه ورکړی او ښځینه پرېکړه وکړي چې یوازې ښځینه ته رایه ورکړي، چې دا دهر رایه ورکوونکي تر خپلې خوښې پورې تړاو لري).

(c) ketabton.com: The Digital Library

م) که چېرې د بېلابېلو دليلونو له مخې د کلي پراختيايي شـورا ته هېڅ کومه ښـځه نه وي ټاکل شـوې، نو د کلي پراختيايي شـورا د اداري پلاوي په مينځ کې د ښځو لپاره ځانګړې شوې څوکۍ به خالي پرېښودل شي او ټولنيز کارکوونکي به له کلي سره کار وکړي تر د ښځو لپاره د ذکر شوي ځانګړې شوي څوکۍ د ډکولو لپاره يوازې د ښځو تر مينځ ټاکنې تر سره کړي، شپږ مياشتې وروسته.

ن) هر وګړی به د رايه ورکونې پاڼه ډکه او په بکس کې واچوي

س) د رايه ورکونې ټولې پاڼې به د ټاکنو بکس ته ولوېږي

ع) د رايو شمېرونکي کسان به له بکس څخه د پاڼو تر را ايستلو او شمارلو وروسته ژر تر ژره پايلې اعلان کړي او د رايو پاڼې به د ټولو کليوالو په مخ کې کېږدي.

ف) د څارنې ډله به رايې وشـماري او هغه کسـان به اعلان کړي چې تر ټولو لوړې رايې يې تر لاسـه کړې وي. په پايله کې به د هر کلستر پر سر دوه ټاکل شوي استازی وي (1 نارينه او 1 ښځينه)

ص) د هر کلستر لپاره ټاکل شوي استازي به خپل ځانونه کليوالو ته ور وپېژني.

ق) که چېرې کليوال په همدې ورځ وخت ولري، نو د کلي پراختيايي شـورا د اداري پلاوي ټاکنې به هم تر سـره شـي، له هغې پرته دوی به اعلان وکړي چې د کلي پراختيايي شورا د اداري پلاوي ټاکنې په ______ نېټه د راتلونکې جمعې په ورځ جومات ته نېږدې په ______ بجو تر سره شي.

د پای دعا

II. د کلي پراختيايي شورا د کارکوونکو (اداري پلاوي) ټاکنې

الف) په لنډه توګه د کلي پراخيايي شـورا د اداري پلاوي چې وبه ټاکل شـي، دندې او مسـئوليتونه بيان کړئ او يادونه وکړئ چې د کلي پراختيايي شــورا د اداري پلاوي 50٪ برخه غړي به ښــځينه وي. همدارنګه يادونه وکړئ چې دا به په مراتبو غوره وي که چېرې د ټاکل شـوي اداري پلاوي له غړو څخه يو کس لوسـتی وي، خو دا اړينه نه ده. د کلي پراختيايي شـورا ټل د کلي په کچه له لوسـتي کس څخه غواړي تر څو له دوی سره د فورمو په ليکنه او بشپړرولو کې د مرستيال په توګه رول ولوبوي.

ب) د ټاکنو کميټه بايد حضور ولري

ج) د ټاکنو له کميټې څخه دوه کسانو ته رايو د شمېرنې مسئوليت ورکړئ.

د) د شورا غړو ته يادونه وکړئ چې د اداري پلاوي ټاکنې د پراختيايي شورا ټاکنو ته ورته " له نوماند پرته ټاکنې" تر سره کېږي

ه) د رايه ورکونې تشې پاڼې ووېشئ

و) لومړی به د شـورا رئيس وټاکل شـي: د کلي پراختيايي شـورا له غړو څخه وغواړئ تر څو د رايو په خپلو خالي پاڼو کې د شـورا د هغه غړي نوم وليکي کوم چې د دوی په آند د وړتيا، سيرت او کيفيتونو له مخې د شورا د رياست لپاره غوره کس وي.(رايې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پايله اعلان کړئ).

ز) دوهم، به د رئيس مرستيال وټاکل شـي: د کلي پراختيايي شـورا له غړو څخه وغواړئ تر څو د رايو په خپلو خالي پاڼو کې د شـورا د هغه غړي نوم وليکي کوم چې د دوی په آند د وړتيا، سيرت او کيفيتونو له مخې د شورا رياست د مرستيالی لپاره غوره کس وي.(رايې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پايله اعلان کړئ).

ح) دريم، به د کلي پراختيايي شـورا منشـي وټاکل شـي: د کلي پراختيايي شـورا له غړو څخه وغواړئ تر څو د رايو په خپلو خالي پاڼو کې د شـورا د هغه غړي نوم وليکي کوم چې د دوی په آند د وړتيا، سـيرت او کيفيتونو له مخې د شـورا د منشـي څوکۍ لپاره غوره کس وي.(رايې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پايله اعلان کړئ).

ط) څلورم به د کلي پراختيايي شـورا خزانه دار وټاکل شـي: د کلي پراختيايي شـورا له غړو څخه وغواړئ تر څو د رايو په خپلو خالي پاڼو کې د شـورا د هغه غړي نوم وليکي کوم چې د دوی په آند د وړتيا، سـيرت او کيفيتونو له مخې د شـورا د خزانه دارۍ لپاره غوره کس وي.(رايې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پايله اعلان کړئ).

ي) د ټاکنو په پاي کې به، د ټاکنو کميټه د شـورا د کارکوونکو د ټاکنو د پايلو په باره کې يو ليکلی راپور چتو کړي. د شـورا منشـي به د ياد راپور يوه کاپي په دوسيه کې وساتي او بله کاپی به د عامه خبرتياوو په دړه کې ونښلوي.

ک) د کلي پراختيايي شورا غړي او اداري پلاوی کلي ته ور وپېژنئ او د ثبت فورمې بشپړې کړئ.

ل) کله چې د رايه ورکولو لړۍ پای ته ورسـېږي، ټولنيز کار کوونکی بايد يوه نېټه وټاکي تر څو د کلي پراختيايي شـورا نوي ټاکل شــوي غړي را ټول کړي. ټولنيز کارکوونکي د نوې ټاکل شــوې پراختيايي شــورا په لومړۍ غونډه کې برخه اخلي تر څو د کلي له پراختيايي شورا سره بهيرونه او پروتوکولونه را مينځ ته کړي.

د پای دعا

III. د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شورا غړي

الف. د ګذر شـورا/د کلي پراختيايي شـورا کلسـتر غړي د اړوند ګذر شـورا/د کلي پراختيايي شـوراګانو کلسـتر د ټولو پراختيايي شـوراګانو له رئيسانو او مرستيالانو څخه عبارت ده. سربېره پر دې، د کلي هره پراختيايي شورا بايد يو اضافي نارنيه او ښځينه غړي په پام کې ونيسي تر څو د کلي پراختيايي شـوراګانو د کلسـتر غړی شـي. (په دې توګه به د کلي پراختيايي شـورا کلسـتر کافي غړي شـتون ولري تر څو د کلي پراختيايي شـوراګانو د کلسـتر فرعي کميټه را منيځ ته کړي). د ګذر شـورا تر را مينځ ته کېدو وروسـته، بايد د ګذر شـورا/ د کلي پراختيايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوراګانو د کلستر د څلورو اداري کارکوونکو ټاکنې د ګذر جرګې/ د کلي پراختيايي شورا د کلستر غړو تر منځ د پټو رايو په کارولو سره ترسره کېږي.

ب. ټولنيز کارکوونکی، بايد د ټاکنو د دې بهير څارنه وکړي او بايد غړو ته د دوی د دندو مسئوليتونو په هکله معلومات ورکړي.

ج. څرنګه چې ټاکل شوي رئيسان او مرستيالان له يو بل سره نه پېژني، ټولنيز کارکوونکي بايد دوی ته زمينه برابره کړي او له هر يوه څخه په غوښتنه کولو د څو دقيقو په ترڅ کې د لاندې ټکو په اړه د خپل نظر په وړاندې کولو سره د يو او بل په هکله وپوهېږي:

- ❖ زموږ د کليو تر ټولو مهمې موضوعګانې څه دي
- ❖ تاسو به د کلي پراختيايي شورا کلستر/ګذر جرګې د رئيس يا مرستيال مقام ته څه پياوړتيا ور په برخه کړئ

د. کله چې ټولو خبرې وکړي، ټاکنې پيل کېدلای شي، هر څوک د هغه چا نوم ليکي چې د رئيس په توګه رايه ورکوي او په بکس کې يې اچوي. کله چې ټولو کسانو رايه ورکړه، ټولنيز کارکوونکی رايي شمېري او رئيس اعلانوي (د مرستيال د ټاکنې لپاره هم ورته کړنه تر سره کړئ)

ه. که چېرې د ګذر شورا/ د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر رئيس نارينه وي، بايد ټينګار وشي چې د ګذر شورا/ د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر مرستيال بايد ښځينه وي. ټاکنې يوازې هغه مهال د اعتبار وړ دي چې په شرايطو د برابرو نارينه او ښځينه رايه ورکوونکو 60٪ په پوره ته ذکر شوو ټاکنو کې برخه اخيستې وي.

دريم فصل

د سرچينو/لوړی تحليل او د اړتياوو ارزونه:

يادونه: په هغه کليو کې چې ښځې او نارينه کولای شي له يو بل سره وګوري، د ښځو ګډون بايد وهڅول شي او په دې تمرين کې بايد د کلي د حاضرو غړو نيمه برخه ښځې وي. په هغه کليو کې چې ښځې او نارينه يو له بل سره نه شي کتلای، د نقشې جوړولو تمرين له نارينه وو سره تر سره کېدلای شي چې د نارينه وو له لوري د جوړې شوې نقشې طرحه به دوی (ښځو) ته وړاندې شي او په نقشه کې به د دوی لپاره لاندې پوښتنې ځای پر ځای کړل شي:
آيا کوم داسې بنسټيز جوړښت شتون لري چې په نقشه کې نه وي راغلی او تاسو غواړئ چې په نقشه کې ورته ځای ورکړئ؟
د ښځو نظرونه او وړانديزونه بايد په نقشه کې شامل او منعکس شي. د ښځو له لوري په نقشه کې د بدلون راوړستلو څخه وروسته، به په نقشه يو ځل بيا د نارينه وو له لوري بحث وشي او وروستۍ هوکړه بايد وشي.

1. د کليو د نقشې جوړول

د نقشې موخه

د نقشې جوړول د کلي په اړه د عمومي معلوماتو درلودلو په لاره کې يو بنسټيز ګام دی. د نقشې وروستۍ بڼه د عامه سرچينو، د همدې سرچينو وېش او د کلي د ټاکل شوې پراختيايي شورا د غړو د استازيتوب د نمونو په اړه عمومي کتنه/ معلومات وړاندې کوي. د نقشې جوړولو بهير د کلي پراختيايي شورا په چوکاټ کې د مشرتابه د محرکاتو په اړه لومړني معلومات ورکولای شي. دا نقشه د سرچينو د فزيکي موقعيت: ښوونځي (عامه، خصوصي، مذهبي)، سړکونه، د اوبو سرچينې: عادي کوهيان، ژور کوهيان، کاريز، د ابو لګولو کانالونه، پلچکونه او داسې نور، همدارنګه د پراختيايي شورا ټاکل شوو غړو او ملکانو ښودنه کوي. د نقشې جوړولو بهير د څو موخو لپاره په کار ېږي: الف) په اغېزمنه توګه د سرچينو او مهمو برخو د نقشې جوړول د هغو کسانو په ملتيا چې د سيمې د هر جغرافيايي موقعيت په هکله معلومات ولري. ب) د کلي په ټاکل شوې پراختيايي شورا کې د رئيس او ټاکل شوو غړو تر منځ د تعامل کتنه او تحرکاتو په هکله پوهېدل. ج) د يوې داسې نقشې را منځ ته کول چې د کلي پراختيايي شورا په واسطه د مختلفو پراختيايي فعاليتو له لوري د سرچينو د برابرولو لپاره وکارول شي. سربېره پر دې، وروسته کېدلای شي دا نقشه د تر ټولو بېوزلو کليو لپاره د سرچينو په تخصيص کې له نورو پراختيايي شوراګانو سره په کار کولو کې وکارول شي. دا نقشه به همدارنګه د کليو د کلستر نقشې په را منځ ته کولو کې مرسته وکړي چې د کلي پراختيايي شوراګانو له لوري به د سرچينو په تخصيص کې وکارول شي.

د نقشې جوړولو بهير

1. د کلي د سرچينو د نقشې جوړولو لپاره چمتووالی

په هر محل کې د ځايي ټاکل شوې پراختيايي شورا له غړو سره په اړيکه کې شئ او له دوی څخه وغواړئ چې که چېرې دوی وکولای شي په يوه غونډه (2 – 3 ساعتونو) کې ګډون وکړي چې تاسو غواړئ دوی د نقشې جوړولو په کار کې ښکېل کړئ تر څو د سيمې په هکله په ښه توګه وپوهېږئ. له دوی څخه وپوښتئ چې د پراختيايي شورا د ټولو ټاکل شوو غړو او بې‌لابېلو فرعي کميټو د غړو د ناستې/غونډې لپاره به تر ټولو ښه ځای کوم وي او همدارنګه د نقشې د جوړولو لپاره د يو ښه ځای ولټوي. دنقشې جوړولو تمرين يوه پراخ ځای (د باران د نه شتون په صورت کې، به ښه دا وي چې په بهر کې وکارول شي) ته اړتيا لري. دا به ډېره ښه وي چې پوښتنه وشي چې که کوم بل وخت کومې بلې اداري د دې اداري واحد نقشه جوړه کړې وي، که چېرې جوړه شوې وي نو د هغې د يوې کاپي غوښتنه وکړئ. وګورئ چې په دې نقشه کې څه شی دي او په دې نقشه کې د کوم شي ور ډېرولو ته اړتيا ليدل کېږي او همدارنګه وګورئ چې دا نقشه په کوم وخت کې جوړه شوې ده تر څو وکتل شي چې ډېره پخوانۍ نه وي.

د دې تمرين د تر سره کولو لپاره، تسهيل کوونکي ډله بايد لږ تر لږه له څلورو کسانو څخه جوړه شوې وي او نورو کسانو ته به په کلي کې د محلاتو د شمېر پر بنسټ اړتيا وليدل شي. د نقشې جوړولو د بهير تسهيلوونکي ډله بايد پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي/عمومي تسهيل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکی (چې دنده به يې د اداري معرفي کول او د دوي د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په ليکلو، نوټ اخيستلو، د ډلو تسهيل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کړنې در تر سره کولو لپار اړين توکي له فلش کارتونو او کافي اندازه مارکرونو څخه عبارت دي. که شوني وي د ساحې ډله/ټيم بايد د هغو فرعي ولسواليو نقشه جوړه کړي چې د کلي د مهمو سړکونو، سيندونو او نور مهمو ټکو او نورو ... څرګندونه وکړي. د نقشې جوړولو په ورځ، تسهيل کوونکي بايد تر ټولو د مخه را ورسېږي. له هغه ګډون کوونکو څخه چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي وغواړئ تر څو له تاسو سره د ځای په چمتو کولو، د کښناستلو په ترتيباتو نيولو، له پاڼو او اضافي توکو د ياد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

2. د نقشې جوړولو د بهير تسهيل

کله چې ډېری (که ټول نه وي) ګډون کوونکي را ورسېدل نو اصلي تسهيل کوونکی :

- له ټولو ګډون کوونکو سره روغ بړ کوي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او ګډون کوونکو ته وخت ورکوي تر څو يو بل تسهيل کوونکو ته ور وپېژني; وروسته اصلي تسهيل کوونکی د دې غونډې موخه تشريح کوي: د دې غونډې موخه د کلي په اوږدو کې د فزيکي او بشري سرچينو د نقشې جوړول دي. د نقشې جوړولو د کار تر بشپړېدو وروسته، يوه کاپي بايد د کلي پراختيايي شورا د رئيس په واک کې ورکړل شي. دا ډېره مهمه ده چې په پيل کې بايد هر څه روښانه وي چې دا څيړونکي ډله دلته د دې لپاره نده راغلي چې د ستونزو د حل لارې او يا نورې مرستې وکړي ، بلکې د دې کړنې موندنې او لاس ته راوړنې به له دولت سره مرسته وکړي تر څو خپلې کړنې او پراختيايي بهير په ښه توګه تنظيم کړي. د يادولو وړ ده چې بايد يادونه ونه شي چې دا نقشه به د تر ټولو بېوزلو محلاتو په ګوته کولو کې وکارول شي، چې دا به د ګډون کوونکو په ښکېلتيا او د نقشې په کره والي اغېز ولري.
- له دې وروسته به له ګډون کوونکو څخه وغوښتل شي تر څو ځانونه په کلي کې د محلاتو له مخې په ډلو سره وويشي چې دا ډلې به وروسته د نقشې په بېلابېلو برخو په ناپېيلي/مستقله توګه کار وکړي.
- کله چې ګډونوال سره تنظيم شول، تسهيل کوونکی د ګډونوالو په مرسته کولای شي د فرعي ولسواليو په کچه د نقشې په کارولو سره، پر ځمکه باندې د کلي ښه رسم کړي. که چېرې داسې کومه نقشه شتون ونلري، له يوه ګډون کوونکي څخه وغواړئ چې په ځمکه باندې (که له دروازې څخه د ننه وي نو تباشير وکاروئ) د لرګي په کارولو سره د کلي نقشه/يوه کلي طرحه رسم کړي او مهم سړکونه، سيندونه او بېلابېل فرعي واحدونه لکه کوچني کلي په کښې ځای پر ځای کړي. د دې نقشې/طرحې اندازه بايد له 6 – 8 مترو پورې وي چې په دې سره د ټولو ګډونوالو لپاره کافي ځای شتون لري تر څو په نقشه باندې کار وکړي او د خپلو اړوندو سيمو نقشه جوړه کړي.
- کله چې ياده طرحه بشپړه او د ځمکې مهمې نښې په ګوته شوې، نو خلک کولای شي چې پرې پوه شي، اصلي تسهيل کوونکی بايد له ګډون کوونکو څخه وپوښتي چې آيا دوی له دې طرحې، فزيکي شکلونو او د کوچنيو کليو له پولو سره چې په دې طرحه کې ځای پر ځای شوي دي موفق دي;
- د هر يوه تر هوکړې وروسته، د ټاکل شوو شوراګانو د غړو له ترکيب څخه جوړې شوې ډلې هره يوه د خپلې سيمې (محلاتو) په استازيتوب او له هر محل څخه د 5 – 10 پورې عادي خلک په کار پيل کوي.
- په پيل کې، دوی په هر محل کې د کورنيو اټکلي شمېره ټاکي، په خپلو اړوندو کوچنيو کليو کې د سرچينو: جوماتونو، عمومي سړک، لويو لارو، ښوونځيو او روغتيايي آسانتياوو (که شتون ولري)، د اوبو زېرمو، برېښنا، پلچکونو، مارکېټونو (که شتون ولري) او نا دولتي اداري شتون (يا پخوا وخت کې د نا دولتي اداري شتون) او داسې نورو په هکله نظرونه سره تبادله کوي او د نظر ورکونې په کارتونو کې يې ليکي.
- دا فزيکي سرچينې او پراختيايي اداري وروسته په هغه لويه نقشه کې ځای پر ځای کېږي چې پولې يې د مخه رسم شوې دي. له هيلې سره سم دوی بايد په مناسبو ځايونو کې ځای پر ځای شي چې په دې سره به نقشه کره وګڼل شي. که څه هم امکان لري چې وخت په تېرېدو وي او د دې کړنې ترسره کول شوني نه وي، نو په دې حالت کې، د نظر ورکونې کارتونه له سرچينو سره په تصادفي توګه په کوچنيو کليو (hamlets) کې ځای پر ځای کېږي.
- کله چې ټولې سرچينې په نقشه کې ځای پر ځای شوې، ټول ګډونوال بېرته خپلو ځايونو ته راستنېږي او د هر فرعي واحد له مخې، له هر فرعي واحد څخه يو کس د نظر ورکونې هر يو کارت د ټولو ګډونوالو پر وړاندې لولي تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې ټول ګډونوال له هغو فزيکي سرچينو سره موافق دي چې په نقشه کې ځای پر ځای شوي دي.
- له هرې ډلې څخه غوښتنه کېږي تر څو په مناسب موقعيت کې د هرې ټاکل شوې پراختيايي شورا استازو او د کلي پراختيايي شورا اداري پلاوي ځای پر ځای کولو په موخه نظرونه ورکړي. ملک سره له خپلو بېلا بېلو رسمي دندو سره بايد همدارنګه په نقشه کې راشي. په پای کې، له کليوالو څخه پوښتنه کېږي چې آيا بل څوک د شخړو په هوارې او ټيکاو يا په بهر کې له دوی څخه د استازيتوب په برخه کې له دوی سره مرسته کوي. دا کسان بايد همدرانګه په نقشه کې ځای پر ځای شي.
- (<u>هيله ده په ياد ولرئ</u>: د نقشې جوړولو دا برخه په پاملرنې سره سمبالولو ته اړتيا لري.

- د نقشې د دی برخی اجراکول ډير زيار او پاملرنی ته اړتيا لری. د شورا غړی او حتی ملکان کيدای شی په ښه ړونتيا سره په نقشه کی ځای په ځای شی، کله چې د غير رسمي مشرانو په اړه پوښتنه کوئ، هيله ده په داسې توګه وپوښتئ چې د هغوی د رول او کار، پوهې او حکمت ستاينه مو کړې وي. د هغو مهمو فعالينو په توګه ورسره چلند وکړئ چې د عامه خير ښېګڼې په لاره کې هڅه کوي).
- د دې بهيرله لارې، تاسو هغه عامه او بشري سرچينې را منيځ ته کړې دي چې د يوه کلي لپاره مهمه پانګه ده يا ښايي هغه د واک څښتنان (زورواکي) مشخص کړل چې هېر شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- همدارنګه امکان لري چي بېلابېل فرعي واحدونه د مهمو سرچينو د موقعيت په اړه مخالف وي. په دې حالت کي، اصلي تسهيل کوونکی بايد هڅه وکړي تر څو د مخالفت لاملونه وپلټي او داسي يوه لاره ومومي چي د ټولو توافق تر لاسه کړي.
- تاسو همدارنګه کولای شئ وپوښتئ که چېري کوم محل خاصي ځانګړتياوي ولري لکه داخلي بېځايه شوي کسان، يا کوچيان او نور... که چېرې شتون ولري، نو دا په همغه محل کي وښاياست او د وګړو شمېر يې نوټ کړئ.
- کله چي هر څه په نقشه کي راغلل، تاسو کولای شئ له اوريدونکو څخه پوښتنه وکړئ چي مورږ له دې نقشي څخه څه زده کولای شو. که چېرې تاسو وخت ولرئ، نو کولای شئ بحث وکړئ چي دا نقشه د سرچينو د وېش په اړه د څه شي ښکارندويي کوي، آيا کوم يو محل کوښه شوی دی، يا دا کېدلای شي د کلي په راتلونکو پراختيايي پلانونو کي په نښه شي؟
- د تسهيل کوونکي هغه غړی چي د پاڼ پر مخ د نقشي د کاپي کولو لپاره ګومارل شوی دی، د تسهيل پر مهال نقشه کاپي کوي.
- په پای کي، له ګډونوالو څخه ددوی د مرستي له کبله په مننې سره دوی ويل کېږي چي ددې نقشي يوه کاپي به له دوی سره شريکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تجزيه او تحليل کول

دفتر ته په راستنېدو سر، د څېړني ډله بايد د نقشي د کاپي په کارولو سره چي د همدې ډلي د يوه غړي له لوري چمتو شوي ده، يوه لويه نقشه جوړه کړي چي نښي او اختصاري علامي په کي موجودي وي. دا مهمه ده چي د نښو او اختصاري علائمو ټاکنه بايد منطقي وي، چي په دې توګه لوستونکي په آسانه توګه کولای شي په هره نښه پوه شي او نقشه تحليل کړي. په پای کي، دا ډله بايد په نقشه باندې د نقشي د جوړوونکو نومونه او نېټه وليکي تر څو د نقشي له کاروونکو کسانو سره د نقشي په اړه د پوښتنو را ولاړېدو په صورت کي له دوی سره په آسانه توګه په اړيکه کي شي. په ياد ولرئ چي د ځايي شورا لپاره د نقشي يوه کاپي چمتو کړئ.

کله چي نقشه جوړه شوه، نو په نقشه کي نښې او اختصاري علامي وګورئ. د لاندي پوښتنو پوښتل به په دې برخه کي ګټور وي: په نقشه کي د فزيکي او بشري سرچينو له پاره کارول شوي نښي/نموني په کلي کي د سرچينو د تخصيص په هکله د څه ويندويي کوي؟ ايا دا نموني د سرچينو تمرکز ښيي؟ که چېري همداسي وي، نو تاسي ولي فکر کوئ چي سرچيني متمرکزي دي: زورواکو کسانو د خپلي استوګنې په سيمه کي سرچيني متمرکزي کړي؟ دې کلي محدودي مالي مرستي په واک کي درلودي چي ويي نه شو کړای تر څو د کلي ټولي برخي تر پوښښ لاندي راولي؟ په کلي کي کومه برخه، اوبه/ ښوونځي/ سړکونه/ او داسي نور لري او کومه برخه يې نلري؟ آيا په ځانګړو کليو کي لږکې ډلي (دوی کېدلای شي نژادي ډلي، داخلي کډوال او يا نور وي) شتون لري او آيا نقشه د نژاد او سرچينو ته د لاس رسي تر مينځ د اړيکي ښودنه کوي؟

دا پوښتني به بې له شکه هغه نمونو ته اشاره وکړي چي د ځانګړو محرکو قوو ښودنه کوي چي ټولنيزو کارکوونکو ته په کار ده چي ورباندې وپوهېږي. که چېري د نفوذ لرونکو کسانو مداخله او يا هم د ځانګړو کسانو ګوښه کېدنه شتون ولري، نو دا به په نقشه کي په ښکاره توګه وښودل شي. ټولنيز کارکوونکي بايد په دې هکله خبر وي او کوښښ وکړي چي په راتلونکي کي دا برخي پاتي نه شي.

هغه څه چي بايد په پام کي ونيول شي

- د نقشي جوړولو بهير تسهيل کوونکو ته اجازه ورکوي تر څو د شورا د غړو او د شورا د غړو او رئيس د خپلمينځي د محرکو قوو په اړه وپوهېږي، په ورته وخت کي، ښايي داسي پېښې هم شتون ولري چي د شورا رييس او ځيني غړي دا بهير په بشپړه توګه تر خپله ولکه لاندي راولي او په نقشه کي پولي له خپلي خوښې سره سمې په رسم کړي. دا مهمه ده چي بايد يادښت (يادداشت) کړل شي چي څوک له خپل تسلط څخه کار اخلي او څوک د چا ملاتړ کوي، خو بيا هم هڅه وکړئ تر څو ټول ګډون کوونکي په دې بهير کي ښکېل کړئ. په ډلو باندې د خلکو وېش، تر څو په خپلو اړوندو سيمو/حوزو باندې کار وکړي، يوه مهمه طريقه ده چي له هرې سيمي/حوزې څخه د خلکو د ونډې اخيستلو په هکله ډاډ ورکوي.
- د نقشي جوړولو بهير بايد په ټوليزه توګه د اصلي پولو د کره والي/سموالي په هکله چي کېدلای شي د نقشي جوړولو يوه ستونزمنه برخه وي، ډېره پاملرنه/ اندېښنه ونه کړي، بلکي په نقشه کي د ځای پر ځای شوو فزيکي او بشري سرچينو کره والي/سموالی ته ډېره پاملرنه وکړي.
- دا مهمه ده چي دا نقشه د ' يو کاري سند' په توګه په پام کي ونيول شي چي په فزيکي توګه له هرې سيمي/حوزې څخه په ليدني او له ځايي اوسېدونکو سره د نقشي د محتوا په اړه په بحث کولو سره به تائيد/تصديق او د اړتيا په صورت کي بدلونونه په کښي راشي.

د نقشي د کاروني ګټور ځايونه

- په ځايي کچه له ټاکل شوو کسانو سره، د سيمي نقشه جوړول د يوې څېړني يا پروژې/پروګرام د کړني د ور پېژندلو لپاره يوه مهمه وسيله ګڼل کېږي.
- دانقشه د ملکانو، با نفوذه کسانو او زورواکو د استوږني ځايونه (power centers) او هغه سيمي ښيي چي د سياسي/ټولنيزو ملحوظاتو له مخي ګوښه شوي دي يا په لېږې سيمو (سړکونو ته د لاس رسي په برخه کي) کي پرتي دي او کيدلای شي په کلي کي د هغو جغرافيايي برخو په اړه د ستراتيژۍ په جوړولو کي ترې کار واخيستل شي چي تمرکز ته اړتيا لري.
- دا نقشه په کلي کي د هغو برخو د پېژندلو په برخه کي ګټوره پرېوزي چي احتمالاً د پراختيايي ادارو پاملرنه ځان ته را اړوي او يا په عمومي توګه له پراختيايي بهيرونه څخه پاتي شوې دي.
- دا نقشه مرسته کوي تر د ملکانو، با نفوذه کسانو او زورواکو د استوږني ځايونو (power centers) په تړاو د پراختيايي ادارو د کړنو موقعيت وکتل شي.
- نقشه جوړول يوه هغه ساده لاره ده چي د واک د نا برابرو اړيکو ليد/بصيرت را مينځ ته کوي چي د ټولنيزو کارکوونکو لپاره مهمه ده تر څو په اړه يې خبر وي.
- دا نقشه کېدلای شي د تر ټولو بېوزلو برخو (د سرچينو د نه شتون، زورواکو کسانو شتون، لرې واټن، د نا دولتي ادارو د نه شتون او داسي نورو پربنسټ) په پېژندلو کي وکارول شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا نقشه کېدلای شي له سیمه ایزو دولتي ادارو څخه د سرچینو د تر لاسه کولو په موخه د حق غوښتنې د وسیلې په توګه وکارلو شي.

2. د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه

یادونه: په هغه کلیو کې چې نارینه او ښځینه کولای شي په ګډه سره په غونډه کې ګډون وکړي، ، په غونډه کې د ګډون په موخه باید ښځې وهڅول شي; او په غونډه کې د کلي د حاضرو غړو نیمه برخه باید ښځې وي. په هغه کلیو کې چې ښځې او نارینه یو له بل سره په ګډه ملاقات/لیدنه نه شي کولای، نو د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه کېدلای شي له نارینه وو سره تر سره شي چې وروسته به د دې تحلیل او تجزیې لومړۍ طرحه ښځینه وو ته وړاندې کړل شي او د دوی لپاره به لاندې پوښتنو ته په کښې ځای ورکړل شي:

آیا د تاسو په آند داسې کومې ځانګړتیاوې شتون لري چې په دې تحلیل او تجزیه کې نه وې راغلې او تاسو غواړئ چې په کې اضافه یې کړئ؟ ټولنیز کارکوونکي باید په ټولو هغو ځانګړتیاوو بحث وکړي چې د ښځو له لوري اضافه شوې دي هره ځانګړتیا په مختلفو ډلو (ښه ، مینځنۍ/متوسط ، بېوزله او نور...) کې په پام کې ونیسي. د بېلګې په توګه، که چېرې ښځو یادونه کړې وي چې شبکې/ په واک کې کسانو ته لاس رسی توپیر لري، له دوی څخه دلارو چارو او وسیلو په اړه وپوښتئ.

د ښځو تبصرو او وړاندیزونو ته باید ځای ورکړل شي او د بېوزلۍ د تحلیل په پوسټر کې منعکس شي. د ښځو له لوري د تبصرو او وړاندیزونو تر اضافه کولو وروسته، د یاد پوسټر په هکله باید له نارینه وو سره یو ځل بیا بحث وشي او باید وروستۍ هوکړه تر لاسه شي.

د بېوزلۍ د تحلیل او تجزیې موخه :

د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه د کلي، د کلي د بېوزلۍ د کچې، او بېوزلۍ او ګوښه توب تجربه کوونکو بېلابېلو خلکو په اړه د پوهېدلو بنسټ بلل کېږي. د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه یوه مهمه ګډه ایزه طریقه ده چې د بېوزلۍ په هکله د خلکو درک تر لاسه کوي او هغه بېلابېل ټولګي او لېواله ډلې په ګوته کوي، له چا سره چې کېدلای شي ستونزې او د خوښې وړ فعالیونه وسپړل شي. د بېوزلۍ ارزونه چې دلته ذکر شوې ده له هرکلی سره د خپلو معیارونو له ټاکلو سره فاعلي یا شخصي بڼه لري.[3] که څه هم، په دې ځای کې ذکر شوی تحلیل او تجزیه، به اجازه ورکړي تر څو تر اغیز لاندې بېلابېل وګړي په ګوته کړي: لکه د ځمکې نه درلودونکي، د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزګران، د ښځینه سرپرست لرونکي کورنۍ، معیوبین، هغه بزګر چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري، د څارویو د لویو رمو خاوندان، او داسې نور...

د بیوزلۍ د شننې/تحلیل او تجزیې بهیر:

1. د بېوزلۍ شننې/تحلیل او تجزیې ته چمتووالی

د دې کړنې د تر سره کولو لپاره اړتیا لیدل کېږي چې تسهیل کوونکي (لږ تر لږه 3 – 4 کارکوونکو ته اړتیا ده) یو ځل د مخه کلي ته لاړ شی او د کلي پراختیایي شورا له رئیس او غړو څخه وغواړي تر څو د هر محل د هرې کورنۍ نومونونه د نومونو په کارتونو (***name cards***) کې ولیکي.

د یو مناسب ځای په ګوته کول (یو بې طرفه ځای، چې د نفوذ لرونکو کسانو د کور مخه نه وي) چې د تر ټولو بېوزلو او ګوښه شوو کسانو په ګډون د کلي ټول او سیدونکي په کې راحت وي. د کلي پراختیایي شورا له رئیس څخه وغواړئ تر څو له ټولو محلاتو څخه د کلي پراختیایي شورا د غړو له لارې په غونډه کې د ګډون په موخه د هر محل له بېلابېلو کورنیو څخه 7 – 10 کسانو پورې را وبولي.

د کړنې په ورځ، تسهیل کوونکی باید فلش کارتونه او مارکرونه په وخت سره راوړسوي.

تسهیل کوونکی به وګوري چې څومره خلک شتون لري و له هر محل څخه استازیتوب به وګوري: که چېرې په ښکاره توګه لږ استازیتوب تر سترګو شي، د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه باید وغوښتل شي تر څو خلک غونډې ته را وبولي. که چېرې کلی کوچنی وي، 25 – 50 کورنیو پورې نو د کورنیو یوه لویه سلنه (60 – 80 سلنه) کولای شي حاضر وي، که چېرې کلی لوی وي – 200 کورنۍ – نو د کورنیو سلنه به کوچنۍ وي. تر ټولو مهمه، د هر کلي د محل له بېلابېلو کورنیو څخه باید بېلابېل کسان شتون ولري! دا هم مهمه ده چې یقیني کړل شي چې له هر محل څخه خلک د خلکو د بېلابېلو برخو استازیتوب کوي. او په وروستنۍ برخه کې باید، له کلیو څخه یوازې د شتمنو او منځیو طبقو خلکو د استازیتوب مخنیوی وشي.

2. په کلي کې د تسهیل بهیر

1. لومړی ګام – پېژندګلوي او موخه

تسهیل کوونکي[4]

- له ټولو ګډونوالو سره روغبړ کوي، خپل ځان ورپېژني او د کلي اوسېدونکو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني.
- د غونډې موخه تشریح کوي: د دې کړنې موخه داده تر څو د کلي د اوسېدونکو د اقتصادي او ټولنیز وضعیت په هکله پوه شو. دا مهمه ده چې په پیل کې هر څه د شونتیا تر کچې روښانه وي چې د دې کړنې موندنې به د کلیو د بیا رغونې او پراختیا له وزارت سره مرسته وکړي تر څو خپلې کړنې او پراختیایي بهیر په ښه توګه تنظیم کړي، (او د نورو کلیو سره په تړاو د دې کلي په هکله په پوهېدلو کې له موږ سره مرسته کوي)
- د نقشې پر بنسټ، تاسو د محلونو په هکله له مخکې پوهېږئ، اوس له خلکو څخه وغواړئ تر څو په خپل کلي کې د بېلابېلو محلونو/برخو پر بنسټ په ډلو سره ووېشل شي (د بېلګې په توګه شمال، جنوب، ختیځ، لویدیز یا زاړه کلی، نوي کلي، او داسې نور) اوس ولټوئ چې هلته څو محلونه دي، (دا به له تاسو سره مرسته وکړي تر څو معلوم کړئ چې د کومو محلونو پوره، کمرنګ او یا هم هېڅ استازیتوب نه دی

---

[3] په ځینو کلیو کی ښایی ډېرې شتمنې کورنۍ شتون ولري (لکه د ځمکې خاوندان چې ډېره ځمکه او یا سوداګري لري، او همداراز په ځینې کلیو کی، تر ټولو شتمنې کورنۍ چې یوازې څو محدود هکتاره ځمکه لري.)

[4] د بیوزلۍ تحلیل یو پېچلی تمرین دی او له 3 – 4 کسانو ته اړتیا لري. تسهیلونکې ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به تسهیلونکی وي او څوک به د معلوماتو په تنظیمولو کې مرسته کوي، چې په دې توګه ټول ګډونکونکي کولای شي په څرګند ډول وګوري چې څه شی لاس ته راځی. یو تسهیلونکی باید دروازه ساتونکي سمبال کړی او یو هم د ماشومان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي – که چېرې د کوم محل استازيتوب نه وي شوی، نو مهمه ده چې له نوموړي محل څخه خلک په ګوته کړل شي او په غونډه کې د ګډون لپاره را وبلل شي. دا به د دبېوزلی د تحليل پوره کره والي ډاډمن کړي).

- ډاډ تر لاسه کړئ چې د هر ګډون وال د ناستې ځای راحت دی او کولی شي چې ګډون وکړي

2. دوهم ګام – د کټګوريو را مينځ ته کول

اصلي تسهيل کوونکی

- غونډه له حاضرو خلکو څخه د لاندې پوښتنو په پوښتلو سره پيل کوي ، آيا موږ ټول د ژوند کولو د شرايطو له مخې سره ورته يو؟ موږ څومره ځمکه لرو؟ موږ څنګه کرل کوو؟ موږ څومره څاروي لرو؟ موږ څه کار کوو؟ موږ څه خورو؟ موږ د کال په اوږدو کې څومره ځمکه لرو؟ موږ څه اغوندو؟ زموږ د ماشومانو زده کړې؟ هغه شتمنۍ چې زموږ ملکيت دی، د کورونو ډول، او داسې نور. دا به خلکو ته د هغه څه په اړه يوه مفکوره ورکړي چې تاسو هڅه کوئ تر لاسه يې کړئ او دوی ته به وړتيا ور په برخه کړي تر څو د خلکو/کورنيو تر مينځ د شته توپيرونو د ډول په هکله نظرونه سره تبادله کړي. هيله ده په ياد ولرئ چې تاسو بايد د هغو مهمو برخو (په ټولو کليو کې به وپوښتل شي) په هکله پوښتنه وکړئ چې د شاخصونو په توګه وکارول شي: د درلودونکي ځمکې کچه، د څارويو شمېر، عايد (افغانۍ \مياشت)، د خوراکي توکو خونديتوب (د هغه مياشتو شمېر چې پکې د خوراکي توکو له مخې خوندي وي)، د بېکارۍ په فصل کې د خوراک کولو وختونه، د ماشومانو زده کړې، د پورونو راکړه/ورکړه، پيشکي مزدونه، د پيسو حوالي (کومه سيمه /هېواد او په کال کې څومره).
- ګډونوالو ته قلمونه او کارتونه په واک کې ورکړئ او له دوی څخه وغواړئ تر څو توپيرونه د نظر غوښتنې په کارتونو کې وليکي- په حقيقت کې دا ځانګړتياوې دي. په دې وخت کې شوني ده چې له خلکو څخه د نمونو په هکله مخکې له مخکې څخه وپوښتل شي – د ځمکې درلودنې، درلودونکو څارويو او د کورونو ډولونه، او داسې نورو د اندازې تر مينځ توپير څه دي. د کړنې د دې برخې تر بشپړېدو وروسته، لږ خلکو څخه وغواړئ تر څو دا ځانګړتياوې ډلبندي کړي – د درلودونکي ځمکې، څارويو اندازه، د کور ډول، د خوراکي مصرفي توکو ډول، زده کړه او داسې نور...
- د ځانګړتياوو د ډلبندۍ پر بنسټ، له خلکو څخه وپوښتئ چې په کلي کې څو ټولنيزې- اقتصادي ډلې شتون لري او له دوی څخه وغواړئ چې نښه/علامه ګذاري يې کړي. په ډېر احتمال، خلک به د شتمنو، منځنيو، بېوزله او ډېرو بېوزله نښې وړاندې کړي. ښايي تاسو ونه غواړئ چې د شتمن، منځنی، بېوزله او ډېر بېوزله نښې وکاروئ ځکه خلک به له دې نښو سره هوسا/راحت نه وي، خو دا مهمه ده چې په واضح ډول داسې را مينځ ته شوې کتګورۍ شتون ولري چې يو له بله د پوهيدو وړ وي.
- د ټولو خلکو له هوکړې څخه د ډاډ تر لاسه کولو په موخه، له يو کس څخه وغواړئ تر څو يو ځل بيا د هرو کتګوريو ځانګړتياوې ولولي او خلکو ته فرصت ورکړئ تر څو بدلونونه په کې راولي.

3. دريم ګام – ډلبندي/طبقه بندي

- اوس، د نومونو هغه کارتونه وکاروئ چې د کلي پراختيايي شورا له رئيس څخه مو تر لاسه کړي دي او د هر محل نوم واخلئ او د ځانګړي محل له خلکو څخه وغواړئ تر څو دا نوم په يوه له کتګوريو کې کېږدي. دا مهمه ده چې د هرې کورنۍ (د نوم کارت) په اړه، خلک بحث کوي چې ولې دا کارت په يوه ځانګړې کتګورۍ کې اېښودل کېږي، ډاډ تر لاسه کوي چې د اړوند محل د خلکو او له نورو ټولو سره د دوه ځله ازموېلو تر مينځ هوکړه موجوده ده. دا بهير احتمال لري چې د نورو ځانګړتياوو د رامينځ ته کېدو سبب شي، لکه پورورېتوب، کډوالي، د خوراکي توکو خونديتوب، په ځانګړو فصلونو کې د ځانګړو خوړو خوړل، او داسې نور. دا بهير به د ګډونوالو تر مينځ مناظرې ته لاره هواره کړي او تسهيل کوونکي بايد دې مناظرې ته اجازه ورکړي تر څو دوام ومومي او يوه رغنده پايله په لاس راشي. د دې بهير پر مهال، احتمالاً چې نوې کتګورۍ/ټولګي، لکه ټيټ منځنی، خورا بېوزله، لوړه مينځنی، برخې را مينځ ته شي، لکه څنګه چې يو شمېر کورنۍ له را مينځ ته شوو کتګوريو/ټولګيو سره سمون نه خوري. نورې رامينځ ته شوې کټګورۍ بايد ور زياتې شي او د نومونو هغه کارتونه چې له شتمن، مينځني يا بېوزله سره سمون نه خوري، بايد په نوو کټګوريو کې کېښودل شي.
- په دې برخه کې، له ګډونوالو څخه وغواړئ تر څو د زوی، وريرونو يا هر هغه نوم کېږدي چې د ښځو په مشرۍ د کورنيو لپاره کارول کېږي او ډاډ تر لاسه کړي چې دا په روښانه توګه په ګوته شوي دی چې په دې سره به وروسته (د ښځو د هځونې د کړنو/تمرينونو لپاره) دوی د ګټه اخيستونکو ډلو په توګه په آسانه ډول په ګوته کړل شي.
- د دې کړنې په پای کې، تسهيل کوونکی بايد له ګډونوالو څخه معلومات تر لاسه کړي، چې آيا دوی غواړي په دې برخه کې څه نور شی اضافه کړي او هم بدلون راوړي او د ګډونوالو له ګډون او وخت ورکولو څخه مننه وکړي.
- په پای کې، ټولو کارتونو ته بايد په داسې ډول شمېره او کود ورکړل شوي وي چې کتګورۍ/ټولګي له ځانګړتياوو او د کورنيو له نومونو سره په دفتر کې په آسانه توګه سره سر ورکړل شي.

هغه احتياطي اقدامات چې بايد د ناستې پر مهال په پام کې ونيول شي

- ښايي په غونډه کې زورواکي کسان شتون ولري او هڅه وکړي چې غونډه تر خپل واک لاندې راولي/ مداخله وکړي. دا ځکه چې ډېر شمېر نا دولتي اداري د معيشت شننه/تحليل تر سره کوي تر څو معلوم کړي چې څوک بايد مرستې تر لاسه کړي او يا د راشن/ځېرې د وېش په نوملړ کې شامل شي، او يا د تخم پيسې تر لاسه کړي، او داسې نور. نو په غونډه کې به نوموړي کسان به هڅه وکړي تر څو بحث په داسې توګه پر مخ بوزې چې د خپل قوم، قبيلې غړي يا د هغوی کاريګر، بزګران او داسې نورو ته په کې لومړيتوب ورکړي او په پايله کې يې اعتبار تر لاسه کړي. هغو سرچينو ته لاس رسی ومومي چې نا دولتي اداري يې راوړي. دا مهمه ده چې له دا ډول کسانو سره په داسې توګه چلند وشي چې له غونډې څخه ګوښې کړل شي او په جلا توګه له دوی سره کار يا مرکه وشي تر څو له غونډې څخه لرې وساتل شي او د سيمې په هکله له دوی څخه معلومات تر لاسه شي او يا هم له غونډې څخه وايستل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا هم امکان لري چې خلک به هڅه وکړي، چې د امکان تر حده ګڼ شمېر کورنۍ د بېوزلو په کټګوريو کې ځای پر ځای کړي او تاسو باید په دې هکله وپوهېږئ. نو له دې امله تاسو باید د هرې کورنۍ په هکله له لویې ډلې څخه وپوښتئ – نه په ډله کې یوازې له یو یا دوه کسانو څخه - بحث وکړئ چې ولې دا کارت باید په یوه ځانګړې کټګورۍ کې کېښودل شي. ډله باید د یوې ځانګړې کټګورۍ د ډېرې ځانګړتیاوو په هکله بحث وکړي چې دوی غواړي کارت په کې کېږدي. په یاد ولرئ چې، لږ تر لږه 3 – 4 – 5 ځانګړتیاوې باید وکارول شي که چېرې کارت په همغه کټګورۍ کې کېښودل شوی وي.
- هر کلی یو لوی شمېر واړه ماشومان لري، چې احتمالاً غونډه اخلال کړي. هرې تسهیل کوونکې ډلې ته په کار ده تر څو یو کس ته دنده ورکړي چې ماشومان له غونډې څخه خوا ته کړي له دوی سره لوبې وکړي او یا داسې کړنه تر سره کوي چې په کلي کې د ماشومانو له نظره ورته کتل کېږي.
- تسهیل کوونکو ته په کار ده تر څو ځانونه ډاډمن کړي چې په کلي کې له ټولو برخو څخه نارینه ګډون کوي او د معیشت په تحلیل او تجزیه کې مرسته کوي او داډ تر لاسه کړي چې د ګډون کوونکو تر مینځ متقابل عمل شتون لري تر څو معلومه شي چې د نوم کارتونه په کومه کټګورۍ کې راځي چې په کې کېښودل شي او د هرې ډلبندۍ د ځانګړتیاوو په هکله په شریکه پرېکړه وکړي. دا به د معیشت خورا کره تحلیل تامین کړي.
- دا مهمه ده چې تاسو به کلي ته په تللو او د یو شمېر کورنیو په کتلو سره دا معلومات یو ځل و ارزوئ تر څو وګورئ چې د معیشت په کټګورۍ کې د کورنۍ ځای سم دی یا بدلون ته اړتیا لري; یا د دې پر ځای، که چېرې تاسو اضافي کړنې تر سره کوئ، تر ټولو بېوزله یا ډېر بېوزله وټاکئ (ستاسو د موخې بر بنسټ) او کله چې تاسو له دوی سره وینئ نو د دوی حالت تصدیق/تائید کړئ.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

کله چې تاسو دفتر ته راستون شوئ، په یوه لوی پوستر یو جدول جوړ کړئ چې درې ستنې/کالمونه ولري: ټولګی، ځانګړتیاوې او د کورنۍ نومونه. د دې جدول یوه کاپي باید د کلیوالو په واک کې ورکړل شي او یوه کاپي باید د سیمه ایز دفتر د ډلې له خوا وساتل شي.

دا جدول د کلی د ټولګیو/ډلو د جوړښت یو انځور وړاندې کوي، د بېلګې په توګه: په کومه کټګورۍ کې څومره کورنۍ راځي. د بېلابېلو ټولګیو ځانګړتیاوې به تاسو ته ووایي چې د کلي اوسېدونکي شمتن، مینځني، بېوزله او ډېر بېوزله څه ډول تعریفوي. د بېلګې په توګه، هغه ښایي ځمکه (یا د ځمکې نه شتون)، کار، د کور ډول، شتمني، لوږه، ورځنۍ مزدوري، زده کړه او داسې نور وي. د معیشت شننه/تحلیل او تجزیه تاسو ته اجازه درکوي تر څو وګورئ چې آیا شتمني متمرکزه ده – د یو محدود شمېر کورنیو په واک کې ده – او که تیت ده. دا تاسو ته د شتمنو، مینځنیو او بېوزلو کسانو د درلودونکې ځمکې د اندازې او پر ځمکه باندې د بېلابېلو ډلو د کار څرنګوالي په اړه ، د بېلګې په توګه: د ټراکتور، څارویو یا بېلچې په واسطه، معلومات درکوي. دا په ګوته کوي چې څوک د قولبه/یویې کولو لپاره ټراکټورونه یا څاروي لري او یادې وسیلې څه ډول په کرایه اخیستل کېږي او څوک د یادو وسیلو د کرایه کولو توان نلري. په همدې ډول، دا د بېلابېلو ټوګلیو د اوسېدونې دکورونو د ډول، د هغو زده کړو د ډول چې ماشومان یې تر لاسه کوي، او داسې نورو... ښوودنه کوي. دا کړنه مهمه ده ځکه چې د کرنې یا مالدارۍ (او په دې توګه د معیشت)، د ځمکې مالکیت او د ځمکې تخصیص، زده کړو ته لاس رسي او داسې نورو اړوند د څېړنې نورې برخې پرانېزي. کېدلای شي نورې ګډه ایزې کړنې رامینځ ته شي تر څو یاد موردونه په راتلونکې کې په تفصیل سره ولټوي. د برابر اهمیت له مخې، د بېوزلۍ تحلیل او تجزیه تاسو ته وړتیا در بښي تر څو په اړوند کلي کې مو اغېزمنې ډلې په ګوته کړئ او د دوی د ژوند د حالت په اړه په پراخ تفصیل پلټنه وکړئ.

د کلي له پراختیایي شورا سره په وروستۍ کتنه کې به، تاسو د بېوزلۍ د تحلیل د پوستر په کارولو سره د کلي پراختیایي شورا له رئیس او غړو څخه پوښتنه وکړئ چې د کلي په دې ټولنیزو – اقتصادي مشخصاتو کې په کومه برخه کې یاست.

د بېوزلۍ د شننې د کاروني ګټور ځایونه

- د کلي د ټولګیو/طبقو د جوړښت په څرنګوالي او د شتمنۍ، بېوزلۍ او ګوښه توب د کچې په هکله پوهېدل (د خلکو شمېر په کومو ډلو کې، او د ځمکې نه درلودونکو، یا له یو جریب څخه د کمې ځمکې درلودونکو کسانو شمېر، او داسې نور)
- تر اغېزې لاندې د راغلو ډلو په ګوته کول
- د کلي په مشرې د کړنو لپاره د لېواله ډلو (کونډو، ورځنیو کرنیزو کاریګرو او نورو) په ګوته کول
- د شتمنو او بېوزلو او مینځنیو او بېوزلو تر منځ د اقتصادي اړیکو (څوک د چا لپاره کار کوي) په اړه په پوهېدو پیل کول او د دې عمودي تړاو د راکمولو په موخه د لارو چارو لټول
- دا ګډه ایز تحلیل او تجزیه کېدلای شي د کلي پراختیایي شوراګانو په واسطه راشن/ځیرې ته د اړو یا د دولت له لوري د تمویل شوو عامه کار پروګرامونو ته د مستحقو تر ټولو بېوزلو کورنیو په ګوته کولو کې وکارول شي.
- دا تحلیل په پور، پیشکي مزد او یا د لږ پور په بدل کې د لوړې ګټې په لومه کې راګیر کسانو په ګوته کولو او وروسته له دا ډول نابرابرو اړیکو څخه د راوتلو په موخه له دې کورنیو سره د ستراتیژیو په را مینځ ته کولو کې کارېدلای شي.

موسمي کلیزه

یادونه: موسمي کلیزه به د بېوزلو کورنیو د نارینه وو له یوې ډلې او ډېرو بېوزلو کورنیو د ښځینه وو له یوې ډلې او د بېوزلو کورنیو د ښځینه وو له یوې ډلې سره تر سره شي. په دې توګه، کله چې د کلي پراختیایي پلان جوړونه تر سره کېږي، د تر ټولو بېوزلو کورنیو د خوراکي توکو نه خوندیتوب په پام کې نیول کېږي.

د موسمي کلیزې موخه

د موسمي کلیزې جوړول د هغه ستونزو په ګوته کولو په لاره کې یوه ګټوره کړنه ده چې په موسمي توګه را مینځ ته کېږي او په بېلابېلو ډلو او یا ټول کلي اغېز پرې باسي. همدارنګه، کېدلای شی په ډاګه کړي چې بېلابېلې ډلې به کوم وخت لږې بوختې وي او د هرو ټاکل شوو کړنو د پیل لپاره به تر ټولو مناست وخت کوم وي. زموږ د موخې په توګه به موسمي کلیزه د مهمو محصولاتو او د شته کاري کړنو(د بېلګې په توګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښت کول، خشاوه او حاصل اخیستل) او مزدونو تر مینځ اړیکه وپلټي. دا به له مونږ سره مرسته وکړي تر څو په بېلابېلو سیمو کې د کال په اوږدو کې د مزد د توپیر او د هغو ورځو د شمېر په هکله وپوهېږو چې په اړونده سیمه کې په کې کار موجود وي. په دې توګه، موږ کولای شو د کاري موسمونو اوج، د بیکارۍ موسمونه چې کار او عاید په کې نه وي، او له اقتصادي فشارونو سره د کورنیو د مقابلې ستراتیژۍ په ګوته کړو. په دې اړه پوهېدل به د کلي پراختیایي شوراګانو او فرعي کمیټو ته اجازه ورکړي تر څو د بېوزلو په ګټه کړنې په پام کې ونیسي

د موسمي کلیزې د رامینځ ته کولو بهیر

د موسمي کلیزې د رامینځ ته کولو لپاره چمتو والی

د معیشت د تحلیل او تجزیې پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري یا یوازې یوه وړه ټوټه ځمکه لري چې د یوې مینځنۍ کچې درلودونکې کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه، له بېلابېلو محلونو څخه 15 – 20 کورنۍ وټاکئ. اوس د کورنۍ هغه عمده عاید تر لاسه کوونکی غوندې ته را وبولئ. دا ډله به د دې کړنې ګډونوال وي، او اوس له دوی سره اړیکه نیول کېدلای شي او له دوی څخه غوښتنه کېږي تر څو په یوه مناسب وخت کې له ټولنیزو کارکوونکو سره وګوري. دا کړنه پراخه ځای او ډېر چمتو والي ته اړتیا نلري.

د دې کړنې لپاره، د تسهیل په ډله کې باید لږ تر لږه 3 کسان (هغه کس به خورا مهم وي چې دروازه ساتونکي تنظیم کړي) موجود وي. کلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهیل کوونکو ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي تسهیل کوونکی (چې دنده به يې د اداري معرفي کول او د دوی د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په لیکلو، نوټ اخیستلو، د ډلو تسهیل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کړنې په ورځ، تسهیل کوونکي باید تر ټولو د مخه را ورسیږي. له هغه ګډون کوونکو څخه د وغواړي چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي دي تر څو له دوی سره د ځای په چمتو کولو، د کښناستلو په ترتیباتو نیولو، له پاڼو او اضافي توکو د یاد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

د موسمي کلیزې د تسهیل بهیر

کله چې ډېري (که ټول نه وي) ګډونوال را ورسېدل، نو اصلي تسهیل کوونکی

- له ټولو ګدونوالو سره روغبړ کوي او ښه راغلاست ورته وایي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني او ګډونوالو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د کړنې موخې تشریح کوي: موخه داده تر څو د حاصل اخیستلو د نمونو او د کار د موجودیت او خوړو تر مینځ اړیکه او د کورنیو د معیشـــت په خوندیتوب باندې يې اغېز ولټول شـــي. د کار تر بشـــپړېدو وروسته، د دې کړنې یوه کاپي باید د کلیوالو په واک کې ورکړل شي.
- دا کړنه له ګډونوالو سـره د باران د اورښـت د نمونو د انځور په جوړولو سـره پیل کېږي. لومړي ټکی چې را مینځ ته شـي هغه دا دی چې خلک کال ته په څه نظر/ډول ګوري ـــ په کومو میاشتو کې کال پیلېږي – او په یوه کارت باندې د هرې میاشتې نوم ولیکي او په ځمکه يې کېږدي. له دې وروســته تســهیل کوونکي له ګډون کوونکو څخه غواړي تر څو په خپلو مینځو کې بحث وکړي چې په کومو میاشــتو کې تر ټولو ډېر او په کومو میاشتو کې تر ټولو لږ باران ورېږي. د ډېر باران درلودونکې میاشتې د کارت په پورتنۍ برخه کې د پاڼو (نخل، ګنې)، لرګیو یا تیږو په واسـطه ښـوودل کېږي چې په یوه لیکه پرتې وي، د پاڼې یا لیکې اوږدوالی د اندازې ښـوودنه کوي. تر ټولو لږ باران (یا هیڅ باران) به کومې پاڼې یا تیرې ونلري. کله چې حد اکثر میاشتې وټاکل شوې، له ډلې څخه غوښتنه کېږي تر څو پاتې میاشتې د باران د تر ټولو لوړې او ټیټې کچې په ترڅ ډکې کړي.
- اوس تسـهیل کوونکی له ګډون کوونکو څخه غواړي تر څو د باران ورېدو نمونې په پام کې ونیســي او د ټولو هغو حاصـلاتو (هیله ده یوازې په هغه مهمو حاصـلاتو تمرکز وکړئ چې د پام وړ خلکو ته د کار زمینه برابروي) په هکله بحث وکړي چې کرل کېږي. د هر حاصـل نوم په کارت لیکل کېږي.

  وروسته هر حاصل له زماني اړخه له باران سره په تړاو تر بحث لاندې نیول کېږي چې یاد حاصل د څو میاشتو لپاره ځمکه اشغالوي.
- کله چې ټول کرنیز محصولات د باران د اوروښت د نمونو په تړاو ترتیب شول، نو تسهیل کوونکی له ګډونوالو څخه غواړي تر څو د کرنیز حاصل اړوند هره کړنه (لکه: کښت، خوی/خېشاوه، رېبل) تر بحث لاندې راولي، هره کړنه په کلیزه کې په نښه کړي او د هغو کاري ورځو شمېر او د مزد کچه چې کاریګر په دې کړنه کې کار کوي ولیکي.
- کله چې د کرنیز حاصـل کړنې، مزدونه او د ورځو شـمېر بشـپړ شـول نو تسـهیل کوونکی باید د نورو عایداتي کړنو په هکله وپوښـتي. د کرنیزو محصولاتو په څېر، دا کړنې په کلیزه کې د باران د اورښت او کال د میاشتو په تړاو په کلیزه کې ښودل کېږي.
- اوس د کال په اوږدو کې هغه ورځې سره جمع کړئ چې خلک يې په ترڅ کې کار لري او دا په یوه کارت کې ولیکئ. له خلکو څخه وپوښتنئ چې آیا دوی د دې موندنې په هکله موافق دي، که موافق نه وي، ښايي کوم څه هېر شـوي وي او اړینه ده چې تاسو باید د کلیزې د بشـپړېدو په موخه هغه ولټوئ.
- اوس د را مینځ ته شـوې کلیزې په اړه، په میاشـتني عاید باندې په کرنیزو محصـولاتو کې د کار کولو او نورو عایداتي سـرچینو د اغېزو په هکله بحث وکړئ.
- کله چې د عاید نمونې(شکلونه) رامینځ ته شوې، نو له ګډونوالو څخه به وپوښتل شي چې په هغه وخت کې چې عایدات محدود یا هېڅ شتون ونلري له ستونزو سره په څه ډول مقابله کوي; په هره میاشت کې چې عاید کم وي یا هم شتون ونلري، تسهیل کوونکی پوښتنه کوي تاسو په څه ډول خوراکي توکي تر لاسه کوئ.
- ځواب ویونکي په عمومي توګه له ملګرو او خپلوانو څخه د پور ترلاســه کولو، د ځمکو له خاوندانو څخه په پېشــکي د مزد اخســتلو، د خوراکي توکو په مصـرف کې کموالی راوستلو، د خوراکي توکو کیفیت را ټیټولو، د شـتمنیو (څارویو) پلورلو او داسـې نورو په هکله خبرې کوي. او د ذکر شوې هرې یوې ستراتیژۍ په هکله بحث کېږي. د بېلګې په توګه، که چېرې پیسې په پور اخیستل کېږي، تسهیل کوونکي يې د شـرطونو په هکله پوښـتنه کوي (د بېلګې په توګه د هغې د سـود ورکړه، د پیسـو موجوده اندازه او داسـې نور). که چېرې د خوراکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

توکو په مصرفولو کې کمی راوستل کېږي نو تسهیل کوونکی باید د هغې د جزئیاتو په هکله پوښتنه وکړي: د ورځې په ترڅ کې څو وخته خوراکي توکي خوړل کېږي، په کورنۍ کې څوک لږ/ډېر خوراکي توکي خوري او ولې، او په دې وخت کې خوراکي رژیم څه ډول بدلون مومي او داسې نور.

- اوس ټوله کلیزه د یوه ګډون کوونکي له لوري نورو ګډونوالو ته وړاندې کېږي او تسهیل کوونکي ته د هر ډول جزئیاتو په هکله د توضېحاتو فرصت ورکوي، دا همدارنګه هغه وخت دی چې ټول ګډونوال د دې تمرین د پایلو په هکله هوکړه کوي (که چېرې هوکړې ته نه رسېږي نو باید بدلونونه را مینځ ته شي)
- یادښت لیکونکي باید په کارتونو باندې د لیکل شوو معلوماتو او جدول یوه کاپي چمتو کړې وي.
- د ګډونوالو ګډون کول باید وستایل شي او دوی وریاده کړل شي چې د جدول یوه کاپی به د دوی په واک کې ورکړل شی.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

دفتر ته په راستنېدو سره، د دې تمرین ډله د یادښت لیکونکي له لوري د موسمي کلیزې چمتو شوې کاپي وکاروي او یو لوی پوستر جوړ کړي او هغه ډېټه چې دا نقشه په کې جوړه شوې وه او د چمتو کوونکي ډلې د غړو نومونه باید په کې ولیکل شي چې په دې سره هغه کسان چې دا نقشه کاروي د کومې پوښتنې د درلودلو په صورت کې په آسانۍ سره کولای شي د نقشې له چمتو کوونکو سره په اړیکه کې شي. یوه اضافي کاپي باید جوړه کړل شي او د کلي په واک کې ورکړل شي.

کله چې پوستر چمتو شو نو تمایلاتو/ځانګړتیاوو ته په کتو سره په ښه توګه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتل له ګټې خالي نه وي: خلک په هر کال کې څو ورځې کار کوي؟ کوم کرنیز حاصلات د کار ډېرې فرصتونه را منیځ ته کوي؟ هر کاریګر د هرې کارې کړنې (کښت، لو او داسې نور) په ترسره کولو سره څومره مزد لاس ته راوړي او په کال کې ټولټال څومره مزد په لاس راوړي؟ په کومو وختونو کې خلک عاید نلري؟ د عاید د نه شتون په وخت کې خلک له ستونزو سره په څه ډول مقابله کوي؟ د عاید د نه شتون په وخت کې خلک په چا باندې تکیه کوي؟ د عاید د نه شتون په وخت کې له خلکو سره مرسته کوونکي وګړي په دوی باندې کوم شرطونه ږدي؟ د خوراکي توکو د بشپړ خوندیتوب له پلوه په کورنیو باندې د دې شرطونه اغېزې څه دي؟ آیا دا شرطونه عادلانه دي؟ آیا کوم پټ سود شتون لري؟ د بېلګې په توګه: کله چې د ځمکو خاوندان له وخت څخه د مخه کاریګرو ته مزد ورکوي، آیا دا مزدونه د بېکارۍ د فصل او که د کار د فصل پر بنسټ ورکول کېږي او کورنۍ د دې مزد په بدل کې څه وخته کار کوي؟ آیا دوی د کار په فصل کې کار کوي کله چې د مزد کچه لوړه وي ؟ آیا دا هغه نرخونه دي چې له وخت څخه د مخه اخیستل شوي مزدونه به وروسته ترې کم شي؟ که چېرې د خوراکي توکو د مصرف کچه کمېږي، آیا په برابره توګه په کورنۍ باندې اغېز کوي او که د کورنۍ یو شمېر ډېر خواره تر لاسه کوي او یو شمېر او ولې؟ د جندر(جنسیت) د اړیکو له اړخه یې اغېزې څه دي.

هغه ټکي چې باید په پام کې ونیول شي:

- دا تمرین ساده او تسهیل یې نسبتاً آسانه چاره ده. ښایي یو څه وخت نیوونکی وي او تسهیل کوونکي ته په کار ده تر څو وخت په پام کې ونیسي، ډاډ تر لاسه کړي چې کار مخکې ځي او موسمي کلیزه په 2 ساعتونو کې بشپړه شي (په خپل ذهن کې مو غونډه په بېلابېلو پړاوونو و وېشئ او په پام کې ونیسئ چې هر پړاو ته څومره وخت ورکړئ- په دې توګه تاسو پوهېږئ چې یو ساعت وروسته به تاسو په کوم ځای کې یاست).
- هڅه وکړئ تر څو د ګډون کوونکو له برخه اخیستنې څخه ډاډ ترلاسه کړئ او دا تمرین د تسهیل کوونکو له ډېرې برخه اخیستنې څخه پرته بشپړ کړئ. ښه ده چې دوی په خپل مینځ کې بحث وکړي. که داسې کسان شتون ولري چې غونډه تر خپله ولکه لاندې راولي او نورو ته د برخه اخیستنې وخت ورنکړي نو ښه ده چې مداخله وکړئ.
- که څه هم د دې تمرین تسهیل آسانه دي خو بیا هم ښایي د لیدونکو (تماشاچیانو) د شتون له کبله ستونزې شتون ولري چې د دوی شتون ستونزې جوړوي تر څو ګډونوال د مقابلې د میکانیزمونو، په ځانګړې توګه، که چېرې د شتمنو کورنیو یا د ځمکو د خاوندانو له لوري د بېکارۍ په فصل کې له بېوزلو کورنیو سره د هغوی د ستونزو د حل په اړه د کېدونکې مرستې په هکله بحث وکړي. نو په دې صورت کې، د دروازې ساتونکي باید لاس په کار شي او دا خلک باید دموسمي کلیزې په هکله له بحث کولو څخه لرې کړي.

د موسمي کلیزې د کاروني ګټور ځایونه:

- موسمي کلیزه د بېکارۍ د دورو (د حاصل نه شتون) – اونیو یا میاشتو د معلوملو، چې پر مهال یې خلک کافي خوراکي توکي یا پیسې نلري تر څو خوراکي توکي وپېري او همدارنګه د مقابلې د ستراتیژیو د معلوملو لپار یوه مهمه طریقه ده. موږ کولای شو له دې معلوماتو څخه کار واخلو تر څو فکر وکړو چې د مقابلې د میکانیزمونو د مخنیوي په برخه کې د څه شي بدلون ته اړتیا لیدل کېږي تر څو په راتلونکي کې د شاتګ لامل کېږي (لکه د پورونو اخیستل، له وخت څخه د مخه د مزد اخیستل، د شتمنیو پلورل او داسې نور) او ستراتیژۍ (د غلو زېرمه، د سپما ډلې، د عامه کارونو پروګرامونه) په پام کې ونیسو تر څو له کورنیو سره د خوراکي توکو د کمښت پر مهال مرسته وکړي. دا کړنه کېدلای شي په راتلونکي کې د ولسي تړون پروګرام د ټولنیزو کارکوونکو له لوري وکارول شي تر څو له کلیو سره د اوږدمهاله ستراتیژیو په برخه چې ښایي په موجوده ځمکه باندې د هغه محصولاتو کرلو ګډه ایزه ستراتیژي په کې شامله وي چې د بېکارۍ په فصل کې را ټولېږي. هغه کورنۍ چې له لوږې سره مخ دي او مزد په پیشکي توګه تر لاسه کوي او یا د ځمکې له خاوندانو څخه پور اخلي په ډله ایزه توګه د ځمکې له ځایي خاوندانو سره د پیشکي مزد اخیستنې په اړه خپلې کړنلارې ته د بدلون ورکولو، مزد او نورو د ښه والي په موخه د ډله ایزو معاملاتو د ستراتیژیو په هکله خبرې اترې وکړي.
- دا تمرین همدارنګه کېدلای شي د وخت په تېرېدو سره د اوربښت په بڼه/نمونه او کرکېلې په کړنلارو کې د بدلونونو موندلو د موندلو او دا چې دا بدلونونه به په څه ډول اصلاح شي تر څو مطلوبې پایلې تر لاسه شي (د کلي پراختیایي شورا د کرنې فرعي کمیټه – په راتلونکي کې).
-

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته کوزه :

یادونه: د ماتي کوزې تمرین له بېوزلو کورنیو څخه د نارینه وو له یوې ډلې او له ډېرو بېوزلو کورنیو څخه د ښځینه وو له یوې ډلې (هغه کسان چې غواړي خپلې پیسې کنټرول کړي) سره تر سره کېږي. په دې توګه کله چې د کلي د پراختیایي پلان جوړول تر سره کېږي خلک هغه باید هغه لګښتونه چې د دوی د بېوزلی لامل کېږي (لکه: د ودونو او جنازو لګښتونه، د پوروونو سود، له وخت څخه د مخه مزد، روغتیایي لګښتونه) په پام کې ونیسي او په ګډه فکر وکړي چې په څه ډول د دې لګښتونو کچه را ټيټه کړي.

د ماتي کوزې د تمرین موخه:

د ماتي کوزې تمرین یو ګټور تمرین دی چې کولای شي له هرې کورنۍ یا د کورنیو له یوې ټولګي یا ټول کلي سره د دوی د معیشت د ښه کولو په برخه کې مرسته وکړي. د دې کړنې/تمرین پر مټ خلک کولای شي کورنیو/کلي ته د پیسو د راتګ عمده جریان مشخص او اندازه یې معلومه کړي.
د ماتي کوزې ښه تحلیل او تجزیه تر دې پورې اړه لري چې له چا سره تر سره کېږي، کولای شي د موجوده اقتصادي کړنو د پراختیا په اړه له پرېکړو څخه خبر وکړي. (تر څو ډېر عاید ترلاسه شي) او همدارنګه د لګښتونو بنې ته بدلون ورکړل شي تر څو د بېځایه لګښتونو مخنیوی وشي او هغه وشي چې سپما ډېره شي.

له یوې ډلې سره د ماتي کوزې د جوړولو بهیر

1. د ماتي کوزې د کړنې/تمرین لپاره چمتووالی

د کورنیو د معیشت د تحلیل او تجزیې پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري یا یوازې یوه کوچنۍ ټوټه ځمکه لري چې د یوې مینځنۍ کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه له بېلابېلو محلاتو څخه د 15 څخه تر 20 پورې کورنۍ وټاکئ، وروسته د هغوی د عاید اصلي تر لاسه کوونکي دې غونډې ته راوبولئ. دا ډله به د دې کړنې/تمرین ګډونوال وي او اوس کولای شو له دوی څخه غوښتنه وکړو تر څو په یوه مناسب وخت کې له ټولینزو کارکوونکو سره ووینې. د دې کړنې لپاره پراخه ځان او ډېر چمتووالي ته اړتیا نشته.
د دې تمرین/کړنې لپاره تسهیل کوونکې ډله باید لږ تر لږه له 3 کسانو (یو کس باید د دروازه ساتنې دنده پر غاړه واخلي چون مهمه ده) څخه جوړه شوې وي. کلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهیل کوونکو ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي تسهیل کوونکی (چې دنده به یې د اداري معرفي کول او د دوي د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په لیکلو، نوټ اخیستلو، د ډلو تسهیل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کړنې په ورځ، تسهیل کوونکي باید تر ټولو د مخه را ورسېږي. له هغه ګډون کوونکو څخه د وغواړي چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي دي تر څو له دوی سره د ځای په چمتو کولو، د کښناستلو په ترتیباتو نیولو، له پاڼو او اضافي توکو د یاد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

دماتي کوزې د تسهیل بهیر:

<u>کله چې ډېری ګډونوال (که ټول نه وي)را ورسېدل، نو اصلي تسهیل کوونکی</u>

- له ټولو ګډونوالو سره روغبړ کوي او ښه راغلاست ورته وايي، خپل ځان او خپله ډله وروپېژني او ګډونوالو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د کړنې موخه چې د کورنیو (که چېرې د کلي له لویې ډلې سره تر سره شي نو د کورنیو په ځای د دې کلي نوم ذکر کړل شي) د اقتصادي حالت په هکله پلټنه ده، تشریح کوي. کله چې د کار بهیر بشپړ شو نو د دې تمرین یوه کاپي باید د کلي په واک کې ورکړل شي.
- دا تمرین له ګډونوالو سره، د خپلو کورنیو اقتصاد (یا د کلي اقتصاد، که چېرې ډېري بېلابېلې ټولنیزې- اقتصادي ډلې ګډون ولري) ته د کوزې په توګه انګېرولو سره پیلېږي چې په هغې کې له پورته لوري عاید ور اچول کېږي او په هغې کې له سوریو څخه لګښتونه اخیستل کېږي پیلېږي. له یوه ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو یوه کوزه رسم کړي.
- اوس د ټولو هغو کړنو په هکله د خلکو نظرونه تر لاسه کړئ چې خلک په کلي کې دننه (د بېلګې په توګه په کلي کې په کرنیزه برخه کې مزدوري کول ترڅو د بزګرانو عایدات ډېر شي، د هګیو پلورل) یا له کلي څخه بهر (د بېلګې په توګه د کرنې په برخه کې له هغو بزګرانو سره کار کول چې له کلي څخه بهر اوسېږي، په نېږدې ښارونو کې په رغنیزو چارو کې کار کول، د کورنۍ له هغو غړو څخه د پیسو د حوالې تر لاسه کول چې په موسمي یا هم دائمي توګه کډوال شوي دي)، دولتي مرستې (د بېلګې په توګه د MCG د کار پرورګرام یا د ولسي ترون پروګرام د بنسټیزو جوړښتونو په برخه کې د کار موکه) او په کوچنیو سوداګریزو کړنو (د چرګانو هګۍ، لاسي صنایع او داسې نور) خلک د کال په بېلابېلو برخو کې په کې ښکېل دي.
- د یو ګډونکونکی څخه و پوښتی چه د پیسو ګټلو کړنی د تیرونو په واسطه د کوزېپه پورتنی برخه یا د عایداتو سرچینی کی رسم کړی. د تیر پیر والی د عایداتی سرچینی اهمت د ټولو سرچینو په اړوند ښیی.
- له یو ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو په کوزه کې د پیسو اچول د وکتورونو (تیرونو) په واسطه د کوزې پر سر چې د عاید منبع ګڼل کېږي رسم کړي. د عاید د ټولټال سرچینو په تړاو، د وکتور پنډوالی د عاید د سرچینې د اهمیت ښکارندویي کوي.
- کوښښ وکړئ چې د عاید د سرچینو اندازه معلومه کړئ او مینځنیو کچو ته ورسېږئ (په دې توګه پکار ده
- چې ډله باید له ټولنیز- اقتصادي اړخه سره ورته وي)
- اوس د ټولو لګښتونو په هکله د ګډونوالو نظریې تر لاسه کړي: خوراکي توکي، درمل، جامې، قرطاسیه (لکه کتابچې، قلمونه او داسې نور)، د ودونو او جنازې د مراسمو لګښتونه، د پوروونو ورکړه، و ځارویو د روغتیا اړوند خدمتونه، له وخت څخه د مخه د ترلاسه شوو مزدونو بېرته ورکړه.
- له یو ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو د پیسو هر لګښت د کوزې په ښکتنۍ برخه کې د وکتورونو په رسمولو سره په ګوته کړي، لوی لګښتونه باید په پنډو وکتورونو وښودل شي.
- اوس کوښښ وکړئ چې د لګښتونو کچه معلومه او د منځنۍ کچې په هکله هوکړې ته ورسېږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اوس بحث وکړئ چې کوم لګښتونه اړین دي لکه (خواړه، د ماشومانو درسي توکي، د پخلي لپاره د سون توکي او داسي نور) او ضايعات (لکه د پورونو ورکړه د هغې له سود سره، روغتيا ته د نه پاملرنې يا ککړ چاپېريال له کبله د نس ناستې او نورو ناروغيو لپاره روغتيايي خدمتونه، د جنازې، ودونه او داسي نور).
- ګډونوال په بحث او مشورو بوخت کړئ تر څو فکر وکړي چې د کومو لګښتونو مخنيوی کولای شي او څرنګه؟
- تګلارې را مينځ ته کړئ: 1بېلګه: د غلو او دانو د زېرمې ځايونه يا بانکونه (د پرېمانې پر مهال د خوراکي توکو ذېرمه کول) او په ډله ييزه توګه سپما کولای شي له بېوزلو کورنيو سره د پور او پيشکي مزدورۍ اخيستلوڅخه د مخنيوی په برخه کې مرسته وکړی. 2 بيلګه: که چېرې د جنازو او ودونو د مراسمو لګښتونه په ګوته شوي وي نو د ماتې کوزې دا تمرين/کړنه په ټولو محلاتو کې تر سره کړئ او له خلکو څخه وپوښتئ چې څوک غواړي دا لګښتونه ودروي يا يې کم کړي تر څو د کلي له پراختيايي شورا او نورو سره يې د شريکولو په موخه يوه غونډه تر سره شي. 3 بېلګه: که چېرې د نس ناستې او وينې درلودونکي نس ناستي اړوند روغتيايي خدمتونو لګښتونه د دې غونډې د ډېرې ګډونوالو له لوري بيان شوي وي، نو دا تمرين د په نورو محلاتو کې هم تکرار شي او وکتل شي چې که چېرې دا موضوع هلته هم بيان شوي وي، که داسي وي نو کلی بايد د کلي په مشرۍ په کامله روغتيا ساتنه CLTS کې شامل کړل شي.
- د ماتې کوزې تمرين د عايد د کچې لوړولو او نويو ستراتيژيو په لاس راوړلو لپاره په بحث کولو کې کارول کېږي. ډله کولای شي دا موضوع په ډله ايزه يا انفرادي توګه تر بحث لاندې راولي.
- د يادښتونو ليکونکی بايد د جدول او نورو معلوماتو يوه کاپي چې په کارتونو کې ليکل شوي دي، چمتو کړې وي، هغه کاري ټکي چې د ډلې له لوري وړانديز شوي دي بايد يادداشت شي او فعالين (د کلي پراختيايي شوراګانو فرعي کميټې، د کلي پراختيايي شوراګانې، د ځمکو خاوندان او داسي نور) بايد په ګوته کړل شي تر څو د دې کار د تر سره کولو لپاره مرسته او ملاتړ وړاندې کړي. .
- د ګډونوالو له برخه اخيستنې څخه په مننې کولو سره بايد دوی ته وويل شي چې د دې جدول يوه کاپي به دوی ته ورکړل شي او په راتلونکي ناسته کې به کاري پلان جوړ کړل شي (دا کار او کاري پلانونه له نورو سره شريک کړئ، په کلي کې د ننه او بهير پراختيايي فعالينو ملاتړ تر لاسه کړئ، او د اړتيا په صورت کې د سرچينو د تر لاسه کولو لپاره اړونده اداري وهڅوئ او داسي نور)

د معلوماتو پروسس، تحليل اوتجزيه:

دفتر ته په راستنيدو سره، د دې تمرين ډله د يادښت ليکونکي له لوري د ماتې کوزې چمتو شوې کاپي وکاروي او يو لوی پوستر جوړ کړي او هغه ډاډه چې دا نقشه په کې جوړه شوي وه او د چمتو کوونکي ډلې د غړو نومونه بايد په کې وليکل شي چې په دې سره هغه کسان چې دا نقشه کاروي د کومې پوښتنې د درلودلو په صورت کې په آسانۍ سره کولای شي د نقشې له چمتو کوونکو سره په اړيکه کې شي. هغه پوستر چې په ناسته کې جوړ شوی دی بايد لوی وي او بايد ډله يې له ځان سره وساتي. يوه اضافي کاپي بايد جوړه او د کلي پراختيايي شورا په واک کې ورکړل شي.

کله چې پوستر چمتو شو نو تمايلاتو/ځانګړتياوو ته په کتو سره په بشپړه توګه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتل له ګټې خالي نه وي: تر ټولو ناوړه په ګوته شوي لګښتونه کوم دي؟ آيا داسي کوم لګښتونه شتون لري چې اړين نه دي او کولای شو د هغوی مخنيوی وکړو (د ودونو يا مړي د تدفين په مراسمو کې کلي ته د ډوډۍ ورکولو په موخه د پور اخيستل)؟ څنګه کولای شو د دې لګښتونو مخنيوی وکړو؟ (هر څوک د يوه اندازه اوړه، کچالو، وريژې، ترکاری په برخه کې ونډه اخلي او خلک کولای شي د يوه څاروي د پېرلو لپاره پيسې راټولې او حلال يې کړي، د دې پر ځای چې يوه کورنۍ ټول لګښتونه په غاړه واخلي، ټول خلک په کلي کې د واده يا مړي د تدفين پر مهال د ډوډۍ ورکولو په برخه کې ونډه اخلي). آيا کولای شو د هغه روغتيايي لګښتونو مخنيوی وکړو چې د خرابې حفظ الصحې څخه را مينځ ته کېږي؟ آيا کولای د هغه پورونو له اخيستلو څخه ډډه وکړو چې د بېکارۍ په فصل کې د خوراکي توکو د چمتو کولو لپاره تر لاسه کېږي او څه ډول؟ عايد څه ډول له لګښتونو سره پرتله کړو؟ څنګه کولای شو لاس ته راوړني له نېږدې پرتو کليو سره پرتله کړو؟ آيا داسي تمايلات/ځانګړتياوې مو تر سترګو کېږي چې خلک په بېوزلۍ کې را ګيروي؟

هغه څه چې بايد په پام کې ونيول شي

- دا تمرين ساده او تسهيل يې نسبتاً آسانه چاره ده. بنايي يو څه وخت نيوونکی وي او تسهيل کوونکي ته په کار ده تر څو وخت په پام کې ونيسي، ډاډ تر لاسه کړي چې کار مخکې ځي او موسمي کليزه په 2 ساعتونو کې بشپړه شي (په خپل ذهن کې مو غونډه په بېلابېلو پړاوونو و وېشئ او په پام کې ونيسئ چې هر پړاو ته څومره وخت ورکړئ- په دې توګه تاسو پوهېږئ چې يو ساعت وروسته به تاسو په کوم ځای کې ياست).
- هڅه وکړئ تر څو د ګډون کوونکو له برخه اخيستنې او د کار له بشپړولو (په خپله د ماتې کوزې رسمولو) څخه ډاډ تر لاسه کړئ او دا تمرين د تسهيل کوونکو له ډېرې برخه اخيستنې څخه پرته بشپړ کړئ. ښه ده چې دوی په خپل مينځ کې بحث وکړي. که داسي کسان شتون ولري چې غونډه تر خپله ولکه لاندې راولي او نورو ته د برخه اخيستنې وخت ورنکړي نو ښه ده چې مداخله وکړئ.
- که څه هم د دې تمرين تسهيل آسانه دي خو بيا هم ښايي د ليدونکو (تماشاچيانو) د شتون له کبله ستونزې شتون ولري چې د دوی شتون ستونزې جوړوې تر څو ګډونوال د مقابلې د ميکانيزمونو، په ځانګړې توګه، که چېرې د شتمنو کورنيو يا د ځمکو د خاوندانو له لوري د بېکارۍ په فصل کې له بېوزلو کورنيو سره د هغوی د ستونزو د حل په اړه د کېدونکي مرستې په هکله بحث وکړي. نو په دې صورت کې، د دروازې ساتونکي بايد لاس په کار شي او دا خلک بايد دموسمي کليزې په هکله له بحث کولو څخه لرې کړي.

د ماتې کوزې د کاروني ګټور ځايونه:

- ماته کوزه د نا اړينو لګښتونو د پېژندلو او د عايداتو د ډېرېدلو يا د نورو عايداتي سرچينو د پيدا کولو لپاره خورا مهم تمرين دی. (په دې توګه اړينه ن ده چه تر يوه يا دوه عايداتي سرچينو پورې تړلې واوسي)
- له ماتې کوزې تمرين څخه کېدلای شي د بېځايه لګښتونو د کمولو او د پورونو د سود د کمولو په څارنه کې کار واخيستل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ماتې کوزې تمرين موږ ته نه شي ويلای چې کومې اقتصادي کړنې ته بايد دوام ورکړل شي، بلکه کولای شي يو داسې بحث را مينځ ته کړي تر څو فکر وکړي چې د اهميت له اړخه بايد کومې اقتصادي کړنې وپلټل شي (د دې لپاره موږ د ځنځيري ارزښت د ارزولو له وسيلې څخه کار اخيستلای شو چه کليوالي ډلې ترې کار اخيستلای شي).

2. د ښځو د خوځښت/فعاليت تمرين

د ښځو د خوځښت/فعاليت تمرين موخه

دا تمرين د ښځو د فعاليت په هکله د پوهېدو لپاره ګټور دي (ډېره به ښه وي چې له عايداتي يا د تاکلي حالت درلودونکو ډلو سره کار وکړو (لکه بې‌وزله طبقه يا کونډې) تر څو د ښځو د فعاليتونو اړوند آزادۍ او محدوديتونه باندې پوه شو. که چېرې

دا تمرين له بې‌لابېلو ټولنيزو – اقتصادي او يا هم د عمر د بې‌لابېلو کچو له درلودونکو ډلو سره تر سره شي نو د تمرين نقشه بايد د ښځو په فعاليتونو کې توپيرونه (د د فعاليتونو ځای، شمير يا وار او له چا سره) بايد په روښانه توګه د ټاکلو نښو يا علامو په واسطه په څرګند ډول وښوودل شي. دا ځکه چې د هېواد په يو شمېر برخو کې له بې‌لابېلو يعني بې‌وزله او ډېر بې‌وزله طبقو څخه د ښځو په فعاليتونو کې چې په کرنيزه برخه کې مذدوري کوي توپير شتون لري. دا تمرين بايد روښانه کړي چې آيا ښځې مزدوري کوي او کومې ښځې مزدوري کوي، دوی د مهمو خدمتونو د تر لاسه کولو، ټولنيزو کړنو او غونډو لپاره چېرې ځي (له چا سره او څو ځله). که چېرې بې‌وزله او ډېرې بې‌وزله ښځې کم عايد ولري، نو بايد په دې اړه بحث وشي چې د عايد د نه شتون په صورت کې دوی د خوراکي توکو د پېرلو پر مهال له کومې ستراتيژۍ څخه کار اخلي. (د وخت د کموالي په صورت کې دا بحث کېدلای شي چې په بې‌لابېلو وختونو کې تر سره شي)

د ښځو د خوځښت/فعاليت د نقشې جوړولو لپاره چمتووالی:

د کلي پراختيايي شورا له رئيس څخه بايد غوښتنه وشي چې ښځې غونډې ته را وبولي. د نقشې جوړولو لپاره له ځان سره سپين پوډر، کارتونه او توش قلمونه (مارکرونه) له ځان سره راوړئ. د دې تمرين د تر سره کولو لپاره يوه پراخ ځای ته اړتيا ليدل کېږي.

يو مناسب ځای وټاکئ چې ټولې ښځې په کې راحت وي. د دې تمرين لپاره، د تسهيل کوونکو ډله بايد لږ تر لږه له 2 کسانو څخه جوړه شوې وي.

کلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهيل کوونکو ډله بايد پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي تسهيل کوونکی (چې دنده به يې د د کليو د بيا رغونې او پراختيا وزارت MRRD /ملي پيوستون پروګرام NSP معرفي کړي، د دې تمرين پلان بيان او ګډونوال په تحليل او تجزيه کې ښکېل کړي) وي، څوک به د کارتونو په ليکلو، نوټ اخيستلو کې مرسته وکړي.

تسهيل کوونکي بايد ګډونوالو ته دا تمرين ور وپېژني (د ورپېژندنې برخه وګورئ) او بايد وګوري چې ټولې حاضرې ښځې د کورنيو سرپرستانې دي او هېڅ ځمکه نلري.

د بيا رغونې د بهير د تسهيل بهير

له ښځو څخه د ټولو هغو ځايونو په اړه نظر وغواړئ چې دوی ورڅخه ليدنه کوي. په دې وخت کې، د ځايونو د مقعيت په هکله فکر مه کوي، يوازې د ځايونو يا دفترونو نومونه وليکئ (هر يو په يو کار باندې)

اوس له پوډر څخه په کار اخيستنې 6 دايرې رسم کړئ، په لومړۍ دايره د محل په نوم، دوهمه دايره د کلي په نوم، دريمه دايره د فرعي ولسوالۍ په نوم، څلورمه دايره د ولسوالۍ په نوم، پنځمه دايره د ولايت او شپږمه دايره د بل ولايت يا کابل په نوم ونوموئ

اوس د هر کارت په اړه له ښځو سره بحث وکړئ او په دايره (د اوبو سرچينه، د ګاونډي کور او داسې نور) کې يې کېږدئ. کله چې ټول کارتونه په يوه له دايرو کې ځای پر ځای شول، نو تاسو به د هر کارت په هکله يو ځل بيا بحث وکړئ.

د هر کارت لپاره:

- له ګډون کوونکو څخه وغواړئ که چېرې دوي ټاکل شوي ځای ته ځي نو خپل لاسونه د اوچت کړي، که چېرې تاسو وليدل چې 25٪ ښځې هلته نه ځي نو لامل يې وپلټئ (آيا هلته د ځوانو او سپين سرو ښځو تر مينځ توپېر شتون لري.
- وروسته له ښځو څخه وپوښتئ چې آيا دول هلته يوازې ځي، که چېرې يوازې نه ځي نو له دوي سره څوک ځي (محرم يا نورې ښځې)، يو ځل بيا ولټوئ که چېرې د عمر له مخې توپير شتون ولري
- معلومه کړئ چې دوی هلته څه ډول ځي (د ټرانسپورټ، پياده، موټر، او نور)
- وروسته معلومه کړئ چې دوی څو ځله هلته ځي (د ښځو تر مينځ توپېرونه وګورئ او د شتون په صورت کې يې د لامل په هکله پوښتنه وکړئ)

که چېرې تاسو ته څرګنده شوه چې ښځې د مزدورۍ کولو په موخه کروندو ته ځي:

پوښتنه وکړئ: په کلي کې دې کړنې ته په څه ډول انګېرل کېږي

تاسو هلته څه کار کوئ: د دوی د کړنو په هکله نظرونه را غونډ کړئ (خوی/خېشاوه او نور)

څومره مزد د کومې کړنې تر سره کولو په بدل کې تاسو تر لاسه کوئ

اوس له ښځو څخه د بېکارۍ يا عايد د نه شتون پر مهال د دوی د خوراکي توکو د خونديتوب او مقابلې د ميکانيزمونو په هکله وپوښتئ.

په پای کې له ښځو څخه پوښتنه وکړئ چې دوی د عامه کار په پروګرامونو لکه د حفظ او مراقبت په نغدي وجهه MCG کې څه ترسره کولای شول. (په کار کې د برخه اخيستنې، يا پخلي او يا نورو کې د برخه اخيستنې په هکله وپوښتئ)

د معلوماتو پروسس، تحليل او تجزيه

دفتر ته په راستنېدو سره، ډله بايد له خپلو يادښتونو (د نقشې کاپي) او کارتونو څخه په ګټه اخيستلو سره په يوه پوسټر کې نقشه رسم کړي چې د دايرو، د هغه ځايونو چېرې چې ښځې ځي، او د يوازې، له محرم سره يا له نورو ښځو سره د تللو لپاره د نښو ښکارندويي وکړي، همدارنګه د تللو شمېر د ځانګړو نښو په واسطه يادښت کړئ. که چېرې د ځوانو او سپين سرو ښځو تر مينځ تو پېر شتون ولري، نو دا توپير په نقشه کې وښاياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پوستر چمتو شو نو تمایلاتو/ځانګړتیاوو ته په کتو سره په ښه دوګه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتل له ګټې خالي نه وي: نقشه مونږ ته د ښځو د کړنو/فعالیتونو په هکله څه وایي؟ آیا دوی ټولو اړینو خدمتونه ته لاس رسي کولای شي؟ د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ توپیرونه څه دي؟ ایا ښځې مزدوري کوي؟ د ښځو لپاره د مزد (د نارینه وو د مزد د کچې په پرتله) کچه څومره ده؟ آیا په دې اړه د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ توپیر شتون لري؟ د خوراکي توکو د کموالي پر مهال له دې ستونزې سره د مقابلې په موخه د ښځو ستراتیژۍ کومې/څه دي؟ څوک له دوی سره مرسته کوي او تر کومو شرطونو لاندې؟ آیا خپل خپلوان یا نور خلک له دوی سره مرسته کوي؟

هغه څه چې باید په پام کې ونیول شي

- د دې تمرین تسهیل یوه آسانه چاره ده. تسهیل کوونکی باید په ښه چمتووالی ولري.
- هڅه وکړئ تر څو د ټولو ښځو له برخه اخیستنې او د تسهیل کوونکو له ډېرې برخه اخیستنې څخه پرته د تمرین له بشپړېدو څخه ډاډ تر لاسه کړئ. پوښتنې وکړې او دوی ته د بحث کولو وخت ورکړئ.
- کله چې له ښځو څخه د مزدورۍ او یا دا چې دوی د خوراکي توکو له کمښت سره څه ډول مقابله کوي، نو د دوی حیثیت او وقار ته درناوی وکړئ.
- هیلې/طمعې مه مطرح کوئ.

د ښځو د فعالیتونو (خوځښتونو) د نقشې د کارونې ګټور ځایونه:

- د ښځو د فعالیتونو/خوځښت د نقشې جوړول به د ښځو د فعالیتونو په شاوخوا کې د شته نورمونو په درک کولو کې له موږ سره مرسته وکړي چې دوی څه کړنې تر سره کولای شي او څه نه شي کولای
- د ښځو د فعالیتونو شتون او یا نه شتون د دوی په هکله په نړیوال نظر او مفکوره باندې اغېز کوي او کېدای شي چې د دوی د اقتصادي، ټولنیز او کلتوري حالت په هکله د ښه پوهېدو لپاره امکانات را مینځ ته او یا یې محدود کړي. دا کېدلای شي د ټولنیزو کارکوونکو لپاره مهم وي کله چې دوی له ښځو سره یو ځای د اقتصادي فعالیتونو لپاره امکانات لټوي او ډاډ به تر لاسه شي چې اقتصادي کړنې له ځایي شرایطو سره مناسبې دي.
- دا به له موږ سره د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ د شته توپیرونو په هکله د پوهېدو په لاره کې مرسته وکړي.
- دا به موږ ته ووایي چې آیا ښځې مزدوري کوي، په عامه چارو کې کار کوي، او دوی څه تر لاسه کوي چې په دې سره موږ د دوی د عاید د لاسته راوړلو وړتیا په ښه توګه درک کوو.
- د کار او عاید په هکله بحث کولای شي د کور د کارونو پر سر بحث ته لاره هواره کړي او ټولنیز کارکوونکي له ښځو سره یو ځای کولای شي د دوی مهارتونه، وړتیاوې او تجربې را وپلټي او د ګټورو کړنو یو نوملړ جوړ کړي چې کېدلای شي تر ډېر بحث لاندې ونیول شي (لکه: د سوداګریزو پلانونو را مینځ ته کول، د ځنځیري ارزښت تحلیل او تجزیه او داسې نور)

د نا امنیو ونه (په خوندي توګه ګرځېدل (په ښاري سیمو کې)

یادښت: د کلیوالي سیمو لپاره: کله چه د کلیو د پراختیایي شوراګانو کلستر د رامینځ ته کولو په موخه د کلیو د کلستر جوړولو پرېکړه وشي او د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر ځای پر ځای شو، ښځینه ټولنیزې کارکوونکې به د خوندیتوب د نقشې جوړول د کلي پراختیایي شوراګانو له ټاکل شوو غړو سره چې اوس د کلي پراختیایي شوراګانو د کلستر غړي دي، تسهیل کړي تر څو بحث وکړي او پلان جوړ کړي چې څه ډول دوی کولای د خپلو سیمو له ښځو او خلکو څخه د کلي پراختیایي شوراګانو په کلستر کې استازیتوب وکړي. که چېرې په غونډو کې د ښځو د ګډون په هکله اندېښنې شتون ولري، نو کېدلای شي چې نقشه د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر نارینه غړو ته وړاندې کړل شي تر څو د حل لارې ومومي تر څو ښځې په غونډو کې د ګډون پر مهال د خوندیتوب احساس وکړي.

هـــــــــدف: د خوندیتوب تفتیش له یوې ډلې خلکو څخه جوړ شوی دی چې د خپلو سیمو په محلاتو کې ګرځي تر څو هغه فزیکي یا ټولنیزې ځانګړتیاوې په ګوته کړي چې د دې سیمې د خوندیتوب یا نه خوندیتوب لامل ګرځېدلې دي.

لاسته راوړنې او پایلې

د خوندي ګرځېدلو تمرین به په خپلو اړونده سیمو کې د ښځو او نجونو د فزیکي تجربو او د خوندیتوب له اړخه د دوی د اندېښنې/ډار نقشه چمتو کړي. د خوندي ګرځېدلو تمرې د نارینه، ښځینه او ځوانانو د جلا جلا ډلو له لارې تر سره شي تر څو دا موضوع د عمراو جندر(جنسیت) له بېلابېلو اړخو څخه وڅېړل شــــي (که څه هم د ټولو تمرکز به د ښــــځو او ځوانانو په خوندیتوب وي). د خوندیتوب اړوند په ګوته شوې موضوعګانې (که چېرې شوني وي) به د بېلابېلو معیارونو لکه روغتیا، ترافیک، جرم، ځورونې او داسې نورو په پام کې نیولو سره طبقه بندي شي. دا به په راتلونکي کې د کلستر په کچه د ستونزو د له مینځه وړلو په لاره کې مرسته وکړي.

د دې تمرین تر سره کول په محلاتو کې د ګرځېدولو پر مهال د په ګوته شوو موضوعګانو د نوملړ او همدارنګه د هغه ځایونو د نقشې د رامینځ ته کېدو لامل کېږي چې هلته اندېښنــــې او وېره شـــتون ولري او دا تحلیل او تجزیه د فرعي پروژو په ټاکلو/لومړیتوب ورکولو، او همدارنګه د پروژو د واندیزونو په جوړولو او ښاري پلان په برخو کې مرسته کوي. په دې توګه کېدای شي چې دواړه یعنې نرمې او فزیکي اجزاوې اصلاح شي/ښه والی ومومي. نارینه او ښځې ښاري چاپېریال او شرایط په بېلابېل ډول تجربه کوي. له همدې امله د وړاندېزونو د ډیزان په کار کې باید همدارنګه ښـــځینه ټولنیز کارکوونکي هم ښـــکیل کړل شـــي. د بېلګې په توګه: په عامه ســیمو کې د ګرځېدلو (تګ راتګ) په هکله د ټولنې غوښتنې او مشروع دلیلونه. باید ټول هغه ځایونه په پام کې ونیول شي چې له پخوا څخه ترې ګټه اخیستل کېږي لکه ښوونځی، مذهبي ځایونه، ټولنیز مرکز یا آسانتیاوې چې دا به لاس رسي ته د ودې ورکولو په برخه کې مثبت اغېز ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د خوندیتوب اړوند ټولې اندېښنې/وېرې وپېژندل شي، نو د دې کړنې لپاره ګمارل شوې ډله باید د ټولنیزو کارکوونکو په مرسته یوه ونه رسم کړي او په ډډه (تنه) یې اندېښنې ولیکي. دا به د راتلونکي تمرین لپاره بنسټ را منځ ته کړي: د دې موضوعګانو هغه لاملونه په ګوته کړئ چې د ښځو او نجونو د فعالیتونو/خوځښت او همدارنګه عامه او خصوصي ځایونو ته د لاس رسي په برخه کې د وېرې یا محدودیتونو لامل کېږي. د ښځو د فعالیتونو/خوځښت د نقشې او خوندي ګرځېدو په پایله کې د پېژندل شوو موضوعګانو په هکله د ډېر بحث کولو په موخه، به اوس د ونې له وسیلو څخه په کار اخیستنې سره دوی د نا امنۍ د اساسي لاملونو او اغېزو په هکله بحث وکړي. اوس باید ډله تر ټولو مهمې موضوعګانې د یوې رایه ورکونې لکه د 1، 2، 3 او داسې نورو شمېر په ورکولو سره په لومړیتوب کې راولي. د ناامنې اړوند د هرې اندېښنې د لاملونو په اړه باید بحث وشي، هوکړه وربانديې وشي او په ونه باندې ولیکي (د رېښو په برخه کې) او اغېزې (پاڼې) د ونې په پاڼو کې ذکر شي: د بېلګې په توګه: نجونې د ځورونې له وېرې ښوونځي ته نه ځي. د دې تمرین ډله باید د ناامنۍ او نا خوندیتوب د هر لامل په هکله بحث وکړي او نظرونه را غونډ کړي چې څنګه کولای شي د دې اندېښنې د مخنیوي لپاره ګټورې لارې چارې ومومي. د یوې موضوع د حل لپاره ښایي له یوې څخه ډېرې د حل لارې شتون ولري: د نجونو د ځورونې د مخنیوي لپاره ښایي ساتونکو (میندو یا پلرونو) ته اړتیا وي تر څو خپلې لوڼې تر ښوونځي او بېرته تر کوره بدرګه کړي، د کابل ولایت په کچه ښوونځي له هلکانو سره کار وکړي او دا ډول کړنې سر ته ونه رسوي او دیني عالمان باید د نجونو د ځورونې کړنه باید د جوماتونو له ممبر څخه وغندي . یو شمېر پېژندل شوې موضوعګانې لکه د داسې سړکونو شتون چې ورڅخه تېرېدل شوني نه وي او د پیاده تګ لپاره پل ته اړتیا لري تر څو ښځې او ماشومان د آرامۍ په احساس سره تېرې تېر شي او دا کېدلای شي یوه فرعي پروژه وي.

څلورم فصل

د کلي پراختیایي پلان جوړول

(د فرعي پروژو د ډیزاین د جزئیاتو لپاره د انجنیري لارښوود وګورئ)

یادونه: د میتودولوژي په برخه کې د راغلي ښاري او کلیوالي ساحوي ازموینښت پر بنسټ، ښایي د پلان جوړولو په بهیر یا د پلان جوړولو بهیر په تشریح کې واړه بدلونونه شتون ولري (د بېلګې په توګه مثالونه).

<u>د کلي پراختیایي پلان (د ګذر شورا، د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر او د کلي پراختیایي پلان د پانګونې له پلان سره) (B برخه)</u>

i. له پلان جوړونې سره د تحلیل اوتجزیې نښلول

د کلي پراخیایي پلان (CDP) د جوړولو موخه، په یوه ګډ اوږدمهاله لرلید، همدرانګه ستراتیژیو او کړنو باندې (په ورکړل شوي مهالوېش کې) د کلیو له هوکړې څخه ډاډ تر لاسه کول دي تر څو نوموړي لرلید ته ورسېږي. **د کلي پراختیایي پلانونه باید د هغو بېلابېلو کړنو پر بنسټ وي چې د کلي (د سرچینو نقشه جوړول د معیشت تحلیل) له ډېر شمېر خلکو** (یوه برخه) **او کوچنیو او خورا متجانسو ډلو سره تر سره شوې دي (موسمي جنتري، ماته کوزه، د ښځو د فعالیتونو/خوځښت د نقشې جوړول، د خوندي مزل کړنه (ښاري)).** (لاندې د کلي پراختیایي پلان پوسټر وګورئ)

د دې لپاره چې بېلګې وړاندې کړي:

- د سرچینو د نقشې جوړول ښایي هغه کورنۍ چې د څښاک اوبو ته لاس رسی نلري، د کلي هغه برخې چې د ځمکو خړوبولو لپاره کافي اوبه نلري، خراب سړکونه، د برېښنا نه شتون او داسې نور، په ګوته کړي.
- د معیشت تحلیل به ټولنیزې- اقتصادي ډلې او د یادو ډلو ځانګړتیاوې (د شتمنۍ، عاید، د ماشومانو د زده کړې حالت، د خوراکي توکو د خوندیتوب میاشتو، او داسې نورو اړوند) په ګوته کړي او وبه ښایي چې څومره کسان د عاید او ټولنیزې بېوزلۍ سره مخ دي.
- موسمي کلیزه په کرنه او نورو برخو کې د کار په اړه په بحث کې د یو یا څو ډلو په ښکېل کولو سره د عاید کموالي په پوره تفصیل سره راسپړي او هغه میاشتو ته اشاره کوي چې هیڅ کار په کې نه وي (او عاید هم نه وي). دا موندنه په خپل وار سره د بحث یو نوی پړاو وړاندې کوي: کورنۍ د عاید یا سپما د نه لرلو په وخت کې د خوراکي توکو د پېرلو لپاره څه کوي؟ دا بحث به د بېلابېلو پړاوونو د رامینځ ته کېدو سبب شي چې خلک ورڅخه تېرېږي (په اول کې ارزانه خوراکي توکي خوري، له هغې وروسته پور اخلي، یا شتمنۍ پلوري، او وروسته لږ خواړه خوري، او په پای کې یوازې د پاینښت په پار خواړه خوري); د مقابلې دا ډول میکانېزمونه (د خوراکي توکو د اندازې او کیفیت کمول، د پورونو، سود اخیستل، پیشکي مزدونه او/یا د کورنۍ د یوه یا دوه غړو موسمي کډوالي) باید په وړو ډلو کې تر بحث لاندې راشي او باید د کلي د لوی پراختیایي پلان جوړولو په غونډه کې شریک/وړاندې کړل شي. ماته کوزه د پیسو د راتګ او تګ جریان او همدارنګه ضایع کېدل په ګوته کوي، چې باید د وروستني یې مخنیوی وشي او کېدلای هم شي (چې په دې کې ښایي د خوراکي توکو د تر لاسه کولو لپاره د لوړ سود لرونکي پورونه، د ودونو، جنازو لګښتونه، د پیشکي مزد اخیستلو له امله د عاید له لاسه ورکول، د ناسمې روغتیا ساتنې له کبله د ناروغیو د درملنې لګښتونه او داسې نور وي). ماته کوزه ښایي د افرادو، ډلو یا ټول کلي د مشخصو کړنو د بدلون لامل شي.
- د کلي پراختیایي شورا غړي ښایي د موسمي کلیزې او ماتې کوزې کړنې زده کړي او دا کړنې له نورو ډلو سره تر سره کړي.
- د ښځو د هڅونې نقشه د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو کورنیو د تر ټولو بېوزلو (هغه کورنۍ چې د عاید لاس ته راوړونکی یې ښځینه وي) او بېوزلو ښځینه وو په استازیتوب، له ډلو سره تر سره کېږي. دا نقشه له کور، محل، کلیو/ښارونو، ولسوالۍ څخه بهر د دوی خوځېدنه او کار، د خوځېدو تکرار او له چا سره، په ګوته کوي. دا کړنه کېدلای شي له موسمي کلیزې سره تعقیب کړل شي تر څو د ښځو د عاید ستراتیژۍ او هغه مزد تر بحث لاندې راشي چې دوی ته ورکول کېږي)))
- په ښاري برخو کې، 'د ښځو د خوندیتوب مزل' به د ښځو د خوځښت پر وړاندې فزیکي او ټولنیز خنډونه په ګوته کړي او د بنسټیزو جوړښتونو د پروژو په طرحه کې مرسته کولای شي تر څو په خوندي توګه د ښځو خوندیتوب په پام کې ونیو شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي پراختيايي شورا د غړو او ټولو محلاتو د استازو په ګډون (کيدای شی له 100 څخه ډېر شمېر خلک موجود وي) په يوه لويه غونډه کې به د تحليل او تجزيې د موندنو لنډيز چمتو کړل شي او د مهمو موندنو په هکله به د کلي پراختيايي شورا د غړو هوکړه تر لاسه شي. د هرې شننې/تحليل هغه مهمې موندنې (لکه: د څښاک اوبو نه لرونکو کورنيو شمېر، د هغه کورنيو شمېر چې د اوبو لګولو بشپړې آسانتياوې نلرې، او داسې نور) به د هرې کړنې لپاره په يوه پوسټر کې په لاس راشي. د ښځو غونډه بايد له نارينه وو څخه په جلا توګه تر سره شي او بايد ورته بهير پلې شي.

په پلان جوړولو کې، دا ډله د بېلابېلو تحليلونو د موندنو لنډيز چمتو کوي چې بايد د هر تحليل موندنې په يو لوی پوسټر کې په ډاګه شي:

- د سرچينو نقشه په کلي کې د بنسټيزو جوړښتونو/خدمتونو تشې په ګوته کوي.
- د معيشت تحليل د بېوزله او ډېر بېوزله کورنيو شمېر او په کلي کې د بېوزلی ځانګړتياوې په ګوته کوي.
- موســـمي کليزه (د بېوزله کتګورۍ له اســـتازو ډلو ســـره تر ســـره کېږي) په کلي کې د بېکارۍ او يا عايد د نه شـــتون پر مهال د مقابلې ميکانيزمونه او ستراتيژۍ په ګوته کوي.
- ماته کوزه د پيسو ضايع کېدل په ګوته کوي
- د ښځو د فعاليتونو نقشه او موسمي کليزه د ښځو اقتصادي کړنې او د عايد عمده تشې په ګوته کوي.
- د ښځو د خونديتوب مزل کړنه به هغه فزيکي او ټولنيز خنډونه په ګوته کړي کوم چې په خوندي توګه د ښځو خوځښت محدود کوي.

ii. د لرليد رامينځ ته کول/ ټاکل

کله چې د هر پوسټر په وړاندې کولو بحث تر سره شو او د مهمو موضوعګانو پر سر هوکړه وشوه، لويه ډله د کلي د موضوعګانو او اړتياوو د بېلابېلو اړخونو په هکله عمومي معلومات تر لاسه کوي. اوس دا لويه ډله په کوچنيو ډلو وېشل کېږي او له هرې ډلې څخه غوښتنه کېږي چې د بېلابېلو تحليلونو د وړانديزونو د لنډيز په پام کې نيولو سره د يو لرليد په بيانولو کار وکړي.

له دوی څخه وغواړئ تر څو بحث وکړي او تشـــريح کړي الف) دوی په کوم ډول کلي کې د اوســـېدلو هيله لري (دا کېدلای شـــي په انځوريزه/لکلي بڼه بيان کړي)؛ ب) تر ټولو مهمي موضـوعګاني کومې دي چې بايد په نښـه شـي تر څو هغه څه ته ورسـېږي چې دوی يې هيله لري، او ج) که چېرې دا موضـوعګاني په نښـه شـي نو د خلکو لپاره به حالات څه توپېر ولري. له ډلو څخه وغواړئ تر څو په دې توګه کار وکړي او يو لرليد ولري (ډلي وهڅوئ چې نه يوازې خپل لرليد په ليکلي بڼه بلکې په انځوريزه توګه هم بيان/چمتو کړي). ټولې ډلې تر خپله ځارنه لاندې ونيسـئ تر څو يو کس خپله اړونده ډله تر خپله ولکه لاندې ونه نيسـي (د ډلو د بحث لپاره اصـول وټاکئ – د تسـهيل لارښـوودونه وګورئ) او ډاډ تر لاسه کړئ چې په ډله کې د ټولو غړو غږونه اورېدل کېږي او نظرونو ته يې درناوی کېږي.

له هرې ډلې څخه وغواړئ تر څو خپل ليدلوری له لويې ډلې سره شريک کړي. له دوی څخه وغواړئ تر څو خپل ليدلوري له تحليل او تجزيې او په ګوته شوو مهمو موضوعګانو سره وتړي. وګورئ چې کوم ليدلوري سره ورته يا اړونده ټکي تر پوښښ لاندې راولي او له يو بل سره نېږدې يې کښـېږدئ. وګورئ که چېرې يو شـمېر ليدلوري ډېر پراخه وي او يو شـمېر يې پراخه نه وي، ښـايي چې يو شـمېر لږ پراخه ليدلوري د پراوونو په بڼه سـره مدغم شـي تر څو هغه پراخه ليدلوري ته ورسـېږي. ښـځې بايد په خپله کار وکړي (حتې که دوی کولای شـي له نارينه سره وګوري هم)، چې په دې توګه به دوی خپلواکې وي ترڅو د خپلو اړونده موضوعګانو په هکله بحث وکړي. که چېرې ښځې کولای شي له نارينه وو سره وګوري، نو ښځې بايد خپل پلانونه په مستقيمه توګه وړاندې کړي. که چېرې ښځې په مستقيمه توګه خپل پلانونه نه شي وړاندې کولای، نو ښـــځينه ټولنيزه کارکوونکې بايد دا کار تر ســـره کړي. هڅه وکړئ د ليدلوري هغه ټکي په ګوته کړئ چې په ډله کې د ډېری کســـانو له لوري شريک شوي وي. ډاډ تر لاسه کړئ تر څو د ښځينه ډلو د ليدلورو لږ تر لږه يوه ټکي ته ځای ورکړئ او په ياد ولرئ چې ښځو ته بايد د پروژې په مديريت او پلي کولو او هغو پروژو کې ځای ورکړل شـي چې ښـځو لومړيتوب ورکړی دی (لکه: پارکونه، د لوبو ميدانونه) دوی بايد خپل آندونه وړاندې کړي او د وړانديز/پروپوزل په چمتو کولو کې برخه واخلي. په پای کې ليدلوری بايد په بشـــپړه توګه پراخه وي تر څو د بېلابېلو خلکو آندونه، الهام تر پوښښ لاندې راولي او په آسانۍ سره پرې خبرې اترې وشي.

(((ښـايي يوه بېلګه يې داسـې وي: يو داسـې کلی چې ټول وګړي يې روغ او ټول ماشـومان يې په زده کړو سـمبال وي. په ياد ولرئ چې دا ډول ليدلوري ته يوازې د څوګونو ستراتيژيو له لارې رسېدلای شو : د حاصلاتو توليد ته وده ورکول، هغو کسانو ته چې عايد نه لري د کار او عايد د زمينې برابرول، د خوراکي توکو خوندي کول، د مالي ضـــايعاتو د کچې راټيټول، د حاجت رفع کولو د آزادې فضـــا درلودونکو ځايونو او غير صـحي بيت الخلاګانو د نه شـتون تامينول، واکسـين، د چينجيانو له مينځه وړل، ښـوونځي ته د ښـوونځي د عمر درلودونکو ټولو ماشـومانو تګ، د ښوونځيو له ځارنې او د ښوونکو له شتون څخه ډاډ تر لاسه کول، او داسې نور.)))

(((يادونه: د ټولنيزو کارکوونکو د وړتياوو په لوړولو کې بايد د بېوزلۍ په اړه عمومي/هر اړخيز توضـيحات ورکړل شـي تر څو دوی وکولای شي دا غونډه/ناسته تسهيل کړي.

iii. په پړاوونو باندې د لرليد وېشل

تاسو اوس چمتو ياست تر څو د پلان جوړولو پړاو ته وخوځېږئ. ليدلوري د اندازه کولو په وړ پړاوونو باندې و وېشئ (بايد داسې پړاوونه شتون ولري چې د ښځو له لرليد څخه را مينځ ته شوي وي). د بېلګې په ډول: هغه لرليد را واخلئ چې په پورته ډول ذکر شو:

”داسې يو کلی چې ټول وګړي يې روغ او ټول ماشومان يې په زده کړو سمبال وي“

د دا ډول ليدلوري لپاره به تاسو د روغو کورنيو او په زده کړو سمبال ماشومانو اصطلاحات په پام کې ونيسئ. که چېرې تاسو په روغتيا سمبال کورنۍ په پام کې ونيسئ نو په روغتيا د سمبال کورنيو د رامينځ ته کولو لپاره بايد څه ترسره شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف ◄ د کال په اوږدو کې مقوي خواړه، عاید یا کرنیزو تولیداتو ته اړتیا لري (نو دا تاسو د کرنې، اوبو لګولو، تخمونواو داسې نورو برخو ته لوزي)، چې په دې صورت کې مارکیټونو ته د حاصلاتو د لېږد به موخه سړکونو ته اړتیا ده، کلي همدا راز کولای شي د عاید په تولیدوونکو کړنو، سپما او د پور ډلو او غلو دانو د زېرمې په را مینځ ته کولو کار وکړي

ب ◄ روغتیا ته پاملرنه/حفظ الصحه (په خوندي توګه د فاضله موادو خښول) تر څو د خوراکي توکو، لاسونو، او داسې نورو د ککړتیا اړوند نارغیو مخنیوی وشي. (یادونه: د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت د کلي په مشري د کاملې روغتیا ساتنې/حفظ الصحې CLTS په هکله تیار جوړ شوي مواد په واک کې لري او که اړتیا وه، اضافي مواد به را مینځ ته کړل شي. د کلي په مشري کامله روغتیا ساتنه/حفظ الصحه CLTS به په دوهم کال کې تطبیق شي تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې د تولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري کافي وخت او هڅه تر لاسه کېږي).

ج ◄ روغتیایي خدمتونو ته لاس رسی (تر ټولو نږدې آسانتیا په کوم واټن کې پرته ده، او آیا هغه د خدمتونه هغه معیارونه تعقیبوي چې ولسي ټرون معرفي کړي دي).

په زده کړو د سمبالو ماشومانو په برخه کې لاندې ټکي شامل دي

الف ◄ د عمر د بېلابېلو کچو درلودونکو هلکانو او نجونو ته ښوونځي یا د ښوونځي اطاقونه

ب ◄ د ښوونکو شتون او ډاډ تر لاسه کول چې ښوونکي حاضر دي او د هغو ساعتونو لپاره تدریس کوي چې مکلف شوي دي.

ج ◄ ماشومان په منظمه توګه ښوونځیو ته ځي او مور او پلار له دوی څخه غواړي تر څو ښوونځیو ته لاړ شي (د ښوونځي د وخت پر مهال یې باید په کارونو بوخت نه کړي)

د ◄ د کلي په کچه کوم لوستی کس د بېوزلو کورنیو له هغو ماشومانو سره مرسته کوي چې لیک او لوست نه شي کولای.

اوس ټول بېلابېل ټکي چې تاسو یې لرئ سره کېږدي تر څو لیدلوری په مهمو برخو ووېشي او په پام کې ونیسي چې کلی به کومې برخې ته ادامه ورکړي او د دولت د پانګوني مالي وجهې په پام کې ونیسي او کوم یو ته باید لاس رسی وموندل شي (اوبه د ټولو لپاره دي، خو آیا نورې مرستې به د اوبو لګولو، سړکونو یا برېښنا په برخه کې وي). همدارنګه هیله ده دا هم په پام کې ونیسئ چې څه شی به اغېزمن وي او کوم بنسټیز جوړښت د شوراګانو د کلسټر له لارې له نورو کلیو سره شریکېدلای شي.

د پورته ځرګندونو پر بنسټ، لاندې پراوونه را مینځ ته کېدلای شي (په یاد ولرئ چې تاسو نه شئ کولای دا ټول د ولسي ټرون په پیسو تر سره کړي، مګر تاسو کولای شئ تر ټولو مهمه یې تمویل کړئ او د کلي پراختیایي شورا کولای شي د هغه اړین بنسټیز جوړښت لپاره مالي مرستې را ټولې کړي چې ولسي ټرون یې نه شي تمویلولای):

- ټولې کورنۍ د ښناک پاکو اوبو ته لاس رسی لري (د دولت مالي مرسته او د کلي پراختیایي شورا)
- د اوبو لګولو د پرمختللي سیستم له کبله د حاصلاتو د تولید کچه لوړه شوې ده د هغو برخو په ګډون چې د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزګران ځمکې کړي (مالي مرستې او د کلي پراختیایي شورا/ د اوبو لګولو اتحادیې)

یا

- مارکېټونو ته لاس رسې وده کړې ده ځکه له کلي څخه بهر او د ننه سړکونو وده کړې ده (د دولت مالي مرسته او د کلي پراختیایي شورا)
- د اوبو لګولو د پر مخ تللي سیستم او په لویه کچه د حاصل اخیستنې له کبله د ځمکو نه درلودونکو کسانو لپاره د کار ډېر فرصتونه را مینځ ته شوي دي (هغه بزګران چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري او اړ بزګران او د کرنې فرعي کمیټې)
- په ښوونځیو کې ټول زده کوونکي د کیفیت درلودونکي زده کړې تر لاسه کوي (دولتي خدمتونه او د زده کړې فرعي کمیټې)
- ټول لویان او ماشومان واکسن شوي دي، د چینجې ضد درمل ورکړل شوي دي او د روغتیا د ازمویني آسانتیا لري (دولتي خدمتونه او د روغتیا فرعي کمیټې)
- له بېوزلو سره د مرستې په موخه جمعي کړنه (د بېلګې لپاره 1 ضمیمه وګورئ)

هلته یوازې بېلګې دي، کېدلای شي ډېرې نورې لارې شتون ولري چې د بېلګې په توګه ذکر شوی لیدلوری یې له لارې تر لاسه شي. امکانات بې پایه دي.

کله چې د دولت د پانګوني مالي مرستې او له دریو توکو څخه د کوم یو دغوره کولو پرسر بحث کېږي، د سرچینو د نقشې او په پوستر کې د موندنو په اړه باید بحث وشي. دا پوښتنه: ټولو ته د لاس رسی وړ ښناک اوبو د شتون سربېره، د موندنو پر بنسټ کوم خدمتونه باید په لومړیتوب کې راشي. د بېلګې په توګه، که چېرې یو سړک، د اوبو لګولو سیستم او د برېښنا نه شتون په ګوته شوی وي، نو باید بحث دې ته را وګرځي چې: په کلي کې به څه ډول او څوک برخمن شي؟ دا به زموږ له لیدلوري سره څه مرسته وکړي.

د پراوونو د رتبه بندۍ لپاره معیار:

1. د هغو کسانو شمېر چې برخمن به شي
2. د کلي هغو محلاتو/برخو ته لومړیتوب ورکول چې پرېښودل شوي دي.
3. لږ تر لږه یو (که چېرې ډېر پراوونه نه وي) باید د ښځو په خوښه وي.

کله چې تاسو د کلي پراختیایي پلان د پانګوني د مالي وجهې برخه بشپړه کړه، له کلي څخه وغواړئ تر څو هغه څه په پام کې ونیسي چې دوی یې له بهرنیو مرستو پرته په خپله ترسره کولای شي، تر څو لیدلوري ترلاسه شي. د هغو آندونو لپار چې کلي به په خپله څه تر سره کړي، 1 ضمیمه وګورئ. ټولنیز کارکوونکی باید له بېلابېلو ډلو څخه وغواړي تر څو په دې اړه نظرونه سره ورکړي.

iv. په کړنو باندې د پراوونو وېشل (مسئول فعالین) (بېلګې)

هغه پراوونه چې باید تر لاسه شي اجازه ورکوي تر څو کړنې، مسئول فعالین او د هر پړاو د رهبرۍ پر غاړه اخیستل باید وټاکل شي: د کړنو نوملړ ښایي په لاندې ډول وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د ځښاک د اوبو د فرعي پروژو تخصيص، پلان جوړول او پلي کول (د کلي پراختيايي شوراګانې)
2. د اوبو لګولو پروګرام تخصيص، پلان جوړول او پلي کول (د کلي پراختيايي شوراګانې)
3. د پوهاوي د کچې لوړول، د ټولو کورنيو هڅول تر څو خپل ماشـومان ښـوونځيو ته واسـتوي، د ماشـومانو سـوبتيا وڅاري (د زده کړو فرعي کميټه)
4. د پوهاوي د کچې لوړول، د ټولو کورنيو هڅول تر څو د لويانو او ماشومانو لپاره روغتيايي خدمتونه ولټوي، د خدمتونو کارونه وڅاري (د روغتيا فرعي کميټه)
5. د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو بزګرانو لپاره په کلي کې د ننه يا له ګاونډيو کليو څخه (مدني ټولنه: له بېوزلو کورنيو څخه د نارينه او ښځينه وو او د کرنې فرعي کميټی له کارپوهانو سره يو ځای د لاربـښوونې وړاندې کول) د نسبتاً غوره بزګرانو له لوري د ځاني مرستندويه ډلو را مينځ ته کول او د هغو ملاتړ کول.
6. لوی او کوچني بزګران يو له بل سره کار کوي او داسې ستراتيژۍ چمتو کوي تر څو د دوی د حاصلاتو توليد وده وکړي، غوره کړنې سره شريکوي، د ارز ښتونو څنځيري شننه/تحليل او تجزيه ترسره کوي او فرصتونه په ګوته کوي – د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شـوو بزګرانو سـره يې شـريکوي (مدني ټولنه: بزګران او د کرنې فرعي کميټې د کلي پراختيايي کميټو کلسـټر، د کرنې وزرات له توسعه اي خدمتونو سره ټړي)
7. د کورنيو د سـرپرسـتو ښـځو او بېوزلو کورنيو ښـځو لپاره ځاني مرسـتندويه ډلې له يو بل سـره کار کوي، د دوی وړتياوې او تجربې لوړوي او د کار لپاره پلانونه جوړوي (مدني ټولنه: د ښځو په ګټه ټولې لېواله ښځې او د ښځو د اقتصادي پراختيا کميټه)
8. ټول کلی روغتيا ته د پاملرنې په کار کې ښکېل کېږي (روغتيا ته د پاملرنې کميټه)

په پيل کې د همکارو مؤسسو ډېر ملاتړ ته اړتيا ليدل کېږي، خو له 9 مياشتو څخه وروسته به هغه مهال دا ملاتړ کم شي، کله چې نوې را مينځ ته شـوې پراختيايي شـوراګانې او فرعي کميټې خپلې دندې او مسـئوليتونه تر لاسـه کړي او د مدني ټولنې ډلې را مينځ ته شـي او مهمو کړنو ته دوام ورکړي/تعقيب يې کړي.

*((**يادونه** 1: د همکارې مؤسـســـې ټولنيزو کارکوونکو ته په کار ده تر څو د کلي پراختيايي پلان جوړولو پرمهال د فرعي کميټو بالقوه غړي په ګوته کړي. دا به هغه کسان وي چې د مهمو موضوعګانو په هکله لېوالتيا وښيي، عدالت غوښتونکي او مشتاق وي، د رهبرۍ په غاړه اخيستلو لېوالتياولري ، له نورو سره د مرستې وړانديز وکړي، او داسې نور.*

***يادونه** 2: کله کله ټول کلي ته په کار ده تر څو يو بدلون را مينځ ته کړي او کله کله د څو ګونو ستراتيژيو مهم رول لوبوونکو بېلابېلو فعاليتو ته اړتيا لري (د بېلګې په توګه بېوزلې کورنۍ ښايي د غلو زېرمه (د پرېمانۍ پر مهال د بحران د مودې لپاره د خوراکي توکو سپمول) د کلي هټۍ وال ښايي د ګټې اخيستلو کچه را ټيټه کړي، د ځمکو خاوندان ښايي د ورځني مزد کچه لوړه کړي او خلکو ته اجازه ورکړي تر څو د کاري فصل د اوج پر مهال د پيسـو د تر لاسـه کولو لپاره کار وکړي، د کلي پراختيايي شـورا ښـايي هغه ځمکه په ګوته کړي چې اسـتعمالېږي او د بېوزلو کورنيو ډلو ته اجازه ورکوي تر څو پرې کرونده وکړي،شـتمن کسـان ښـايي د څارويو په تغذيه کې ونده واخلي يا شـتمن کسـان ښـايي د پيسـو په راټولولو سـره د عايد په ابتکار کې له بېوزلې ډلې سـره مرسـته وکړي، د کلي پراختيايي شـورا ژمنه ده تر څو دې کورنيو ته د عامه کار له هر پروګرام (د ولسي تړون په ګډون) څخه د کار زمينه برابره کړي)، او داسې نور. امکانات فوق العاده دي.*

***يادونه** 3: ځاني مرستندويه ډلې بايد د ټولنيز – اقتصادي حالت له مخې نسبتاً متجانسې وي. که چېرې له ښځو سره د دوی د اقتصادي پياوړتيا په موخه کار کېږي (د سـپما او مالي ملاتړ له لارې)، نو دا کار بايد د ښـځينه سـرپرسـت درلودونکو کورنيو په ښـځو د خوراکي توکو له مخې د نه خوندي ډلو په ښځو تمرکز وکړي. له ښځو سره لومړی هغه څه په پام کې ونيسئ چې دوی يې له پخوا ترسره کوي: د څارويو ساتنه، په کرنه او د حاصلاتو په پروسس کې کار کول، د برستنو ګنډل، ګلدوزي کول، او داسې نور. کله چې د ډلې مهارتونه او استعدادونه په ګوته شول، بايد بحث تر سره شي چې دوی له کار څخه تر لاسه شوې پوهه او تجربه په څه ډول په لويه کچه کاروالی شي، په يوازې او يا ډله ايزه توګه (د بېلګې په توګه د پخلنځي لپاره کرنه، د کلي د نه کارول شـوې ځمکې کرنه، په اجاره، کرايه د ځمکې اخيسـتل، د څارويو شـريکول، د حاصـلاتو پروسـس کول، او داسې نور). که چېرې په دې کار کې د مالي سرچينو ادغام يا له بهر څخه د مالي سرچينو غوښتنه شتون ولري نو د يو سوداګريز پلان را مينځ ته کېدو ته اړتيا ليدل کېږي.*

دا به مهمه وي تر څو د عايد يا خوراکي توکو د کموالي موده په ګوته کړل شي او داسې ستراتيژۍ را مينځ ته شي تر څو يادې دوې موضوعګانې د داخلي (کلي) او بهرنيو (د کوچنيو پورونو د پروګرام يا هغه تمويلوونکي چې د ښـځو اقتصـادي پياوړتيا تمويلوي) سـرچينو له لارې په نښـه کړي. که چېرې بهرنيو سرچينو ته اړتيا وي، د هغو فعالينو د نقشې جوړول چې په پراخه برخو کې د ښځو د اقتصادي پياوړتيا په برخه کې کار کوي، بايد په ګوته شـي او داحتمالي تمويلوونکو په توګه ورته مراجعه وشـي. که چېرې داخلي سـرچينو ته اړتيا وي، نو د سـرچينو کسـان، يا سرچينې بايد په ګوته شي، دعمل مسير چمتو شي (يو وړانديز له ګامونو سره) او د کلي پراختيايي شورا ته وړاندې کړل شي.)))

د کلي پراختيايي شـورا کلسـټر/ګذر شـورا د پلان جوړولو لپاره، د کلي پراختيايي شـورا CCDC/ګذر شـورا بايد د خپلو کليو نقشـې راوړي او د ټولنيزو کارکوونکو او انجنيرانو په مرسته د کلي کلسټر/ګذر نقشه چمتو کړي. دا نقشه او له هر کلي څخه د لنډيز پوسټر چې د بېلابېلو تحليلونو لنډيز وړاندې کوي هغه مهمې کړنې په ګوته کوي چې په نښه کېدو ته اړتيا لري، بايد د کلي کلسټر پلان جوړولو بنسټ جوړ کړي.

ټولنيز کارکوونکي او انجنيران بايد وپوښتي:

- په عمومي توګه په کلسټر کې شامل کلي کومې زيربنايي اړتياوې لري؟
- د هرې زيربنايي اړتيا لپاره (د اوبو لګول، سړکونه، برېښنا) د کلي پراختيايي شورا کلسټرCCDC /ګذر شورا بايد په پام کې ونيسي چې په کلي کې به کومې ټولنې او محلات برخمن نه شي او د هغې پايلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- آيا د کلي پراختيايي شورا په کلسترCCDC /ګذر کې داسې کلي شتون لري چې هغه زيربنا ته اړتيا نلري چې نور يې ورته لري؟ دوی کومو پروژو ته اړتيا لري؟ بنايي د 5 کليو له ډلي څخه 3 کلي د اوبو لګولو (دوی بايد خپلې مرستې سره يو ځای کړي) او 2 کلي (که امکان ولري، دوی بايد خپلې مرستې سره يو ځای کړي) د سړک پروژو ته اړتيا ولري يا
- آيا د کلي پراختيايي شـورا په کلسـټرCCDC /ګذر کې داسـې کلي شـتون لري چې د داسـې زېربناوو درلودونکی وي چې نور يې رغول غواړي او که چېرې دا پيسې په نورو کليو کې لګول شوې وي دوی به له سفر کولو/يا د اوبو له تر لاسه کولو څخه ګټه پورته کړي. ټولنيز کارکوونکي او انجنيران بايد په پوره پاملرنه تسـهيل او تحليل تر سره کړي تر څو ډاډ تر لاسـه کړي چې 1- 2 کلي له خپل کلي څخه بهر يوه لويه زيربنا تمويل کړي، دوی به په مساوي توګه له هغې څخه ګټه پورته کړي.

يادښت: که چېرې د يو شـمېر دليلونو له مخې، 1 يا 2 کلي ونه شـي کولای له سـړک، د اوبو لګولو له کانال، يا د برېښـنا له پروژې څخه برخمن شي، دوی بايد د دې وړتيا ولري تر څو خپلې پيسې وساتي او خپل کلي ته يې ځانګړې کړي.

دولسی تړون ملی پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

1ضمیمه

د کلي د پراختیایي پلان فورمه

ولایت:______________ ولسوالي: ______________

د کلي پراختیايي شورا/د کلي پراختیايي شورا کلستر/گذر شورا GA/ CCDC/ CDC کود: ______________

د کلي پراختیايي شورا/د کلي پراختیايي شورا کلستر/گذر شورا GA/ CCDC/ CDC نوم: ______________

د کلي پراختیايي پلان د جوړولو بهیر د پیل نیټه: ______________ (کال/ورځ/میاشت)

د کلي د دې پراختیايي پلان د چمتو کولو د بشپړېدو نیټه: ______________ (کال/ورځ/میاشت)

د A1 برخه: د تمرینونو د پایلو تحلیل (A1 پوستر)

1. (نوي بڼه Update) د کلي او سرچینو د نقشې جوړول:

د بشپړېدو نیټه: ______________

د کلي د وګړو د ځواني برخې اټکلي ٪ چې ګډون یې کړی دی: __________

د نقشې یو انځور او/یا د موندنو لنډیز ضمیمه کړئ

د نقشې جوړولو د تمرینونو د موندنو لنډیز

.1
.2
.3
.4
.5

د موندنو په لنډیز کې باید د هغو کورنیو شمېر شامل وي چې د څښاک اوبو، د اوبو لګولو سیستم، سړکونو، برېښنا، ښوونځیو او داسې نورو ته لاس رسی ونلري

په ښاري برخو کې، ټولنیز کارکوونکي او انجنیران به د کلي پراختیايي پلان جوړولو له ګډونوالو سره کار وکړي تر څو د سټلایت نقشو په اړه بحث وکړي.

2. د لوړې شننه/تحلیل:

د بشپړېدو نیټه: ______________

د کلي د وګړو د ځواني برخې اټکلي ٪ چې ګډون یې کړی دی: __________

د لوړې د تحلیل او موندنو د لنډیز یوه برېښنایي کاپي (soft copy) ضمیمه کړئ.

د لوړې د تحلیل د موندنو لنډیز

.1
.2
.3
.4
.5

(د موندنو په لنډیز کې باید د بېوزلو او ډېرو بېوزلو محلاتو شمېر، د ځمکې نه درلودونکو یا لږ (له یو جریب څخه کمې)ځمکې درلودونکو، د هغو میاشتو شمېر چې په ترڅ کې یې ډېرې بېوزله او بېوزله کورنۍ په کې د خوراکي توکو له کمښت سره مخ وي او د بېکارۍ په فصل کې په ورځنۍ کچه د خوراک کولو د وختونو شمېر او د هغو کسانو شمېر شامل وي چې په دوامداره توګه پوروړي وي).

د افغان ټولنې د مځکې مالکیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. د ماتي كوزې شننه/تحليل:

د بشپړېدو نېټه: ___________

(د 2 موندنو د لنډيز برېښنايي کاپي (soft copy) ضميمه کړئ – له بېوزلو کورنيو څخه نارينه او له ډېرو بېوزلو کورنيو څخه ښځينه)

د ماتي كوزې د شنني/ تحليل د موندنو لنډيز

1.
2.
3.
4.
5.

(د موندنو په لنډيز کې بايد مهم په ګوته شوي ضايعات په ګوته شوي وي)

4. موسمي کليزه: (يوازې په کليواله کچه)

د بشپړېدو نېټه: ___________

د 2 موندنو د لنډيز برېښنايي کاپي (soft copy) ضميمه کړئ (يوه له بېوزلو کورنيو څخه د نارينه وو لپاره او يوه له ډېرو بېوزلو کورنيو څخه د ښځينه وو لپاره)

د موندنو لنډيز

1.
2.
3.
4.
5.

(په لنډيز کې بايد د بيکارۍ د فصل د مياشتو شمېر، په کرنيزو او غير کرنيزو کړنو کې د شته منځنيو کاري ورځو شمېر، د ورځني مزد کچې (د نارينه او ښځينه وو)، د بېکارۍ په موسم کې د کورنيو له لوري د خوراک کولو شمېر شامل وي)

5. د ښځو د فعاليتونو او خونديتوب تمرينونه

د بشپړېدو نېټه: ___________

د موندنو د لنډيز يوه برېښنايي کاپي (soft copy) ضميمه کړئ.

د موندنو لنډيز

1.
2.
3.
4.
5.

(د موندنو په دې لنډيز کې بايد د ښـــځو ورځنی کار او په کوم نرخ، په کومو مياشـــتو کې، او ښـــځې له کومې ټولنيزې – اقتصادي ډلې څخه، شامل وي)

<u>A2 برخه: د کلي ليدلوری (A2 پوسټر)</u>

ليد لوری: ____

دولسي پروژه ملي پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

A3 برخه: پراوونه (A3 پوستر)

له 5 څخه تر 10 پورې هغه پراوونه لیست کړئ چې کلی به یې تعقیب کړي تر څو خپل لیدلوري ته ورسیږي.

1.
2.
3.
4.
5.

د B برخه: د کلی د پراختیایي پلان جوړولو پایلې (د B پوستر):

د بېلابېلو تمرینونو د موندنو د لنډیز پر بنسټ، کلي د مهمو پړاوونو درلودونکی لید لوری را مینځ ته کړی دی چې که چېرې بشپړ شي نو د دوی عاجلې اړتیاوې په نښه کوي. کلی به لاندې پراختیایي اړتیاوو ته لومړیتوب ورکړي او وروسته به یې په لاندې کټګوریو ډلبندي کړي: (لږ تر لږه 5 او ډېر تر ډېره 10 پراوونه هر یو له بېل لومړیتوب سره په بشپړه توګه لیست کېدلای شي. په لومړۍ او دوهمه کټګوریو کې باید لږ تر لږه یوه فرعي پروژه وي).

د کلي پروژې

برخه/ سکتور	فرعي پروژه	1 کټګوري: لـه بهرنیو مرسـتو څخـه پرتـه کېدلای شـي د کلي له لوري تر سره شي	2 کټګوري: کېـدلای شـي د ولسـي تړون پروګرام د لږ تر لږه خدمتونو معیـاري تر پوښـښ لانـدې تمویـل شي.	3 کټګوري: د پلي کېدو په موخه به د درېیم لوري سرچینو ته اړتیا ولري
د ښځو اوبه				
روغتیا ته پاملرنه				
د اوبو لګول				
برېښنا				
ترانسپورت				
روغتیا				
زده کړې				
کرنه				
تولنیز مرکزونه				
د لـویـانـو زده کـړې/ مسلکي روزنه				
کوچني پورونه				
بېړنی غبرګون				
ناورین / د خطر کمولو / مدیریت				
د تصدی پراختیا				
چاپېریال ساتنه				
ځنګل جوړونه				
د خوندیتوب جـالونـه (د کـورنـی د روغـتـیـا مـرکـزونـو FHHs او physically challenged لپاره)				
څاروي				
نور				

(c) ketabton.com: The Digital Library

د c برخه: د ولسي تړون د لومړيتوب پروګرام CCAP د لږ تر لږه خدمتونو معيار MSS لپاره اساسي کرښه

د لږ تر لږه خدمتونو د هر لاندې معيار پر وړاندې د کلي پراختيايي پلان د جوړولو په وخت کې اوســـنی حالت بيان کړئ.
کليوالي سيمې دا برخه يوازې د کليوالو برخو او ښاري سيمې دا برخه يوازې د ښاري برخې لپاره بشپړوي).

:کليوالي سيمې

(الف) د څښاک پاکو اوبو ته هر اړخيز لاس رسی: د يوې ورځې په ترڅ کې د هر کس لپاره د 25 ليتره په اندازه اوبه.
(ب) کلي به لږ تر لږه يو له لاندې آســانتياوو څخه ولري (د کلي د لومړيتوب ورکوني او کلي ته د لاس رســي والي پر بنسټ):

الف ◄ اساسي برېښنا: د لمر، اوبو، بيو ګاز او باد له لارې د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (يوازې په هغه سيمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسېږي)
ب ◄ اساسي سړکونو ته لاس رسی: تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کليوالي اساسي سړک څخه د 2 کيلومترو په واټن.
ج ◄ د اوبو لګولو د ټيټې کچې درلودونکی بنسټيز جوړښت: چې لاندې ډولونه په کښې شامل دي: سربندونو (د مينځنيو/ دريمه درجه ويالو لپاره) د اوبو وېشونکې، د اوبو د کنټرول دروازې، سيفون، د 10،000m3 ظرفيت درلودونکې د اوبو يوه ذخيره، د اوبو لګولو د ټيټې کچې درلودونکې کانال جوړول يا بيا رغول، محافظوي ديوال، ګبيوني ديوال، ناوې او سوپر پسيج.

(ج) په دولتي ښـوونځيو کې د کيفيت وړ زده کړې (چې د کلي د ګډه ايزې څارنې ډلې او د کلي پراختيايي شـوراګانو له لورې به تر سره شي)
الف ◄ ښوونکي بايد لږ تر لږه له 12 ټولګې څخه فارغ شوي وي
ب ◄ زده کوونکي به د يوې اونۍ په ترڅ کې له 1 - 3 ټولګيو پورې 24 ســـاعته زده کړې، له 4 – 6 ټولګيو پورې 30 ساعته زده کړې او له 7 – 12 ټولګيو پورې 36 ساعته زده کړې ترلاسه کړي
(د) د اســاسـي روغتيايي خدمتونو د ټولګې وړاندې کول (چې د کلي د ګډه ايزې څارنې ډلې او د کلي پراختيايي شـوراګانو له لوري به تر سره شي)

الف ◄ روغتيايي آســانتياوې به د اړتيا وړ قانوني ســاعتونو (دســـهار له 8 څخه د بېګا تر 4 بجو پورې) مطابق، د ګومارنې له اړينو شرايطو، او د منل شوو اجباري خدمتونو سره سم وړاندې شي.

i. *روغتيايي مرکز:* د ملاريا، نس ناستې او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوي او د يادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسنتياؤ او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کول.
ii. *فرعي روغتيايي مرکز:* د سينه بغل، نس ناستې او ملاريا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظيم، د نرۍ رنځ دپېښو موندنې او راجع کولو او د واکسيناسيون خدمتونو.
iii. *روغتيايي اساسي مرکز:* غير بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم ته پاملرنه، د تغذيې اړوند چارې.
iv. *جامع روغتيايي مرکز:* له زېږون څخه د مخه، د زېږون پر مهال، له زېږون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خونديتوب او تغذيې چارې.

:ښاري کلي

(و) کوڅو او ويالو ته وده ورکول: چې د کوڅو، پياده روونو او ويالو کانکرېټ کول او د کوڅې په اوږدو کې د ونو ايښودل په کښې شامل دي.
(ز) د جامدو فاضـله موادو مديريت: د کورنۍ په کچه د فاضـله موادو مديرت چې د ښـاروالۍ له لورې د فاضـله موادو د را ټولولو د ميکانيزمونو په تړاو عامه پوهاوی په کې ګډون لري.
(ح) د ښـڅاک د اوبو برابرول: کېدلای شي په دې برخه کې د ښـاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول، د اوبو رسـولو کوچنۍ سيستم يا د لاسي بمبو نصبول شامل وي
(ط) کورونو ته نمبر ورکول
(ی) روښنايي/ برېښنا: د برېښنا د شبکې غځول، د برېښنا د ترانسفرمرونو د لګولو په ګډون په کې شامل دي. سربېره پر دې، به کورنۍ وهڅول شي تر څو له خپلو کورونو څخه بهر څرغونه نصب کړي.

د ښاري ګذر په کچه:

- دوهمه درجه ســـړکونو ته وده ورکول او بيا منظم کول : چې د کوڅو، پياده روونو او ويالو کانکرېټ کول او کوڅې په اوږدو کې د ونو ايښودل په کښې شامل دي.
- د څښاک د اوبو برابرول: د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ماشومانو/ ښځو لپاره پارک/تفريحي سيمه/د لوبو ميدان
- د جامدو فاضله موادو مديريت: له ټاکل شوي ځای څخه د فاضله موادو لپاره ټاکل شوې سيمي ته د فاضله موادو لېږد، د ښاروالی په مرسته.
- د ښځو لپاره د معيشت پروژې: د ګذر د مالي مرستي يوه سلنه به د ښځو پروژو ته ځانګړې شي، په ځانګړې توګه، په سيمه کي د اړوند ښاري مارکېټ د غوښتنو سره په تړاو د ښځو اقتصادي پياوړتيا او ښځو ته لومړيتوب ورکونه.
- روښنايي/برېښنا: روښنايي/برېښنا: د برېښنا د ترانسفرمرونو د لګولو په ګډون د برېښنا د شبکې غځول په کښې شاملېږي.دلای شي. سربېره پر دې، د اضافي چراغونو د نصبولو کار به په دوهمه درجه کوڅو کي تر سره شي.
- په دولتي ښوونځيو کي د کيفيت درلودونکي زده کړې (په پورته ډول په ښاري او کليوالو برخو کي په يو ډول)
- د اساسي روغتيايي خدمتونو د ټولګي رسول (په پورته ډول په ښاري او کليوالو برخو کي په يو ډول)
- د روغتيايي آسانتياوو خصوصي ورانديې کوونکي به د عامي روغتيا له وزارت سره د هوکړه شوو معيارونو سره سم روغتيايي آسانتياوې وړانديې کړي. ټولې آسانتياوې بايد: په مناسبه توګه وساتل شي، روغتيا ته د پاملرني/حفظ الصحي له اړتياوو سره سمي وي، د طبي زبالو د *شنډولو په ګډون*، په کافي اندازه فضا او خونديتوب وړاندې کړي په ځانګړې توګه د ښځينه ناروغانو لپاره، د ناروغانو د ثبت کتاب ولري.
- درملتونونه به ثبت او د عامي روغتيا وزارت له مشروطو اړتياوو سره سمون ولري. ټول درملتونونه بايد : د فعاليت جواز او د جواز درلودونکي کمپوډر ولري، په روښانه توګه د دوا قيمت بيان او ټاپه کړي.

د کليو د بيا رغوني او پراختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارګانونو خپلواکي اداري IDLG همکاره مؤسسه تصديق کوي چي دوهمه کتګوري وړانديز شوې فرعي پروژې د کليو د بيا رغوني او پراختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارګانونو خپلواکي اداري IDLG د تمويل لپاره د ولسي تړون افغان پروګرام د لړ تر لړه خدمت معيارونو ته جواب وايي: هو / نه

د پورته موادرو په تاييد سره:
د کلي پراختيايي شوراCDC / د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر**CCDC**/ ګذر شورا**GA** : ټول 4 اداري غړي:

________________	________________
________________	________________
________________	________________
________________	________________
	________________
	________________
	________________
	________________

منو چي ټاکني د عملياتي لارښود په رڼا کي ترسره شوي په دې توګه پورته موارد د تائيد وړ دي: د همکارې مؤسسې د ټولنيز کارکوونکي، د ولسوالی په کچه د همکارې مؤسسې د مدير او د همکارې مؤسسې ولايتي مدير لاسليکونه

________________	________________
________________	________________
________________	________________
	________________
	________________

د پورته موادرو تائيد: د کليو د بيا رغوني او پرختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارګانونو د خپلوالکي اداري IDLG ولايتي مدير

________________	________________
________________	________________
	________________
	________________

(بشپړ نوم)　　(دنده)　　(لاسليک/د کوتي نښه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

2 ضمیمه
د داخلي سرچینو له لارې د ډله ایز کار لپاره پراوونه

”د کلي پراختیایي شوراګانې یو شمېر هغه کړنې پیلوي چې ګوښه شوو او زیان منونکو ډلو ته ګټه رسوي، لکه ښځې، کورنې بېځایه شوي/بېرته راستانه شوي (د خدمتونو له معیارونو څخه بهر)“

پایله: په آزاده فضا کې د حاجت له رفع کولو (ODF) څخه خالي کلي

فرعي شاخصونه: د کلي د هغو پراختیایي شوراګانو یا د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر شمېر چې د کلي اوسېدونکو یو له بل سره مرسته کړې ده تر څو په آزاده فضا کې د حاجت له رفع کولو یا (ODF) څخه خالي کلی را مینځ ته کړي.

بېلګې:

- شتمنو/منځنیو کسانو د بسپنو له لارې له بېوزلو کورنیو سره مرسته کړې ده تر څو تشنابونه ترمیم/له سره جوړ کړي
- ځوانانو له کونډو او معیوبو کسانو سره په فزیکي کار کې مرسته کړې ده تر څو تشنابونه ترمیم/له سره جوړ کړي

پایله: د کلي پراختیایي شوراګانو او د پراختیایي شوراګانو کلستر د خلکو په ګټه د پراختیایي حکومتولۍ بنسټ ایښی دی

فرعي شاخص: د کلي د هغو پراختیایي شوراګانو یا د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر شمېر چې د بېوزلو په ګټه د پروګرامونو لپاره یې سرچینې برابرې کړې دي

بېلګې:

- د کلي پراختیایي شورا بېوزلو ښځو او نارینه وو/داخلي بېځایه شوو/راستنو شوو ته د کرکېلې په موخه عامه سرچینې (لکه نه کارول شوې ځمکه) په واک کې ورکوي.
- د کلي پراختیایي شوراګانې او د کرنې فرعي کمیټه له بېوزلو ډلو سره د کرنې د بدیل په برخه کې مرسته کوي (په مشورو، معلوماتو ورکولو، له نورو ډلو او دولت (د کرنې وزارت) سره په اړیکه کې کولو سره)
- د کلي پراختیایي شوراګانې او د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر له دولت، نا دولتي ادارو، ځایي سوداګرو څخه د بېوزلو په ګټه د پروګرامونو په لاره اچولو په موخه د سرچنیو د تر لاسه کولو لپاره خپل غږ پورته کوي.
- د کلي پراختیایي شوراګانې د دولت لخوا د تمویل شوو استحقاقونو د وېش لپاره له ګډه ایزو طریقو څخه کار اخلي او د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوو کورنیو ته سرچینې ځانګړې کوي (لکه د ساتنې او ځارنې نغدي وجه، د خوراک نړیواله اداره او داسې نور.)

پایله: د کلي د اتحاد او یووالي ټینګښت

فرعي شاخص: د کلیو د ننه د ګډو فعالیتونو درلودونکو کلیو شمېر (د شتمنو او بېوزلو تر مینځ)

بېلګې:

- شتمنې کورنې د کلي پراختیایي شورا له لارې تر ټولو بېوزلو کورنیو، په ځانګړې توګه د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو ته سرچینې او بسپنې وړاندې کوي تر څوله دوی سره د فصلي لوږې د کچې په راټیټولو کې مرسته وکړي.
- د کلي پراختیایي شوراګانو یا فرعي کمیټو له لوري تنظیم شوی، شتمن کسان د بېوزله او ګوښه شوو ښځو او نارنیه وو لپاره د عاید د تولید د کړنو رامینځ ته کولو په موخه ملاتړ او سرچینې (ځمکه، سلا مشوره، کرنیز تخمونه، د مارکېټ په اړه معلومات او داسې نور.) وړاندې کوي
- هغه کسان چې 'تولنیزنفوذ لري' ګوښه شوو او زیانمنونکو ډلو ته د حق غوښتنه کوي تر څو سرچینو (مالي مرستو، نظریاتو، مشورې) او شبکو (نظریاتو، بازارموندنې او داسې نور.) ته لاس رسی ومومي.
- لوستي نوي ځوانان او ځوانان ښوونځي ته له تګ وروسته د بېوزلو او نا لوستو کورنیو له ماشومانو سره کار کوي تر څو خپلو زده کړو ته وده ورکړي (د کلي پراختیایي شورا د زده کړو کمیټه)

پایله: په کلي کې او د کلیو تر مینځ د بېوزلو او ګوښه شوو نارینه او ښځینه وو تر مینځ د پیوستون/یووالي ټینګښت

فرعي شاخص: په کلي کې یا د کلي کلستر د ننه د ګډو فعالیتونو درلودونکو کلیو شمېر (په پراخه توګه بېوزله او ډېرې بېوزله کورنۍ)

بېلګې

- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بېوزله ښځې او نارینه په ګډه ایزه کرنه/کښت کې ګډون کوي.
- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بېوزله ښځې او نارینه په ګډه ایزه سپما کې ګډون کوي تر څو له فصلي لوږې سره په ښه توګه مقابله وکړي (د غلو ذخیره، سپما، او داسې نور.)
- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بېوزله ښځې او نارینه د عاید د تولید په نیمه کرنیزو کړنو کې ګډون کوي.
- په کار پوه او استعداد درلودونکې ښځې (ګلدوزي، بړستن ګنډل، خیاطي، د ځاریو ساتنه، د پخلنځي لپاره کرنه اوکرنه) خپله پوهه شریکوي او له بېوزله ډلو سره په زده کړه، تجربه او نوښت او داسې نورو کې مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل
د هراړخيزو ځايي ښستونو جوړول

د فرعي کميټې رامينځ ته کول.

1. د کلي پراختيايي شورا له ټولو غړو او د کلي له 50 سلنه غړو سره وګورئ (دا کتنه بايد 2 ساعته وي)
2. د فرعي کميټې دندې او مسئوليتونه تشريح کړئ:

په پراخه توګه موضــوعي فرعي کميټې (زده کړه، روغتيا، ځوانان، چاپېريال، د ښـځو اقتصـادي پياوړتيا، کرنه) د کلي په سطحه لاندې دندې اومسئوليتونه لري:
فرعي کميټې د شورا ټاکل شوو غړو او د کلي په ګوته شوو غړو ته فرصت ورکوي تر څو په مهمو برخو (زده کړه، کرنه، د اوبو مديريت، روغتيا) باندې په ګډه سره کار وکړي. مهمې کړنې دا دي چې :

الف. د وضــــعيت په شــــننه/تحليل کې ګډون وکړي او د کلي پراختيايي شــوراګانو، د پراختيايي شــوراګانو کلســـتړونو/ګذر شوراګانو، ټولنيزو کارکوونکو، انجنيرانو او بهرنيو پراختيايي فعاليتو ته معلومات ورکړي.
ب. د پوهاوي ستراتيژۍ رامينځ ته کړي
ج. د خدمتونو لپاره غوښتنې را مينځ ته کړي
د. د عامه خدمتونو د وړاندې کولو لړۍ وڅاري او په دې اړه د خدمتونو وړاندې کوونکو ته خپل نظر ورکړي.
ه. خلک وهڅوي تر څو له بهرنيو سرچينو پرته له پراختيايي پروګرامونو سره مرسته وکړي

فرعي کميټې د فعالينو يوه پراخه لړۍ لري: د کلي پراختيايي شـورا غړي، د کلي کارپوه اوسـېدونکي (ښـوونکي، او تجربه لرونکي بزګران، او داســـې نور)، د ځان په کټه د مهمو ډلو په اســـتازيتوب خلک (نالوســـتې مېندې او پلرونه، د لږ ځمکې درلودونکي او د ځمکې نه درلودونکي ناريينه او ښـځې، معيوب وګړي، او داســې نور). په کلي کې هر څوک کولای شــې د کميټې غړی شي، که څه هم، د کميټې غړيتوب بايد د کلي د ټولنيز– اقتصادي انځور استازيتوب وکړي. دا په دې معنې چې په يوه کلي کې موضـــوعي کميټې چې د ټولو کورنيو 50 ســـلنه يې د ځمکې نه درلودونکي او د خوراکي توکو له نه خونديتوب سره مخ وي، بايد غړيتوب ولري چې نږدې 50 سلنه وګړي يې بېوزله تشکيلوي.

3. د کلي له پراختيايي شــورا څخه وغواړئ تر څو بېلابېلې کميټې (ځوانانو، روغتيا، زده کړې، کرنې، چاپېريال او ښځرو د هواري) په پام کې ونيسي او د کلي پراختيايي شورا غړي بايد فکر وکړي چې د کومې کميټې غړيتوب تر لاســه کړي (د هرې کميټې لپاره بايد د کلي پراختيايي شــورا 2 غړي وي موجود وي). خلکو ته وخت ورکړئ تر څو فکر وکړي او بيا پوښـتنه وکړئ چې څوک به د زده کړو د کميټې غړي شــي، له هغو کسـانو څخه وغواړئ چې لاسونه يې پورته کړي دي تر څو تشريح کړي چې د زده کړو د کميټې غړيتوب دوی ته څه اهميت لري، دوی څه ډول مرسته کولای شـي چې نور يې ښـايي ونه شـي کولای، او په خپلو کليو کې د زده کړې په برخه کې د هغو بدلونونو په اړه معلومات ورکړي چې دوی يې هيله لري. (د ټولو موضوعي کميټو لپاره ورته کړنه تر سره کړئ) او د کلي پراختيايي شورا له غړو څخه وغواړئ تر څو رايه ورکړي او د کلي پراختيايي شورا رئيس به دا انتخاب منظور کړي. (په ياد ولرئ چې موضوع لپاره لېوالتيا خورا مهمه ده)

4. د نقشې جوړولو په بهير کې، تاسو لا د مخه ښوونکي، ډاکټران، نرسان، او داسې نور په ګوته کړي دي. که چېرې تاسو په يوه کلي کې 1 يا 2 ښوونکي ولرئ، له دواړو څخه وغواړئ تر څو سره يو ځای شي، که چېرې ډېر وي نو اړتيا ده چې د کلي پراختيايي شـورا يې بايد انتخاب کړي (ښـايي پاملرنه وکړي چې څوک نورو ته تر ټولو ډېر مرسته کوونکی دی او له عامه خدماتو سره لېوالتيا لري). د کرنې او چاپېريال د کميټو لپاره، د کلي به پراختيايي شــورا څخه وغواړئ تر څو تر ټولو نوموتي بزګر په پام کې ونيســي (د نوښــت، توليداتو، مفيديت او داســې نور برخو کې) او 1 يا 2 دا ډول کسان په ګوته کړي، د چاپېريال د کميټو لپاره، د کلي له پراختيايي شورا څخه پوښتنه وکړي چې د دې کميټې لپاره به تر ټولو ښــه کس څوک وي او ولې. کله چې کارپوهان وټاکل شـول، تاســو کولای شئ د هغو کسانو په ګوته کولو پيل وکړئ چې د محلاتو استازيتوب کوي.

5. د محلاتو د استازيتوب لپاره: هيله ده په ياد ولرئ چې دا استازي بايد د ډېرى وګړو استازيتوب وکړي، په دې معنې چې دوی بايد له دواړو يعنې د ځمکې له نه درلودونکو او لږ ځمکې درلودونکو کورنيو څخه وي. ډاډه اوســـئ چې له ځانګړو لېواله ډلو څخه کسـانو ته د ګډون زمينه برابره کړي، لکه د روغتيا په کميټه کې يو معيوب کس. لاندې جدول د هغو کسانو د ځانګړتياوو په هکله توضېحات وړاندې کوي، چې بايد وټاکل شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1 جدول. د فرعي کميټي د غړي ځانګړتيا

کميټه / غړي	کرنه	زده کړې	روغتيا	چاپېريال	ځوانان	د ښځو اقتصادي وده
ښوونکي		ګټور، ليواله، له خپل کار سره د ميني له کبله پېژندل شوی ، د ماشومانو سره مينه				
د ډاکټران/ نرسان/ کلي روغتيايي کارکوونکي			ګټور، پوه، مهربان			
والدين		د خپلو ماشومانو د زده کړې ملاتړ کوي، ښوونځي ته خپلې لوڼې استوي، لېواله دي	واکسين شوي دي، د ماشومانو د پرهېز او روغتيا په اړه اندېښمن دي			
د ځمکي له نه درلودونکي/ يا د لږ ځمکې درلودونکي (په کليوالو سيمو کې)	عمده عايد د کرنې په برخه کې ورځنی کار دی، د پخلنځي لپاره باغ لري، نباتات خوښوي	نا لوستي دي، خو خپل ماشومان ښوونځيو ته لېږي.	ماشومان واکسين شوي دي	نباتات خوښوي ، د پخلنځي لپاره باغ، غواړي چې د د هوا د ککړتيا د کچې راټيټولو لپاره کار وکړي	هڅاند، مرسته کوونکی، د ژور بدلون لپاره ليوالتيا	بېوزله، واده شوې ښځې کار کوي (په کورونو کې او يا بهر)، په نباتاتاتو، صنايعو او ګنډلو کې با استعداده او تجربه لرونکې دي
له ښځينه سرپرست لرونکو کورنيو څخه ښځې						کونده، د صنايعو، نباتاتو او ګنډلو په برخه کې استعداد او تجربه لري، مرسته او ملاتړکوونکې ده
تجربه لرونکي بزګر	ښه حاصل، نوښت کوي، د خاورې، موادو په هکله پوهېږي، او داسې نور					
ځوانان				هڅاند، د چاپېريال په هکله با خبره/پوه	لوستي، بېرون ته تلونکی او مرسته کوونکي	مطالعه کوي، يا د مطالعې لېوالتيا لري، هڅاند، د عايد د تر لاسه کولو په موخه له نوو مفکورو څخه کار اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي پراختیایي شورا د فرعي کمیټې د کاري پلان جوړول

(بېلګه – کرنه – کلیوالي یا نیمه ښاري برخې)

د کرنې د فرعي کمیټې ترکیب/جوړښت به د کلي پراختیایي شورا 2 غړي (یو به د کمیټې رهبري پر غاړه ولري)، 1 – 2 تجربه لرونکي بزګر، د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزګر او له هر محل څخه د ځمکې نه لرونکي کسان وي (د فرعي کمیټې د غړو شمېر باید له 12 څخه ډېر نه شي). په کمیټه کې باید له هر محل څخه خلک شتون ولري. که چېرې د جنډر په پام کې نیولو سره د کمیټې جوړښت شونی نه وي، نو باید د ښځو لپاره د کرنې یوه بېله کمیټه شتون ولري او همکارې مؤسسې باید ډاډ تر لاسه کړي چې د نارینه او ښځینه وو کمیټې یو له بل سره معلومات، زده کړې او ستراتیژۍ شریکوي.

1. کله چې فرعي کمیټه رامینځ ته شي، له ټولو حاضرو غړو سره لومړنی ناسته تنظیم کړئ. د فرعي کمیټو د دندو او مسئولیتونو په هکله بحث وکړئ (د دندو لایحه وګورئ):

- د اړونده خدمتونو لپاره مهمې کتنه اختسونکي ډلې په ګوته کړئ او د هغوی د لاس رسي څارنه وکړئ
- له کلي سره خبرې وکړئ او کلي ته د خدمتونو په هکله معلومات خپاره کړئ
- ډاډ تر لاسه کړئ چې تر ټولو بېوزلو کسانو ته د ګډون حق ورکړل شوی دی
- د بېوزلو په ګټه پروګرامونو لپاره ستراتیژۍ جوړې کړئ او د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو کورنیو ملاتړ وکړئ
- د پورته موارد و لپاره محل په محل پلان جوړ کړئ (د کرنې په برخه کې یو داسې پلان جوړ کړئ چې د کرنیزو تولیداتو د ډېروالي لامل شي)

اوس له هر کس څخه وپوښتئ چې دوی د کمیټې د غړو په توګه کوم ځانګړې مهارت، تخصص، پوهه، او داسې نور له ځان سره لري او د کرنې، زده کړو، روغتیا (د کمیټو پر بنسټ) په برخه کې ستاسو د څواکمنتیا/پیاوړتیا ټکي څه دي. یو پوستر جوړ کړئ چې د ټولو مهارتونو ښوودنه وکړي او له هر کس څخه وغواړئ چې له کمیټې سره ژمنه وکړي تر څو له خپلو وړتیاوو سره سم ښه خدمت وکړي او یاد پوستر لاسلیک کړي.

2. له کمیټو سره کار وکړئ تر څو د کمیټې د چلند اصول را مینځ ته شي.

- د غونډو د فریکونسي/تکرار
- د متقابل عمل د اصولو
- دهغه ساعتونو شمېر چې هر کس یې د کمیټې لپاره د کار کولو ژمنه سپاري

3. د کمیټې لومړۍ دنده به دا وي چې د محلاتو په واسطه لاندې معلومات را ټول کړي:

د هغه کسانو شمېر چې ځمکه نلري

د هغه کسانو شمېر چې له 1 جریب څخه کمه ځمکه لري

د هغه کسانو شمېر چې له1 – 2 جریبه ځمکه لری

د هغه کسانو شمېر چې له 2 – 3 جریبه ځمکه لري

د هغه کسانو شمېر چې له 3 – 5 جریبه ځمکه لري

د هغه بزګرانو شمېر چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري

3 غوره محصولات – تر 1، 2 او 3 حاصل لاندې تر کښت لاندې ځمکه

دا معلومات باید دمعلوماتو په یوه پاڼه کې ترتیب شي چې ټولنیز کار کوونکي ته به وړاندې کړل شي (پوستر به د کلي پراختیایي شورا ته ورکړل شي) او یوه کاپي به د کمیټې له لوري وساتل شي. دوه دوه کسان وټاکئ او د یو داسې وخت په هکله پرېکړه وکړئ چې په ترڅ کې به یې دا معلومات را ټول شي او د راتلونکې غونډې د وخت په هکله هم موافقه وکړئ.

4. د موجودې د موندنو په هکله بحث وکړئ او را ټول شوي معلومات ترتیب کړئ. اوس د پلان جوړولو لپاره د شنني/تحلیل کارول شوي پوستر ته بیا کتنه وکړئ. وګورئ او بحث وکړئ چې د کلي پراختیایي پلان په کرنه، اوبو او طبیعي سرچینو په مدیریت ټینګار کوي. په یاد ولرئ چې د معیشت تحلیل او د کمیټو کار د ځمکې نه لرونکي او د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزګران په ګوته کړي دي چې د خوراکي توکو له نه خوندیتوب سره مخ او هغه هغه بزګران دي چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري.

5. اوس د کلي پراختیایي پلان CDP لید لوری په پام کې ونیسئ او داسې پراوونه وټاکئ چې د یاد لرلید په لوري د کمیټو مسئولیت په ډاګه شي. کله مو چې پراوونه وټاکل، نو په کړنو او مهالوېشونو یې ووېشئ. (د پراوونو یوه بېلګه ښایي دا وي: د دریو کلونو په موده کې به د کلي کې ټوله تر کاروني لاندې ځمکه به بېوزلو کورنیو ته د ګټې رسولو په موخه وکرل شي)

یادونه: فرعي کمیټې باید د کلي له پراختیایي شورا ګانو سره میاشتنی ناستې ولري تر څو د پرمختګ په هکله راپور ورکړي.

6. کله چې د کلي پراختیایي پلان د لرلید لپاره پراوونه وټاکل شول، د هغه بهرني او داخلي ملاتړ په هکله فکر وکړئ چې ورته اړتیا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی داخلي سرچینو ته په کتلو سره پیل وکړئ پام وکړئ چې دا کلی د کومو بهرنیو سرچینو لاس ته راوړلو ته اړتیا لري (د ساري په ډول، د ټولو هغو کسانو نوملړ چې ځمکه نلري او د خوراکي توکو له کمښت سره مخ دي; د کلیو او کورونو په ګډون، د هغه ځمکو نوملړ چمتو کړئ چې تر کارونه لاندې دي). له خلکو څخه وغواړئ چې ځانونه په جوړو وویشي او په هر محل کې د ټولې بالقوه ځمکې نوملړ چمتو کړي (له دوې څخه وغواړئ چې د محل نقشــــه چمتو کړي) ځمکه او د هغې کیفیت په کې وښیې (خاوره، اوبه، فاصله، او داسې نور). د دې کار د بشپړېدو په نیت هوکړه وکړئ.

7. په راتلونکې ناسته کې، نقشه تشریح کړئ او بحث وکړئ چې په دې ځمکه باندې کوم کار ترسره کېدلای شي او په ګوته کړئ چې څه ته اړتیا ده (سرې، تخمونه، پنجرې/کټارې او داسې نور). کمېټه باید د خوراکي محصولاتو بې‌لابېلو ډولونه په پام کې ونیسي چې په دې ځمکه کرل کېدلای شي. د موجوده ځمکې د اندازې پر بنسټ، په پام کې ونیسئ چې له هر محل څخه څو کسان شامېلېدلای شي. (هڅه وکړئ ډاډ تر لاسه کړئ چې د خوراکي توکو له کمښت سره ټولې مخ شوې کورنې شامېلېدلای شي). د دې کړنې لپاره د لاندې ګامونه په مرسته پلان جوړ کړئ

الف. د کلي له پراختیایي شورا یا د کلي پراختیایي شورا له کلسټر څخه وغواړئ تر څو ډلې د کرنې له پراختیایي خدمتونو (د کرنې وزارت) ســره په اړیکه کې کړي ب. شـتمنې کورنۍ وهڅوئ تر څو ملاتړ وکړي (پیســې یا مواد); د کلي له پراختیایي شورا څخه د کلي د ځمکې غوښتنه وکړئ; د کار لپاره خلک وهڅوئ.

یادونه: د ولسي تړون پروګرام د ولسوالۍ د همغږې کمیټې په ربعه وارو ناستو کې چې د ولسوالۍ په کچه د کرنې وزارت کارکوونکي به هم حاضر وي، له کلي څخه د کلي پراختیایي شورا کلسټر غړي باید د کرنې وزارت کارکوونکو ته ورشي او دوی ته بلنه ورکړي چې کلي ته د ترویج استازې واستوي تر څو د هغو کرنیزو کړنو په هکله پوه شي چې پلان شوې وي او د کرنې وزارت د ترویج د برخې کارکوونکو ملاتړ ته اړتیا لري.

8. بل په پام کې ونیسـئ چې، د کومونورو سـتراتیژیو په کارولو سره د خوراکي توکو نه خوندیتوب په نښـه کولای شـي: د بېلګې په توګه. د کورنیو د غلو دانو ګډه ذخیره (د پرېمانۍ پر مهال د کمښـــت د وخت لپاره د غلو ذخیره کول; تر ونو لاندې خالي ځایونو کې د سیورې خوښوونکو نباتاتو کرل (زنجبیل/ادرک یا کورکمن)، د کانالونو په څنډو کې د سبزیجاتو کرل، او داسې نور.

9. بل ښاروي په پام کې ونیسئ: آیا د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوې کورنۍ کولای شي ښاروي یا چرګان وساتي تر څو خپل عاید پرې بشـپړ کړي، له دې لارې هغه ممکنه عاید محاسـبه کړئ. که چېرې دا تعقیب شـي هغه سـتراتیژي او ملاتړ په ګوته کړئ چې ورته اړتیا ده.

10. کله چې د ټولو بالقوه سـتراتیژیو لومړۍ طرحه جوړه شـوه، په پړاوونو او کړنو باندې یې وویشـئ او له بې‌لابېلو خلکو څخه وغواړئ تر څو د هر نوښت مشري وکړي، دوی باید په کلي کې هغه کسان په ګوته کړي چې له دوی سره د خلکو او سرچینو په منسجم کولو کې لېوالتیا ښې. له هر کس سره د دوی د شوې پرمختګ یا مخ شوو ننګونو/ستونزو او د دې ستونزو د هوارې د څرنګوالي په اړه د اورېدو لپاره ناستې تنظیم کړئ. فرعي ډلې د پر مختګ لپاره څه ملاتړ (او د چا له لوري) ته اړتیا لري.

11. هره غونډه باید د غونډې د پایلو د لنډیز او راتلونکې غونډې لپاره د اقدامونو په بیانولو سره پای ته ورسوئ.

د ځان په کټه/ځانې مرستندویه ډلو را مینځ ته کول او پلان جوړول

د ولســي تړون په پروګرام کې د اســاســي خدمتونو د رسـولو سـربېره د لړ تر لړه خدمتونو د معیارونو له تامینولو څخه ډاډ ورکول شـــامل دي او په ځانګړې توګه د پیاوړتیا برخه هم په کې شـــتون لري. دا په دې معنې چې دا کار د بشـــري وړتیاوو لوړولو، خلکو ته د وړتیا وربښـلو مسـتلزم دی تر څو ډېر اختیارونه ولري، او د یوه مناســب چاپېریال له را مینځ ته کېدو سره مرسته وکړي چې په دې سره بېوزله او ګوښه شوې ښځې او نارینه کولای شي په عامه چارو کې په هدفمنه توګه ګډون وکړي. یو داسې بهیر هم شتون لري چې له لارې یې خلک کولای شي داسې حالات را مینځ ته کړي چې په ترڅ کې یې دوی خپله لاس په کار شي او خپل ځانونه له بېوزلۍ څخه را وباسي. دا ډول طریقه اړتیا لري چې د کلي پراختیایي شوراګانې او د هغوی فرعي کیمټې، همدارنګه ټولنیز کارکوونکي د خلکو تر مینځ د ښـــکېلتیا نوې ښې تســـهیل او ملاتړ یې وکړي. په بنســـټیز ډول، په مخکې پروت کار په ورځنې ژوند کې د شـــمولیت او ګوښـــه والي په بهیرونو کې د بدلونونو راوســـتلو غوښتونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا فصل د ځاني مرستندویه/د ځان په ګټه ډلو د رامینځ ته کولو په اړه بحث کوي. د فرعي کمیټو بېلابېل ډولونه شتون لري چې دا ځاني مرستندویه/د ځان په ګټه ډلې به په ګډه کار وکړي تر څو هغه مهمې موخې تر لاسه شي چې د دوی د ټولنیزې بېوزلۍ یا د عاید د کموالي کچه را ټیټه کړي: د بېلګې په توګه، تر څو د خوراکي توکو له اړخه خوندي وي، ماشــومان یې زده کړو ته لاس رسی ومومي او د اسې نور. له بلې خوا فرعي کمیټې د کلي پراختیايي شوراګانو وروستاړې (الحاقیې) دي چې د کلي خلک په کې ګډون لري تر څو د ټاکل شـــوو پړاوونو په لوري د لیدلوري د لاس ته راوړلو په موخه د کار کولو لپاره د پلان په جوړولو او خلکو د هڅولو په برخه کې مرسته کوي.

<u>د لېواله ډلو د رامینځ ته کولو په موخه موضوعي فرعي کمیټو ته لارښوودونه</u>

الف. د کلي پراختیايي پلان به د ټولنیز- اقتصادي تحلیل پر بنسټ په کلي کې مهمې موضوعګانې او مهمې ډلې چې ملاتړ ته اړتیا لري، په ګوته کړي وي. د بېوزلۍ شـــنني/تحلیل به د خوراکي توکو له اړخه د نه خوندي، ځمکه نه لرونکو، ښـــځینه سرپرست لرونکو او داسې نورو کورنیو په ګډون، د کلي د ټولنیز- اقتصادي حالت یو انځور وړاندې کړی وي. په داسې حال کې چې موســـمي کلیزې به د خلکو د بېوزلۍ او خوراکي توکو له کمښـــت ســـره د مخ کېدو لاملونه په ګوته کړي وي (د عایداتو د فرصـتونو په برخه کې). د ماتې کوزې تمرین (چې عمدتاً به د خوراکي توکو له اړخه د نه خوندي ښـځو او نارینه وو سره تر سره شي، همدارنګه به له منیځنیو او شتمنو کسانو سره هم تر سره شي) به د کورنیو د عاید او لګښت نمونې، د راتلونکو او تلونکو پیسو تر مینځ د واټن او د مرستو ضـایع کېدل یا مخنیوی کیدونکي لګښـتونه په ګوته کړي وي. ښـایي په دې کې نسبتاً واړه خو تکراري لګښتونه یا لوی لګښتونه شامل وي چې ګټور نه دي او ښایي حتی کورنۍ پوروړي کېدو ته مجبوره کړي.[5] د بېلابېلو کمیټو له لوري په لاره اچول شـوې سـروې پرمهال، مهم ګټه اخیسـتونکي (د لومړني ښـوونځي د عمر درلودونکي ماشومان، د ماشوم درلودونکي میندې، د ځمکې نه درلودونکي، معیوب کسان، د ښځینه سرپرست لرونکې کورنۍ، او داسې نور) به په نښه شوي وي.

ب . د کلي په پراختیايي پلان کې په ګوته شـــوي لیدلوري او په ځانګړي ډول پړاوونو په پام کې نیولو ســـره، هره کمیټه (روغتیا، زده کړو، کرنې، د طبیعي سرچینو مدیریت، ځوانانو، د ښځو اقتصادي پیاوړتیا) باید پام وکړي چې د خلکو کومه ګټه اخیستونکې ډله (د لومړني ښوونځي د عمر درلودونکي ماشومان (له نالوستو کورنیو څخه)، یا ځمکه نه درلودونکې کورنۍ، یا د ښـځینه سـرپرسـت لرونکې کورنۍ به ملاتړ ته اړتیا ولري تر څو د ذکر شـوو پړاوونو پایلې تر لاسـه کړي. په دې توګه، هره کمیټه باید له هر ځای څخه چې وي د 1 – 3 لېواله ډلو نوملړ چمتو کړي.

ج . کله چې د نوملړ پر سره هوکړه وشوه، د فرعي کمیټې غړي باید د هغو کورنیو نوملړ چمتو کړي چې په ګټه اخیستونکې ډله کې راځي او دوی ته ورشي تر څو په ځاني مرستندویه/لېواله ډله کې سره یو ځای شي.

د . هر محل کولای شـي د هغې ډلې یو فصـل ولري چې په ځایي توګه کار کوي، خو ټوله ډله باید په هرو دوه اونیو کې سـره وګوري. په وخت سره، هر محل به یو یو یا څو مشـران وټاکي چې د ډلې په هڅونه کې به مشـري او په مهمو غونډو کو به د دوی اسـتازیتوب وکړي (د فرعي کمیټو او د کلي پراختیايي شـورا او د کلي پراختیايي شـوراګانو کلسـتر په ګډون)، د مشـر ټاکنه باید هغه مهال تر سره شي چې کار پیل شوی وي او ټولو غړو د لېوالتیا او سخت کار ژمنه کړې وي.

<u>د همکارو مؤسسو لپاره لارښوودونه</u>

الف. ټولنیز کارکوونکي باید له لویې لېواله/ځاني مرستندویه ډلې سره وګوري او هغه پړاو(ونه) ورسـره شـریک کړي چې تر دې ډلې پورې تړاو لري. د بېلګې په توګه، کـه چېرې په کوم پړاو کې داســـې راغلي وي چې " هیڅ کورنۍ بـاید د بېکارۍ په موسم کې له لوږې سره مخ نه شي "، نو هلته باید د بېوزلو کسانو ځاني مرستندویه ډله شتون ولرۍ چې موخه یې د خوراکي توکو له اړخه د خوندیتوب ترلاســـه کول وي. په لومړۍ ناســـته کې، دا ډله باید بېلابېل تمرینونو ته بیا کتنه وکړي (د سـرچینو د نقشـې جوړول، د بېوزلۍ شـننه/تحلیل، موسـمي کلیزه، سـورۍ کوزه، د ښـځو هڅونه) تر څو ټول هغه بالقوه فرصتونه معلوم کړي چې دوی یې په لاس کې لرۍ. په دې کې ښایي د کلي نه کارول شوې ځمکه او په شخصي ځمکو باندې د کښـت خالي ځایونه شـامل وي (د بېلګې په ډول، ته ونو لاندې د سـیورې خوښـوونکې غدې) د دې ځایونو په ګوته کولو لپاره د بېوزلو کورنیو د ډلې او ځایي کارپوهانو(هغه کسـان چې د کښـت په برخه کې د وړتیاوو، اسـتعداد او پوهې له مخې پېژندل شوي وي) په ګډون قدم وهلو ته اړتیا لري. په شخصي ځمکو باندې (تر ونو لاندې) نه کرل شوې تش ځایونه، د پرېمانۍ پر مهال د غلې ذخیره ، د سپما یو زېرمه چې خلک د بحران پر مهال ترې ګټه اخیستلای شي او داسې نور.

ب . کله چې ځاني مرستندویه ډلو ټولې هغه بالقوه کړنې یاداشـت کړې، چې کولای شـي د دوی ستونزې (موسـمي لوږه) په نښه کړي، دوی باید یو داسې کاري پلان جوړ کړي چې کړنې، هغه کسان چې د دې کړنو ملاتړ وکړي او د دې کړنو د سرته رسـولو لپاره مهالوېش په کې ځای ولري. په یاد ولرئ، موږ له ځاني مرسـتندویه ډلو څخه نه غواړو چې دوی په یوازې توګه موخه په لاس راوړي، د کلي په پراختیايي پلان کې داسې کړنې شـتون لري چې د بهرنیو او داخلي سـرچینو درلودونکې دي او د کلي پراختیايي شورا به همدارنګه په دې هکله کار کوي تر څو د دې پړاو د لاس ته رواړلو ملاتړ وکړي.

---

[5] په 2013 کال کې د کلي پراختیايي شوراګانو د مشـورتي کنفرانس په درشـل کې، د کلي بریالیو پراختیايي شـوراګانو خپلې لاس ته راوړنې بیان کړې چې له ډلې یې هغه ګډه ایزه کړنه وه چې د دوی له لوري تنظیم شـوې وه. د مات لوښـي تمرین د پایلې په توګه یوه له موضـوعګانو څخه مطرح او وڅېړل شـوه چې په پایله کې یې کلي هوکړې ته ورسېدل تر څو د ودونو او تدفین (چې یوه کورنۍ مجبوره ده د واده/مړي د تدفین په مراسمو کې ټول کلي ته ډوډۍ ورکړي) اړوند بېلابېلو لګښتونو د مخنیوي لارې چارې ولټوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج . که چېرې د ځاني مرسـتندويه ډلې په پلان کې د کلي د ټولو نا کارول شـوو ځمکو کرل شـامل وي، نو دا کړنه باید په لاندې مهمو پړاوونو وويشل شي:

- د کلي له پراختيايي شورا سره وګورئ تر څو د عامه/کلي د ځمکې د کارولو حق تر لاسه کړئ
- يو ځايي کارپوه په ګوته کړئ تر څو پرېکړه وکړي چې په دې ځمکه باندې بايد څه وکرل شي
- مواد ترې په لاس راوړئ (تخمونه، سرې، او داسې نور)
- کاريګر وهڅوئ تر څو ځمکه چمتو او په ځمکه باندې کار وکړي
- توکي او کاريګر چمتو کړئ تر څو له دې ځمکې څخه جالی تاو کړي (په دې توګه به اهلي څاروي د کښـت له خوړلو څخه منع شي)

د . اړونده موضـوعي کميټه بايد د ځاني مرسـتندويي ډلې کاري پلان وړاندې کړي او بايد د هر هغه څه تر سـره کولو ژمنه وکړي چې برياليتوب ته د يادې ډلې په رسېدو کې مرسته کوي. ځاني مرستندويه ډله بايد فرعي کميټې ته په مياشتنۍ توګه راپور ورکړي تر څو د دوی پرمختګ او په مخه کې پرتې ستونزې په ګوته کړي، چې دا له کميټې سره مرسته کوي تر څو له يادې ډلې سره د کميټې د ننه او بهر ملاتړ په برابرولو له يادې ډلې سره مرسته وکړي.

جندر ته لوری ورکول (should be discussed)

((يادونه: لاندې په ګوته شوې ډېرې تمرينونه لا په ساحه کې د ازمويني په درشل کې دي چې د ښاري او کليوالو سيمو د تمرينونو د تنظيم او اصلاح لپاره اړين بلل کېږي. په حقيقت کې، ښايي په کليوالي او ښاري برخو کې د تمرينونو د تر سره کولو لاري بخيې متفاوتې وي)))

د جندر(جنسيت) يوه ټاکل شـوې طريقه دا ده چې د کلي په چوکاټ کې د نارينه او ښـځينه وو تر مينځ ځاني-انعکاس تسـهيل شـي او موجودو آزاديو او د آزاديو نه شـتون ته پاملرنه وشـي، نه دا چې له کلي څخه بهر وکړي د جندر اجنډاوې دلته تحميل کړي.

په کليو کې د جندر د اړيکو په برخه کې د پام وړ توپېر شتون لري. دا ځکه چې هلته د قومي ډلو شتون، ښارونو ته نېږدې والي او مخورو کسانو د نفوذ له پلوه توپيرونه شتون لري.

د ملي پيوستون پروګرام تجربه ښيي چې د ښځو په اړوندو موضوعګانو کې د ښځو او نارينه وو د ښکېلتيا کچه کافي نه ده. تر اوسـه پورې کار په پراخه کچه په فرعي پروژو تمرکز کړی دی، خو د ښـځو د بېلابېلو ټولنيزو او اقتصـادي حالاتو (د دوی هڅونه، د کار په بدل کې د دوی مزد، خدمتونو ته د لاس رسـې په لاره کې د دوی وړتيا او داسـې نور) په هکله د پوهېدو په لاره کې لږ کار تر سـره شـوی دی. لاندې بيان شـوې تمرينونه هغه وسـيلې وړاندې کوي چې له لارې يې ټولنيز کارکوونکي کولای شي نارينه او ښځينه ښکېل کړي (په جلا جلا غونډو کې) تر څو بحث وکړي چې د ښځو لپاره حالت څه ډول بدلون موندلی دی (د ځوانو نارينه او ښـځينه وو د واده د نمونو په برخه ، د زده کړو اړوند معيارونه، د کار او ټولنيزو کړنو په برخه کې خوځښت، او داسې نور). دا تمرينونه به د بدلون د راتلو د څرنګوالي په هکله بحث ته لاره هوار کړي چې دا بدلونونه څه ډول پېښ شـول او ټولنه له دې بدلونونو څخه څه ګټه اخلي (او که نه). د بېلګې په توګه، د ټولنيزو بدلونونو تمرين ښـايي هغه مثبت رواجونه په ګوته کړي چې را مينځ ته شـوي دي، لکه د تېر وخت په پرتله اوس نجونې په لوی عمر کې واده کوي، يا نجونې په پراخه کچه ښوونځيو ته ځي، خو همدارنګه ښايي منفي ټکي هم وښيي، لکه د ولور (طويانه) هغه لوړه کچه چې د زوم کورنۍ يې د ناوې کورنۍ ته ورکوي، د پوروړي کېدو او سـپما د له مينځه تللو لامل کېږي. د دې موضـوعګانو له لارې کار کول ښـايي کلي ته اجازه ورکړي چې يو ډله ايز انتخاب ولري تر څو هغه مهمې موضـوعګانې په نښه کړي چې د ډېرې کورنيو معيشت ته زيان اړوونکې دي.

تجربواوڅېړنو هغه مهم ښاري او کليوالي واقعيتونه په ګوته کړي دي چې له ښځوسره دکارکولو په لاره کې داهميت وړ دي:

- په ښـاري/کليوالو برخو کې د ښـځو خوځښـت (خدمتونو، اقتصـادي او ټولنيزو کړنو ته لاس رسـی) تر قوم، قبيلې، ټولګې، موقعيت/ ولايت او امنيت پورې تړاو لري.
- د ښاري سيمو په محلاتو کې د افغانستان له بېلابېلو برخو څخه خلک شتون لري چې د بېلابېلو اقتصادي کچو، قوم او قبيلو درلودونکي دي چې د باور رامينځ ته کولو او په ټولنيزه توګه د يو بل د منلو لپاره وخت ته اړتيا لري. کلي او ولسوالی ته په کتلو سره، په ښارونو کې د ښځو حالت ډېر توپېر لري. (يوازې په ښار کې)
- له ښـوونځيو او پوهنتونونو څخه پرته، ښـځې د ټولنيز کېدو لپاره کوم بل ځای نلري. هلته يوازې د ګوتو په شـمېر خوندي مارکيټونه شتون لري (يوازې په ښار کې)
- په دواړو يعني کليوالو او ښـاري سـيمو کې، د هر يو يعني کونډتوب يا معيوبو خاوندانو د لرلو له امله، د ښـځو په مشرۍ کورنۍ له ډېرو ننګونو سره مخې کېږي. په ښاري کچه د ښځو په مشرۍ کورنۍ په ځانګړې ډول د بېوزلۍ د لوړې کچې، تر نورو د تړاو لوړ نسـبت، د عايد د ټيټې کچې، د ځمکې نه درلودلو لوړې کچې، محدودې ټولنيزې او کورنۍ شـبکې/ټولنيزې پانګې او په لويه کچه د خوړونې او اسـتثمار له کبله زيان منونکې دي. (UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پانه. UN-Habitat کابل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په ښاري برخو کې د جنسي ځوروني، ناوړه استفادې ، او ښوونځيو ته د نجونو لپاره د خوندي مسير په ګډون د خونديتوب او امنيت کمزوري د والدينو په دې پرېکړې کې قاطع لور لري چې ګويا خپلې ماشومې نجونې په ښوونځيو کې شاملې کړي او که نه. (UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پاڼه. UN-Habitat کابل).
- په ښارونو کې د ښځينه کاري ځواک د برخه اخيستنې نرخ يوازې ٪13 دی، چې په ملي سطحه د مينځنی ٪19 کچې دريمه برخه جوړوي، دا د دې ښودنه کوي چې ښاري چاپېريال په ځانګړې توګه د کار په بازار کې د برخه اخيستنې د لوړې کچې لپاره مساعد نه دی. د پام وړ شمېر ښځې د کار په غير رسمي بازار کې کار کوي، خو معلومات ښاري دي او په کليوالو سيمو کې ښځې په عمده ډول د لږ مهارت درلودونکو، لږ عايد لرونکې دندو کار کوي، لکه په کورنو کې کار کول (پاکي) او په کور د ننه کړنې (لکه ګنډل، خياطي او ګلدوزی کول)، او د هېواد په بعضې کليوالو سيمو کې ښځې د کرنې په برخه کې کار کوي او د حاصلاتو له ټولو څخه وروسته کړنو کې ښکېل کېږي. د ښځو کار په عمومي توګه د ټيټ معاش درلودونکی او د ذاتاً نا منظم دی. د ډېری ښارونو په هکله معلومات ښيي چې ښځې د نارينه د مينځني عايد يوازې پنځمه برخه تر لاسه کوي { 50 افغانۍ (0.9$) د ورځې په بدل کې د 250 افغانۍ ($ 4.3) په پرتله} او په کليوالو برخو کې ښځې د نارينه وو د عايد نيمايي برخه تر لاسه کوي. د احصائيې د مرکزی د ادارې له قوله، " په افغاني ټولنه کې کلتوري خنډونه تر ډېره حده د ښځو له اقتصادي وړتياوو څخه د ګټه اخيستنې خنډ ګرځي"; (د احصائيې مرکزي اداره 2014). په افغانستان کې د اوسېدلو د حالت سروې (ALCS), pp-6: کابل افغانستان
- شته کلتوري او ټولنيز خنډونه "لا هم په ښارونو کې په پراخه کچه شتون لري، چې هغه نسبي خونديتوب نه تضمينوي کوم چې په کلي او کليوالو سيمو کې شتون لري". ډېر شمېر هغه افغانې ښځې او نجونې چې له خپلو کورنيو سره ښارونو ته کډه شوې دي لږ آزادي لري ځکه چې دوی ټولنيزې او کليوالې شبکې نلري چې دوی ته په ټولنيزه کچه هغه منل شوي فرصتونه مساعد کړي تر څو له کورونو څخه را ووزي او له خپلو نارينه وو څخه په جلا توګه مستقلې کړنې تر سره کړي. (UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پاڼه. UN-Habitat کابل).
- ښځې او نجونې، چې په ځانګړې توګه د کورنيو د تکثر مسئوليت لري معمولاً د کمزورو اساسي خدمتونو له کبله اغېزمنې کېږي لکه اوبه، حفظ الصحه، برېښنا او روغتيا ته پاملرنه; داسې اټکل شوی دی چې په ښاري سيمو کې ښځې له ٪1 څخه د لږې ځمکې خاوندانې دي، لا هم کورونو، ځمکې، شتمنې او عايد ته د ښځو لاس رسی د اقتصادي پياوړتيا يو مهم جز بلل کېږي. دا د کورنۍ په کچه په پرېکړو کې د دوی ګډون ډېروي، د دوی د خوښې/انتخاب ساحه پراخوي، دوی ته وړتيا وربښي تر څو له اقتصادي زيانونو او بحرانونو سره په ښه توګه چلند وکړي، دوی ته خونديتوب او ساتنه ښيي که چېرې دوی د کونډتوب يا طلاق له امله د نارينه وو عايد ته له لاس رسي محرومېږي. .(UN-Habitat. (2014) ښځې او مسکن: د جامع ښارونو پر لور. :UN-Habitat Nairobi)

د جندر پر بنسټ اړيکو لپاره د ولسي ترون پروګرام طريقه

ولسي تړون پروګرام به له ښځو او نارينه وو سره کار وکړي تر څو د هر اړخيزه خدمتونو وړاندې کول او پراختيا ته ورسېږي. په دې ځای کې به دا اړينه وي چې د هغو مرستو په اړه چې دولت يې د دوی کليو ته ورکوي، ښځې د نارينه وو په شان غږ، نفوذ او د پرېکړو کولو ځواک ولري او د کلي په ځاني- نوښتونو کې برخه واخلي. د ښځو د شاملولو (د دې په درک کولو سره چې ښځې يوه متجانسه ډله نه ده بلکې د دوی په مينځ کې ټولګی، عمر، قومي او نور توپيرونه شتون لري) د دا ډول بهير په تسهيل سره به ښځې بېلابېلو سيستمونو – د کلي پراختيايي شوراګانو، د کلي براختيايي شوراګانو کلستر/ګذر شورا، فرعي کميټو او ځاني مرستندويه/لېواله ډلو ته لاس رسی ولري. دا سيستمونه/فضاوې بېلابېل جغرافيايي ترتيبات (د محل په کچه ځاني مرستندويه/ لېواله ډلې)، د کلي په کچه (فرعي کميټې او د کلي پراختيايي شورګانې) او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذرونه منعکس کوي

په کليوالو سيمو کې په عمومي توګه ښځې په خپلو محلونو کې د خوځښت او هڅونې پراخه آسانتياوې لري (د استوګنځايونو ورکړل شوو هغو نمونو ته په کتلو سره چې محلونه د خپلوانو/دوستانو له ډلو څخه تشکيل شوی وي) او دوی ته به خورا آسانه وي تر څو د محل په کچه په غونډو کې ګډون وکړي. دلته به د ښځو لپاره آسانه وي تر څو د خبرو کولو، نفوذ او پرېکړو کولو جرئت ولري او د خپلو ځانونو په ګټه کړنې ترسره کړي. د کلي په کچه به د جندر کميټې شتون ولري چې ښځو ته به زمينه برابره کړي تر څو روغتيا، زړده کړې، کښت (د پخلنځي لپاره کرکېله، د کلي ځمکه په پام کې ونيسي او ستراتيژی په لاس راوړي. دا کميټې به ښځو ته وخت ورکړي تر څو د مهمو موضوعي موضوعګانو په هکله بحث وکړي او فکر وکړي چې دوی به په څه ډول د کلي د ننه او بهر ملاتړ تر لاسه کړي تر څو خپلې اندېښنې په نښه/مهمې موضوعګانې حل کړي. د کلي پراختيايي شوراګانې به د کلي په کچه فعاليت وکړي او دلته ښځې هم په جلا توګه غونډې ولري (په هغه سيمو کې چې نارينه او ښځينه کولای شي له يو بل سره وګوري، د کلي پراختيايي شوراګانې ښايي د متحدو غونډو په بڼه سره وګوري). لکه د نورو سيستمونو په شان، ښځې به د کلي په پراختيايي شوراګانو کې د دې موکه تر لاسه کړي تر څو د خپلو اړتياوو او اندېښنو څرګندونه وکړي او د تمرينونو د پلان جوړول له لارې يې په نښه کړي (له نارينه وو څخه جلا).

د کلي پراختيايي شوراګانو په کلستر کې د ښځو د ګډون لپاره، بايد اضافي هڅه شوې وي تر څو د دوی شموليت ډاډمن کړي. چې په دې کې ښايي دا هم شامل وي چې، د هڅونې/خونديتوب د نقشې په کارولو سره وپلټل شي چې ښځې لا د مخه چېرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تللي دي او له چا سره او څو ځله او دوی څه ډول دا منلي ده چې هلته لاړې شي. د هڅوني دا بحث بايد دا په ډاګه کړي چې د کلي پراختيايي شورا د کلستر غونډه به چېرې او څه وخت وشي (که چېرې ګډې غونډې شوني وي (لکه په باميانو او د ډانکنډي ولايتونو په يو شمېر برخو کې)) تر څو ډاډ تر لاسه شي چې ښځې يوازې د ځای او وخت په اړه د نه پوهېدو له امله بې برخې شوې دي. که چېرې د کلي پراختيايي شورا کلستر ښځينه غړې د جلا ډلې په توګه غونډه کوي، د خونديتوب د نقشو په کارولو سره دوی کولای شي پلان جوړ کړي، چېرې او کله به دوی غونډه وکړي، څوک به د دوی ملګرتيا وکړي، نو په دې توګه دوی خوندي او د دوی تحرک د منلو وړ دی.

د ښځو د تحرک د نقشې جوړول سربېره، په ښاري برخو کې به د ټولني له استازو ډلو سره د خونديتوب قدم وهل (ص 77) تر سره شي تر څو مهمې اندېښنې په ګوته کړي يا يې په نښه کړي، او په کليوالو برخو کې به د کلي پراختيايي شورا کلستر ټاکل شوي غړي د خپلو غونډو د پلان جوړولو لپاره د خونديتوب نقشه وکاروي. د خونديتوب نقشه همدارنګه کېدلای شي له کم تنکيو نجونو او د هغوی له مروګانو سره جوړه شي تر څو ښوونځي د تګ د مسئلې په هکله بحث پرې وشي. د ښځو او نجونو دواړو آندونه به د واټن او اراضي پر بنسټ به په جلا يا ګډه توګه د قدم وهلو له لارې په پام کې ونيول شي.

له کليوالي او ښاري سيمو څخه د ملي پيوستون پروګرام له تجربو څخه يوه دا ده چې ښځې په مستقيم ډول د پروژو په پلي کولو (د رغونې په فزيکي کار) کې رول نلري. په دې کې د فرعي پروژې فزيکي موقعيت، د توکو لپاره د تدارکاتی بهير د يوې برخې ګټل کېدل (قيمت، پېرودل)، د بوديجو محاسبه، کاريګر او رضاکاران، عمليې او ساتنه شامل دي. د کلي پراختيايي پلان بهير به ډاډ ورکړي چې د پلي کېدونکي پروژې د ډول او موقيت اړوند د ښځو نظر په پام کې نيول شوی دی. په داسې حال کې ښځې ښايي په عامه بنسټيزه پروژه کې د کاريګرو يا رضاکارانو د وړاندي کولو توان ونلري، که څه هم په بعضې برخو کې دوی کولای شي چې په تدارکاتي بهيرونو کې ونډه واخلي (د توکو د پېرلو او قيمتونو را ټولولو او داسې نورو په برخه کې).

د پيوستون په پخوانيو پروګرامونو کې، د کلي د ښځينه پراختيايي شوراګانو رامنيځ ته کولو او د خپلو کليو د مشرانو په توګه د ښځو ټاکلو دې ته لاره هواره کړه تر څو په ټولنيزه کچه دا ومنل شی چې ښځې کولای شي په خپلو کليو مشري او پرېکړې وکړي. په فعال ګډون سره، دې ښځو چانس درلود تر څو د هغو پروژو په عملی کولو سره خپلې اړتياوې او ګټې خوندي کړي، چې ښځو ترې ګټه پورته کړې ده. په اذهانو کې دا ډول بدلون راتللو لوی ټولنيز اغېز له ځان سره درلود. نارينه وو ښځو ته د سيالانو او مشروانو په نظر کتل او د پرېکړو له کولو د مخه يې له هغوی سره مشورې کولې. ښځو په خپلو ځانونو کې نوي بالقوه مهارتونه وموندل او په ډله ايزه او انفرادي توکه يې په خپلو ځانونو باور پيدا کړي.

په داسې حال کې دولت د کلي په پراختيايي شوراګانو او فرعي کميټو کې د جندر سهميې ته ځای ورکړی دی، د ولسي تړون پروګرام د جندر تګلاره مني چې که په کلي کې د جندر رول او اړيکو ته بدلون ورکړو نو دا بايد د بدلون داخلي بهيرونه را مينځ ته کړي. په دې اړه د پرمختګ لپاره اړتيا ده چې نه يوازې له ښځو سره کار وشي، بلکې همدارنګه له نارينه وو سره هم کار وشي تر څو په ټولنه کې د ښځو ونډه په پام کې ونيسي(په کورنيو، محلونو او خپلو کليو کې). هغه بېلابېل تمرينونه چې لاندې توضيح شوي دي د دې لپاره طرح شوي دي تر څو د ښځو په ازاديو کې د بدلونونو، د ښځو غږ او په بېلابېلو کچو کې د تصميم نيونې په هکله په ګډو پرېکړو کې نارينه او ښځې ښکيل کړي.

که چېرې شوني او مناسبه وي، د ,ټولنيزو بدلونونو تمرين' له نارينه وو او ښځينه وو سره تر سره شي چې دا به خلکو ته اجازه ورکړي تر څو وګورې چې په تېرو لسيزو کې په دې برخه کې څه بدلونونه راغلي دي چې نارينه او ښځې څه ترسره کولای شي او څه نه شي ترسره کولای. نظريه داده چې نارينه او ښځينه وو ته دا وړتيا ور کړل شی چې د راغلو بدلونونو په اړه خپل نظرونه وړاندې کړي (لکه: نجونې لومړنيو او مينځنيو ښوونځيو ته ځي، ښځې د کرنې په برخه کې کار کوي او د کار کولو په موخه له کلي څخه بهر ځي، د نجونو د ودونو به عمر کې بدلونونه، او داسې نور). دا کړنه به په ګوته کړي چې کوم بدلونونه له بهرنيو مداخلو پرته را مينځ ته شوي دي، خو د داخلي بدلونونو (د بېلګې په توګه د ښځو لپاره اقتصادي اړتيا تر څو پيسې وګټي) او همدارنګه بهرنيو مداخلو لامل شوي دي (د بېلګې په توګه د دولت له لوري د عامه پوهاوي کمپاينونه، د نا دولتي ادارو پروګرامونه او داسې نور). دا تمرين به د ښځو د موجوده آزاديو (يا د آزاديو نه شتون) په اړه وضاحت ته اجازه ورکړي. دې ته ورته، د ټولنيز کولو لاندې توضيح شوی تمرين به نارينه او ښځينه وو ته اجازه ورکړي تر څو د خپلو ماشومانو (هلکانو او نجونو) پر وړاندې د دوی رويه او سلوک د تبعيض (د بېلګې په توګه، د نجونو په پرتله هلکانو ته ډېره ډوډۍ ورکولو يا ښوونځيو ته د زامنو لېږلو او د لورانو نه لېږلو) لامل شوی دی. دا نه دي ويل شوي چې ټولنيز کارکوونکي به د بدلون راوستلو په موخه فشار راوړي، بلکې دوی کولای شي په د اغېزو په هکله په بحث کې ګډون وکړي (نجونې د هلکانو په پرتله د لږ روغتيا درلودونکې دي چې په راتلونکې کې د ميندو کېدلو او روغو ماشومانو د را لويولو له اړخه اغېزمنې کېږي). په پای کې، د ورځني وخت د کارولو تمرين (لاندې توضيح شوی دی) به د ټول هغه کار او ونډې په هکله د پوهاوي کچه لوړه کړي چې د خپلې کورنۍ د معيشت لپاره يې ترسره کوي (ماشومان تغذيه ماړه او پاک دي، جامې مينځل شوي دي، کور منظم دی، د مېړه مور او پلار ته پاملرنه شوې ده) مېړه دې ته پرېږدي تر څو د خپلو ماشومانو په هکله له اندېښنې پرته خپل کار ته دوام ورکړي. نظر دا دی چې له نارينه وو سره کار وکړئ تر څو په کورنۍ کې د ښځې ونډې ته ارزښت ورکړل شي (آن له معاش پرته کار کول).

په دې لارښوود کې تشريح شوي تمرينونه (د تحرک او خونديتوب د نقشو او د همدې لارښوود د کلي پراختيايي پلان په برخه کې تشريح شوي موسمي کليزې په ګډون) د ښځو د تحرک د موجوده نمونو، له کور څخه بېرون (د ننه) کار چې دوی يې کوي، د دې کار اجوره او د کال د هغو مياشتو په هکله معلومات وړاندې کوي چې په کې ښځې او د دوی کورنۍ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسمي لوړې سره مخ کېږي. دا تمرینونه همدارنګه د جندر په معیارونو کې هغه بدلونونه راسپړي چې د تېرو دوو لسیزو په موده کې رامینځ ته شوي دي او څه ډول هلکان او نجونې په توپیري توګه ټولنیز شوي دي، په دې توګه د جندر بېلوالی پیاوړی کوي. په پای کې، د ورځني وخت کارول به کارکوونکو ته اجازه ورکړي تر څو د کاریګرو د ځایي انډول/وېش په هکله وپوهېږي تر څو په پام کې ونیسي چې په کوم وخت کې ښځې کار نلري او څه وخت په کور او بېرون کې د دوی کار د دوی وړتیاوې محدودوي تر څو په پراختیایي موضوعګانو کار وکړي. دا تمرینونه ښایي هغه موضوعګانې را مینځ ته کړي(ص78) چې ښځې یې په نښه کېدلو د لیدلو لېوالتیا لري. اقتصادي موضوعګانې د تحرک په نقشه جوړولو کې راځي (ښځې چېرې کار کوي او څه لاس ته راوړي) او موسمي کلیزه (کوم وخت ښځې کار لري او کوم وخت یې نلري او د دوی د کورنۍ حالت) د کلي پراختیایي پلان جوړولو له بهیر څخه د مخه تر سره کېږي چې د کلي پراختیای پلان جوړولو او پروژو ته د لومړیتوب ورکوني په لاره کې مرسته کوي. دلته توضیح شوي نور تمرینونه به وروسته تر سره شي، کله چې د پروژې پلي کېدل په ښه توګه په جریان کې وي (ص 78) او ټولنیز کارکوونکو د کلي پراختیایي پلانونه وروستي/بشپړ کړي وي او د فرعي پروژو د پلي کېدو اړوند مهم روزنې یې وړاندې کړې وي.

د 'ټولنیزو بدلونونو د تمرین' لپاره لارښوودونه

د ټولنیزو بدلونونو د شننې/تحلیل او تجزیې موخه

دا کړنه د جنسیت په معیارونو او سلوک کې د پراخه بدلونونو په اړه د ښځو او نارینهؤ د آندونو او پوهې تر لاسه کولو او دا چې نوموړي بدلونونه په څه ډول را مینځ ته شوي، یوه ګټوره طریقه ده. دا کړنه خوراه مهمه ده ځکه چې دا کړنه د جنسیتي محرکه قوې بدلونونه (په بعضې حالاتو کې دا بدلونونه مثبت او په بعضې حالاتو کې منفي دي) په ګوته کوي چې د لویو چاپېریالي او کلتوري عواملو په پایله کې مینځ ته راځي او د نادولتي ادارو له ولکې څخه بهر دی.

د جنسیت په کړنو کې باید په پام کې ونیول شي چې د دوی اغېزې ښایي محدودې وي، مګر د هغه لوی او پراخه عواملو په هکله پوهېدل چې د مثبتو بدلونونو په راوستلو کې مرسته کوي په هغوی اتکا وکړو همدارنګه هغه عوامل چې د منفي بدلون (تاوتریخوالی او نور) په راوستلو کې مرسته کوي له نورو ادارو یا د دولت په ملتیا د عدالت غوښتنې کمپاینونو ته جدی اړتیا لري.

دا کړنه باید له بېلابېلو معیشتونو څخه د ښځو او نارینه وو له جلا جلا ډلو سره تر سره شي. دلیل یې دا دی چې د جندراړوند معیارونه او سلوک ښایي په بېلابېلو برخو کې سره توپیر ولري. په هره کړنه کې د معیشت له ښکتنیو کتګوریو څخه باید لږ تر لږه 5 کسان (یا ټول نارینه یا ټولې ښځې) ګډون ولري. هغه برخې چې باید وڅېړل شي ښایي عبارت وي له زده کړې، واده / طلاق/ کونډتوب، ځمکه، کاري ځواک او معیشت، د ښځو تحرک، د کورنۍ پلان جوړل او روغتیایي خدمتونو ته لاس رسی.

د جندر د معیارونو په تمرین کې د بدلونونو او ګرایشونو بهیر

1. د جندر په معیارونو کې د بدلونونو او ګرایشونو تمرین ته چمتووالی

د کلي پراختیایي شورا نارینه او ښځینه غړو ته (لږ تر لږه له هرې برخې 8 کسه) د جلا جلا ناستو لپاره بلنه ورکړئ. دوی به د دې د تمرین ګډون کوونکي وي او له دوی سره به د پراختیایي شورا رئیس او یا هم مرستیال له لارې اړیکه ونیول شي تر څو په یوه مناسب وخت کې د څېړنې له ډلې سره وګوري.[6] دا تمرین باید د ښځینه او نارینه وو لپاره په جلا جلا توګه تر سره شي. دا کړنه په پراخه کچه ځای او چمتووالي ته اړتیا نلري. که څه هم، دامهمه ده چې تسهیل کوونکي د سیمې د شرایطو په هکله پوه وي او په پام کې ونیسي چه په یوه پراخه موضوع کې باید د کومې برخې په اړه دوی غواړی څېړنه وکړی . د بېلګې په توګه، د واده په هکله په بحث کې باید نور اړوند اړخونه لکه ولور، د ودونو شمېر، د میراث اړوند کړنې او داسې نور ګډون ولري.

د دې تمرین لپاره، د تسهیل کوونکو ډله باید لږ تر لږه 3 غړي ولري. یاده ډله کلي ته تر رسېدو د مخه باید پرېکړه وکړي چې اصلي تسهیل کوونکی (د ادارې، د هغې اړوندو چارو ور پېژندنه او هغه څه چې د دې کړنې لپاره پلان شوي دي ور وپېژني او په تحلیل او تجزیه کې ګډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په لیکلو، یادښت لیکلو د دروازه ساتونکو او ماشومانو په تنظیمولو او داسې نورو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهیل کوونکی باید ټاکلي ځای ته په وخت حاضر شي او له هغو ګډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د کړنې د تر سره کولو په موخه د ځای په چمتو کولو او له ټاکلې سیمې څخه د اضافي موادو په لېږې کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. د جندر په معیارونو کې د بدلونونو او ګرایشونو تمرین ته چمتووالی

کله چې د ګډون کوونکو ډېری برخه (که ټول نه وي حاضر) حاضره شي، اصلي تسهیل کوونکی

- له ټولو ګډون کوونکو سره ستړي مشې کوي او دوی ته ښه راغلاست وایي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او ګډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د دې غونډې موخې بیانوي: موخه په سیمه کې د تېرو 20 کلونو په موده کې په ځانګړې توګه د ښځو په زده کړو، ودونو، معیشت او خدمتونو ته د لاس رسي په برخه د راغلو بدلونونو په هکله بحث کول دي.

---

[6] په تصادفي توګه د کورنیو د ټاکلو موخه د معیشت د تحلیل او تجزیې تائید ته لاره هوارول، چې په دې توګه به له هرې کورنۍ څخه وپوښتل شي تر څو بیان کړي چې څومره ځمکه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تســـهیل کوونکی د جدول په بڼه کارتونه ځای پر ځای کوي: تســـهیل کوونکی عنوانی کارتونه په عمودي ډول په ځمکه ږدي (زده کړه، ودونه او داسي نور)، تسهیل کوونکي دوه کالمونه د هلکان/سړي او نجوني/ښځې تر عنوان لاندې په افقي توګه رامینځ ته کوي. د جدول په هر کالم کې دوه اضـافي کالمونه را مینځ ته کېږي چې د مخکیني او اوسني حالت څرګندويي کوي. د جدول یوه بېلګه په لاندې بڼه ښکاريږي:

د ټولنیزو بدلونونو بېلګه

	هلکان/نجوني		نجوني/ښځې	
زده کړې	پخوا	اوس	پخوا	اوس
واده/ طلاق/ کونډتوب				
ځمکه/ کاریګر/معیشت				
د ښځو تحرک				

- تســـهیل کوونکي په هره برخه کې د راغلو بدلونونو په هکله بحث کوي، او د ډلې له غړو ســـره د تېرو 20 کالو را پدېخوا د راغلو بدلونونو په هکله مرکه کوي. د بېلګې په توګه، کله چې د زده کړې به هکله بحث تر ســـره کېږي، تسهیل کوونکی د ډلې له غړو څخه غواړي تر څو 20 کاله پخوا د زده کړو په هکله بحث وکړي: څوک ښوونځي ته تللي دي، تر کومې کچې، او ولې؟ بحث باید په دې تمرکز وکړي چې آیا په نېږدې سیمو کې ښوونځیو شتون درلود او که نه، کوم ښوونځي، د زده کړو اړوند لګښت او داسې نور. اوس نوموړي بحث د ورته پوښتنو په پوښتلو سره اوسني حالت ته را ولېږدوئ. مهمه دا ده چې باید وپوښتل شي چې ولې دا بدلونونه راغلي دي (د دولت په پالیسیو کې بدلون راغلی دی، د نادولتي ادارو له لوري د عامه پوهاوي کچه لوړه شـوی ده، نوي ښـوونځي جوړ شـوي دي، دولت ښوونځي ته د تګ لپاره حقوق او امتیازات را مینځ ته کړي دي او داسې نور). یادښت لیکونکي ته پکار ده تر څو یوازې د بحث غوره ټکي یادښت کړي ځکه چې ټول جزئیات به په جدول کې منعکس نه شي.
- کله چې جدول بشپړ شي، نو تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي چې کوم کوم بدلون مثبت او کوم مثبت نه دی او د هر یوه د لامل په هکله بحث وکړي. د هغو بدلونونو لپاره چې هغه مثبت دي، تســـهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي: آیا تاسو غواړئ چې په دې برخه کې پرمختګ وکړئ (د بېلګې په توګه، نجوني نه یوازې دا چې لومړنیو ښوونځیو ته استوئ، آیا دوی ته به اجازه ورکړئ چې نوري زده کړې هم تعقیب کړي). د بدلونونو هغه برخه چې د ډلې له نظره منفي ګڼل کېږي، تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي: په دې هکله تاسو د کوم بدلون غوښتونکي یاســـت او په دې لاره کې څه ته اړتیا ده؟ تســـهیل کوونکی باید په پام کې ونیســـي چې دا کار په څه ډول ټول کلي ته وړاندې کړل شي او د کلي له پراختیایي شورا سره په ګډه فکر وکړي چې څه ډول پلان جوړ او یاده موضوع په نښه کړي.
- همدې ته ورته بهیر اوس د پلټنې د نورو برخو لپاره تکراریږي، تر هغه پورې چې ټولې برخې تر پوښـــښ لاندې راشـــي؛ تســـهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښـتي که چېرې اوس هم داســـې برخې/حالات شـــتون ولري چې مهم بدلونونه په کې پېښ شوي وي خو لا هم تر بحث لاندې نه وي راغلي؛ نو دا بدلونونه هم باید تر بحث لاندې راوستل شي او شامل کړل شي.
- کله چې تمرینونه بشـپړ شـي، په ډله کې به له یوه ګډون کوونکي څخه وغوښـتل شـي تر څو موندنې ولولي او نورو ګډون کوونکو ته د رضـایت/نه رضـایت ښـودلو، بدلونونو راوسـتلو او د اړتیا په صـورت کې تسـهیل کوونکي ته د مهمو توپیرونود جزئیاتو په اړه د بحث په موخه وخت ورکړي؛
- په پای کې، له ګډون کوونکو څخه د دوی د مرســـتې له کبله په مننې ســـره دوی ته وریاده کړئ چې د دې جدول یوه کاپي به له دوی سره شریکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

دفتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله باید د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا یې یو لوی پوسټر ته ولېږدوي. په یاد پوسـتر کې باید د همدې پوسـټر د چمتو کېدو نېټه او د تسـهیل کوونکو کسـانو نومونه ځای پر ځای کړل شـي چې په دې توګه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول تحلیل کوي په آسانی سره کولای شي له تسهیل کوونکو سره اړیکه ونیسي.

کله چې پوســـټر چمتو شـــي، د راټولو شـــوو معلوماتو لنډیز چمتو کړئ. ګټوري پوښـــتنې ښـــایي په دې ډول وي: تر ټولو مهم بدلونونه چې رامنځته شوي دي څه دي او ولې؟ نوموړي بدلونونه ولې راغلي دي – سیاسي (په دولتي پالیسیو او قوانینو کې بدلون) اقتصـادي (د ځمکو د کمښت له امله ښـځې اړشـوې دي تر څو په مارکېټ کې کار وکړي، د څوکونو ښـځو د ملاتړ ناتواني او داسې نور)، د عواملو ترکیب (د بېلګې په توګه ښاري سیمو ته کوچېدل، د کډوالو بېرته را ستنېدل چې کارونه په بېل ډول تر سره کوي او داسې نور.)، د نادولتي ادارو کړنې او داسې نور. د هلکانو او نجونو یا نارینه او ښځو په هکله خلک څه ډول انګېرنې لري او دا انګېرنې په څه ډول د جندر معیارونه او ارزښتونه تر اغېز لاندې راولي؟ دې پوښتنو ته ځوابونه به ګټور وي تر څو په پام کې ونیول شـــي چې ولې بدلونونه را مینځ ته کېږي او په څه ډول د ســـتراتیژیکو کړنو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاري د مثبتو بدلونونو ملاتړ کېدلای شي او د جندر په هکله کومې انګیرنې باید له کلیوالو سره په پراخه کچه تر بحث لاندې راشي. هغه څه چې ډېر د اهمیت وړ دي، فکر وکړئ چې تاسو څه ډول له کلي سره د رامینځ ته شوو منفي بدلونونو په نښه کولو کې مرسته کولای شئ (هغه بدولونونه چې ډلې د منفي بدلونونو په توګه په ګوته کړي دي).

هغه څه چې باید په پام کښې ونیول شي

- مهمه ده چې له ګډون کوونکو سره د کړنې د ترسره کولو په اوږدو کې په داسې توګه مرسته وشي چې له دوی سره د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي. تسهیل کوونکی باید غونډه د دې پوښتنو په پوښتلو سره پیل کړي: آیا د تېرو 20 څخه تر 30 کلونو په موده کې د ښـځو/ نجونو په ژوند کې څه بدلون راغلی دی؟ موږ غواړو بحث وکړو چې دا بدلون په څه ډول راغلی دی.
- تسـهیل کوونکي باید لوری ورکوونکي پوښـتنې ونه پوښـتي، لکه آیا نجونې اوس مهال ښـوونځي ته ځي، آیا ښـځې اوس مهال ځمکه په میراث وړلی شي، او داسې نور. دا ځکه چې ښایي داسې موارد شتون ولري چې دولت په کښې د ښځو د حقونو په تړاو قوانین تصـویب کړي وي، خو ښـایي تعقیب شـوي نه وي او د هو او نه پوښـتنو مطرح کول به ګډون کوونکو ته اجازه ورنه کړي تر څو په خپلو معمولو کلمو کې د ښـځو او نجونو په ژوند کې د راغلو بدلونونو په هکله معلومات ورکړي.
- تسـهیل کوونکی د هغو کسـانو په هکله خبر وي چې برخه یې نه ده اخیسـتې (هغه کسـان چې شـتون لري، خو د برخه اخیستنې لپاره نه دي تاکل شوي) چې کېدای شي په بحث کې د نفوذ/ګډون هیله ولري.

د جندر په معیارونو کې د بدلونونو په تړاو د موندنو د احتمالي کاروني ځایونه

- د جندر په معیارونو کې د بدلونونو تمرین د ښځو او نجنو لپاره د حالاتو د بدلون او د بدلونونو د راتلو د دلیل موندنې په لاره کې چې ولې بدلونونه راغلي او یا نه دي راغلي، خورا ارزښـتمنه طریقه ګڼل کېږي. له دې موندنو څخه په کار اخیستنې به سیمه ایز دولت د سرچینو د برابرولو لپاره وهڅول شي (لکه ښـوونځي- که چېرې ګډون کوونکي ووایي چې نجونې د اوږد واټن او نه خوندیتوب له امله نه شـي کولای منځنې ښـوونځي ته لاړې شـي) یا د ښـځو د حقونو په تړاودلویو پالیسیو او یا په یادوبرخوکې دهغوخنډونو پرسر بحث ته لاره هواره کړي چې د دوی د مخنیوي لامل ګرځي.
- له دې موندنو څخه همدارنګه کېدلای شي زموږ د کړنو په جوړښت او کار کې ګټه واخیستل شي او له ښځو او نارینه وو سره په مهمو برخو کې چې د تحلیل او تجزیې له امله را مینځ ته شوې دي (د بېلګې په توګه له تعصب څخه ډک چلند) کار وکړو.
- دا موندنې کېدلای شي له کلي سره د منفي بدلونونو په نښه کولو د کاري پلان جوړولو په برخه مرسته وکړي(د بېلګې په توګه، د ولور لوړه کچه، د ودونو لوړ لګښتونه، په لږ عمر کې د نجونو واده کول، او داسې نور.)

د تولنیز کولو د تمرین لارښود

د ټولنیز کولو د تحلیل او تجزیې موخه

ټولنیز تمرین د مور او پلار له لوري د خپلو زامنو او لورګانو د پالنې د بېلابېلو لارو په ګوته کولو لپاره ګټور دی او په ټولنیز ژوند کې د جندر نابرابروالي د رېښـو د غزېدو ښـکارندويي کوي. موندنې کولای شـي د جندر نابرابروالي پایلو ته او دا چې په څه ډول دا پدیده د څو نسـلونو لپاره تداوم موندلی دی او یا داچې، چې د جندر اړیکې په څه ډول سـره بدلېږي، اشـاره وکړي. د ټولنیز کولو تمرین یوه داسـې لاره ده چې له زېږون څخه وروسـته له هلکانو او نجونو سـره د بېل چلند د څرنګوالي په اړه بحث ته لار هواروي (د بېلګې په توګه، کله چې هلک وزیږېګي کورنۍ خوشېږي او د نجلۍ په زیږېدلو سره خفه کېږي (بعضې وختونه د شرم احساس کوي)، کوم وخت چې هلک وزیږېګي مور ته ښه خوراک ورکول کېږي او ښه پاملرنه ورته کېږي)، د نجونو په پرتله لومړی او ښه خوراک هلکانو ته ورکول کېږي، او داسې نور.

ددې تمرینونو او ددوی د اغېزو په هکله خبرې او بحث کول دجندر په برخه کې دنابرابریو په نښه کولوکې لومړی ګام دی. د موندنو په پرتله کولو سره، دا طریقه کېدلای شـي له مخلوطې ډلې (نارینه او ښـځینه) سـره او یا په جلا توګه له ښـځو او وروسـته له نارینه وو سـره وکارول شـي. او که نه ډلې باید د تسهیل د مهارتونو کچې او زمینې ته په کتلو سره مخلوط کړای شي.

د تولنیز کولو د تمرین بهیر

1. *د ټولنیز کولو د تمرین لپاره چمتووالی*

د کلي پراختیایي شورا د رئیس او مرستیال له لارې، د شورا له 5 څخه تر 8 غړو نارینه او 5 ښځینه غړو څخه وغواړئ تر څو ستاسو لپاره د خپل وخت یوه ټاکلې برخه وقف کړي. دوی به د یاد تمرین ګډون کوونکي وي او له دوی سره به د اړیکې په ترڅ کې له دوی څخه وغوښتل شي تر څو په یوه مناسب وخت کښې د څېړنې له ټیم سره لیدنه وکړي. دا تمرین له نارینه او ښځینه وو سره په جلا توګه په غوره توګه ترسره کېدلای شي. دا تمرین پراخ ځای او چمتووالي ته اړتیا نلري.

د دې مشـق/ تمرین لپاره، د تسـهیل په ډله کې باید لږ تر لږه دوه کسـان شـتون ولري. یاده ډله کلي ته تر رسـېدو د مخه باید پرېکړه وکړي چې اصـلي تسـهیل کوونکی (د اداري ور پېژندنه، د هغې اړوندې چارې او هغه څه چې د دې تمرین لپاره پلان شـوي دي ور وپېژني او په تحلیل او تجزیه کې ګډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په لیکلو، یادښت لیکلو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهیل کوونکی باید ټاکلي ځای ته په وخت حاضر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي او له هغو ګډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د تمرين د تر سره کولو په موخه د ځای په چمتو کولو او له تاکلي سيمې څخه د اضافي موادو په لېږې کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. د تولنيز کولود تمرين د تسهيل بهير

کله چې د ګډون کوونکو ډېرى برخه حاضره شي، اصلي تسهيل کوونکی

- له ټولو ګډون کوونکو سره ستړي مشي کوی او دوی ته ښه راغلاست وايي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او ګډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهيل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهيل کوونکی د دې غونډې موخې بيانوي: موخه داده تر څو پر هغه بېلابېلو لارو چارو بحث وکړو چې په ترڅ کې يې هلکان او نجونې را لويېږي او ټولنيز کېږي.
- د دې تمرين د ترسره کولو په پيل سره، تسهيل کوونکی له ګډون کوونکو څخه پوښتې چې دوی په څه ډول د ماشومانو د ژوند مرحلې سره بېلوي او دا په کارتونو باندې ليکل کېږي او په عمودي ; افقي ډول په ځمکه اېښودل کېږي، دوه کالمونه جوړېږي – هلکان او نجونې. لاندې جدول يې غوره بېلګه ده (د عمر پر بنسټ ګروپونه چې د بحث لپاره به ګټه ترې واخيستل شي کېدلای شي بدلون ومومي)

د تولنيز کولو د تمرين – بېلګه

	نجونې	هلکان
0 – 3 مياشتې		
3 مياشتې – 2 کاله		
3 کاله – 6 کاله		
6 کاله – 13 کاله		
13 کاله – 18 کاله		
18 کاله – واده کېدل		

- تسهيل کوونکی وروسته د لومړي پړاو له لارې له ګډون کوونکو څخه غواړي تر څو توپيرونه تر بحث لاندې راولي; مهمه ده تر څو د جزئياتو پر سر بحث وشي او وپوښتې چې ولې دا توپيرونه شتون لري. يادښت اخيستونکی بايد په پوره پاملرنې سره د هر ټکي پر سر بحثونه يادښت/ مستند کړي.
- همدې ته ورته بهير اوس د پلټنې د نورو برخو لپاره تکرارېږي، تر هغه پورې چې ټولې برخې تر پوښښ لاندې راشي; تسهيل کوونکی بايد له ګروپ څخه وپوښتې که چېرې اوس هم داسې بدلونونه شتون ولري چې تر بحث لاندې نه وي راغلي; که شتون ولري، نو دا بدلونونه هم بايد تر بحث لاندې راوستل شي او شامل کړل شي.
- کله چې تمرينونه بشپړ شي، له يوه ګډون کوونکي څخه غوښتنه کېږي تر څو موندنې ولولي او نورو ګډون کوونکو ته د رضايت/نه رضايت ښودلو، بدلونونو راوستلو او د اړتيا په صورت کې تسهيل کوونکي ته په مهمو توپيرونو د بحث په موخه وخت ورکړي;
- وروسته له ګډون کوونکو څخه پوښتنه کېږي چې کوم بدلونونه ډېلي ته د منلو وړ نه دي او دا به څه ډول بدلون ومومي، که چېرې ډله پرېکړه وکړي، ښايي خپلې موندنې او بحثونه د کلي پراختيايي شورا غړو يا فرعي کميټو (زده کړو، روغتيا) ته وړاندې کړي او په پام کې ونيسي چې څه ډول بدلونونه معرفي کړي، ښايي هلته ګډ عمل شتون ونلري، خو افراد ښايي بدلونونه راولي.
- په پای کې، له ګډون کوونکو څخه د دوی د مرستې له کبله په مننې سره دوی ته وريادہ کړئ چې د دې جدول يوه کاپي به له دوی سره شريکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحليل او تجزيه

دفتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله بايد د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا يې يو لوی پوسټر ته ولېږدوي. په ياد پوسټر کې بايد د همدې پوسټر د چمتو کېدو نېټه او د تسهيل کوونکو کسانو نومونه ځای پر ځای کړل شي چې په دې توګه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول کاروي يا تحليل کوي په آسانی سره کولای شي له تسهيل کوونکو سره اړيکه ونيسي.

کله چې پوسټر چمتو شي، د راټولو شوو معلوماتو لنډيز چمتو کړئ. ګټورې پوښتنې ښايي په دې ډول وي: د هلکانو او نجونو تر مينځ د ټولنيز کولو تر ټولو مهم بدلونونه څه دي او ولې؟ آيا د ټولنيز کولو مشقونه/تمرينونه د همزولو تر فشار يا مخورو کسانو او يا دواړو تر فشار پورې اړه لري؟ دوی د هغو لارو چارو په هکله څه څرګندونې لري چې په کښې ماشومان را لويېږي او ځوانی ته رسېږي؟ دې ټولو پوښتنو ته ځوابونه به د جندر اړوند نا برابريو په پام کې نيولو او دا چې څوک ورته لمن وهي، ګټور تمام شي.

هغه څه چې بايد په پام کښې ونيول شي

- مهمه ده چې ګډون کوونکو ته د تمرين د ترسره کولو په اوږدو کې په داسې توګه لارښوونه وشي چې له دوی سره د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تسهیل کوونکي باید لوری ورکوونکي پوښتني مطرح نه کړي، لکه آیا هلکان ډېر خواړه یا ښه خواړه خوري، د دې پر ځای تسهیل کوونکی باید آزادې پوښتنې وپوښتي: د ماشوم د ژوند په دې پړاو کې څه توپېر تر سترګو کېږي

- تسهیل کوونکی باید د هغو کسانو په هکله خبر وي چې برخه یې نه ده اخیستې (هغه کسان چې شتون لري، خو د برخه اخیستنې لپاره نه دي تاکل شوي) چې کېدای شي په بحث کې د نفوذ/ګډون هیله ولري.

د تولنیز کولو د مشق/تمرین د ګټوری کاروني ځایونه

- د ټولنیز کولو تمرین د جندر د اړیکو د سپړلو لپاره د پیل یو ګټور ټکی دی چې د جندر د موقعیت او ځواک په لټولو کې مرسته کوي او کېدلای شي چې په یوه کلي کې د جندراړوند موضوعګانو په اړه د خبرو په پیل کولو کې ګټور پرېوزي.
- د پروګرام د پلي کېدو پر مهال، دا تمرین کېدای شي چې په لوړه کچه د جندر د برابرۍ لپاره بحث ته د ودې ورکولو او بدلونونو راوستلو لپاره ګټور پرېوزي.
- دا تمرین د ډله ایزو متمرکزو بحثونو په واسطه تعقیبېږي او په ګټوره توګه په پروژو کې د کلیو د پیاوړي کولو په موخه کارول کېدلای شي او د حقونو پر بنسټ د پراختیا لارو چارو ته وده ورکوي. که چېرې پروګرامونه د جندرد نابرابرۍ اړوند سلوک او چلند د بدلون لپاره کار کوي، نو دا کړنه کېدلای شي د بدلونونو د راوستلو په لاره کې ګټوره پرېوزي.

د ورځني وخت د کارولو تمرین

دورځني وخت کارولو د تمرین موخه

د ورځنی وخت د کارولو تمرین په یوه کورنۍ کې د کار د وېش په هکله د پوهېدلو لپاره ګټور دی. دا تمرین همدارنګه روښانه کوي چې کوم وخت خلک بوخت دي او کوم مهال دوی وخت لري تر څو په کړنو کې ګډون وکړي. دا تمرین باید په جلا جلا توګه له نارینه او ښځینه وو سره تر سره شي، چې موندنې به یې بیا وروسته د نارینه او ښځینه وو په یوه لویه ډله کې شریکې کړل شي. د حاصلاتو له جدول سره یوځای چې د کرنې په برخه کې د کار د تقسم ښودنه کوي، د ورځني وخت د کارولو تمرین په هغه لارو رڼا اچوي چې په هغې کې ښځې او نارینه د تولیدي او بیا تولیدي کړنو په برخه کې مرسته کوي. دا تمرین باید له یو بل سره ورته معیشتونو سره تر سره شي لکه څرنګه چې د کار کړنې ښایي په هر ټولګي کې توپیر ولري.

دورځني وخت کارولو د تمرین بهیر

1. د ورځني وخت د کارولو تمرین لپاره چمتووالی

د معیشت د تحلیل پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري او یا هم ډېره لږه ځمکه ولري چې د یوې مینځنۍ کچې درلودونکي کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه په تصادفي توګه له 5 څخه تر 8 پورې د ښځو او نارینه وو کورنۍ وټاکئ. دا به د دې تمرین ګډون کوونکي وي، او اوس کېدلای شي له دوی سره اړیکه ونیول شي او له دوی څخه به وغوښتل شي تر څو په یوه مناسب وخت کښې د څېړنې له ټیم سره لیدنه وکړي.[7] دا تمرین باید له نارینه او ښځینه ؤ سره په ګډه یا جلا توګه ترسره شي. دا تمرین پراخ ځای او چمتووالي ته اړتیا نلري.

د دې تمرین لپاره، د تسهیل په ډله کې باید لږ تر لږه 3 کسان شتون ولري. یاده ډله کلي ته تر رسېدو د مخه باید پرېکړه وکړي چې اصلي تسهیل کوونکی (د اداري ور پېژندنه، د هغې اړوندې چارې او هغه څه چې د دې تمرین لپاره پلان شوي دي ور وپېژني او په تحلیل او تجزیه کې ګډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په لیکلو، یادښت لیکلو، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په کابو کولو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهیل کوونکي باید ټاکلي ځای ته په وخت حاضر شي او له هغو ګډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د تمرین د تر سره کولو په موخه د ځای په چمتو کولو او له ټاکلې سیمې څخه د اضافي موادو په لېږې کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. دورځني وخت کارولو تمرین د تسهیل بهیر

کله چې د ګډون کوونکو ډېری (که ټول نه وي) برخه حاضره شي، اصلي تسهیل کوونکی

- له ټولو ګډون کوونکو سره ستړي مشي کوی او دوی ته ښه راغلاست وایي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او ګډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د دې غونډې موخې بیانوي: موخه داده تر څو د هغو بېلابېلو کړنو په هکله بحث وکړو چې تاسو په ورځنۍ توګه په کې بوخت یاست، په راتلونکي کې، ستاسو د کاري مهالویشونو او له تاسو څخه د غوښتنو په هکله پوهېدلو سره، به موږ ته په ښه توګه د دې وړتیا را په برخه کړي تر څو موږ له تاسو سره کار کول په ښه توګه تنظیم کړو.
- د دې تمرین د ترسره کولو په پیل سره، تسهیل کوونکی یو له ګډون کوونکو څخه پوښتي چې: د کال په اوسني وخت کې ته په څو بجو له خوبه پاڅېږې؟ لومړی کوم کار تر سره کوې؟ او له هغې وروسته څه تر سره کوې .... او داسې نور. له نور کسانو څخه وپوښتئ که چېرې دوی بېلې کړنې ترسره کوي. دې بحث ته تر یوه وخته پورې ادامه ورکړئ. دې ته په کتلو سره چې (نارینه یا ښځینه) ټول ګډون کوونکي د ټولنې له بېوزلو برخو څخه وي، دوی ښایي ورځني کاریګر

[7] په تصادفي توګه د کورنیو د ټاکلو موخه د معیشت د تحلیل او تجزیې تائید ته لاره هواروي، چې په دې توګه به له هرې کورنۍ څخه وپوښتل شي تر څو بیان کړي چې څومره ځمکه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، چې د دوی د ورځې تر بلې د کورنۍ په کړنو اغېز کوي. که چېرې په دې لومړنیو بحثونو کې جوته شــوه چې داسې نارینه او ښځینه (د هغه ګډونوالو په اساس چې دا تمرین ورسره ترسره کېږي) شتون لري چې ورځني کاریګر نه دي، نو دا تمرین به په دوه برخو ووېشل شــي او اړتیا ده چې په جلا توګه دا تمرین له هغو کسـانو سره تر سره شــي چې ورځني کاریګر دي، او د یو څو بدلونونو په وړاندې لو ســـره له هغو کســـانو ســـره چې هغه ورځني کاریګر نه دي ترسره شي.

- فرضـــاً که چېرې ټول ګډون کوونکي ورځني کاریګر وي، نو تر دې مهال د بحث لنډیز به بیان شـــي، او له ګډونوالو څخه به وغوښـتل شـــي تر څو بحث په انځورونو کې راولي. د قدم په وهلو او لومړۍ کړنې په پیل ســره، له خلکو څخه پوښتنه وکړئ چې آیا دوی د دې کړنې انځور رسم کولای شي. له ګډون کوونکو څخه غوښتنه کېږي چې د داسې شي په هکله فکر وکړي چې عمده کړنه وړاندې کوي (د بېلګې په توګه د پاکولو لپاره جارو) او انځور یې رســم کړي. چې وروسته دا انځورونه په سم ترتیب سره کېښودل کېږي.
- کله چې لیکه بشپړه شوه، له ګډون کوونکو څخه به وغوښتل شي تر څو بحث وکړي چې دا کړنه چېرې پېښېږي او آیا کوم څوک له دوی سره په دې کار کې له یادښت لیکونکي سره د معلوماتو په اخیستلو کې مرسته وکړي.
- وروسـته، ګډون وال د هغو کړنو په رڼا کې چې دوی اېښـودلې دي، ورځ په څه ډول وېشــي؟ هغه کومې نښــې دي چې د کړنې د ترسره کېدو د وخت څرګندویي کوي؟ (د بېلګې په توګه، د سهار د لمانځه لپاره آذان، او داسې نور)
- وروسته له ګډون والو څخه غوښتنه کېږي تر څو فکر وکړي چې هره کړنه د نورو کړنو په پرتله څومره وخت نیسي. دا کړنه ګډون کوونکو ته د 10 تیږو په ورکولو ســره ترســره کېږي چې د هغو کړنو اســتازیتوب کوي چې ډېر وخت نیوونکي دي، وروســـته د هغې کړنې ټاکل چې د وخت د نیولو له مخې په دوهم ځای کې ځای لري تر هغه پورې چې ټولې کړنې تر پوښښ لاندې راشي
- له ګډون والو څخه به بیا وپوښـتل شــي چې آیا اېښـودل شـوې کړنې په پام وړ توګه د کومې حاضـرې ښـځې لپاره توپیر لري، دا توپیرونه یادښت کېږي.
- که چېرې وخت اجازه ورکړي، دا تمرین د کال د یو یا څو نورو وختونو لپاره تکرارېږي.
- کله چې تمرینونه بشپړ شي، له یوه ګډون کوونکي څخه به وغوښتل شي تر څو موندنې ولولي او نورو ګډون کوونکو ته د رضـایت/نه رضـایت ښودلو، بدلونونو راوستلو او د اړتیا په صـورت کې تسهیل کوونکي ته په مهمو توپیرونو د بحث په موخه وخت ورکړي;
- کله چې تمرین بشپړ شو، نارینه او ښځې (که شونې وي یو ځای او که شونې نه وي په جلا توګه) به د ښځینه او نارینه وو د کاري فشار ترمینځ نانډولتیا او دا چې نارینه څه ډول کولای شي لویه مرسته وړاندې کړي، په هکله بحث وکړي، د قرآنکریم د هغه آیتونو په هکله باید بحث وشــي، چې هغه ارزښــتونه او کړنې په ګوته کوي چې باید نارنیه او ښــځینه دواړه یې رعایت کړي تر څو له نارینه وو ســره مرســته وکړي چې خپل ارزښـتونه له خپلو کړنو ســره برابر کړي، په نورو ستراتیژیو کې ښـایي د هغه اغېزو په هکله فکر کول شـامل وي چې که چېرې ښځې له دې وروسته ټولې کړنې ترسره نه کړي.
- له نارینه وو څخه به وغوښـتل شــي او وبه هڅول شــي تر څو را مخکې شــي او د ښـځینه وو د کار په فشـار کې یو هغه بدلون معرفي کړي چې دوی به یې په ورځنۍ/اونیزه توګه د پاملرنې په محراق کې راولي چې دا باید ددې تمرینونو هغه لړ تر لړه پایله وي.
- په پای کې، له ګډون کوونکو څخه د دوی د مرسـتې له کبله په مننې سـره دوی ته وړیاده کړئ چې د دې جدول یوه کاپي به له دوی سره شریکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

دفتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله باید د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا یې یو لوی پوسټر ته ولېږدوي. په یاد پوسـټر کې باید د همدې پوسټر د چمتو کېدو نېټه او د تســهیل کوونکو کسـانو نومونه ځای پر ځای کړل شــي چې په دې توګه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول تحلیل کوي په آسانۍ سره کولای شي له تسهیل کوونکو سره اړیکه ونیسي.

کله چې پوسـټرون جوړ شـول، بهیرونو ته وګورئ او د معلوماتو لنډیز چمتو کړئ. ګټورې پوښـتنې ښـایي په دې ډول وي: د هرې ورځې په اوږدو کې ښـځې څو سـاعته کار کوي؟ نارینه په ورځ کې څو سـاعته کار کوي؟ دا کړنې څه ډول سـره پرتله کېدلای شي؟ تر ټولو ډېرې وخت نیوونکې کړنې کومې دي او آیا په هغوی کې کوم څوک مرسته کوي؟ که چېرې د ورځنې وخت د کارولو تمرین د څو غونډو لپاره تر سره شوی وي، باید دا پوښتنه وشي چې، د کال په بېلابېلو فصلونو کې د ښځو څومره وخت په بیا تولیدي او تولیدي کړنو باندې تېرېږي؟ دې پوښـــتنو ته ځوابونه به ګټور وي تر څو د کورنۍ په کچه د کاري فشار په برخه کې د جندر نه برابروالی په پام کې ونیول شي.

هغه څه چې باید په پام کښې ونیول شي

- دا یو تفریحي تمرین دی او په آسانه توګه تسهیلېدلای شي. تسهیل کوونکي باید د تمرین په اوږدو کې ګډون کوونکو ته په سیستماتیکه توګه لارښوونه وکړي چې له ګډون کوونکو سره د دې معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دورځني وخت كارولو تمرين د کتوري کاروني ځانونه

- د ورځني وخت كارولو تمرين دكورني په كچه د جندر له مخې د كارونو د وېش په هكله د معلوماتو تر لاســه كولو لپاره يوه ګټوره طريقه ده.
- د دې تمرين دا پايله او اسناد کېدلای شي د نورو پروګرامونو (د بېلګې په توګه، د ښځو د اقتصـادي پياوړتيا NPP) له لوري هم وكارول شي تر څو په پام كې ونيسي چې ښځې د څومره وخت لپاره وزګارې دي تر څو په اقتصادي کړنو كې برخه واخلي او تر كومه بريده دا كار په ښځو باندې نور بار/فشار راولي.
- د پروګرام د پلي كېدو پر مهال، دا تمرين كېدلای شي چې په پراخه توګه د جندر په مساواتو كې د بدلونونو راوستلو په برخه كې نفوذ او بحث ته د لارې په هوارولو كې ګټور وي.
- دا تمرين او ورپسې متمركز ډله ايز بحثونه كېدلای شـي د پروژې په اوږدو كې په ګټوره توګه تر سره شـي چې موخه يې د ښـځو پياوړي كول او د حقونو پر بنسـټ د جندر مسـاواتو ته وده وركول دي. كه چېرې پروګرامونه د دې لپاره كار كوي چې د جندر د نامسـاواتو په هكله سـلوكونو او چلند ته بدلون وركړي، داتمرين كېدلای شـي د كار د وېش په هكله څېړنه وكړي او د خاوندانو له لوري د ښځو د استثمار موضوع را برسېره كړي.
- او د هغوی د خاوندانو له خوا د ښځو د استثمار په شاوخوا موضوع راپورته كوي.

اووم فصل

څارنه، ارزونه او تولنيز تفتيش (د نمرې وركولو د كارتونو په ګډون) د كلي ګډه ايزه څارنه

د كلي ګډه ايزه څارنه (CPM) د كلي په كچه يو بهير دی چې د كلي تر پراختيايي شـــورا CDC يا د كلي پراختيايي شـــورا كلسـتر/ګذر شـورا پورې كوم تراو نلري چې ګټه اخيسـتونكي د پروژې د څارنې، په اغېزمنه توګه د عامه مالي مرسـتو د لګولو په اړه د حساب وركوني په موخه په خايی كچه د ټاكل شوو شوراګانو مسئول ګڼلو، د پروژو د پلي كولو، او په پای كې د كلي پراختيايي پلانونو د مديريت په برخه كې ښكېل دي.

الف . اصول

- خلک به خپل عامه خدمتونه په ګوته او د هغوی د كيفيت شاخصونه به اندازه كړي.
- خلک، په ځانګړې توګه هغه تر ټولو ګوښه شوي كسان، به خپله سيمه ايزه پراختيا كې ګډون كوي
- د ډله ايزې څارنې او زده كړې له لارې، د بدلون او عمل لپاره زميني برابرېږي.
- د څارنه د زده كړو يو بهير دی چې د فيډبک او تعديلونو ته او اجازه وركوي

ب . موخه

- د پروژې كيفيت ته وده وركوي او د فساد د وېرې كچه را ټيټوي.
- د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو له پيروی څخه ډاډ وركوي.
- د ټولنيز او چاپېرياليز خونديتوبونو له تطابق څخه ډاډ وركوي.
- د كلي پراختيايي شوراګانو، كليو او نور ښكېلو اړخونو تر منځ روښتيا ته وده وركوي.
- د اصلاحی ګامونو د اخيستلو په موخه د نظر وركولو ميكانيزمونه را منځ ته كوي.
- د پروژو په څارنه كې د كلي ظرفيت لوړوي.
- كلي ته د دې وړتيا وربښي تر څو خپل غږونه اوچت كړي، خپل آندونه، هيلې او ارمانونه بيان كړي.

ج . د كلي د ګډه ايزې څارنې ډله

1. **د كلي پراختيايي شورا CDC په كچه:**

- د كلي د ګډه ايزې څارنې ډله به يو دائمي بنسـټ وي. همدا غړي به د كلي پراختيايي شـــورا د دوام پر مهال په همدې ډله كې كار وكړي تر څو چې په روزنه باندې پانګونه وشي.
- د كلي د ګډه ايزې څارنې ډله بايد د فرعي كميټو له غړو څخه وټاكل شـــي او له 6 څخه تر 10 پورې غړو درولودونكي وي.
- له هيلې سره سم، په دې ډله كې بايد په مساوي توګه نارينه او ښځينه غړي شتون ولري. دوی شايي په ګډه او يا جلا توګه څارنه تر سره كړي، خو بايد موندني سره شريكي كړي.
- د يادې ډلې لږ تر لږه دوه غړي بايد لوستي كسان وي.
- په دې ډله كې بايد د كلي پراختيايي شـورا هيڅ كوم غړي شـتون ونلري په دې معنی چې دا ډله به د څارنې د يوه خپلواک ميكانيزم په توګه خدمت كوي.

2. **د كلي پراختيايي شورا كلسترCCDC / ګذر شورا GA په كچه:**

- د هرې پراختيايي شورا د ګډه ايزې څارنې ډلې دوه غړي به د كلي پراختيايي شورا كلسترCCDC / ګذر شورا GA په كچه د څارنې د ډلې را منځ ته كولو په موخه سره يو ځای شي.

د . د كلي ګډه ايزې څارنې CPM دوران

دكلي ګډه ايزې څارنې ډله به په لاندې پړاوونو كې برخه واخلي:

1. د پروژې د څارنې شاخصونه په ګوته/نوي كول

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. د کلي د ګډه ايزې څارنې پلان طرح/نوې کول او له کلي سره سره شريکول
3. د معلوماتو را غونډول، تحليل او راپور ورکول
4. د موندنو د شريکولو په موخه د عمومي غونډې تنظميول

1. د پروژې د څارنې شاخصونه په ګوته/نوي کړئ

د دې لپاره چې د کلي ګډه ايزې څارنې لپاره ساخصـونه په ګوته کړو، دا ډله بايد لاندې پوښتنو ته ځواب ووايي: د پروژې د کيفيت د اندازه کولو لپاره موږ کومو معلوماتو ته اړتيا لرو او له چا څخه؟ د ډلې له لوري په ګوته شوي شاخصونه بايد ساده، معنی لروني او د اندازه کولو قابيليت ولري. د بېلګې په توګه، د يوه روغتيايي مرکزه څارنه کېدلای شـي داسـې يو شـاخص په پام کې ونيسي " په دې مرکز کې په کار د بوختو ډاکټرانو شمېر".

د شاخصونو د را مينځ ته کولو پر مهال، لاندې مهمي موضوعګانې بايد تر پوښښ لاندې راشي:

الف. ټولنيزې موضوعګانې: موجوده شخړې، د نخبه ګانو نفوذ، د سرچينو نه عادلانه تخصيص او وېش، د پرېکړو کول.
ب . تخنيکي موضوعګانې : د رغونې کيفيت او کميت
ج . د دولت له لوري د ټاکل شوو لږ تر لږه خدمتونو له معيارونو څخه پيروي
د . د ټولنيزو او چاپېريالي خونديتوبونو له مطابقت څخه ډاډ تر لاسه کول
ه . مالي مديريت
و . تدارکات
ز . د کلي پراختيايي پلان: بهير او رسونه
ح . نور شرطونه يا د پروژې ځانګړي شاخصونه د کلي د ګډه ايزې څارنې د ډلې له لوري اضافه کېدلای شي.

2. د کلي د ګډه ايزې څارنې د پلان طرحه کول

د کلي د ګډه ايزې څارنې د ډلې د رامينځ ته کېدو په لومړۍ مياشـــت کې، به ياده ډله د لومړۍ ګډه ايزې څارنې CPM1 د ترسره کولو مفصل پلان وليکي.

د ګډه ايزې څارنې ډله بايد د هر شـاخص لپاره د معلوماتو را ټولو وسـيله/لاره او مهالوېش په ګوته کړي. بعضــي څارنې به شايي ډېرې آسانه وي، لکه د لګښتونو تعقيبول. نورې څارنې، لکه د رغنيزو توکو کيفيت ښايي له سيمې څخه ليدلو او مرکو ته اړتيا ولري.

1 جدول: د کلي پراختيايي شورا د کلي د ګډه ايزې څارنې پلان د ټولنيزو، تخنيکي او مالي شاخصونو له بېلګو سره:

لومړۍ ګډه ايزه څارنه CPM 1: د مهمو شاخصونو څارنه			
شاخص	**د معلوماتو د راټولولو وسايل**	**د معلومــاتو د راټولولو وخت**	**مسئول کس/کسان**
پلورونکو ته د پيسو ورکړه	رسيدونه		
د نغدو پيسو ايستنه	د بانک رسيدونه		
نغدي لګښتونه	د توکو رســـيدونه/کاريګرو ته د پيسو ورکړه		
د ماهرو کاريګرو لپاره کاري ساعتونه	د حاضـرۍ کتاب، له سـاحې څخه ليدنه		
د غيرمـاهرو کـاريګرو لپـاره کاري ساعتونه	د حاضـرۍ کتاب، له سـاحې څخه ليدنه		
د رغنيزو توکو کيفيت	متمرکز ډلـه ايز بحثونـه، لـه مارکيټ څخه ليدنه		
چـاپـېـريـالـي او ټـولـنـيـز خونديتوبونه	د چاپېريالي او ټولنيز خونديتوب د لارښوودونو کارول		
د عملياتو او حفظ او مراقبت د پلان عملي کول	د اســـنادو کتنه، د کلي پراختيايي شورا له غړو سره مرکې		
تدارکات	قيمتونو/نرخونو سپارل شوي دي		
د کاريګرو د ګمارنې بهير (د بېلګې پـه توګـه، بېوزلـه او ډېر بېوزلـه وګړي ګمـارل شوي دي يا نه)	د مهمو معلومات ورکوونکو مرکې		
د عمومي غونډې نېټه			

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د کلي د ګډه ایزې څارنې پلان وروستی/بشپړ شي، باید د کلي په کچه یوه لویه غونډه را وبلل شي. په دې غونډه کې، د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله باید:

- د کلي د ګډه ایزې څارنې اصول او موخه شریک کړي.
- باید د کلي د ګډه ایزې څارنې پلان شـریک کړي او د هغې د اجزاوو په اړه د نظر غوښـتنه وکړي. د کلي غړي په دې پړاو کې کولای شي شاخصونه اضافه یا اصلاح کړي.
- د هغې غونډې په هکله معلومات ورکړئ چې د کلي د ګډه ایزې څارنې په پای کې به تر سـره شـي. کلیوال باید پوه وي چې د کلي ګډه ایزې څارنې راپور به په دې غونډه کې شـریکېږي او دوی به فرصـت تر لاسـه کړي تر څو د موندنو په هکله بحث وکړي او همدارنګه د کلي پراختیایي شورا له غړو او/یا اړونده دولتي چارواکو څخه ځوابونه تر لاسه کړي.

3. د معلوماتو را ټولو، تحلیل او راپور ورکونه

د معلوماتو د را ټولولو د وسـیلو پر بنسـټ، د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله باید معلومات په خپل وخت او خوندي توګه را ټول کړي. که چېرې د هرې پروژې د اسنادو لاس ته راوړلو یا په هغې باندې د پوهېدلو په لاره کې ستونزې پیدا شي، نو په دې هکله د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله باید د کلي پراختیایي شورا له غړو سره مشوره وکړي. د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله ښایي د معلوماتو د راټولو لپاره له متن یا نورې ډېرې بصـــري ځواکمنې طریقې لکه انځورونه او وېډیوګانې وکاروي. دا موندنې باید د یوه راپور په بڼه تنظیم شـي چې کېدای شـي له لویې غونډې سره شـریکې او بحث پرې وکړل شـي، او کېدلای شـي د بدلون راوسـتلو یا ښـه کولو لپاره اقدام په پام کې ونیول شـي. دا راپور باید په ښـکاره توګه د معلوماتو د تحلیل مهمې پایلې په ډاګه کړي او د پرمختګ لپاره سپارښتنې وکړي. په دې راپورکې باید د لاس ته راوړنو او هر هغه ښه کار یادونه وشي چې د کلي پراختیایي شورا له لوري تر سره شوی دی.

4. عمومي غونډه

د کلي د هرې ګډه ایزې څارنې CPM په پای کې عمومي غونډه د دې بهیر یوه مهمه برخه ده چې کلیوالو ته اجازه ورکوي تر څو د موندنو په هکله بحث وکړي او خپلو پوښـــتنو ته د کلي پراختیایي شـــورا له غړو یا نورو اړونده دولتي چاواکو لخوا ځوابونه تر لاسه کړي. د عمومي غونډې موخه، نېټه او ځای باید په پراخه کچه په پیل او د ټولنیز تفتیش پر مهال خپاره شي تر څو اکثریت خلک ګډون وکړي. د عمومي غونډې ځای باید بې طرفه ځای وي او د ښـځو آسـانه او خوندی لاس رسـي ته اجازه ورکړي.

د عمومي غونډې نېټې ته په نېږدې کېدلو سـره، د لېواله ډلو او مدني ټولنو غړي، مذهبي مشـران او نور مهم زینفعان باید را وبلل شي. که چېرې مناسبه او د منلو وړ وي، رسنۍ هم باید را وبلل شي تر څو دا غونډه تر پوښښ لاندې راولي.

ته نږدې د عامه غونډه د نېټې، د ګټو د ډلو او د مدني ټولنې، دیني مشـــرانو او نورو اړوندو خواوو غړي باید بلنه ورکړل شـي. د کلي پراختیایي شـورا ټول غړي باید په دې عمومي غونډه کې ګډون وکړي. که شـوني وي، د ولسـوالۍ او ښـاروالۍ له استازو څخه باید غوښتنه وشي تر څو په دې غونډه کې ګډون وکړي او د کلیوالو پوښتنو ته ځوابونه وړاندې کړي.

د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله باید د کلي د ګډه ایزې څارنې موخه، د معلوماتو را ټولو لپاره د دوی پلان او تر سـره کړې کړنې، مهمې موندنې او د پرمختګ لپاره سـپارښـتنې وړاندې کړي. د ذکر شـوو موارد‌و د وړاندې کولو پر مهال لاس ته راوړنې هم باید په ډاګه کړل شـي. د کلي د غړو باید هرکلی وشـي او وهڅول شـي چې د موندنو په هکله تبصـرې او د بدلون لپاره سـپارښـتنې وړاندې کړي. په موازي توګه، د کلي د پراختیایي شـورا له رئیس او د اړونده پراختیایي شـورا له غړو یا دولتي چارواکو څخه باید وغوښتل شي تر څو رابرسېره شوو موضوعګانو ته ځواب ووایي او د حل لپاره یې ژمنه وکړي.

له عمومي غونډې څخه د بحث او عمل ټکي باید د کلي د ګډه ایزې څارنې د ډلې له لوري ثبت او له خپل راپور سره ضمیمه کړل شي. د کلي د ګډه ایزې څارنې وروستی راپور باید د عامو خلکو په واک کې ورکړل شي.

د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله CPM باید په عمومي غونډه کې راپورته شـوې موضـوعګانې تعقیب کړي او باوري کړي چې وړاندیز شـوي بدلونونه د کلي پراختیایي شـورا CDC یا د کلي پراختیایي شـورا کلسـټر/ګذر شـورا CCDC / GA لخوا د غونډې د ترسره کېدو په لومړۍ میاشـت کې، بېړنیو موضـوعګانو ته په لومړیتوب ورکولو سره پلي شـوي دي. شـکایتونه باید د حل په موخه د شـکایتونو د حل اړوندو کمیټو ته راجع کړل شـي. که چېرې د کلي پراختیایي شـورا له لوري تر یوې میاشـتې ځواب تر لاسـه نه شـي، نو د کلي د ډله ایزې څارنې ډله باید دموضـوع په هکله د کلي پراختیایي شـورا کلسـټر/ګذر شورا CCDC / GA یا د ځواب ویلو لپاره نورو لوړو کچو ته راپور ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي د بشپړې ګډه ایزې څارنې دوران باید په هر پړاو کې تعقیب شي. د کلي د ګډه ایزې څارنې پلان باید د اړتیا په صورت کې نوی کړل شي. سربېره پر دې، د کلي د ګډه ایزې څارنې د پخواني پړاو اقدامونو او راوستل شوو بدلونونو په هکله باید د عمومي غونډې په ترڅ کې راپور ورکړل شي.

5. د کلي د ګډه ایزې څارنې تکرار/فرېکوینسي

د کلي ګډه ایزه څارنه د پروګرام د دوران په څلورو ټکو/پړاوونو کې ترسره شي:

- د کلي لومړی ګډه ایزه څارنه CPM 1: د کلي پراختیایي شـــورا په کچه د دېرې اوســـېدونکو له لوري د کلي پرختیایي پلان منظوري او د کلي پراختیایي شـورا کلسټر/ګذر شـورا په کچه د ټولو پراختیایي شـوراګانو د غړو له لوري د کلي پراختیایي پلان منظوري.
- د کلي دوهمه ګډه ایزه څارنه CPM 2: د کار د 10 ځخه تر 20 سلنه برخې په بشپړېدلو او د بودیجې په 20 سلنه لګښت سره.
- د کلي دریمه ګډه ایزه څارنه CPM3: د کار د 60 سلنه برخې په بشپړېدلو او د بودیجې په 70 سلنه لګښت سره.
- د کلي څلورمه ګډه ایزه څارنه CPM 4: د پروژې په بشپړېدلو سره.

د دې پروګرام د ځانګړو پړاوونو تر بشـپړېدو وروسـته، د کلي پراختیایي شـوراګانې CDCs یا د کلي پراختیایي شـوراګانو کلسټر/ګذر شوراګانې CCDCs / GAs به د کلي ګډه ایزې څارنې ته په کال کې د دوه ځله پر بنسټ دوام ورکړي.

6. د کلي د ګډه ایزې څارنې بهیر

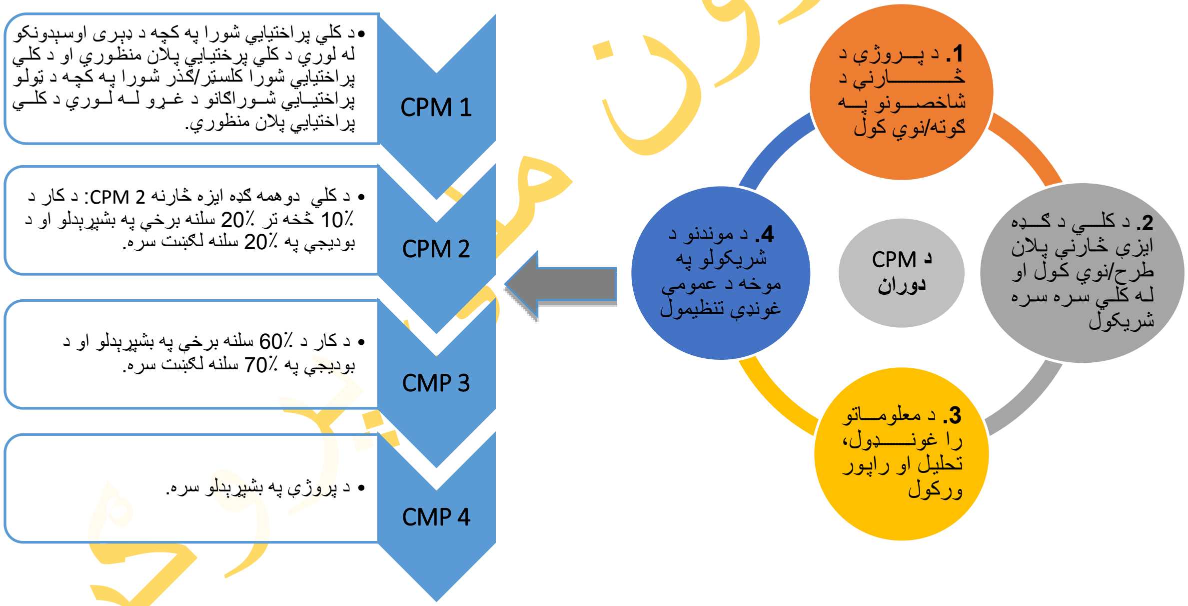

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نمرې ورکولو کارتونه

د ' د نمره ورکولو کارتونه' یوه ګډه ایزه طریقه ده چې په کارولو سره یې د خدمتونو کاروونکي کولای شي د خدمتونو د شتون او کیفیت، د خدمتونو د وړاندې کوونکو کارکوونکو چلند او سلوک، او آسانتیاوو د حالت په ګډون، د خدمتونو د وړاندې کولو لړۍ بې‌لابېلو برخو ته رایه ورکړي او په اړه به یې تبصرې وړاندې کړي. د نمرې ورکولو کارتونه د ولسوالۍ/ولایت په کچه د آسانتیاوو پرتله کولو، د خدمتونو وړاندې کوونکو ته نیغ فیډبک، او د خلکو د وړتیاوو لوړولو او غږ پیاوړتیا ته اجازه ورکوي.[8]
په ولسي تړون پروګرام کې، به د خدمتونو کاروونکي د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو په برخه کې چې دولت د روغتیا او زده کړو خدمتونو د وړاندې کولو ژمنه کړې ده د یوه ساده جدول په کارولو سره خدمتونو ته رایه ورکړي.
د نمرې ورکولو کارت د سیستم په پلي کولو کې مهم ملاحظات به دا وي، چې داډ تر لاسه شي چې د کلي پراختیایي شوراګانې CDCs یا د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر/ګډزونه CCDCs / Gs کولای شي دا بهیر تسهیل کړي، دا چې عام خلک د خدمتونو له معیارونو څخه خبر وي (په کلیو کې د عامه خبرتیاوو دړه او آسانتیاوو ته به رایه ورکړل شي)، او د خدمتونو د ارزونې په بهیر کې د هغوی د ګډون په ارزښت پوه شي.
د آسانتیاوو د ارزونې هدف کارکوونکي به د ځاني ارزونې د پلي کولو لپاره د نمرې ورکولو د ورته کارت له جدول څخه کارواخلي تر څو د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو پر بنسټ د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې خپلو کړنو ته رایه ورکړي. د ځاني ارزونې د پلي کولو مسئولیت به د هغه کس په غاړه وي چې د آسانتیاوو تولیز مسئولیت ور په غاړه وي. (مدیران او داسې نور...)
د آسانتیاوو د ځاني ارزونې د نمرې ورکولو بشپړ شوي او تحلیل شوي کارتونه او د خدمتونو د کاروونکو ارزونه به د د کلي له پراختیایي شوراګانو CDCs او د کلي پراختیایي شوراګانو له کلستر/ګډزونه CCDCs / Gs او له اړونده فرعي کمیټو سره په دې اړه چې، څه کار کوي او هغه څه چې کار نه کوي او د څه شي بدلون ته اړتیا ده تر څو د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه ترلاسه شي، بحث او نظر ورکولو ته زمینه مساعدوي.

<u>د نمرې ورکولو کارتونو د عملي لپاره چمتو والی</u>

د نمرې ورکولو د کارتونو دنده به د اړونده کمیټو، د کلي د ګډه ایزې څارنې ډلې، او ځوانو رضاکارانو په ملاتړ، د کلي پراختیایي شوراګانو CDCs او د کلي پراختیایي شوراګانو د کلستر/ګډزونو CCDCs / Gs په غاړه وي. په دې صورت کې، د نمرې ورکولو کارتونه به د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو پر بنسټ د بې‌لابېلو روغتیا یي مرکزونو او ښوونځیو له لوري دخدمتونو وړاندې کول و ارزوي، دکلي په کچه د زده کړو او روغتیا کمیټې، د کلیو د کلستر په کچه د روغتیایي آسانتیا او ښوونځي د مدیریت فرعي کمیټې به کلیدي وي. د نمرې ورکولو د کارتونو تر پلي کولو د مخه، به فرعي کمیټې د هغو خلکو شمېر معلوم کړي چې په اونیزه توګه له خدمتونو څخه کار اخلي. په دې توګه، د کلي پراختیایي شوراګانې CDCs او د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر/ګډزونه CCDCs / Gs کولای شي د کسانو د شمېر له پلوه نمونه وي نفوس معلوم کړي. دا نمونه باید لږ تر لږه د خدمتونو د کاروونکو 10٪ وي.
هغه آسانتیاوې چې د کلي د یوې پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې یوه کلي ته خدمتونه وړاندې کوي (روغتیایي مرکزونه او ښوونځي) به نسبتاً مخکښ وي. دلته، د کلي پراختیایي شورا ښایي د اړونده کمیټو له لارې د یوې لویې غونډې خبر ورکړي چې د خدمتونو کاروونکي (ناروغان یا میندې او پلرونه او زده کوونکي) یوه مرکزي ځای ته راشي او د کلي پراختیایي شورا د غړو په مرسته (البته د اړتیا په صورت کې) د نمرې ورکولو کارتونه بشپړ کړي.
د هغو آسانتیاوو لپاره چې تر یوه ډېر کلي تر پوښښ لاندې راولي، د کلي پراختیایي شوراګانو کلستر CCDCs (که چېرې تاسیسات هغه کلي تر پوښښ لاندې راولي چې د کلي پراختیایي شورا د بې‌لابېلو کلسترونو تر پوښښ لاندې راځي، دوی ښایي مجبور وي چې د کلي پراختیایي شوراګانو له ګاونډیو کسټلرونو سره کار او همغږي ترسره کړي) به د نمرې ورکولو د کارتونو د عملي کولو دنده پر غاړه ولري. دلته ښایي د نمرې ورکولو کارتونو عملي کول آسانتیاوو ته نیږدې او یا هم له هغې بهر تر سره شي (دننه یا په مستقیمه توګه له انګړ سره پیوست). د کلي په کچه د تاسیساتو په برخه کې، د کلي پراختیایي شورا کلستر فرعي کیمټې (روغتیایي آسانتیاوې او د ښوونځي د مدیریت کمیټې) به مجبوره وي چې دهغو کسانو شمېر چې په دې آسانتیاوو کې له شته خدمتونو څخه ګټه اخلي او د آسانتیاوو هغه جغرافیایي پوښښ معلوم کړي چې 10٪ نمونې ته ورسېږي.
د روغتیا، زده کړو او روغتیایي آسانتیاوې او د ښوونځي د مدیریت فرعي کمیټې (د کلی د پراختیایي شورا او د پراختیایي شورا کلستر) به د نمرې ورکولو کارتونه نه عملي کوي، ځکه چې د خدمتونو وړاندې کوونکي (د کلي روغتیایي کارکوونکي، نرسان او ښوونکي) به د فرعي کمیټو غړي وي او د خدمتونو د کاروونکو د نمرې ورکولو د کارتونو په عملي کولو کې د هغوی شتون یا ښکېلتیا ښایي تعصب رامینځ ته کړي

8 CF نړیوال بانک، 2004. د کلي د نمرې ورکولو د کارتونو بهیر: د پلي کولو لپاره عمومي طریقه. نړیوال بانک، د ټولنیز پرمختګ څانګه، واشنګټن ډي سي، ایالات متحده امریکا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نمرې ورکولو د کارتونو بهیر

کله چې د نمونې اندازه تعین شــوه، د کلي پراختیايي شـــوراګاني CDCs او د کلي پراختیايي شـــوراګانو کلســـټر/ګذرونه CCDCs / Gs به وخت معین کړي (د بېلګې په توګه دوه اونۍ) چې په ترڅ کې به يې د نمرې ورکولو کارتونه وکارول شي او دا بهیر به بشپړ شي. په پیل کې، به د هرې آسانتیا (روغتیايي مرکزونه، روغتیايي فرعي مرکزونه، اساسي روغتیايي مرکزونه او جامع روغتیايي مرکزونه او لومړني ښـــوونځي (هلکان او نجونې)، منځني ښـــوونځي (هلکان او نجونې)، او لېسو (هلکان او نجونې)، لپاره د نومرې ورکولو کارتونه په کال کې د دوه ځله پر بنسټ عملي شـي. په دې دوه اونۍ وخت کې، به تاسیسات خپله ځاني ارزونه هم بشپړه کړي.

د کلي پراختیايي شورا به د آسانتیا د کارې اوج په ساعتونو کې کلیدي کسانو (دا کېدلای شي د ځوانانو د کمیټې غړي وي یا هغه رضـاکاران وي چې د کلي کلي سروې به پلې کړي او د معلوماتو را ټولولو د اساساتو په هکله به زورنه ترلاسـه کړي) ته دنده ورکړي چې له دې اســـانتیا څخه د تللو په وخت کې له خلکو څخه وغواړي تر څو يو څو دقیقي خپل وخت د نمرې ورکولو کارتونو بشـپړلو ته ورکړي. دا کړنه به د خدمتونو د کاروونکو د ښــې تجربې له یادولو څخه داډ ورکړي. دا مهمه ده چې دلته د سپارښتنو لپاره یوه برخه موجوده ده چې هغه موضـوعګاني چې د نمرې ورکولو تر پوښښ لاندې نه دي راغلې، په کښې یادښت کېږي. د بېلګې په توګه، د هغه ناروغانو په پرتله چې د خدمتونو د ورندې کوونکي اسانتیا په نسبتاً نږدې سیمو کې پراته دي، هغه ناروغان چې له لېرې پرتو غرنیو سیمو څخه راځي ښايي بېلابېلې اندېښنې ولري (لکه د ډاکټر د لیدلو لپاره د انتظار وخت، د درملو شتون).

اين كار از يادآورى تجربه توسط استفاده كننده گان خدمات اطمينان خواهد داد

په هرې ورځې په پای کې، هغه کسان چې په موجوده آسانتیاوو کې د نمرې ورکولو کارتونه عملي کوي باید د نمرې ورکولو ټول بشپړ شوي کارتونه د کلي پراختیايي شورا رئیس/مرستیال/ د کلي پراختیايي شورا کلسټر/ګذر رئیس/مرستیال ته وسپاري چې هغوی به اسناد په یوه خوندي ځای کې وساتي.

د لږ تر لږه خدمت معیارونو ته د نومرې ورکولو کارتونه
د کلیوالو سیمو لپاره

لارښوونې:

هغه څوک چې دا فورمه ډکوي:

- د همکارې مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په ګډون د کلي پراختیايي شورا CDC او د کلي پراختیايي شورا کلسټر CCDC مشران.
- د روغتیا او زده کړو د لږ تر لږه خدمتونو معیار لپاره، هیله ده د زده کړو او روغتیا له شوراګانو سره مشوره وکړئ.

څو ځلې: د پروژې په پیل کې د اساسي کرښې په توګه او وروسته په هرو شپږ میاشتو کې یو ځل که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په ٪100 توګه نه وي ترلاسه شوي.

که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په ٪100 توګه په لاس راغلي وي، نو د دې فورمې بیا ځلي ډکولو ته اړتیا نشته. خو که چېرې معیارونو ته په رسېدو کې ستونزې یا ناکامی شتون ولري (لکه: د اوبو د زیرمې خرابوالی) نو د کلي پراختیايي شورا CDC/همکاره مؤسسهFP کولای شي فورمه وسپاري تر څو د ستونزې به هکله راپور ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کليوالي سيمو لپاره د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه	هو يا نه په نښه کړئ	تبصرې
د څښلو پاکو اوبو ته هر اړخيز لاس رسی: د هرو 25 کورنيو لپاره د اوبو يوه سرچينه چې د 24 ساعتونو په موده کې د هر کس لپاره د 25 ليټرو اوبو د چمتو کولو وړتيا ولري.	هو/نه	
د لاندې بنسټونو يوته لاس رسی		
اساسي برېښنا: د لمر، اوبو، بيو ګاز او باد له لارې د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (يوازې په هغه سيمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسېږي)	هو/نه	
اساسي سړکونو ته لاس رسی: تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کليوالي اساسي سړک څخه د 2 کيلومترو په واټن (يوازې د لاس رسي وړ سيمو کې)، او	هو/نه	
د اوبو لګولو د ټيټې کچې درلودونکی بنسټيز جوړښت: چې لاندې ډولونه په کښې شامل دي: سربندونو (د مينځنيو/ دريمه درجه ويالو لپاره) د اوبو وېشونکي، د اوبو د کنټرول دروازې، سيفون، د 10،000m3 ظرفيت درلودونکي د اوبو يوه ذخيره، د اوبو لګولو د ټيټې کچې درلودونکي کانال جوړول يا بيا رغول، محافظوي ديوال، ګبيوني ديوال، ناوې، سوپر پسيج	هو/نه	
د زده کړو اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه – دا برخه د زده کړو له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
آيا د زده کړې د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په روښانه توګه په ښوونځي کې نښلولو شوي دي؟	هو/نه	
ښوونکو لږ تر لږه د دولسم ټولګي تر کچې زده کړې کړې دي	هو/نه	
زده کوونکي: ▪ له 1 څخه تر 3 ټولګي پورې په اونيزه توګه 24 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 4 څخه تر 6 ټولګي پورې په اونيزه توګه 30 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 7 څخه تر 12 ټولګي پورې په اونيزه توګه 36 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري.	هو/نه	

حاجي ګل پښتون مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روغتیا اړوند د لړ تر لړه خدمتونو معیارونه – دا برخه د روغتیا له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
آیا د روغتیا د لړ تر لړه خدمتونو معیارونه په روښانه توګه په روغتیایي مرکز کې نښلول شوي دي؟	هو/نه	
روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانیستی وي. ▪ په سمه توګه ګمارنه کېږي. ▪ د ملاریا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغیو په هکله پوهاوي وړاندې کوي او د یادو ناروغیو د شتون په صورت کې روغتیایي آسنتیاوو او روغتیایي زده کړو ته مراجعه کوي.	هو/نه	
فرعي روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانیستی وي. ▪ په سمه توګه ګمارنه کېږي. ▪ د سینه بغل، نس ناستي او ملاریا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظیم، د نري رنځ دپېښو موندنې او راجع کول او د واکسیناسیون خدمتونه.	هو/نه	
اساسي روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانیستی وي. ▪ په سمه توګه ګمارنه کېږي. ▪ غیر بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسین کول او مور او ماشوم پاملرنه، د تغذیې اړوند چارې.	هو/نه	
جامع روغتیایي مرکزونه: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانیستی وي. ▪ په سمه توګه ګمارنه کېږي. ▪ له زېږون څخه د مخه، د زېږون پر مهال، له زېږون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خوندیتوب او تغذیې چارې.		

د کلیوالي زیربناوو، روغتیا او زده کړو اړوند خدمتونو د ودې لپاره اضافي تبصرې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسي تړون پروګرام د لږ تر لږه خدمتونو د معیاردونو د نمرې ورکول کارتونه د ښاري سیمو لپاره

لارښوونې:

هغه څوک چې دا فورمه ډکوي:
- د همکارې مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په ګډون د کلي پراختیایي شورا CDC او د کلي پراختیایي شورا کلستر CCDC مشران.
- د روغتیا او زده کړو د لږ تر لږه خدمتونو معیار لپاره، هیله ده د زده کړو او روغتیا له شوراګانو سره مشوره وکړئ.

څو ځلې: د پروژې په پیل کې د اساسي کرښې په توګه او وروسته په هرو شپږ میاشتو کې یو ځل که چیرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100٪ توګه نه وي ترلاسه شوي.
که چیرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100٪ توګه په لاس راغلي وي، نو د دې فورمې بیا ځلې ډکولو ته اړتیا نشته. خو که چیرې معیارونو ته په رسیدو کې ستونزې یا ناکامی شتون ولري (لکه: د اوبو د زیرمې خرابوالی) نو د کلي پراختیایي شورا CDC/همکاره مؤسسه FP کولای شي فورمه وسپاري تر څو د ستونزې به هکله راپور ورکړي.

د ښاري سیمو لپاره د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه	وګورئ چې کوم خدمتونو د تطبیق وړ دي	تبصرې
د کلي پراختیایي شورا په کچه: د یو له لاندې خدمتونو د تمویل په موخه د کلي پراختیاشي شورا له لورې تر لاسه شوې مالي وجه:	کوڅو او ویالو ته وده ورکول ________ د څښاک د اوبو برابرول ________ د جامدو فاضله موادو مدیریت ______ کورونو ته نمبر ورکول ________ روښنایي/ بریښنا ________	
د ګذر په کچه: د یو له لاندې خدمتونو د تمویل په موخه د ګذرله لورې تر لاسه شوې مالي وجه:	دوهمې درجې درلودونکو سړکونو ته وده ورکول او بیا منظم کول ________ د څښلو د اوبو د شبکې برابرول ____ د ښځو او ماشومانو لپاره پارک/تفریحي سیمه/ د لوبو میدان ________ د جامدو فاضله موادو مدیریت ______ روښنایي/ بریښنا ________ د ښځو لپاره د معیشت پروژې ________	
د زده کړو اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه – دا برخه د زده کړو له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
آیا د زده کړې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په روښانه توګه په ښوونځي کې نبنلولو شوي دي؟	هو/نه	
ښوونکو لږ تر لږه د دولسم ټولګي تر کچې زده کړې کړې دي	هو/نه	
زده کوونکي: ▪ له 1 څخه تر 3 ټولګي پورې په اونیزه توګه 24 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 4 څخه تر 6 ټولګي پورې په اونیزه توګه 30 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 7 څخه تر 12 ټولګي پورې په اونیزه توګه 36 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري.	هو/نه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روغتیا اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه – دا برخه د روغتیا له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
آیا د روغتیا د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په روښانه توګه په روغتیایي مرکز کې نښلولو شوي دي؟	هو/نه	
روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانېستی وي. ▪ په سمه توګه کمارنه کېږي. ▪ د ملاریا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغیو په هکله پوهاوي وړاندي کوي او د یادو ناروغیو د شتون په صورت کې روغتیایي آسنتیاوو او روغتیایي زده کړو ته مراجعه کوي.	هو/نه	
فرعي روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانېستی وي. ▪ په سمه توګه کمارنه کېږي. ▪ د سینه بغل، نس ناستي او ملاریا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظیم، د نري رنځ دپېښو موندني او راجع کول او د واکسیناسیون خدمتونو.	هو/نه	
اساسي روغتیایي مرکز: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانېستی وي. ▪ په سمه توګه کمارنه کېږي. ▪ غیر بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسین کول او مور او ماشوم پاملرنه، د تغذیي اړوند چارې.	هو/نه	
جامع روغتیایي مرکزونه: ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانېستی وي. ▪ په سمه توګه کمارنه کېږي. له زېږون څخه د مخه، د زېږون پر مهال، له زېږون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خوندیتوب او تغذیي چارې.	هو/نه	
خصوصي روغتیایي مرکزونه: ▪ په سمه توګه کمارنه کېږي. ▪ د طبي زبالو د شنډولو په ګډون روغتیا ته د پاملرني/حفظ الصحي له اړتیاوو سره سم وي. ▪ په کافي اندازه فضا او خوندیتوب وړاندې کړي په ځانګړي توګه د ښځینه ناروغانو لپاره ▪ د ناروغانو د ثبت کتاب ولري	هو/نه	
درملتونونه باید: ▪ د فعالیت جواز ولري ▪ جواز درلودونکي کمپوډر ولري ▪ په روښانه توګه د دوا قیمت بیان او ټاپه کړي.	هو/نه	

احمد ځواک پروژه ملي پروژه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کليوالي زيربناوو، روغتيا او زده کړو اړوند خدمتونو د ودې لپاره اضافي تبصرې:

د اصلاحي نظرياتو ورکولو ناسته

کله چې د نمرې ورکولو د کارتونو عملي پلي کول بشپړ شول، د اړونده آسانتيا مشر او مهم کارکوونکي، همدارنګه د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذر رئيس او اداري هيئت او غړي (د هغو کسانو په ګډون چې په اړونده کميټه کې کار کوي) او د فرعي کميټي غړي بايد يو له بل سره مخامخ ناسته ولري چې د همدې آسانتيا د لړ تر لړه خدمتونو د معيارونو په کتلو سره پيل کېږي، په داسې حال کې چې د اړوندې آسانتيا کارکوونکي به خپل د نمرې ورکول او د کلي پراختيايي شورا يا د کلي پراختيايي شورا کلستر/ګذر به د خدمتونو د کاروونکو د نمرې ورکول وړاندې کړي. د نمرې په ورکولو کې ورته والي او توپيرونه بايد په روښانه دوګه په ګوته شي او هر معيار يا د کړنو اندازه چې نمره ورکړل شوې وه بايد تر بحث لاندې ونيول شي. په دې کتنه کې، د کمزورې فعاليت د هر معيار په هکله بايد خبرې وشي او په هغه ګروپونو کې راوستل شي چې کېدلای شي په آسانتيا کې په نښه شي (لکه د کارکوونکو چلند/ سلوک/ صفايي ، د ساعتونو د ساتلو) او د کړنو هغه کمزورې برخې چې بهرني ملاتړ/مداخلې ته اړتيا لري (لکه د اړتيا وړ درمل کلينيک ته نه رارسېږي، يا د ښوونکو/ ډاکټرانو/نرسانو په برخه کې دکارکوونکو کموالی.)

د کمزورو اجراتو د هغو کړنو لپاره چې کېدلای شي په داخلي کچه په نښه شي، نو دا ډله (د خدمتونو وړاندې کوونکي او د خدمتونو کاروونکو ټاکل شوي استازي) بايد د يوه کاري پلان او د څارنې د ميکانېزم په هکله هوکړه وکړي او د دې کاري پلان پلي کولو باوري کړي. د کمزورو اجرااتو د هغو معيارونو لپاره چې بهرنی مداخلې ته اړتيا لري، د کلي پراختيايي شورا يا د کلي پراختيايي شورا کلستر/ګذر بايد يو راپور چمتو کړي چې د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مديريت کميټې/ښاروالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مديريت کميټي په راتلونکې غونډه کې به شريک کړل شي (د اړيکو منول وګورئ). د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مديريت کميټې/ښاروالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مديريت کميټې ته تر وړاندې کولو وروسته، د اړونده وزارت کارکوونکي (پوهنې يا روغتيا) بايد يو کاري پلان جوړ کړي چې له ولسوال سره به شريک شي او دا به په ډاګه کړي چې د کمزورو اجرااتو معيار به په څه ډول وده وکړي تر څو د دولت له سپارل شوو وعدو سره سم شي. د کلي پراختيايي شورا کلستر/ګذر شورا به د اړوند وزارت د کاري پلان يوه کاپي تر لاسه کړي چې د هغې د څارنې او تعقيب مسئوليت به پر غاړه ولري. که چېرې د اړوند وزارت کارکوونکي په دې هکله بريالي نه شي، نو د موضوع په هکله شکايتونه را مينځ ته کېږي چې په اړه به يې راپور ورکړل شي.

د همکارو مؤسسو د ټولنيزو کارکوونکو مسئوليتونه

په پيل کې، به ټولنيز کارکوونکي د آسانتيا د کاروونکو په ارزونه، پلان جوړولو او د نمرې ورکولو د کارتونو په پلي کولو، په خپله کاري برخه کې د هرې آسانتيا اړوند د نمرې ورکولو ټولو کارتونو په ټولولو او د تسهيلولو او اصلاحي نظرونو د ثبت کولو په برخه کې مهم رول ولري، تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې د نمرې ورکولو د کارتونو عملي کولو په 2 – 3 پړاو پر مهال دا بهير په ښه توګه ترسره شوی دی (د تبعيض او مداخلې مخنيوي شوی دی) او په پای کې بنيادي شوی دی (د خدمتونو کاروونکي د ارزونې غوښتنه کوي، د کلي پراختيايي شوراګانې او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذرونه د نمرې ورکولو د کارتونو د بهير په عملي کولو او پرمختګ په څارنه کې اغېزمن پرېوتي دي).

د شکايتونو حل کول

د شکايتونو حل کول به يو مهم ميکانېزم وي تر څو باوري کړي چې په کليو کې افراد او ډلې داسې وسيلې لري چې د نامناسب تخصيص او پراختيايي مالي مرستو او سرچينو وېش، د نخبه کسانو نفوذ، او همدارنګه کلي ته د ځانګړې شوې مالي مرستې د کارولو په برخه کې د مالي مديريت او تدارکاتو د بهيرونو موضعګانې را برسېره کړي. په لاندې توګه د شکايتونو د حل ميکانېزمونه د دې لپاره دي تر څو باوري کړي چې که چېرې د کليو ټاکل شوي استازي (د کلي پراختيايي شوار او د کلي پراختيايي شوراګانو کلستر/ګذرونه) مناسب، ځواب ويونکي، رنې، ګډه ايزې، هراړخيزه، د بېوزلو او ښځو په ګټه کړنې نه تعقيبوي، نو کلي کولای شي خپل غږ اوچت کړي او د حل مناسبې لارې چارې ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلکو له لوري راپورته شوي هر شکایت او اندېښنې ته مناسبه پاملرنه د یوه حساب ورکونکي او ځواب ویونکي دولت یو اړین اړخ ګڼل کېږي. د ولسي تړون پروګرام لپاره د شکایتونو د حل میکانیزم grievance (GHM) د اساسي قانون په 50 مه ماده کې د ذکر شوو حقونو پر بنسټ را مینځ ته شوی دی.

د اساسي قانون 50 ماده

دولت باید د سالمو ادارو د رامینځ ته کولو اود هېواد په ادراي سیستم کې د اصلاحاتو راوستلو لپاره اړین اقدامونه ترسره کړي. ***اداره باید خپلې کړنې په بشپړه بې‌طرفۍ او د قوانینو له مقرراتو سره مطابق ترسره کړي. د افغانستان وګړي باید د قانون له مقرراتو سره سم له دولتي ادارو څخه معلوماتو ته د لاس رسي حق ولري.*** *دا حق باید هېڅ محدودیت ونلري، یوازې په هغه حالاتو کې استثنا شتون لري چې د نورو کسانو حقونه او یا هم عام امنیت زیانمنوي. د افغانستان وګړي باید د دولت له لوري د ورتیاوو له مخې، له کوم تبعیض پرته د قانون له مقرراتو سره سم استخدام کړي.*

پنځه اویایمه ماده (3)

دولت باید لاندې دندې ولري: د عامه نظم او قانون ساتنه او د هر ډول ***اداري فساد له مینځه وړل.***

دولت باید د لاندې دندې لري: د عامه نظم او قانون د ساتلو او د هر ډول اداري فساد له منځه یوسي.

شکایتونه کېدلای شي په لاندې کټګوریو ووېشل شي:

1. **ټولنیزې شخړې:**

ټولنیزې شخړې د ټولنیزو ستونزو لامل کېږي چې لاندې ټکي په کې شامل دي:

- موجوده شخړې (دا ښایي هغه زړې سیالۍ یا شخړې وي چې له پراختیا سره کومه اړیکه نلري).
- د نخبګانو په پام کې نیول(د نخبه کسانو د نفوذ اعمال)
- د سرچینو ناعادلانه وېش / د پرېکړې کولو ځواک
- د ټاکنو/ بیا ټاکنو بهیر
- د کلي د پراختیايي پلان جوړولو بهیر: په پراختیايي پلان کې ګوښه شوو او زیانمنونکو کسانو ته لومړیتوب ورکونه نه ده منعکس شوې.
- د ښځو محرومیت یا د هغوی لومړیتوبونو ته ځان نه ورکول
- د کلي پراختیايي شورا/د کلي پراختیايي شورا د کلستر رونتیا او حساب ورکونه

2.تخنیکي: پروژې یا د کلي پراختیايي شوراCDC /د کلي پراختیايي شورا د کلسترCCDC او یا هم د قراردادیانو له لوري پلي کېږي. په دواړو صورتونو کې، په لومړي ګام کې، د کلي پراختیايي شوراCDC /د کلي پراختیايي شورا کلسټر CCDCد پروژو د څارنې دنده پرغاړه لري. په ورته وخت کې، د ولسي تړون پروګرام انجنیران به همدارنګه د پروژو د عمومي څارنې دنده پر غاړه ولري. د تخنیکي برخې په شکایتونو کې کېدلای شي لاندې ټکي شامل وي:

1) د پروژې د تخنیکي سروې پر مهال تېروتنې
2) د تخمین/اټکل تېروتنې
3) د پروژو ناسم ځای
4) د رغنیزو توکو د کیفیت اړوند موضوعګانې
5) د پروژې د کار پرمختګ
6) د کار په مینځ کې د پروژې په وړاندیز کې بدلون راوستل
7) عادلانه تخصیص
8) د پروژې پلي کول او ساتنه

3.مالـــي:

د شکایتونو د حل کولو کارکوونکي او کمیټې به په اړوندو برخو کې یوازې د مالي موضوعګانو لکه فساد، غلا، درغلی او داسې نورو اړوند شکایتونو د حل کولو پروسه تسهیل کړي. وروستې پرېکړه او قضاوت د ذکر شوو دفترونو (ص104) په دندو کې نه راځي.

4.تدارکات:

د ولسي تړون پروګرام د عملیاتي لارښوود پر بنسټ، هغه پروژې چې کېدلای شي د کلي پراختیايي شوراCDC /د کلي پراختیايي شورا کلسټرCCDC د غړو له لوري پلي شي، ترجیح ورکول کیږي چې پخپله د دوی په واسطه پلي شي. که داسې نه وي، نو هلته به د داوطلبي پروسه شتون ولري. د تدارکاتو موضوعګانې ښایي عبارت وي له: د تدارکاتي قوانینو او تګلارو نه تعقیبول، د پروژو د اعلانولو بهیر، د وړاندیزونو وېش، د وړاندیزونو د پرانیستلو بهیر، د پروژو د تړون توکي او بهیر، رسیدونه، بانکي ضمانت، د بې کیفیته توکو پېرل او داسې نور.

5.په بهیر کې ځنډ

که چېرې کړنې له ټاکلي وخت سره سمې تر سره نه شي کېدلای شي په دې صورت کې شکایتونه را مینځ ته شي، د بېلګې په توګه، د کلي پراختیايي شوراCDC/د کلي پراختیايي شورا کلسټرCCDC ټاکنې، د پروژو مفهوم (ص 104)، د پروژو پلان جوړول، د پروژو پلي کېدل، د پروژو څارنه او د پروژو تړول.

6.د ځمکې استملاک:

د شکایتونو ننګوونکې او پېچلې ډول بېلابېل لاملونه لری، د ساري په ډول: په لیکلي بڼه د ځمکې د خاوند د هوکړې نه شـتون، د څو ورونو ګډ ملکیت چې یو یا څو یې حاضـر نه دي او هوکړه یې نه ده کړې، ځنې وختونه د ځمکو خاوندان

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوکړه کوي، مګر د دوی د القابو پاڼې په ترتیب نه دي (ص104). په دې توګه، دا ډول پېښو ته د حقوقي موضوعاتو په توګه په پام کې نیول کېږي او اړتیا لري چې اړوندو ادارو ته راجع شي.

د شکایتونو تعریف:
د ورګاندې شوو آسانتیاوو یا خدمتونو، د تر سره شوو کړنو یا کړنو د نه شتون په هکله د نه رضایت یا اندېښنې ښوودلو شفاهي یا لیکلي بڼې ته شکایت ویل کېږي چې کېدلای شي د افرادو، ډلو، ادارو یا بنسټونو لخوا ترسره شي.
شکایتونه حتمي دي، خو دا به ښه وي چې په خپله منشاء کې حل شي.
2. د شکایتونو د کمیټو، اسنادو او راپور ورکولو جوړښت/ترکیب
I کـــچه: د کلي پراختیایي شورا (CDC) په کچه د کلي **د شکایتونو د حل کولو کمیته (CGC)**:
هلته به د کې د کلي د شکایتونو د حل کمیته (CGC) موجوده وي چې د واحد کلي په کچه به نارضایتی/شکایتونه حل کوي.

- **غـړي:** ټول 7 غړي (2 د کلي پراختیایي شورا غړي او پاتې نور له نورو کمیټو څخه)
  - ✓ **د کلي پراختیایي شورا (CDC) 2 غړي**
  - ✓ **د کمیټو غړي:** د کلي پراختیایي شـــورا تر پوښـــښ لاندې له موضــــوعي کمیټو څخه یو غړي (زده کړې، روغتیا، کرنې، ځوانانو، د ښځو اقتصادي پیاوړتیا).

د شـــکایتونو کمیټې لپاره اداري پلاوی به د همدې کمیټې د غړو له لوري وټاکل شـــي او د کمیټې اعتبار به د کلي پراختیایي شورا د اعتبار له مخې وي. د کلي پراختیایي شوراغړي په اتوماتیک ډول د دې کمیټې اداري پلاوی یا رئیس کېدلای نه شي.
د ولسي ترون پروګرام یا نورو پراختیایي پروګرامونو تر پوښښ لاندې د پراختیایي مرستو په هکله هر شکایت باید مستند او ثبت کړل شي. رئیس به د اسنادو د مدیریت مسئول وي او مرستیال به د بهرنیو مرستو اړوند د هرو موضوعګانو د ثبت او مستند کولو مسئولیت پر غاړه ولري.
که چېرې شـــخړه د کلي پراختیایي شـــورا CDC تر غړو پورې تړاو ولري، نو د کلي پراختیایي شـــورا CDC غړي باید له ناستې څخه excused (ص105) شي.
د کلي په کچه باید د شکایتونو یو صندوق شتون ولري اودا صندوق باید دشکایتونودحل کمیټې له خواپه اونیزه توګه وکتل شي.
د کلي په کچه د شکایتونو د حل کولو کمیټې (CGC) د ندو لایحه:

- د ثبت په کتاب کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول
- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول
- د شکایت کوونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول
- تحلیل شوي شکایتونه د نورو اجرااتو په موخه د کلي په کچه اړونده کمیټو ته راجع کول
- د شکایتونو تعقیبول (د مهالوېش پر بنسټ)
- شکایت کوونکي او د شکایتونو د حل کولو کمیټې (CGC) ته د پایلې بېرته سپارل

II کـــچه: د کلي پراختیایي شورا کلستر (CCDC) په کچه
هلته به د کلي پراختیایي شورا کلستر (CCDC) په کچه **د کلي د شکایتونو د حل کمیته (CCGC)** موجوده وي چې د کلستر په کچه به شکایتونه حل کوي.

- **غـړي:** ټول 7 غړي> **2 د پراختیایي شورا د کلستر غړي** او پاتې له نورو کمیټو څخه.
  - ✓ **د کلي پراختیایي شورا (CDC) 2 غړي**
  - ✓ **د کمیټو غړي:** د کلي پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې له موضوعي کمیټو څخه یو غړي (زده کړو، روغتیا، کرنې، ځوانانو، د ښځو اقتصادي پیاوړتیا).

اداري پلاوي ته د غړو له لوري رایه ورکول کېږي، کوم یو غړي په اتوماتیک ډول رئیس کېدلای نه شـي. مرسـتیال باید د بهرنیو مرسـتو اړوند هر څه مسـتند او ثبت کړي. که چېرې شـخړه د کلي پراختیایي شـورا کلسـترCCDC تر غړو پورې تړاو ولري، نو د کلي پراختیایي شورا کلسترCCDC د غړو حضور باید له ناستې څخه excused (ص106) شي.
د پراختیایي شـوراګانو د کلسـتر په کچه باید د شـکایتونو یو صـندوق شـتون ولري او دا صـندوق باید د پراختیایي شـوراګانو د کلستر غړو له خوا په ورځنۍ توګه وکتل شي.
یادونه: د کلي پراختیایي شـورا کلسـتر په کچه د شـکایتونو د حل کمیته (CCGC) به په کلسـتر کې یوازې خپل شـکایتونه او د کلي ساده شکایتونه حل کړي، که چېرې په کلي کې د شکایتونو د حل کمیټې له لاري حل نه شي. ساده شکایتونه عبارت دي له: له پیسـو څخه پرته شـکایتونه، ځندونه او داسـې نور. په داسـې حال کې چې هغه شـکایتونه چې د نخبه ګانو نفوذ، فسـاد، درغلي او نورو په کښې شامل وي باید د ولسوالی په کچه د شکایتونو د حل کمیټې ته وسپارل شي.
د کلي پراختیایي شورا کلستر په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (CCGC) د دندو لایحه

- د ثبت په کتاب کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ټولو راټلونکو شکايتونو ډلبندي کول
- د شکايت کوونکو او شکايت د ماهيت په هکله د پوهېدو په موخه د شکايتونو شننه/تحليل کول
- تحليل شوي شکايتونه د نورو اجرااتو په موخه د کلستر په کچه اړونده کميټې ته راجع کول
- د شکايتونو تعقيبول (د مهالوېش پر بنسټ)
- شکايت کوونکي او د پراختيايي شورا کلستر په کچه د شکايتونو د حل کميټي (CCGC) ته د پايلي بېرته سپارل

III کـــچه: د ولسوالی د شکايتونو د حل دولتي کميټه (DGGC):

د ولسوالی په کچه د ولسي تړون پروګرام د مديريت کميټي تر پوښښ لاندې به د ولسوالی په کچه د شکايتونو د حل دولتي کميټه (DGGC) شـتون ولري چې د ولسـوالی په کچه به شـکايتونه حل کړي. د **DGGC غړي** به د ولسـوال په مشـرۍ د اړوندو ادارو ارتباطي اسـتازي وي. د ولسـوالی په کچه به د شـکايتونو يو صـندوق شـتون ولري چې د ولسـوالی په کچه د شکايتونو د حل کميټي د غړو لخوا به په ورځنی توګه وکتل شي.

د ولسوالی د شکايتونو د حل کميټي (DGGC) د دندو لايحه:

- د راټلونکو شکايتونو تر لاسه کول
- د ټولو راټلونکو شکايتونو ډلبندي کول
- د شکايت کوونکو او شکايت د ماهيت په هکله د پوهېدو په موخه د شکايتونو شننه/تحليل کول
- په ډېټابېس کي د راټلونکو شکايتونو ثبت کول
- د ولسـوالی په کچه د شـکايتونو د حل کميټي لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شـوو شـکايتونو راجع کول
- د بنسټ ارتباطي استازی د شکايتونو د تعقيب او په اړه يي د ولسوالی په کچه شکايتونو د حل کميټي ته نظر/فيډبک ورکولو مسئوليت پر غاړه لري.
- پايله بايد د ولسوالی د شکايتونو د حل کميټي (DGGC) په واسطه له شکايت کوونکي سره شريکه او په ډېټابېس کي ثبت کړل شي.

IV کچه: د ولايت په کچه د شکايتونو د حل کميټه

د ولايت په کچه د ولسـي تړون پروګرام د مديريت کميټي(PCCMC) تر پوښښ لاندې به د ولايت په کچه د شـکايتونو د حل کميټه (PGGC) شـتون ولري چې د ولايت په کچه به شـکايتونه حل کړي. **د (PGGC) غړي** به د والي په مشـرۍ د **ټولو دولتي رياستونو رئيسان، د ولايتي اداري واحد او همکارې مؤسسې مديران وي**. د ولايت په کچه به د شکايتونو يو صندوق شـتون ولري. نوموړی صندوق به د ولايت په کچه د شـکايتونو د حل کميټي PGGC) د غړو لخوا به په ورځنی توګه وکتل شي.

د ولايت په کچه د شکايتونو د حل کميټي (PGGC) د دندو لايحه:

د ولايتي اداري واحد په کچه:

- د راټلونکو شکايتونو تر لاسه کول.
- د ټولو راټلونکو شکايتونو ډلبندي کول.
- د شکايت کوونکو او شکايت د ماهيت په هکله د پوهېدو په موخه د شکايتونو شننه/تحليل کول.
- په ډېټابېس کي د راټلونکو شکايتونو ثبت کول او له شکايت کوونکو سره د پايلي شريکول.
- د ولايت په کچه په مياشتنی توګه د شکايتونو د حل کميټي له ټولو غړو سره د ناستي تنظيمول.
- د ناستي د اجنداچمتو کول، د ځای او وخت ټاکل.
- د بحث په موخه د ولايت په کچه د شکايتونو د حل کميټي (PGGC) رئيس ته د شکايتونو د لنډيز وړاندې کول.
- د ولسـوالی په کچه د شـکايتونو د حل کميټي لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شـوو شـکايتونو راجع کول

د ولايت د شکايتونو د حل کميټي (PGGC) په کچه:

- د ولايت په کچه د اړونده ادارو ارتباطي استازو ته د ثبت شوو شکايتونو راجع کول
- د اداري ارتباطي استازی د شکايتونو د تعقيب او په اړه يي د ولايت په کچه د شکايتونو د حل کميټي ته نظر/فيډبک ورکولو مسئوليت پر غاړه لري.
- د نظر ورکلو پايله بايد له شکايت کوونکو سره شريکه کړل شي.

V کچه: د مرکزي دولت په کچه د شکايتونو د حل کميټه (CGGC)

د ولسـي تړون پروګرام د مديريت د مرکزي کميټي (CCCMC) تر پوښـښ لاندې به د مرکزي دولت په کچه د شـکايتونو د حل کميټه (CGGC) شتون ولري چې يوازې هغه ستونزې به حل کړي چې په ټيټو کچو کي نه شي حل کېدلای.

د (CGGC) غړي به د کليو د بيارغوني او پراختيا وزير په مشرۍ، د اړونده وزارتونو نومول شـوي کارکوونکي، د کليو د بيارغوني او پراختيا وزارت د شـکايتونو د حل واحد مشـر او همکارو مؤسـسـو رئيسـان وي. د کليو د بيارغوني او پراختيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزارت په انګړ کې به د شکایتونو یو صندوق شتون ولري. د ولسي تړون پروګرام د شکایتونو د حل واحد مشر باید نومړی صندوق په ورځنۍ توګه وګوري.

د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (CGGC) د دندو لایحه:

د ولسي تړون پروګرام د شکایتونو د حل واحد په کچه:

- د راتلونکو شکایتونو تر لاسه کول.
- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول.
- د شکایت کوونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول.
- په ډېټابېس کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول او له شکایت کوونکو سره د پایلې شریکول.
- د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې(CGGC) له ټولو غړو سره په درې میاشتنۍ توګه د ناستې تنظیمول.
- د ناستې د اجنډاچمتو کول، د ځای او وخت ټاکل.
- د بحث په موخه د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې(CGGC) رئیس ته د شکایتونو د لنډیز وړاندې کول.
- د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شوو شکایتونو راجع کول

د مرکزي دولت د شکایتونو د حل کمیټې(CGGC) په کچه

- په مرکزي کچه د اړونده ادارو ارتباطي استازو ته شکایتونو راجع کول
- د اداري ارتباطي استازی د شکایتونو د تعقیب او په اړه یې د شکایتونو د حل مرکزي کمیټې ته نظر/فیډبک ورکولو مسئولیت پر غاړه لري.
- د نظر ورکلو پایله باید له شکایت کوونکو سره شریکه کړل شي.

.IIIمرحله

ځوک کولای شي شکایتونو وسپاري؟

د ولسي تړون پروګرام د هرې برخې په هکله هر څوک بي له کوم محدودیت څخه کولای شي تر څو شکایت وکړي او خپله ناخوښي څرګنده کړي.

ناخوښي او شکایتونه د بېلابېلو سرچینو له لارې تر لاسه کېدلای شي چې د شکایتونو د حل د لاندې پنځو پړاوونو له لارې به پروسس شي.

1. **پړاو: د شکایتونو د حل میکانېزم (GHM) په هکله پوهاوی**

د شکایتونو د حل میکانېزم (GHM) باید د کلیو د بیا رغوني او پراختیا وزارت، ښاروالیو د معلوماتو په دړه، د ناحیې او ګذر د خبرتیاوو په دړه کې د بروشورونو او پوسترونو له لارې په ښه توګه خپور شي (CDC, CCDC, DCCMC, PCCMC, CCCMC ښاروالی، ناحیه او ګوذر د خبرتیاوو په دړه کې). په لنډه توګه، په پراخه کچه د خپرولو په موخه له ټولو لارو څخه باید ګټه واخیستل شي.

2. **پړاو: د شکایتونو/ناخوښیو تر لاسه کول او ثبت کول**

وګړي کولای شي د شکایتونو د یوې معیاري فورمې په ډکولو سره چې د عمومي معلوماتو لکه د شکایت کوونکي نوم، ولایت، اوسنی پته، د موضوع په هکله لنډه توضیح، له چا څخه شکایت شوی دی او له شکایت څخه د تمې وړ پایلې درلودونکي ده، خپل شکایت ثبت کړي. (1 ضمیمه به جوړه کړل شي)، چې کېدلای شي په لاندې توګه وسپارل شي:

- **د کلي پراختیایي شورا اونیزې ناستې:** د کلي په پراختیایي شورا کې د نظر ورکولو/فیډبک په موخه ناستې.
- **د شکایتونو صندوقونه:** په عمومي توګه د کلي په هره پراختیایي شورا کې اېښودل کېږي، او بل صندوق د کلیو د بیارغوني او پراختیا په هر ولایتي ریاست او ښاروالۍ، ناحیه، ګذر، د کلي پراختیایي شوراګانو په شوراګانو کې اېښودل کېږي.
- **لیکونه/فورمې:** د کلیو د بیا رغوني او پراختیا وزارت MRRD، د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکه اداريIDLG ، ښاروالی، د ښاروالی مشورتي بورډ MAB، ناحیې، ګذر او د کلي پراختیایي شوراګانو، شوراګانو ته په نېغه او لېکلې بڼه.
- **تلیفوني کرښه/اړیکه:** شکایت د ناخوښی په شکل کېدلای شي په شفاهي توګه د یوې ځانګړې وړتیا تلیفوني کرښې له لارې ترسره شي.
- **د پروژو کارکوونکي:** شکایتونه همدارنګه د ولسي تړون پروګرام، همکاري مؤسسې اونورو په ګډون د پروژې د کارکوونکو له لارې، ثبت کېدلای شي.
- **بریښنالیک:** هغه شکایت کوونکي چې انټرنېټ ته لاس رسی لري کولای شي خپل شکایتونه د بریښنالیک له لارې واستوي.
- **وېب پاڼه:** د ولسي تړون پروګرام د وېب پاڼې تر پوښښ لاندې به یوه پرلیکه وېب پاڼه شتون ولري. دلته به د فورمې ډکول اړین وي.
- **شخصي لیدنه:** د اړتیا په صورت کې، شکایت کوونکي کولای شي خپل شکایتونه په فزیکي ډول د کلي په کچه د کلي پراختیایي شورا په جوړښت کې د ښخړو د هوارولو کمیټې او ولایت یا مرکز په کچه دفترونو ته وسپاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. پړاو: د شکایتونو ثبت (د شکایتونو/ناخوښیو ثبت)

رارسېدلي شکایتونه باید **د شکایتونو د حل په یوه** محرم **کتاب/ډېټابېس** ( )کې په یوې شمېرې، د رارسېدلو د نېټې او وخت په ذکر کولو، د را رسېدو حالت او د شکایت کوونکي نوم او اړیکې له جزئیاتوسره، ثبت شي.

4. پړاو: بیا کتنه او څېړنه:

د بېړني والي پر بنسټ، په هرو 7 ورځو کې یو ځل، د شکایتونو د حل کولو کمیټې غړې د کلي/ولسوالی/ښاروالی په کچه باید سره وګوري او شکایتونه وڅېړي او د لاندې ټکو پر بنسټ یې ډلبندي کړي:

1) شکایت کوونکی/موقعیت
2) موضوع
3) بېړنی توب

شکایت به د **پنځو** کچو له لارې پروسس شي.

1. د کلي په کچه

- تر کومه چې شوني وي شکایتونه باید زر تر زره او پوره زیار سره د کلي پراختیايي شورا په کچه د کلي پراختیايي شورا د غړو او د کلي په کچه د شکایتونو د حل کمیټې له لورې د شخړو د هوارې د ګډه ایزو وسیلو پر بنسټ حل کړل شي. د شکایتونو د حل یوه معیاري فورمه (2 ضمیمه ته رامینځ ته شي) فورمه باید ډکه شي او د همکارې مؤسسې د ولسوالی/ښاروالي دفتر ته په راپور ورکولو کې شامله کړل شي.
- **زماني چوکاټ:** ثبت شوي شکایتونه باید **د <u>10</u> کاري ورځو په موده کې** د شکایتونو د حل اړونده کمیټې له لورې حل یا راجع شي او په اړه یې <u>ولایتي اداري واحد ته راپور ورکړل شي</u> (او په مباشتنی توګه **د کلي** کلستر د شکایتونو د حل کولو کمیټې CCGC ته د نور پروسس په موخه). د اړونده همکارې مؤسسې کارکوونکو ته باید یوه کاپي ورکړل شي او خبر کړل شي.

2. د کلي پراختیايي شورا د کلستر په کچه:

- **د کلي** کلستر **د شکایتونو د حل کولو کمیټه (CCGC)** به د کلستر په کچه هغه شکایتونه حل کړي، چې د کلي د شکایتونو د حل کمیټې په کچه نه شي حل کېدلای.
- **زماني چوکاټ:** ثبت شوي شکایتونه باید **د <u>10</u> کاري ورځو په موده کې** د شکایتونو د حل اړونده کمیټې له لورې حل یا راجع شي او د نورو مراحلو د طی کولو په اړه په مباشتنی توګه د ولسوالی په کچه د شکایتونو د حل کمیټې DCGC ته راپور وسپارل شي.

3. د ولسوالی/ښاروالی په کچه

- که چېرې موضوع یو څه پېچلي وي نو شکایت به د حل په موخه <u>د ولسوالی/ښاروالی په کچه د شکایتونو د حل کمیټې او د همکارې مؤسسې د ولسوالی/ښاروالی دفتر ته راجع کړل شي</u>. د شکایتونو د حل یوه معیاري فورمه باید ډکه کړل شي او ولایتي اداري واحد ته په مباشتنی راپور کې شامله کړل شي.
- **زماني چوکاټ:** ثبت شوي شکایتونه باید د 26 کاري ورځو په موده کې د **<u>ولسوالی/ښاروالی/همکاری</u> مؤسسې** د ولسوالی په کچه د شکایتونو د حل اړونده کمیټې (DGGC) له لورې حل یا ورته راجع شي او په اړه یې ولایتي اداري واحد ته راپور ورکړل شي.

4. د ولایت/ولایتي اداري واحد/شکایتونو د حل واحد په کچه

- که چېرې موضوعګانې د <u>ولسوالی/ښاروالی او همکاری مؤسسې په کچه</u> او د ولسوالی د شکایتونو د حل کمیټې په کچه حل نه شي نو دا موضوعګانې به د حل په موخه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټې تر پوښښ لاندې د <u>ولایتي اداري واحد او/یا د شکایتونو د حل واحد</u> د شکایتونو د حل ولایتي کمیټې (PGGC) ته راجع کړل شي او حل به یې کړي.
- **زماني چوکاټ:** <u>ولایتي اداري واحد/د شکایتونو د حل کولو واحد</u> (PGGC) باید **26 کاري ورځې وخت ولري** تر څو ستونزه تحلیل او حل کړي، که چېرې دا ستونزه نه شي حل کېدلای، نو د دې موضوع په هکله به د همغږی په غونډه کې خبرې اترې وشي او یوه ډله به وګمارل شي تر په بېړنی توګه دا موضوع په نښه کړي او یا یې د نورو مراحلو د طی کولو په موخه د دولت د شکایتونو مرکزي کمیټې (CGGC) ته راجع کړي

5. د مرکزي دولت د شکایتونو د کمیټې (CGGC) په کچه

د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې (CCCMC) تر پوښښ لاندې به د مرکزی دولت د شکایتونو کمیټه شتون ولري چې یوازې هغه شکایتونه به حل کړي چې په ټیټو کچو کې نه شي حل کېدلای.

5. پړاو: پرېکړه

کله چې وروستی پرېکړه وشي، پایله به په مستقیم ډول د تلیفون او لیکل شوي لیک له لارې او د موضع حساسیت ته په کتو سره به په ویب پاڼه باندې خپره شي چې په دې سره به " معلوماتو ته لاس رسی" تامین شي او په آسانی سره به د عامو خلکو په واک کې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. له کلیو او د کلیو کلستر/ګذرونو څخه بهر/ هاخوا د شکایتونو حل کول

الف DCCMC (یوازې کلیوالي سیمې)

د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه به د خپلو درې میاشتنیو غونډو پر مهال د ولسوالۍ په کچه له کارکوونکو سره چې د موضوع د حل لپاره کار کوي د ناحل شوو او بېړنیو شکایتونو پر سر د بحث لپاره فضا را مینځ ته کړي (هغه شکایتونه چې لږ بېړني دي باید په اړه یې اړوندو وزارتونو ته راپور ورکړل شي)، که نه نو دا باید د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت په کمیټه DCCMC کې را برسېره شي.

د کلي په کچه د شکایتونو فرعي کمیټه به هر هغه موضوعګاني چې د کلي په کچه نه شي حل کېدلای د کلي کلستر د شکایتونو فرعي کمیټې ته راجع کړي، چې نوموړې کمیټه به دا موضوعګاني د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت په کمیټه DCCMC/ناسته کې شریکې کړي یا د په دوه میاشتنیو (هرې دوه میاشتې وروسته) لویو غونډو کې بېړنۍ موضوعګاني را برسېره کړي. که چېرې داسې موضوعګاني شتون ولري چې 2 میاشتې انتظار نه شي کولای او په ځایي کچه نه شي حل کېدلای، د کلیو کلستر/ګذر د شکایتونو کمیټې یا د کلي پراختیایي شورا کلستر/ګذر رئیس کولای شي له DCCMC/ NCCMC سره یوه استثنائي غونډه را وبولي.

د ولسوالۍ په کچه د ځارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې ګډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسې تولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توګه ګډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوعګاني روښانه کړي.

ب NCCMC – ناحیه (یوازې ښاري سیمې)

د ناحیې په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه به د خپلو دوه میاشتنیو غونډو پر مهال د ناحیې په کچه له کارکوونکو سره چې د موضوع د حل لپاره کار کوي د ناحل شوو او بېړنیو شکایتونو پر سر د بحث لپاره فضا را مینځ ته کړي (هغه شکایتونه چې لږ بېړني دي باید په اړه یې اړوندو وزارتونو ته راپور ورکړل شي)، که نه نو دا باید د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت په کمیټه MCCMC کې را برسېره شي.

د کلي په کچه د شکایتونو فرعي کمیټه به هر هغه موضوعګاني چې د کلي په کچه نه شي حل کېدلای د کلستر/ ګذر د شکایتونو فرعي کمیټې ته راجع کړي، چې نوموړې کمیټه به دا موضوعګاني د DCCMC/ MCCMC په ناستو کې د اړونده وزارتونو له کارکوونکو سره شریکې کړي یا بېړنۍ موضوعګاني په میاشتني (هرې دوه میاشتې) توګه په لویو غونډو کې مطرح کړي.

که چېرې داسې موضوعګاني شتون ولري چې 2 میاشتې انتظار نه شي کولای او په ځایي کچه نه شي حل کېدلای، د کلیو کلستر/ګذر د شکایتونو کمیټې یا د کلي پراختیایي شورا کلستر/ګذر رئیس کولای شي له DCCMC/ NCCMC سره یوه استثنائي غونډه را وبولي.

د ولسوالۍ په کچه د ځارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې ګډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسې تولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توګه ګډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوعګاني روښانه کړي.

د ګذر تر پوښښ لاندې د انفرادي کلیو د شکایتونو فرعي کمیټې به د شکایتونو اړوند خپل راپورونه د ګذر د شکایتونو کمیټې ته وسپاري چې دا کمیټه به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او ناحل شوي شکایتونه د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې ته د لا حل په موخه وسپاري.

که چېرې یو شکایت بېړنی وي، د ګذر اړوند د شکایتونو کمیټې رئیس ښایي په ځانګړې توګه MCCMC ته له مقدمې پرته راپور ورکړي او اړتیا نشته تر څو دوه میاشتنیو ناستو ته انتظار وایستل شي.

د ولسوالۍ په کچه د ځارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې ګډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسې تولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توګه ګډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوعګاني روښانه کړي.

د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه MCCMC به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او ناحل شوي شکایتونه د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې ته د لا حل په موخه وسپاري. د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه MCCMC به د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې MCCMC ته په درې میاشتني (هر درې میاشتې وروسته) توګه راپور ورکړي او د هرې ناحل شوې موضوع په هکله کېدلای شي خبرې اترې وشي.

که چېرې یو شکایت بېړنی وي، د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټه MCCMC کولای شي د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې MCCMC ته له مقدمې پرته راپور ورکړي او اړتیا نشته تر څو دوه میاشتنیو ناستو ته انتظار وایستل شي.

د ولسوالۍ په کچه د ځارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په اړه د ولایتي اداري واحد PMU / د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې MCCMC په غونډو کې ګډون وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. د ولسوالۍ او ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت له کمیټې څخه بهر/ هاخوا د شکایتونو حل کول

د ټولو حل شوو شکایتونو راپور (د مستند کولو په موخه) او ناحل شوي شکایتونه د حل په موخه به د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټې (PCCMC) ته وسپارل شي. که چیرې DCCMC او MCCMC کوم بیړنی شکایت تر لاسه کړي چې بیړني حل ته اړتیا لري، خو د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه د حل کېدو وړ نه وي، باید په هکله یې له ځنډ پرته راپور ورکړل شي او د ولسي تړون پروګرام د مدیریت له ولایتي کمیټې (PCCMC) سره به یوه نا پلان شوې ناسته تر سره شي.

5. د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاري ډله (مرکز)

د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) به په نوبتي/دوره اي توګه د مالیې وزارت، د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت، د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکې ادارې، د کرنې، عامې روغتیا او پوهنې وزارتونو له لوري رهبري شي. د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټه (PCCMC) به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او ناحل شوي شکایتونه د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) ته د لا حل په موخه وسپاري. که چیرې بیړنی وي نو د ولسي تړون پروګرام د مدیریت ولایتي کمیټه (PCCMC) کولای شي په نیغه توګه له مقدمې پرته د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاري ډلې (CC TWG) ته راپور ورکړي. د ولسي تړون پروګرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) د پروګرام د پلي کولو په لومړي پړاو کې هرې دوه اونۍ وروسته غونډه تر سره کوي.

د ولسي تړون ملي پروګرام

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library